

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek

NEJVYŠŠÍ SOUD

9/2018

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu

Sbírka soudních rozhodnutí a stanovisek Nejvyššího soudu je jediným pramenem, který obsahuje výlučně judikaturu vycházející z kolektivní procedury upravené zákonem, jejím vydavatelem je Nejvyšší soud. Výběr rozhodnutí provádějí a o zařazování rozhodují kolegia Nejvyššího soudu.

Před projednáním jednotlivých vybraných rozhodnutí jsou tyto judikáty zasílány na připomínková místa uvedená v tiráži. Rozhodnutí publikovaná v této Sbírce nepředstavují názor jednotlivce ani nevycházejí z volného uvážení nakladatelství, nýbrž jsou výsledkem kolektivního projednání a kolektivního názoru o vhodnosti zveřejnění řešení nového nebo dosud neřešeného problému.

Redakční rada:

Předseda: prof. JUDr. Pavel Šámal, Ph.D.
Místopředseda: JUDr. Roman Fiala
Členové: JUDr. Antonín Drašík, JUDr. Václav Duda, JUDr. Věra Kůrková,
JUDr. Zdeněk Krčmář
Adresa redakce: Nejvyšší soud, Burešova 20, 657 37 Brno
tel.: +420 541 593 111, fax: +420 541 213 493
e-mail: podatelna@nsoud.cz

Ročník LXX, Index 47 301

Číslo 9/2018 vychází 17. 12. 2018

ISSN 0036-522X, EMK 1 200

Připomínková místa:

Nejvyšší správní soud, Vrchní soud v Praze, Vrchní soud v Olomouci, Ministerstvo spravedlnosti, Ministerstvo vnitra, Česká advokátní komora, Právnická fakulta Univerzity Karlovy, Právnická fakulta Masarykovy univerzity, Právnická fakulta Palackého univerzity, Právnická fakulta Západočeské univerzity, Ústav státu a práva Akademie věd ČR, Krajský soud v Ústí nad Labem, Krajský soud v Hradci Králové, Krajský soud v Plzni, Krajský soud v Brně, Krajský soud v Ostravě, Krajský soud v Českých Budějovicích, Krajský soud v Praze, Městský soud v Praze, Institut pro kriminologii a sociální prevenci, Nejvyšší státní zastupitelství.

Vzor citace rozhodnutí uveřejněných ve Sbírce:

- stanovisko pléna Nejvyššího soudu ze dne 5. 1. 2017, sp. zn. Plsn 1/2015 (uveřejněné pod č. 1/2017 Sb. rozh. st.)
- rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2012, sp. zn. 29 Cdo 300/2010 (uveřejněný pod č. 32/2013 Sb. rozh. obč.);

nebo

- rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 99/1995 Sb. rozh. tr.

Vzor citace rozhodnutí neuveřejněných ve Sbírce:

- usnesení Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2012, sp. zn. 3 Tdo 225/2012

Rozhodnutí uveřejněná ve Sbírce jsou redakčně zpracovávána.

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech trestních

Akcesorita účastenství	č. 43
Důkaz	č. 46
Místní příslušnost	č. 44
Místo spáchání činu	č. 44
Operativně pátrací prostředky	č. 46
Opětovné spáchání činu	č. 43
Pravomoc soudu	č. 42
Recidiva	č. 43
Řízení proti dětem mladším patnácti let	č. 42
Spolupachatelství	č. 45
Těžké ublížení na zdraví úmyslné	č. 43, 45
Zvlášť přitěžující okolnost	č. 43

OBSAH

Rozhodnutí ve věcech občanskoprávních, obchodních a správních

Dědění	č. 133
Incidenční spory	č. 137, 139
Insolvence	č. 128, 138
Insolvenční správce	č. 135, 136
Nadace (o. z.) [Korporace (o. z.)]	č. 134
Náhrada škody	č. 130, 133
Náhrada škody zaměstnancem	č. 140
Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.)	č. 133
Náklady řízení	č. 132
Obchodní podíl	č. 129
Odporovatelnost	č. 138, 139
Odpovědnost státu za škodu	č. 131, 132
Podjatost	č. 136
Postoupení pohledávky	č. 140
Pracovněprávní vztahy	č. 140
Právní úkony	č. 138
Přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů	č. 140
Překážka věci rozsouzení (res iudicata)	č. 130
Příslušnost soudu místní	č. 127
Rozsudek pro uznání	č. 137
Směnky	č. 137, 140
Smlouva o úvěru	č. 138
Společné jmění manželů	č. 129
Úpadek	č. 138
Veřejná obchodní společnost	č. 135, 136
Zajištění závazku	č. 140
Znalecký posudek	č. 132

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH TRESTNÍCH

Č. 42

Řízení proti dětem mladším patnácti let

§ 90 odst. 1 z. s. m.

Č. 42

I. Ustanovení § 90 odst. 1 z. s. m. váže povinnost státního zastupitelství podat návrh na uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let na skutečnost, že spáchalo čin jinak trestný. Jde o podmínku, kterou musí státní zastupitelství před podáním takového návrhu zkoumat, a návrh může podat jen tehdy, když má za prokázané, že dítě mladší než patnáct let se dopustilo činu jinak trestného. Jestliže takový závěr nelze učinit na podkladě výsledků řízení, jež měl k dispozici (jsou-li zásadní pochybnosti o tom, zda se takový čin jinak trestný stal nebo že jej spáchala osoba mladší než patnáct let), není možné návrh podle § 90 odst. 1 z. s. m. podat.

Řízení proti dětem mladším patnácti let, Pravomoc soudu

§ 90 odst. 1 z. s. m., § 104 odst. 1 o. s. ř.

II. Podle § 4 z. s. m. soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let vykonávají soudy pro mládež. Byl-li soudu pro mládež podán návrh na uložení opatření podle § 90 odst. 1 z. s. m., nelze za neodstranitelný nedostatek podmínky řízení označit, že věc nespadá do pravomoci soudů, a v důsledku toho řízení zastavit. Absenci této procesní podmínky nelze spatřovat v tom, že podle názoru soudu se dítě mladší než patnáct let nedopustilo činu jinak trestného, a státní zastupitelství proto nemělo podávat návrh na uložení opatření.

(Usnesení Nejvyššího soudu jako soudu pro mládež ze dne 25. 10. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1106/2017, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.1106.2017.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání Okresního státního zastupitelství Plzeň-sever proti usnesení Krajského soudu v Plzni, soudu pro mládež, ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 7 Rodo 12/2017, jako odvolacího soudu ve věci vedené u Okresního soudu Plzeň-sever, soudu pro mládež, pod sp. zn. 22 Rod 18/2016.

I. Dosavadní průběh řízení

č. 42

1. Okresní státní zastupitelství Plzeň-sever podalo pod sp. zn. ZC 71/2016 dne 2. 12. 2016 Okresnímu soudu Plzeň-sever, soudu pro mládež (dále „okresní soud“), podle § 90 odst. 1 z. s. m. návrh na uložení opatření podle § 93 odst. 1 písm. c) z. s. m. dítěti mladšímu patnácti let XXXX*) (dále „nezletilý“) pro čin jinak trestný výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku, neboť Krajské ředitelství policie Plzeňského kraje, Územní odbor Plzeň-venkov, usnesením ze dne 30. 9. 2016, č. j. KRPP-114104-56/TČ-2016-031172-S-KAB, podle § 159a odst. 2 tr. ř. z důvodu uvedeného v § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. odložilo trestní stíhání nezletilého z důvodu jeho nepřipustnosti pro nedostatek věku stíhaného. Toto usnesení nabylo právní moci dne 11. 10. 2016.

2. Důvodem podání návrhu na uložení opatření byl čin jinak trestný spočívající v tom, že nezletilý v přesně nezjištěné době od června 2015 do dubna 2016 v obci N. prostřednictvím sociální sítě Facebook přeposlal mladistvému QQQQ*), mladistvé ZZZZ*), nezletilému WWWW*), mladistvému UUUU*), nezletilé RRRR*), a mladistvému VVVV*) video, které zobrazovalo nezletilou YYYY*) zcela nahou a hladící se po přirození, které ona sama natočila a též přes sociální síť Facebook zaslala tehdy nezletilému XXXX*). Uvedené skutečnosti měl státní zástupce za zjištěné na základě obsahu spisu Policie České republiky, Krajského ředitelství policie Plzeňského kraje, Územního odboru Plzeň-venkov, sp. zn. KRPP114104/TČ-2016-031172, z jeho usnesení ze dne 30. 9. 2016, a zejména pak z doznání nezletilého XXXX*) i sdělení nezletilé YYYY*) a dalších dětí, jimž byla natočená videa přeposlána.

3. Okresní soud Plzeň-sever o tomto návrhu státního zástupce rozhodl usnesením ze dne 24. 1. 2017, sp. zn. 22 Rod 18/2016, tak, že řízení zastavil s tím, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení. Soud dospěl k závěru, že nebylo prokázáno, že by nezletilý úmyslně uvedl do oběhu pornografické dílo, jak § 192 tr. zákoníku předpokládá, neboť, ač je nepochybné, že se jednalo o video sexuálního charakteru, a to dokonce velmi intimního, je též nepochybné, že je nezletilá YYYY*) točila nikoli s úmyslem vyrábět a šířit dětskou pornografii, ale s úmyslem zaujmout o tři roky staršího chlapce, který je ve své nevědomosti posléze přeposlal dalším kamarádům. Z projednávání věci před všemi zúčastněnými orgány (škola, OSPOD, Probační a mediační služba) přitom zcela jednoznačně vyplynulo, že ani nezletilá YYYY*) si neuvědomuje všechny souvislosti posuzovaného jednání a nedomýšlela ani v současné době nedomýšlí závažnost a možné důsledky svého počínání. Nezletilý XXXX*) vůbec nechápal video natočené kamarádkou jako pornografické dílo, a už vůbec ne to, že se rozesláním videa skrze sociální síť může dopustit činu jinak trestného. Ani vůči ostatním členům společnosti nevykazuje popsané jednání nezletilého žádné známky spo-

lečenské škodlivosti, protože neměl povědomost o tom, že by mohl přeposláním videí někomu ublížit, když dokonce sama YYYY*) byla řešena policií jako nezletilá a jako zranitelná oběť současně. Okresní soud je přitom toho názoru, že kriminalizování takového počínání nezletilých je ve vztahu k jejich dalšímu vývoji velmi škodlivé, když postačí vyřešení věci cestou a prostředky, jimiž disponuje orgán sociálně-právní ochrany dětí. Primární by podle soudu mělo být výchovné působení na nezletilé, a tudíž je nelogické, aby postupy a opatření podle hlavy třetí zákona č. 218/2003 Sb. byly používány vůči dětem mladším patnácti let bez ohledu na společenské dopady jejich činů a bez přihlédnutí k jejich závažnosti, přičemž k dětem mladším patnácti let je třeba přistupovat zcela jinak než k trestně odpovědným dospělým. To však v posuzované věci orgány činné v trestním řízení i další orgány nerespektovaly a zcela selhaly, když místo toho, aby všechny aktéry popsaneho jednání chránily a preventivními opatřeními působily k tomu, aby se podobné jednání z jejich strany již neopakovalo, udělaly z něj kriminální čin, kterým žije celá škola, již nezletilí dotčení navštěvují. Důvodem procesního postupu okresního soudu v posuzované věci tedy bylo zjištění, že je dán nedostatek podmínky řízení ve smyslu § 104 o. s. ř., neboť nezletilý XXXX*) nespáchal čin jinak trestný. Soud prvního stupně proto dovodil, že jako soud pro mládež nemá pravomoc k projednání věci, a proto mu nezbylo, než aby volil uvedený postup a řízení pro neodstranitelnou vadu podle § 104 o. s. ř. zastavil, když státní zastupitelství nemělo podávat návrh na uložení ochranného opatření. Jedná se o rozhodnutí procesní povahy, které bylo možné učinit bez nařízení ústního jednání (srov. stranu 2 až 4 usnesení soudu prvního stupně).

4. Krajský soud v Plzni jako odvolací soud pro mládež usnesením ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 7 Rodo 12/2017, se se závěry soudu prvního stupně ztotožnil. Zdůraznil, že povinnost státního zastupitelství podat podle § 90 odst. 1 z. s. m. ve věci dítěte mladšího patnácti let návrh je dána tehdy, jakmile se dozví, že se toto dítě dopustilo činu jinak trestného. Z obsahu spisu však odvolací soud zjistil, že soud prvního stupně postupoval v souladu s § 103 a § 104 odst. 1 o. s. ř., jestliže řízení pro nedostatek podmínky řízení zastavil, byť si uvědomoval, že v případě řízení ve věcech dětí mladších patnácti let jde o specifické řízení, u něhož bylo třeba posoudit, zda se dítě mladší patnácti let dopustilo činu jinak trestného. Zdůraznil, že podmínkou podání návrhu je zde čin jinak trestný, jehož se musí dítě mladší než patnáct let dopustit, a to, zda o takový čin jde, musí zkoumat jak státní zástupce, tak i soud. Jestliže byl v přezkoumávané věci podán návrh na uložení opatření, nevylučovalo to možnost odlišného posouzení soudem pro mládež, který ve smyslu § 103 o. s. ř. správně pro neodstranitelnou vadu řízení zastavil, když shledal, že se pro nedostatek subjektivní stránky nejedná o čin jinak trestný. Důvodně pro tuto procesní vadu nenařizoval jednání.

II. Dovolání a vyjádření k němu

č. 42

5. Proti tomuto usnesení podalo dovolání Okresní státní zastupitelství Plzeň-sever (dále „dovolatel“), neboť má za to, že rozhodnutí odvolacího soudu v posuzované věci závisí na vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a tudíž napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném posouzení věci. Neztotožnilo se se závěry soudů obou stupňů, protože cílem řízení ve věcech dětí mladších patnácti let není dítě potrestat, nýbrž na ně výchovně působit, neboť z povahy věci vyplývá, že není možné ve věci rozhodnout bez nařízení jednání. Soud měl podaný návrh projednat a rozhodnout ve věci samé (viz rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 10/2009 Sb. rozh. tr.).

6. V posuzované věci však soud bez projednání věci vyhodnotil, že není prokázána subjektivní stránka činu jinak trestného podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku, a bez nařízení jednání ve věci rozhodl. Takový postup je však podle dovolatele v rozporu mimo jiné též s usnesením Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 927/2010. Kromě uvedeného na nesprávnost takového postupu usuzoval i z toho, že soudy rozhodly bez jednání ve všech čtrnácti případech týkajících se přeposílání videosouborů, a tudíž považoval za zarážející, že tato rozhodnutí právě ohledně subjektivní stránky postrádají individuální posouzení u každého případu.

7. Na základě těchto úvah a názorů dovolatel navrhl, aby Nejvyšší soud jako dovolací soud pro mládež (dále „Nejvyšší soud“) zrušil usnesení Krajského soudu v Plzni, soudu pro mládež, ze dne 16. 3. 2017, sp. zn. 7 Rodo 12/2017, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

8. K dovolání se prostřednictvím kurátorky pro mládež vyjádřil Městský úřad N., pracoviště P., Odbor sociálních věcí a zdravotnictví, jenž uvedl, že nemá potřebnou kvalifikaci k posouzení právní stránky věci, avšak k osobě nezletilého XXXX^{*)} může uvést, že se k pedagogickým pracovníkům chová slušně, nemá téměř žádnou absenci, prospěchově je hodnocen jako horší průměr a od prověřování sledovaného skutku úřad nemá žádné negativní zprávy o něm ani o jeho rodině, kterou do doby prověřování předmětného skutku neměl v evidenci.

III. Přípustnost dovolání

9. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř., § 96 z. s. m.) ve věcech dětí mladších patnácti let v řízení o dovolání postupuje podle předpisů upravujících občanské soudní řízení, nestanoví-li zákon o soudnictví ve věcech mládeže jinak (§ 96 z. s. m.).

10. Po zjištění, že dovolání bylo podáno proti pravomocnému rozhodnutí odvolacího soudu, v zákonné lhůtě a státním zastupitelstvím, jež podalo návrh, jako osobou oprávněnou (§ 91 odst. 1 z. s. m., § 236 odst. 1 a § 240 odst. 1 o. s. ř.), Nejvyšší soud dále zkoumal přípustnost dovolání. Když nezjistil důvody pro vyloučení přípustnosti dovolání podle § 238 odst. 1, 2 o. s. ř., zkoumal splnění hledisek přípustnosti ve smyslu § 237 o. s. ř., podle něhož, není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

11. Uvedená právní úprava, daná novelou občanského soudního řádu č. 404/2012 Sb., je založena na principu přípustnosti dovolání proti všem pravomocným rozhodnutím odvolacího soudu, pokud jimi je skončeno odvolací řízení. Nepatří sem tedy dílčí procesní rozhodnutí vydaná v průběhu odvolacího řízení s výjimkou rozhodnutí speciálně zmíněných v § 238a o. s. ř. Není již významná povaha rozhodnutí, nýbrž je stěžejní, zda jím skutečně odvolací řízení končí a zda po jeho vydání již dále nepokračuje, a to za podmínek, že jde o vyřešení judikatorní otázky hmotného nebo procesního práva. Dovolání proto může být přípustné i proti procesním rozhodnutím.

12. Pro posouzení přípustnosti dovolání jsou tedy významná čtyři kritéria: že jde o otázku hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe odvolacího soudu nebo která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak, což dává dovolacímu soudu možnost reagovat na vývoj právní argumentace a přistoupit ke změně judikatury. V takovém případě by však musel rozhodovat velký senát (srov. též komentář k § 36c o. s. ř.).

13. Ve věci nyní napadené státní zastupitelství shledalo přípustnost dovolání v potřebě vyřešení otázky procesního práva, která v rozhodnutí odvolacího soudu dosud řešena nebyla, a to, zda ve věci dítěte mladšího patnácti let může být o návrhu podaného podle § 90 odst. 1 z. s. m. rozhodnuto tak, že se toto řízení zastaví bez jednání, anebo zda je třeba o takovém návrhu státního zástupce na uložení opatření třeba vždy nařídít jednání, a teprve poté podle zjištěného stavu věci rozhodnout.

14. S odkazem na stávající judikaturu Nejvyššího soudu řešenou v rozsudku uveřejněném pod č. 10/2009 Sb. rozh. tr. státní zástupce dovozoval, že otázku, zda se jedná o čin jinak trestný, je nutno zjistit a prokázat v řízení zahájeném k návrhu státního zástupce. Rovněž se zřetelem na názor vyslovený v odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 927/2010, poukázal

na to, že „v rámci postupu před zahájením trestního stíhání lze provádět úkony trestního řízení jen za podmínek stanovených v § 158 tr. ř., přičemž zahájit úkony trestního řízení možné pouze k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin nebo provinění, nikoliv čin jinak trestný (§ 158 odst. 3 tr. ř.). To pochopitelně neznamená, že před zahájením řízení podle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže není možné za dané situace – tedy je-li dáno důvodné podezření konkrétního trestně neodpovědného dítěte ze spáchání činu jinak trestného – opatřovat a zajišťovat důkazy významné pro rozhodnutí ve věci, ovšem lze tak činit jen v právním rámci daném hlavou třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže, občanským soudním řádem a zákonem o státním zastupitelství. Podle těchto předpisů se přitom v procesněprávním smyslu dokazování provádí až v jednání nařízeném soudem po zahájení řízení podle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Toto řízení – na rozdíl od trestního řízení – probíhá výlučně před soudem (srov. ŠÁMAL, P., VÁLKOVÁ, H., SOTOLÁŘ, A., HRUŠKOVÁ, M. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 845 až 846)“. Tím státní zástupce zdůrazňoval, že bez nařízení jednání není možné rozhodnout o podaném návrhu na uložení opatření, a proto se domáhal, aby Nejvyšší soud tuto právní otázku vyřešil.

15. S ohledem na uvedené skutečnosti Nejvyšší soud shledal, že v přezkoumávané věci jde o včasné dovolání státního zastupitelství jako účastníka řízení, které je přípustné z hledisek § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky procesního práva, která dovolacím soudem dosud v této podobě řešena nebyla, a proto dále zkoumal, zda je toto dovolání důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Podle § 89 odst. 2 z. s. m., dopustí-li se dítě mladší než patnáct let činu jinak trestného, učiní soud pro mládež opatření potřebná k jeho nápravě, která jsou uvedena v § 93 z. s. m. Podle § 90 odst. 1 z. s. m. dítěti mladšímu než patnáct let, které se dopustilo činu jinak trestného, lze opatření uložit na návrh státního zastupitelství. Státní zastupitelství je povinno návrh podat bezodkladně poté, jakmile se dozví, že trestní stíhání je nepřipustné, protože jde o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná. Zákon ukládá povinnost státnímu zastupitelství podat návrh na uložení opatření bezodkladně poté, jakmile se dozví, že trestní stíhání je nepřipustné, protože jde o osobu, která není pro nedostatek věku trestně odpovědná (§ 11 odst. 1 písm. d) tr. ř.). V případě činu jinak trestného tato povinnost nastupuje od okamžiku, kdy je postaveno najisto, že jde o čin jinak trestný, a nikoliv o skutek, který není trestným činem (§ 159a odst. 1 tr. ř.). Odložením věci podle § 159a odst. 2 tr. ř. s ohledem na § 11 odst. 1 písm. d) tr. ř. tato

fáze trestního řízení končí. Spisový materiál se v co nejkratší možné době spolu s návrhem na přijetí opatření ve smyslu § 93 odst. 1 z. s. m. předloží příslušnému státnímu zastupitelství k vypracování návrhu podle § 90 odst. 1 z. s. m.

17. Z uvedeného plyne, že předtím, než státní zástupce podá návrh na uložení opatření podle § 90 odst. 1 z. s. m., je povinen zkoumat, zda jde o čin jinak trestný nejen z hledisek stanovených v § 2 odst. 2 písm. a) z. s. m., ale též hledisek, která jsou dále rozvedena v judikatuře obecných soudů. V té souvislosti se jedná zejména o rozsudek Nejvyššího soudu uveřejněný pod č. 10/2009 Sb. rozh. tr., v němž bylo vymezeno, že základním předpokladem pro uložení některého z opatření uvedených v § 93 odst. 1 z. s. m. dítěti mladšímu patnácti let je zjištění, že spáchalo čin jinak trestný, jehož trestnost je v konkrétním případě vyloučena jen s ohledem na nedostatek věku pachatele. Takový čin musí vykazovat nejen všechny formální znaky určitého trestného činu, ale i potřebnou škodlivost ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku.

18. Jestliže § 90 odst. 1 z. s. m. váže povinnost státního zastupitelství podat návrh na uložení opatření dítěti mladšímu než patnáct let na skutečnost, že spáchalo čin jinak trestný, jde o podmínku, kterou musí státní zastupitelství před podáním takového návrhu zkoumat, a návrh může podat jen tehdy, když má za prokázané, že „dítě mladší než patnáct let se dopustilo činu jinak trestného“. Tuto skutečnost již Nejvyšší soud judikoval ve shora zmíněném rozsudku uveřejněném pod č. 10/2009 Sb. rozh. tr., který má vztah i k řízení před podáním návrhu, a proto i státní zástupce je povinen nejprve vyřešit otázku, zda dítě mladší než patnáct let spáchalo čin jinak trestný, což je potřeba posuzovat na základě obecných pravidel a principů stanovených trestním zákoníkem pro trestný čin, o němž by šlo, pokud by jej nespáchala osoba mladší než patnáct let. Zapotřebí je přitom zkoumat nejprve formální znaky konkrétního trestného činu ve smyslu § 13 odst. 1 tr. zákoníku a poté se zabývat i otázkou, zda jde ve vztahu k osobě, která se takového protiprávního jednání dopustila, a okolnostem, za nichž byl čin spáchán, o případ společensky škodlivý ve smyslu § 12 odst. 2 tr. zákoníku. Při tomto posuzování je nutné proporcionálně přihlížet k souhrnu všech zjištěných podstatných skutečností a okolností (jež svědčí pro nižší společenskou škodlivost, nebo ji naopak zvyšují) a nelze odhlédnout od žádné z nich. Kromě toho je potřebné zvažovat i povahu činu a způsob, jakým byl čin jinak trestný spáchán (např. zda šlo o spolupachatelství, eventuálně o některou z forem účastenství apod.). Teprve poté, co státní zastupitelství nabude přesvědčení, že všechny uvedené podmínky jsou naplněny a ve věci není pochyb o tom, že dítě mladší než patnáct let spáchalo konkrétní čin jinak trestný, může státní zástupce podat návrh podle § 90 odst. 1 z. s. m. Jestliže takový závěr nelze na podkladě výsledků řízení, jež měl k dispozici, učinit, nebylo by možné, tzn. i v případě pochybností o tom, zda se takový čin jinak trestný stal, nebo že jej spáchala osoba mladší než patnáct let, návrh podle § 90 odst. 1 z. s. m. podat (srov. též usnesení Ústavního soudu ze dne 11. 8. 2015, sp. zn. II. ÚS 628/15, bod 11).

19. Nejvyšší soud k tomu, jak následně postupuje soud pro mládež po podání návrhu podle § 90 odst. 1 z. s. m., pokud dojde k závěru, že se nestal čin jinak trestný, anebo že čin spáchaný dítětem mladším patnácti let, vůči němuž návrh směřoval, nenaplnuje mimo věku pachatele znaky trestného činu, pro nějž byl návrh podán, již své názory vyjádřil zejména v usnesení uveřejněném pod č. 25/2011 Sb. rozh. tr., v němž vyslovil, že „v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let soud pro mládež zamítne návrh státního zástupce na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let podle § 93 odst. 9 z. s. m. ve znění účinném od 1. 1. 2010, jen pokud shledá, že se nestal čin, pro nějž byl návrh na uložení opatření podán, nebo nebylo prokázáno, že se tohoto činu dopustilo dítě mladší patnácti let, vůči němuž návrh směřoval, anebo čin spáchaný dítětem mladším patnácti let nenaplnuje zákonné znaky trestného činu (mimo věku pachatele). Přitom postačí, není-li splněna toliko některá z těchto podmínek, jež ve svém souhrnu vytvářejí předpoklad pro uložení opatření podle § 93 odst. 1 z. s. m.“.

20. Nejvyšší soud k námitce dovolatele, že bylo nutné nařídít jednání ve věci nezletilého XXXX³⁾, protože teprve až v řízení před soudem bylo možné prokázat, zda byla v činu, jenž byl nezletilému kladen za vinu, naplněna subjektivní stránka, jak se snažil odkazem na část odůvodnění usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 927/2010, doložit, uvádí, že není zcela správná, neboť je to už státní zástupce, který musí před podáním návrhu posoudit, zda jde o čin jinak trestný, a to na základě policejního předprocesního řízení. K tomu mu slouží obvykle shromážděné podklady v tomto policejním spise založené. Na jejich podkladě vyhodnocuje všechny rozhodné otázky směřující k tomu, zda jde mimo jiné o některý z trestných činů v trestním zákoně uvedených a kdo je jejich pachatelem. Pro úplnost lze jen připomenout, že do doby, než je prověřeno důvodné podezření, že pachatelem šetřeného činu je dítě mladší než patnáct let, postupuje státní zástupce a policejní orgány při provádění příslušných úkonů podle předpisů upravujících trestní řízení, tedy podle trestního řádu. V rámci tohoto řízení se však toliko shromažďují podklady. V této etapě se ještě nemůže vést trestní řízení proti dítěti mladšímu patnácti let, protože toto trestní řízení se pro nedostatek věku takového pachatele odloží, neboť není přípustné [§ 11 odst. 1 písm. d) tr. ř.]. Zajišťují se zde toliko podklady, jež může státní zastupitelství následně uplatnit při podání návrhu na zahájení řízení podle § 90 odst. 1 z. s. m., avšak jen tehdy, jsou-li splněny podmínky podle tohoto ustanovení, a to že se dítě mladší patnácti let dopustilo činu jinak trestného. Státní zástupce, i když je vyloučeno, aby prováděl úkony trestního řízení a zajišťoval důkazy v rámci trestního řízení vedeného ve věci trestně neodpovědného dítěte (dítěte mladšího patnácti let nebo trestně neodpovědného mladistvého), musí před podáním návrhu objasnit, že šlo o čin jinak trestný, neboť tato skutečnost je podmínkou *sine qua non* pro podání návrhu podle § 90 odst. 1 z. s. m., z jehož spáchání je důvodně podezřelý pouze trestně neodpovědné dítě, jestliže by jinak (nešlo-li by o dítě mladší patnácti let) byly

splněny podmínky podle § 160 odst. 1 tr. ř. Proto, i když je podstatné, že v rámci postupu před zahájením trestního stíhání lze provádět úkony trestního řízení jen za podmínek stanovených v § 158 tr. ř., zahájit úkony trestního řízení je možné pouze k objasnění a prověření skutečností důvodně nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin nebo provinění, nikoliv čin jinak trestný (§ 158 odst. 3 tr. ř.). To pochopitelně neznamená, že před zahájením řízení podle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže není možné za dané situace opatřovat a zajišťovat důkazy významné pro rozhodnutí ve věci, ovšem lze tak činit jen v právním rámci daném hlavou třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže, občanským soudním řádem a zákonem o státním zastupitelství (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 8. 2010, sp. zn. 8 Tdo 927/2010). Z tohoto plyne, že každý orgán činný v trestním řízení ve svém stadiu, tedy i státní zástupce před podáním návrhu podle § 90 odst. 1 z. s. m., má povinnost předtím, než takový návrh podá, posoudit všechny skutečnosti významné pro to, zda jde o čin jinak trestný, jenž je v činu, který mělo spáchat dítě mladší patnácti let, spatřován. Je povinen před podáním návrhu zkoumat, zda byly naplněny všechny znaky konkrétního činu jinak trestného, tedy i ve vztahu k subjektivní stránce a společenské škodlivosti činu (§ 12 odst. 2 tr. zákoníku), a teprve když shledá, že se o takový čin jedná, může návrh podat.

21. Povinností soudu pro mládež poté, co mu byl návrh předložen, je podle jeho obsahu provádět dokazování v procesněprávním smyslu až v jednání nařízeném soudem po zahájení řízení podle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže. Toto řízení – na rozdíl od trestního řízení – probíhá výlučně před soudem (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 845 až 846), avšak takové jednání nařídí jen tehdy, když je již z návrhu státního zástupce zřejmé, že jde o čin jinak trestný, což je povinen předtím, než nařídí jednání, zvažovat, protože jednání směřuje mimo jiné k tomu, aby v případě pochybnosti o tom, zda jde o čin jinak trestný, doplnil dokazování k této otázce, protože účelem a smyslem řízení podle hlavy třetí je uložení vhodného opatření dítěti mladšímu patnácti let, jež čin jinak trestný spáchalo (srov. § 1 odst. 2 z. s. m.). Z logiky a smyslu tohoto řízení plyne, že opatření podle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže není možné ukládat, pokud nejde o čin jinak trestný, který spáchalo dítě mladší než patnáct let.

22. Vzhledem k tomu, že v projednávané věci dovolatel považoval za nesprávné, že soud prvního stupně řízení pro nesplnění podmínek řízení podle § 104 o. s. ř. zastavil, aniž by ve věci nařídil jednání, Nejvyšší soud uvádí, že zcela v obecné rovině nelze ani takový postup v řízení podle hlavy třetí zákona o soudnictví ve věcech mládeže vyloučit, neboť by to odporovalo zásadám vycházejícím z § 103 a 104 o. s. ř., která platí pro všechna soudní řízení vedená podle občanského soudního řádu. Musí pro takový postup však být skutečně splněny podmínky, které jsou zákonem stanoveny. Ustanovení § 103 o. s. ř. obsahuje především

rámcové vymezení podmínek řízení. Jsou to takové podmínky, při jejichž splnění může soud rozhodnout ve věci samé, tj. může rozhodnout o předmětu řízení, a každý soud tak zkoumá celou řadu podmínek, které nejsou zákonem výslovně vymezeny, ale plynou z jejich zákonných okolností [např. pravomoc soudu (§ 7 o. s. ř.), věcná (§ 9, 9a o. s. ř.), funkční (§ 10, 10a o. s. ř.) nebo místní příslušnost (§ 84 a násl. o. s. ř., § 468 z. z. ř. s.), zda rozhodnutí ve věci nebrání překážka věci zahájené (překážka litispendence) ve smyslu § 83 o. s. ř., či překážka věci rozhodnuté (*rei iudicatae*) podle § 159 odst. 3 o. s. ř., zda osoby vydávající se za účastníky mají způsobilost být účastníkem řízení (§ 19 o. s. ř.), zda mohou před soudem samostatně jednat (tj. mají-li procesní způsobilost podle § 20 o. s. ř.), a zda zástupci, kteří za ně jednají, k tomu jsou oprávněni (§ 21 a 22a násl. o. s. ř., § 469 z. z. ř. s.).

23. Ustanovení § 104 odst. 1, 2 o. s. ř. řeší postup soudu, zjistí-li, že není splněna některá z procesních podmínek, tj. podmínek (odstranitelných nebo neodstranitelných), které jsou předpokladem pro rozhodnutí soudu ve věci samé (podle § 103 o. s. ř.), a stanoví, že jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví. Mezi tyto podmínky patří mimo jiné i to, že věc nespadá do pravomoci soudů, nebo má-li předcházet jiné řízení, což vede k tomu, že soud postoupí věc po právní moci usnesení o zastavení řízení příslušnému orgánu; právní účinky spojené s podáním žaloby (návrhu na zahájení řízení) zůstávají přitom zachovány. Jde-li o nedostatek podmínky řízení, který lze odstranit, učiní soud k tomu vhodná opatření. Přitom zpravidla může pokračovat v řízení, ale nesmí rozhodnout o věci samé. Nezdá-li-li se nedostatek podmínky řízení odstranit, řízení zastaví (srov. přiměřeně komentář k § 104 o. s. ř., dostupný v právním informačním systému ASPI k 25. 10. 2017).

24. Protože podle obsahu přezkoumávaných rozhodnutí (viz zejména odůvodnění usnesení soudu prvního stupně na str. 4) je zřejmé, že důvodem, proč soud řízení ve věci nezletilého XXXX²⁾ zastavil, byla podle něj neodstranitelná překážka spočívající v tom, že „Okresní soud Plzeň-sever, soud pro mládež, nemá pravomoc k projednání věci“, má význam zabývat se touto okolností z celé řady jiných do úvahy přicházejících případů neodstranitelných vad řízení podle § 104 odst. 1 o. s. ř. Je proto třeba uvést, že nedostatek pravomoci tuzemského soudu může vést jedině k rozhodnutí, jímž soud řízení zastaví, postoupí věc pravomocnému orgánu a rozhodne o náhradě nákladů řízení před soudem, neboť řízení u něj končí (§ 151 odst. 1 o. s. ř.). Neexistuje-li orgán, jemuž by věc mohla být postoupena, platí bez ohledu na předmět řízení, že ve věci musí rozhodnout soud. K tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 21. 2. 2001, sp. zn. 20 Cdo 2498/99: „Rozhodne-li soud, že není dána jeho pravomoc k projednání určité věci, je povinen současně rozhodnout (nemá-li jít o pravomoc cizozemského orgánu) i o postoupení věci orgánu, jehož pravomoc dána je. Není-li takového orgánu, pak nemůže být povolán k ochraně práv a oprávněných zájmů účastníků sporu jiný orgán než právě soud.“

(Srov. přiměřeně komentář k § 104 o. s. ř., dostupný v právním informačním systému ASPI k 25. 10. 2017.)

25. Z uvedeného je tedy zřejmé, že na projednávání případ nemohla dopadat překážka nedostatku „pravomoci soudu“, jak ji vyjádřil soud prvního stupně ve svém rozhodnutí, s nímž se ztotožnil i soud druhého stupně, protože argumenty, které byly důvodem pro uvedený postup, zákonným podmínkám zastavení řízení (pro nedostatek pravomoci soudu pro mládež) neodpovídají. Soud prvního stupně totiž „nedostatek pravomoci soudu k projednání věci“ spatřoval v tom, že „... nezletilý XXXX*) nespáchal čin jinak trestný. Za této situace v posuzované věci neměl státní zástupce Okresního státního zastupitelství Plzeň-sever podávat zdejšímu soudu návrh na uložení opatření“. Z uvedeného je patrné, že soud prvního stupně důvod svého postupu, tj. zastavení řízení, nedovozoval od toho, že nebyla dána jeho „pravomoc“, ale z toho, že předmětný návrh neměl být podán, což jsou dvě zcela odlišné skutečnosti. Takto učiněná zjištění soudu pro mládež odporují závěru o tom, že by nebyla dána pravomoc tohoto konkrétního soudu pro mládež, protože pravomoc soudu obecně v civilním soudním řízení upravuje § 7 o. s. ř., podle něhož v občanském soudním řízení projednávají a rozhodují soudy spory a jiné právní věci, které vyplývají z poměrů soukromého práva, pokud je podle zákona neprojednávají a nerozhodují o nich jiné orgány. Podle § 4 z. s. m. je výkon soudnictví ve věcech mladistvých a ve věcech posuzování činů jinak trestných spáchaných dětmi mladšími patnácti let svěřen soudům pro mládež.

26. Jestliže byl v této věci podán návrh pro čin jinak trestný, jehož se měla dopustit osoba mladší než patnáct let, byla dána pravomoc k projednání konkrétní věci místně a věcně příslušnému soudu pro mládež, protože není určen jiný tuzezemský soud ani orgán, který by takový návrh mohl projednat.

27. Z těchto důvodů nemůže v této věci obstát závěr soudů obou stupňů o tom, že v daném případě bylo možné postupovat podle § 104 odst. 1 o. s. ř. a řízení zastavit proto, že nebyla dána pravomoc soudu pro mládež, neboť jde o názor po formální stránce nesprávný. Zásadní otázkou, kterou lze z obsahu přezkoumávaných rozhodnutí, zejména z celého obsahu jejich odůvodnění a především usnesení soudu prvního stupně dovodit, je to, že předmětná úvaha zřejmě nevychází z podstaty pravomoci soudní moci, jak je zakotvena v čl. 90 Ústavy a čl. 36 Listiny, ale nepřesně tím bylo míněno, že návrh podle § 90 odst. 1 z. s. m. neměl být státním zástupcem v uvedené konkrétní věci soudu pro mládež (jemuž byla zákonem v § 4 z. s. m. svěřena pravomoc o takovém návrhu rozhodnout) podán, a to z důvodu, že nebyly splněny podmínky § 90 odst. 1 z. s. m., protože „nezletilý XXXX*) nespáchal čin jinak trestný“. Nejde proto o nedostatek pravomoci soudu pro mládež jako neodstranitelné překážky řízení ve smyslu § 104 odst. 1 o. s. ř., jak byla shora vyložena, ale o nepřesně formulované úvahy soudů o tom, že byl vadný závěr státního zastupitelství, zda okolnosti, za nichž byl skutek, v němž byl shledán čin jinak trestný, spáchán, po všech stránkách (mimo věku nezletilého)

naplňují znaky § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku. Podstatou uvedeného postupu proto fakticky bylo, že soudy pro mládež shledaly, že s ohledem na konkrétně zjištěné okolnosti, za nichž k činu jinak trestnému došlo, nemělo státní zastupitelství podat návrh na uložení opatření pro nesplnění podmínek § 90 odst. 1 z. s. m.

č. 42

28. Za daných okolností do úvahy přicházelo zamítnutí takového nedůvodně podaného návrhu. Zákon o soudnictví ve věcech mládeže v hlavě třetí upravující řízení ve věcech dětí mladších patnácti let nemá speciální ustanovení o možnosti zamítnout návrh na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let, které se dopustilo činu jinak trestného (viz § 96 z. s. m.). Přitom je též nutné poznamenat, že občanský soudní řád neobsahuje žádnou obecnou úpravu týkající se podmínek, za nichž soud prvního stupně návrh na zahájení řízení, tj. žalobu, zamítne, upravuje toliko některé konkrétní způsoby zamítnutí speciálně stanovené pro jmenovitě uvedené druhy řízení. Obecně však platí, že soud vydá zamítavé rozhodnutí, pokud neshledal žádných vad ve formálních náležitostech či procesních nedostatecích, nelze-li podané žalobě či návrhu vyhovět. Vychází přitom ze zásad pro rozhodování stanovených v § 153 o. s. ř., podle něhož soud postupuje na základě zjištěného stavu věci a je vázán návrhem.

29. V této souvislosti je třeba navázat na shora uvedenou judikaturu, zejména na usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 25/2011 Sb. rozh. tr. již citované, podle něhož v řízení ve věcech dětí mladších patnácti let soud pro mládež návrh státního zástupce na uložení opatření dítěti mladšímu patnácti let zamítne, pokud shledá, že se nestal čin, pro nějž byl návrh na uložení opatření podán. Právě tento právní závěr dopadá i na posuzovanou věc, a je proto třeba konstatovat, že pokud státní zástupce v činu, který měl spáchat nezletilý XXXX^{*)}, jak byl v podaném návrhu popsán, shledal čin jinak trestný, a to přečin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku, avšak soud pro mládež poté, co tento návrh i spisový materiál k němu opatřený obdržel, jen na jeho podkladě, aniž by nařizoval ve věci jednání, zjistil, že o čin jinak trestný nejde, nemohl řízení za daného stavu věci zastavit podle § 104 odst. 1 o. s. ř., ale měl takto podaný návrh státního zastupitelství ve smyslu uvedené judikatury zamítnout. Takový procesní postup by korespondoval s důvodem, který jej vedl k tomu, že podle výsledků předprocesního stadia v policejní věci vedené pod sp. zn. KRPP-114104/TČ-2016-031172 bylo zřejmé, že předmětný čin popsáný v návrhu státního zástupce na uložení opatření nezletilému nenaplňuje všechny znaky činu jinak trestného, konkrétně, jak soudy vysvětlily, a to zásadně pro nedostatek jeho subjektivní stránky, ale i pro nevhodnost takového postupu z důvodu škodlivosti zbytečné kriminalizace u dětí, které o podstatě celého problému neměly žádné povědomí.

30. Nejvyšší soud k posouzení toho, zda již na základě podkladů, které byly s návrhem podle § 90 odst. 1 z. s. m. státním zastupitelstvím předloženy Okresnímu soudu Plzeň-sever, jako soudu pro mládež, bylo možné i bez nařízení jednání

shledat, že se nejednalo o čin jinak trestný, a to přečin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku (jak byl označen v návrhu podaném Okresním státním zastupitelstvím Plzeň-sever), považuje za vhodné uvést, že se jej dopustí podle odstavce 1 ten, kdo přechovává fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem. Podle odstavce 3 spáchá tento přečin, kdo vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, činí veřejně přístupným, zprostředkuje, uvede do oběhu, prodá nebo jinak jinému opatří fotografické, filmové, počítačové, elektronické nebo jiné pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě nebo osobu, jež se jeví být dítětem, anebo kdo kořistí z takového pornografického díla.

31. Zákon vyžaduje u tohoto činu jinak trestného úmysl, a to přímý podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, tedy že pachatel chtěl způsobem uvedeným v trestním zákoně porušit nebo ohrozit zájem chráněný takovým zákonem, nebo nepřímý podle § 15 odst. 1 písm. b), odst. 2 tr. zákoníku, že pachatel věděl, že svým jednáním může takové porušení nebo ohrožení způsobit, a pro případ, že je způsobí, byl s tím srozuměn.

32. Objektem § 192 tr. zákoníku (odstavce 1 i 3) je zájem společnosti na ochraně mravního vývoje dětí a ochraně před jejich sexuálním zneužíváním. V projednávaném případě však nelze dojít k závěru, že by nezletilý chtěl ohrozit vývoj dětí či se nějak účastnit na jejich sexuálním zneužívání nebo že by věděl, že by svým jednáním mohl takový následek způsobit a pro takový případ s tím byl srozuměn.

33. Podle obsahu podaného návrhu státního zastupitelství je zřejmé, že státní zástupce se naplněním jednotlivých znaků přečinu, který v činu nezletilého spatřoval, nezabýval, protože jen na straně 2 v druhém odstavci konstatoval, že jednání nezletilého XXXX^{*)} (ve shodě s tím, jak je shora popsáno) naplnilo znaky přečinu podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku. V dalším jen uvedl obsah výpovědi tohoto nezletilého a nezletilé YYYY^{*)} s tím, že je nezletilý usvědčován dalšími svědky, jež vyjmenoval. Podle tohoto obsahu je patrné, že státní zastupitelství zcela v rozporu se svými povinnostmi, jak plynou z § 90 odst. 1 z. s. m., po právní stránce čin, jehož se měl nezletilý XXXX^{*)} dopustit, ve smyslu všech relevantních podmínek neposuzoval. Nebral proto do úvahy III. větu stanoviska Nejvyššího soudu uveřejněného pod č. 20/2013 Sb. rozh. tr., podle něhož je § 192 odst. 1 tr. zákoníku subsidiární ve vztahu k § 192 odst. 2, odst. 3 písm. b) tr. zákoníku, proto je jejich jednočinný souběh vyloučen. To platí i tehdy, jestliže pachatel používá tutéž e-mailovou schránku jak k přechovávání pornografických děl a přístupu k nim, tak i k jejich odesílání, přičemž přechovávání je od počátku určeno jako prostředek k rozesílání takových děl, a proto je jejich jednočinný souběh vyloučen. Takto citované stanovisko je třeba respektovat i podle současného znění uvedeného přečinu na podkladě zákona č. 141/2014 Sb., kterým se mimo jiné mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinného od

1. 8. 2014, neboť ve stanovisku označený odstavec 2 je podle platné právní úpravy odstavcem 3 a odstavec 3 písm. b) je nyní pod odstavcem 4 písm. b), jejich text zůstal zachován. Na podkladě tohoto stanoviska proto jediným činem nemohl být spáchán přečin podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku.

34. Ve vztahu k subjektivní stránce rovněž návrh státního zástupce neobsahuje žádné úvahy, a proto je zřejmé, že zavinění jako jeden z obligatorních znaků skutkové podstaty činu jinak trestného nezkoumal, tudíž nemohl dostatečně zvážit všechny skutečnosti, které z podkladů zjištěných v rámci předprocesního stadia vyplynuly, jak to důsledně učinil soud prvního stupně, jenž se na stranách 3 až 4 usnesení všemi rozhodnými okolnostmi zabýval a své úvahy dostatečně, jak je výše uvedeno, rozvedl.

35. Nejvyšší soud ve shodě se závěry, k nimž soud prvního stupně i odvolací soud dospěly, poznamenává, že tuto věc, která se udála mezi žáky základní školy a mezi jejich kamarády, bylo třeba velmi pečlivě posuzovat s přihlédnutím k tomu, za jakých okolností a v jakých souvislostech se celá událost odehrála ve vztahu k subjektivnímu přístupu každého z dětí, které si mezi sebou posílaly video, jež si sama o své vůli YYYY^{*)} natočila, a to zásadně právě proto, aby ho zaslala nezletilému XXXX^{*)} z pohnutek, které sama popsala a vysvětlila. XXXX^{*)} zcela podle obvyklého způsobu, jímž se svými spolužáky a kamarády prostřednictvím internetové sítě komunikoval, video přeposlal, aniž by tak činil s tím, že jde o pornografické dílo ve smyslu této trestní terminologie, byť bylo patrné, že je na něm kamarádka předvádějící se v erotických pózách.

36. V těchto souvislostech bylo třeba posuzovat, že dětskou pornografií je takové pornografické dílo, které zobrazuje nebo jinak využívá dítě. S ohledem na to, že YYYY^{*)}, v té době jedenáctiletá, se snímala svým tabletem nahá a na videu vykonávala úkony erotické povahy, lze připustit, že šlo o pornografické dílo zobrazující dítě, protože na videu bylo obnažené dítě v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení (srov. usnesení Nejvyššího soudu uveřejněné pod č. 35/2005 Sb. rozh. tr.). Rovněž byla dítětem, neboť byla mladší nejen osmnácti, ale i patnácti let (viz § 126 tr. zákoníku). Uvedený závěr však pro naplnění znaků činu jinak trestného podle § 192 tr. zákoníku nestačí, bylo třeba posuzovat všechny další znaky skutkové podstaty, kterou zákon v odstavci 1 a 3 u tohoto trestného činu stanoví.

37. Bylo nutné uvážit, že pokud nezletilý XXXX^{*)} od YYYY^{*)} předmětné natočené snímky prostřednictvím sociální sítě Facebook obdržel a přeposlal je dalším kamarádům, kteří je přeposlali rovněž svým známým a spolužákům, šlo o způsob sdílení, jenž je mezi dětmi prostřednictvím sociálních sítí běžný. Lze proto přisvědčit soudu prvního stupně, který uvedl, že „XXXX^{*)} nechápal, že tím, že toto video po síti „pošle“ dál, se dopustí činu jinak trestného“. Právě tyto skutečnosti měly význam pro závěr ohledně subjektivní stránky, neboť soud shledal, že nezletilý nejednal ani v nepřímém úmyslu [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku], a proto

nemohl spáchat tento úmyslný přečin (čin jinak trestný) pro nedostatek zavinění. Právě s ohledem na způsob, jakým mu bylo předmětné video zasláno, že se tak stalo prostřednictvím sociální sítě Facebook od nezletilé YYYY^{*)}, která na něm vystupuje sama, a sama si ho natočila, je zřejmé, že se nejedná o běžnou situaci, o níž se u výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií obvykle jedná, což lze dovodit i ze zákona č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád) ve znění pozdějších předpisů. V daném případě jde totiž o to, že to byla sama YYYY^{*)}, která by měla být obětí, avšak vlastního zobrazení, které si na základě svého vlastního rozhodnutí s tím záměrem, že jej pošle XXXX^{*)}, natočila, svědčí o zcela zvláštním případě, který se uvedené definici vymyká. Zhotovila v obecném smyslu sice „pornografické dílo“, které ze své vlastní vůle, a to ze zcela jiných než zákonem postihovaných motivů, zaslala svému kamarádovi, chlapci, se kterým se podle vlastních slov seznámila na dětském hřišti a delší dobu si s ním psala prostřednictvím sociální sítě Facebook.

38. Takové „pornografické dílo“ si mezi sebou všechny děti přeposílaly (sdílely) prostřednictvím „chatu“, konkrétně „Facebook Messengeru“. K vzájemnému přenášení informací tak využívaly tento komunikační kanál umožňující okamžité odesílání a přijímání textových i mediálních zpráv na sociální sítě Facebook.

39. V přezkoumávané věci se zásadně jednalo o formu tzv. „sdílení“, jehož předmětem byla nahrávka, kterou sama autorka prostřednictvím Facebooku zaslala svému kamarádovi. Právě povaha sociální sítě, jež může sloužit i k tomu, že si děti mezi sebou posílají různé informace, má v posuzované věci podstatný význam a vychází zásadně z povahy sociální sítě Facebook, která není jednoznačně soukromá či veřejná. Vždy záleží na konkrétních uživateli, jakým způsobem si míru soukromí na svém profilu, případně přímo u jednotlivých příspěvků, nastaví.

40. Nejvyšší soud je stejně tak jako i soudy obou nižších stupňů přesvědčen, že subjektivní stránku nezletilého XXXX^{*)} je třeba posuzovat i se zřetelem na tuto povahu rozšířené informační platformy Facebooku a na to, že vlivem vývoje nových technologií je pro děti jednoduché vytvořit vlastní i autopornografické dílo (nezletilá jej vytvořila nahráním pomocí tabletu) a následně ho sdílet mezi své kontakty uvnitř internetové sociální sítě. Jejich cílem však obecně není ohrozit vývoj dětí či se nějak účastnit na jejich sexuálním zneužívání. Obvykle jde o snahu jinému se zalíbit či zabavit se [k rozšíření sextingu v České republice viz KOPECKÝ, K., SZOTKOWSKI, R. Sexting a rizikové seznamování českých dětí v kyberprostoru (výzkumná zpráva). Univerzita Palackého v Olomouci. Centrum prevence rizikové virtuální komunikace, 2017]. Jako v tomto případě jde spíše o formu snahy se určitým způsobem vyjádřit, předvést, zviditelnit anebo na sebe jinak upozornit, a to i způsoby, které nejsou vždy vhodné, neodpovídají obecné slušnosti nebo vkusu apod. a mohou i hraničit s trestným jednáním. Je však třeba vždy zvažovat, zda je nezbytné a účelné vést děti za ně k trestní či jiné odpovědnosti.

č. 42

41. Ze všech těchto důvodů Nejvyšší soud přisvědčil závěru soudů obou stupňů, že o čin jinak trestný nejde, a to i s ohledem na individuální přístup aktérů tohoto jednání. Poukázat lze na to, že nezletilý XXXX^{*)} v rámci své výpovědi uvedl, že sexuálně vyznívající videa, která mu nezletilá YYYY^{*)} poslala, přeposlal svému kamarádovi QQQQ^{*)} asi proto, že mu to „přišlo směšný, jak se třináctiletá holka natočila, neměl v úmyslu jí nějak ublížit, vůbec netušil, že by se mohlo jednat o nějaké pornografické dílo, spíše si myslel, že jí hráblo“. Není možné dovodit, že by svým kamarádům rozeslal video zaslané mu nezletilou poškozenou, na němž se sama ve svém sexuálním jednání zobrazila, proto, aby tak činil minimálně s vědomím toho, že pokud přepośle uvedené video, může porušit zákon v § 192 tr. zákoníku, a pro případ, že jej poruší, s tím byl srozuměn. I když lze ve zcela obecné poloze připustit, že nezletilý v projednávaném případě sice šířil dětskou pornografii, neboť záběry, jež YYYY^{*)} vytvořila, samy o sobě takovou povahu mají, neuvědomoval si, že když je přepośle svým kamarádům, činí tak v rozporu se zákonem, resp. obdržené video, které si autorka sama nahrála, jako rozšiřování dětské pornografie nechápal, a nebyl schopen domyslet právě trestněprávní důsledky tohoto svého počínání. Z těchto důvodů se Nejvyšší soud ztotožnil se závěry soudů nižších stupňů v závěru o tom, že v jednání nezletilého XXXX^{*)} absentuje úmysl, a nemůže se tak jednat o čin jinak trestný, a to ani podle § 192 odst. 1, ani podle § 192 odst. 3 tr. zákoníku.

42. Na základě výše uvedeného Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pro podání návrhu podle § 90 odst. 1 z. s. m. nebyly v přezkoumávané věci dány podmínky, protože nebyly naplněny všechny znaky skutkové podstaty činu jinak trestného podle § 192 odst. 1, 3 tr. zákoníku, a to především po subjektivní stránce. Protože Nejvyšší soud neshledal v přezkoumávaných rozhodnutích vady, které dovolatel v dovolání vytýkal, a rozhodnutí považoval ve výsledku byť procesně za nepřesná, ale co do obsahu spravedlivá a správná, podané dovolání Okresního státního zastupitelství Plzeň-sever jako nedůvodné podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

^{*)} Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb. a § 8a tr. ř.

Č. 43

Č. 43

Akcesorita účastenství, Těžké ublížení na zdraví úmyslné, Zvlášť přitěžující okolnost, Recidiva, Opětovné spáchání činu
§ 24 odst. 1, 2, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku

Podle konkrétních okolností případu nemusí být v kolizi se zásadou akcesority účastenství, byl-li účastník na zločinu (či jeho pokusu) uznán vinným naplněním kvalifikované skutkové podstaty zločinu, aniž by znaky takové kvalifikované skutkové podstaty svým činem naplnil hlavní pachatel zločinu. U účastníka se mohou vyskytovat okolnosti zcela osobního významu, mající znaky zvlášť přitěžující okolnosti, které současně nejsou dány i u osoby hlavního pachatele. Takovou okolností může být i zpětnost, resp. opětovnost. Jestliže je splněn nezbytný předpoklad potřebné formy zavinění, pro právní posouzení účastenství jsou z hlediska okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby v takovém případě rozhodné nejen znaky zakládající tuto okolnost u hlavního pachatele, nýbrž i u účastníka, bez ohledu na to, jsou-li dány i u hlavního pachatele.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sp. zn. 8 Tdo 1411/2016, ECLI:CZ:NS:2017:8.TDO.1411.2016.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněných Fl. A. a Fa. A. proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 1 Tmo 1/2016, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Městského soudu v Praze, soudu pro mládež, pod sp. zn. 63 Tm 4/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Rozsudkem Městského soudu v Praze, soudu pro mládež, ze dne 22. 10. 2015, sp. zn. 63 Tm 4/2014, byl obviněný Fl. A. uznán vinným zločinem vraždy podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, za což byl podle § 140 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání deseti let. Podle § 56 odst. 2 písm. d) tr. zákoníku byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice se zvýšenou ostrahou. Podle § 80 odst. 1, 2 tr. zákoníku mu byl uložen i trest vyhoštění na dobu neurčitou. Obviněný Fa. A. byl uznán vinným pokusem zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 tr. zákoní-

č. 43

ku k § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku jako pomocník podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku a přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Za to byl podle § 145 odst. 2, § 43 odst. 1 tr. zákoníku odsouzen k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání šesti let. Podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku byl pro výkon tohoto trestu zařazen do věznice s ostrahou. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byla obviněnému Fl. A. uložena povinnost nahradit poškozené Všeobecné zdravotní pojišťovně ČR se sídlem P. 3 částku 123 425 Kč jako náhradu škody. V dalším bylo rozhodnuto o vině a trestu spoluobviněného L. D. a o vině a trestním opatření ohledně mladistvého „XXXX“^(*).

2. Podle skutkových zjištění soudu prvního stupně se obvinění Fl. A., Fa. A., L. D. a mladistvý „XXXX“^(*) trestných činů (resp. provinění), jimiž byli uznáni vinnými, dopustili tím, že dne 11. 12. 2013 v době od 21:30 do 22:05 hod. v C. C. C. Baru na adrese P., K., poté, co došlo nejdříve ke slovnímu a posléze i fyzickému střetu mezi L. A. a poškozeným P. Š., z nějž vítězně vyšel P. Š., který L. A. viditelně zranil v obličeji, to vše za přítomnosti obviněného Fa. A., L. A. i obviněný Fa. A. z baru odešli, načež se před bar za krátkou dobu vrátil obviněný Fa. A. ozbrojen blíže nespecifikovanou střelnou zbraní (pistolí, patrně tzv. „plynovkou“) společně s obviněnými Fl. A. vyzbrojeným teleskopickým obuškem a blíže nespecifikovaným nožem, L. D. a mladistvým „XXXX“^(*), a to z důvodu odplaty za předchozí zbití L. A. poškozeným P. Š., přičemž když čtveřice postávala před barem, vyšel ven poškozený P. H. ve snaze vyřešit nastalou situaci, přičemž došlo nejdříve k verbální výměně názorů, kterou ukončil obviněný Fl. A., když před zraky spoluobviněných nečekaně udeřil minimálně střední silou teleskopickým obuškem do hlavy poškozeného P. H., čímž mu způsobil tržnou ránu v měkkých pokrývkách lebniční a dosáhl jeho celkového otřesení, ihned mu přiložil obušek na krk a zatlačil jej do baru, přičemž po natlačení k pravému konci baru (při pohledu ode dveří) poškozeného P. H., kterému v tu chvíli tlačil na krk obušek pravou rukou, obviněný Fl. A. opakovaně levou rukou bodl blíže nespecifikovaným nožem o celkové délce přibližně 15 cm do hrudníku, z toho minimálně jednou velkou silou proti dutině hrudní, čímž mu způsobil bodnou ránu se vbodem na levé straně hrudníku v čáře zadní pažní s bodným kanálem pronikajícím sedmým mezižebřím do levé hrudní dutiny a levou brániční klenbou do dutiny břišní a zasáhl slezinu, kdy v důsledku bodného poranění došlo u poškozeného ke krvácení do levé hrudní dutiny a do dutiny břišní a k rozvoji hrudní plynatosti (proniknutí vzduchu do levé hrudní dutiny s kolapsem levé plíce), dále bodnou ránu se vbodem nahoře na hrudníku pod levou klíční kostí, která nepronikla do levé hrudní dutiny, přičemž pokud by poškozenému nebyla včas poskytnuta odborná lékařská pomoc spočívající v neodkladném operačním výkonu, při kterém musela být odstraněna slezina a drénována levá hrudní dutina za účelem obnovení vzdušnosti levé plíce, došlo by ke smrti poškozeného, přičemž obvinění Fa. A., L. D. a mladistvý „XXXX“^(*) poté, co viděli prvotní úder Fl. A. do hlavy poško-

zeného H., obviněný Fa. A. vytáhl střelnou zbraň, na první pohled vypadající jako funkční pistole, natáhl závěr a zamířil na ochranku baru poškozeného S. B. a poškozeného M. L., kteří stáli u dveří baru, a tím jim znemožnil ukončit útok obviněného Fl. A. na poškozeného P. H., přičemž současně vběhli za obviněným Fl. A. do baru obviněný L. D. a mladistvý „XXXX“^(*), kteří v baru napadli poškozeného P. Š. a poškozeného M. L., kteří přiběhli na pomoc poškozenému P. H., údery pěstmi a kopanci do různých částí těla, přičemž minimálně obviněný L. D. užil k úderu do hlavy vůči poškozenému M. L. popelník, byť ránou malé intenzity, čímž poškozenému M. L. způsobil krevní výron v okolí oka a lehké natržení kůže pod okem a společně s mladistvým „XXXX“^(*) způsobili poškozenému P. Š. pohmoždění hlavy, pravé poloviny zad a levé ruky lehkého stupně, čímž těmto dvěma poškozeným znemožnili ukončit útok obviněného Fl. A. proti poškozenému P. H., přičemž obviněný Fa. A. se výše uvedeného jednání dopustil přesto, že byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2000, sp. zn. 4 T 14/99, pravomocně k 19. 9. 2000 odsouzen pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., účinného do 31. 12. 2009 (dále jen „tr. zák.“).

3. Označený rozsudek soudu prvního stupně napadli uprchlí obvinění Fl. A. a Fa. A. prostřednictvím svých obhájců odvoláními směřujícími proti výroku o vině a všem na něj navazujícím výrokům. Usnesením Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 1 Tmo 1/2016, byla obě odvolání podle § 256 tr. ř. jako nedůvodná zamítnuta.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Proti usnesení odvolacího soudu podali obvinění Fl. A. a Fa. A. prostřednictvím obhájce v zákonné lhůtě dovolání v rozsahu odpovídajícím výroku o vině a trestu. Oba obvinění shodně odkázali na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř. a namítli, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení a že bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g), přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) § 265b odst. 1 tr. ř.

5. Obviněný Fl. A. míní, že jeho jednání nelze kvalifikovat jako zločin vraždy ve stadiu pokusu, ale při zachování zásady *in dubio pro reo* je bylo možné nanejvýš kvalifikovat jako těžké ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1 tr. zákoníku, a to z toho důvodu, že orgány činné v trestním řízení nade vší pochybnost neprokázaly, že to byl právě on, kdo poškozeného bodl. V tomto ohledu je třeba poukázat na první a zcela spontánní výpověď poškozeného P. H., který jednoznačně hovoří o tom, že jej bodl někdo jiný než osoba s obuškem, tzn. osoba odlišná od

obviněného Fl. A. Pokud soudy dovodily, že při této výpovědi byl poškozený P. H. ovlivněn právě dovolatelem Fl. A., jedná se o naprostý a nijak neprokázaný nesmysl. Nadto je třeba uvést, že se k bodnutí poškozeného H. později doznal spoluobviněný L. D.

č. 43

6. Obviněný Fl. A. navrhl, aby Nejvyšší soud napadené usnesení Vrchního soudu v Praze zrušil a aby Vrchnímu soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

7. Obviněný Fa. A. v odůvodnění dovolání namítl, že při dodržení zásady *in dubio pro reo* nelze jeho jednání kvalifikovat přísněji než jako přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku.

8. Obviněný byl soudy uznán vinným zločinem těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku a ve formě účastenství podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, a to pouze na základě fabulace soudů při hodnocení důkazů, když soudy obou stupňů nesprávně a bez opory v provedených důkazech dovodily, že obviněný Fa. A. vytažením pistole znemožnil ukončit útok spoluobviněného Fl. A. na poškozeného P. H. Podle nich jednání Fa. A. směřovalo k tomu, že chtěl po určitou dobu zabránit tomu, aby společníci poškozeného P. H. mu šli dovnitř baru na pomoc. Soudy však vůbec nepracovaly s tou variantou, že obviněný Fa. A. před vchodem do baru plynovou pistolí vytáhl proto, že si poškozený P. H. začal úder do hlavy vyřizovat se spoluobviněným Fl. A. Vytažením pistole tak mohl Fa. A. pouze bránit dalšímu útoku na spoluobviněného Fl. A.

9. Z provedeného dokazování je však zřejmé pouze to, že poté, co obviněný Fl. A. udeřil poškozeného P. H. do hlavy teleskopickým obuškem, vytáhl obviněný Fa. A. pistolí. Již se však nepodařilo prokázat, že by toto jednání Fa. A. bylo bezprostřední reakcí na úder do hlavy poškozeného. Rovněž nebylo prokázáno, zdali pohrůžka vytaženou a namířenou pistolí, kterou obviněný Fa. A. držel, směřovala vůči poškozenému P. H., nebo členům ochranky. Dokonce se soudům nepodařilo ani prokázat, že obviněný Fa. A. viděl úder do hlavy poškozeného P. H., proto nelze dovozovat, že vytažení pistole bylo reakcí právě na tento úder.

10. Vzhledem k tomu, že plynová zbraň nebyla ani použita, lze usoudit, že ji obviněný Fa. A. vytáhl pouze na demonstraci síly, a to i vzhledem k dramatickosti celé situace. Dovolatel měl za to, že soudy vyvodily ze vzniklé situace mnohem závažnější jednání, než co se skutečně odehrálo. Prokázáno bylo pouze to, že obviněný Fa. A. poté, co poškozený P. H. od Fl. A. obdržel obuškem úder do hlavy, vyndal z kapsy plynovou pistolí, tuto natáhl, namířil zřejmě na ostrahu baru a následně pistolí po krátké chvíli zase schoval bez toho, aby ji použil.

11. Vůbec však není jasné, na základě jakých provedených důkazů soudy usoudily, že obviněný Fa. A. viděl úder do hlavy poškozeného P. H., popř. k čemu mělo krátké a demonstrativní vytažení pistole Fa. A. sloužit. I kdyby však obhajoba akceptovala, že obviněný Fa. A. viděl úder a následné krvácení poškoze-

ného P. H. z hlavy, není patrné, jak by mohl tento obviněný vědět či z čeho by mohl usuzovat, že se jednalo o ránu obuškem středně velkou silou, když krvácení z měkkých lebních částí si lze přivodit i významnou oděrkou.

12. Dovolatel vyjádřil přesvědčení, že jeho jednání mělo být právně kvalifikováno jako přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku a *in eventum* může přicházet v úvahu právní kvalifikace jeho jednání (ve formě účastenství jako pomocník) podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, neboť obviněný Fa. A. mohl toliko vidět, že spoluobviněný Fl. A. poškozeného P. H. udeřil obuškem do hlavy, tedy viděl, jak spoluobviněný jinému ublížil na zdraví.

13. Obviněný Fa. A. rovněž navrhl, aby Nejvyšší soud napadené usnesení Vrchního soudu v Praze zrušil a aby Vrchnímu soudu v Praze přikázal věc v potřebném rozsahu znovu projednat a rozhodnout.

14. Státní zástupce činný u Nejvyššího státního zastupitelství (dále jen „státní zástupce“) se souhrnně vyjádřil k oběma podaným dovoláním. Po rekapitulaci průběhu řízení a obsahu dovolání obou obviněných pokládal za potřebné uvést, že většinou vznesené námitky uplatněnému hmotněprávnímu dovolacímu důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. neodpovídají. S poukazem na uvedený dovolací důvod totiž není možné domáhat se přezkoumání skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno. Mimo meze uplatněného dovolacího důvodu jsou takové námitky, kterými se oba dovolatelé snaží dosáhnout jiného hodnocení důkazů. Soudy zjištěný skutkový stav je při rozhodování o dovolání hodnocen pouze z toho hlediska, zda skutek nebo jiná okolnost skutkové povahy byly správně právně posouzeny.

15. Pokud jde o dovolání obviněného Fl. A., neobsahuje jediný argument směřující ke zpochybnění vlastního hmotněprávního posouzení jeho jednání jako pokusu zločinu vraždy. Tvrzení, že útočníkem na poškozeného P. H. byla jiná osoba, dovolatel opakoval ze své předchozí obhajoby, soudy se jím řádně zabývaly. Podle státního zástupce lze naopak hodnocení důkazů nalézacím soudem považovat za nadstandardně pečlivé. Stejně tak pečlivě se soudy zabývaly i hodnocením výpovědi poškozeného P. H., který, poněkud netypicky a tvrdošijně, pachatelství obviněného Fl. A. popírá. I přes tuto skutečnost však soudy na podkladě úplného dokazování přesvědčivě dovodily, že to byl právě obviněný Fl. A., kdo na poškozeného nejprve zaútočil teleskopickým obuškem, aby následně takto oslabeného a oťeseného poškozeného natlačil do vnitřních prostor baru, kde svůj útok završil dvojím bodnutím nožem do oblasti hrudi. Sam obviněný Fl. A. při zpochybňování závěrů soudů nepředložil jediný relevantní argument, pro který by byl namíste závěr, že skutková zjištění soudů jsou v extrémním nesouladu s provedenými důkazy. Námitky obviněného Fl. A. tak nevykročily z rámce prosté polemiky se skutkovými zjištěními soudů a jejich hodnocením provedených důkazů. Takto formulované námitky však obsahovému vymezení uplatněného dovolacího důvodu neodpovídají.

č. 43

16. I co se týká dovolání obviněného Fa. A., lze k jeho podstatné části uvést, že je založeno na prosté polemice se skutkovými zjištěními soudů. Nelze však pominout, že obviněný Fa. A. současně zpochybňuje právní kvalifikaci svého jednání jako pomoci k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví. V tomto bodě svého dovolání obviněný otevřel prostor pro meritorní přezkoumání této právní kvalifikace a v tomto směru je nutno dovolání Fa. A. považovat za důvodné.

17. Z provedeného dokazování je zřejmé, že smyslem jednání obviněného Fa. A. bylo pomoci obviněnému Fl. A. Potud lze uzavřít, že obviněný Fa. A. naplnil všechny znaky účastenství ve formě pomoci k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 24 odst. 1 písm. c) k § 145 odst. 1 tr. zákoníku ve spojení s § 21 odst. 1 tr. zákoníku. Nelze však souhlasit se závěry soudů, že jednání obviněného Fa. A. bylo posouzeno jako jednání naplňující pomoc ke spáchání kvalifikované skutkové podstaty tohoto zločinu podle § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku. Obecně je totiž třeba připomenout, že účastník sám o sobě nenaplňuje znaky skutkové podstaty a jeho trestní odpovědnost se podle zásady akcesority účastenství odvíjí od trestní odpovědnosti pachatele.

18. Obviněnému Fa. A. je kladeno za vinu, že „usnadnil jinému, zejména hlídáním při činu spáchání pokusu trestného činu spočívajícího ve způsobení úmyslné těžké újmy na zdraví jinému, a spáchal tento čin poté, co spáchal jiný zvlášť závažný zločin spojený s úmyslným způsobením smrti“. Znak opětovnosti podle závěru soudů naplnil obviněný účastník Fa. A. tím, že se svého pomocného jednání dopustil přesto, že byl jiným rozsudkem dříve odsouzen pro trestný čin vraždy. Tento znak opětovnosti by však mohl obviněný Fa. A. naplnit pouze v případě, pokud by svým jednáním naplnil znaky pachatelství základní skutkové podstaty zločinu těžkého ublížení na zdraví, což se v daném případě nestalo, neboť podle závěrů soudů byl obviněný Fa. A. pouze účastníkem. Podle názoru státního zástupce je však v rozporu se zásadou akcesority účastenství, pokud je účastníku pokusu trestného činu kladeno za vinu naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, aniž by současně znaky kvalifikované skutkové podstaty naplnil hlavní pachatel trestného činu (v posuzovaném případě obviněný Fl. A.). Naplnění znaku opětovnosti se v daném případě nesprávně vztahuje pouze k obviněnému Fa. A., proto je třeba v tomto směru spatřovat nesprávnost právního posouzení skutku obviněného Fa. A., neboť svým jednáním mohl naplnit pouze znaky pomoci k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví v jeho základní skutkové podstatě.

19. Tento závěr je přitom zjevně ve prospěch obviněného Fa. A., proto podle názoru státního zástupce soudy přisouzená právní kvalifikace jednání tohoto obviněného nemůže obstát. Jelikož tuto vadu, ač mohl, neodstranil ani odvolací soud, zatížil rozhodovací proces vadou ve smyslu § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. Podle názoru státního zástupce pro odstranění vady postačuje zrušení druhostupňového rozhodnutí, když skutková zjištění nalézacího soudu jsou jinak správná a úplná.

20. Státní zástupce uzavřel, že dovolání obviněného Fl. A. nenaplnuje žádný z dovolacích důvodů uvedených v § 265b tr. ř., proto navrhl, aby Nejvyšší soud toto dovolání podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl. Dovolání obviněného Fa. A. je však částečně důvodné, navrhl tedy, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1, 2 tr. ř. napadené usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 24. 3. 2016, sp. zn. 1 Tmo 1/2016, zrušil a dále zrušil všechna další rozhodnutí na zrušené rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, a dále aby postupoval podle § 265l odst. 1 tr. ř. a přikázal Vrchnímu soudu v Praze, aby věc v potřebném rozsahu znovu projednal a rozhodl.

III.

Přípustnost dovolání

21. Nejvyšší soud jako soud dovolací zjistil, že obě dovolání jsou podle § 265a tr. ř. přípustná, že byla podána včas oprávněnými osobami a že splňují náležitosti obsahu dovolání ve smyslu § 265f odst. 1 tr. ř. Ve vztahu k dovolání obviněného Fl. A. shledal, že dovolání bylo podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b odst. 1 tr. ř., dovolání obviněného Fa. A. je zjevně neopodstatněné.

IV.

Důvodnost dovolání

22. Nejvyšší soud úvodem připomíná, že ve vztahu ke všem důvodům dovolání platí, že obsah konkrétně uplatněných námitek, o něž se opírá existence určitého dovolacího důvodu, musí věcně odpovídat zákonnému vymezení takového dovolacího důvodu podle § 265b tr. ř., nestačí jen formální odkaz na příslušné ustanovení obsahující některý z dovolacích důvodů. Oba obvinění shodně ve svých dovoláních odkázali na dovolací důvody uvedené v § 265b odst. 1 písm. g) a l) tr. ř.

23. S odkazem na dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. lze dovolání podat, bylo-li rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku proti rozsudku nebo usnesení uvedenému v § 265a odst. 2 písm. a) až g) tr. ř., aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí nebo přestože byl v řízení mu předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v písmenech a) až k) § 265b odst. 1 tr. ř.

24. Dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. tedy spočívá ve třech různých okolnostech (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád II. § 157 až 314s. Komentář. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3174 až 3175): řádný opravný prostředek byl zamítnut z tzv. formálních důvodů podle § 148 odst. 1 písm. a) a b) tr. ř. nebo podle § 253 odst. 1 tr. ř., přestože nebyly splněny procesní podmínky stanovené pro takové rozhodnutí, nebo odvolání bylo odmítnuto pro nesplnění

č. 43

jeho obsahových náležitostí podle § 253 odst. 3 tr. ř., ačkoli oprávněná osoba nebyla řádně poučena nebo jí nebyla poskytnuta pomoc při odstranění vad odvolání, nebo řádný opravný prostředek byl zamítnut z jakýchkoli jiných důvodů, než jsou důvody uvedené výše jako první okolnost, ale řízení předcházející napadenému rozhodnutí je zatíženo vadami, které jsou ostatními dovolacími důvody podle § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř.

25. K zamítnutí ani odmítnutí odvolání obviněných nedošlo z procesních důvodů, tj. podle § 253 odst. 1 tr. ř., resp. podle § 253 odst. 3 tr. ř., a proto se na daný případ ta část § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř., která je vyjádřena dikcí „bylo rozhodnuto o zamítnutí nebo odmítnutí řádného opravného prostředku...“, aniž byly splněny procesní podmínky stanovené zákonem pro takové rozhodnutí“, evidentně nevztahuje. Odvolání obviněných byla zamítnuta jako nedůvodná poté, co odvolací soud z podnětu podaných odvolání meritorně přezkoumal rozsudek soudu prvního stupně. Dovolání je v tomto případě možné podat, jen byl-li v řízení napadenému rozhodnutí předcházejícím dán důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř. V souladu s touto podmínkou obvinění odkázali na důvod dovolání uvedený v § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

26. Podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. lze dovolání podat, jestliže rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Výklad tohoto ustanovení v kontextu dalších důvodů dovolání obsažených v § 265b tr. ř. standardně vychází z úvahy, že dovolání je opravným prostředkem mimořádným a odpovídají tomu i zákonem stanovené podmínky rozhodování o něm. Dovolání je zákonem určeno k nápravě procesních a právních vad rozhodnutí vymezených v § 265a tr. ř., není (a ani nemůže být) další instancí přezkoumávající skutkový stav v celé šíři. Procesněprávní úprava řízení před soudem prvního stupně a posléze před soudem odvolacím poskytuje dostatečný prostor k tomu, aby se skutkovou stránkou věci nemusel (a vzhledem k právní úpravě rozhodování o dovolání ani neměl) zabývat Nejvyšší soud v řízení o dovolání.

27. V mezích uplatněného dovolacího důvodu lze namítat, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoliv o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Na podkladě tohoto dovolacího důvodu nelze přezkoumávat a hodnotit správnost a úplnost skutkových zjištění, na nichž je napadené rozhodnutí založeno, ani prověřovat úplnost provedeního dokazování a správnost hodnocení důkazů ve smyslu § 2 odst. 5, 6 tr. ř., poněvadž tato činnost soudu spočívá v aplikaci ustanovení procesních, nikoliv hmotněprávních. Proto je též dovolací soud vázán skutkovými zjištěními soudu prvního stupně, eventuálně soudu odvolacího, a těmito soudy zjištěný skutkový stav je pro něj východiskem pro posouzení skutku z hlediska hmotného práva. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotněprávní posouzení“. Rozumí se jím zhod-

nocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

28. Nejvyšší soud však připouští, že se zásada, s níž jako dovolací soud přistupuje k hodnocení skutkových námitek, nemusí uplatnit bezvýhradně, a to v případě zjištění, že nesprávná realizace důkazního řízení má za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení zásadních požadavků spravedlivého procesu. Podle ustálené judikatury Ústavního soudu se rozhodování o mimořádném opravném prostředku nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích (k tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 125/04, ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 55/04, ze dne 31. 5. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04, stanovisko pléna ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14). Ústavní soud vymezil taktéž zobecňující podmínky, za jejichž splnění má nesprávná realizace důkazního řízení za následek porušení základních práv a svobod ve smyslu dotčení postulátů spravedlivého procesu. Podle Ústavního soudu tak lze vyčlenit případy důkazů opomenutých, případy důkazů získaných, a tudíž posléze i použitých v rozporu s procesními předpisy, a konečně případy svévolného hodnocení důkazů provedeného bez jakéhokoliv akceptovatelného racionálního logického základu (k tomu např. nálezy Ústavního soudu ze dne 18. 11. 2004, sp. zn. III. ÚS 177/04, ze dne 30. 6. 2004, sp. zn. IV. ÚS 570/03, aj.). Taková pochybení ale nebyla zjištěna ve vztahu k žádnému z dovolatelů.

29. Nejvyšší soud se poté vypořádal s námitkami obviněného Fl. A. a uzavřel, že je zjevné, že obviněný Fl. A. v dovolání napadl způsob hodnocení důkazů, jakož i skutková zjištění učiněná soudy, a uplatnil tak výlučně skutkové námitky. Takové námitky však, jak přílehavě hodnotil státní zástupce ve vyjádření k dovolání obviněného, nenaplníují uplatněný dovolací důvod podle § 265 odst. 1 písm. g) tr. ř. Dovolání obviněného Fl. A. bylo podáno z jiného důvodu, než jaký činí dovolání přípustným § 265b tr. ř., a Nejvyšší soud je proto podle § 265i odst. 1 písm. b) tr. ř. odmítl. Pro úplnost dodal, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je v posuzovaném případě vázán na jiný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., konkrétně dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., z čehož plyne, že je-li dovolání podáno z jiného důvodu, než je uveden v § 265b odst. 1 tr. ř., platí totéž i z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř.

30. Z hlediska obsahu dovolání obviněného Fa. A. je s poukazem na uplatněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. významná otázka správnosti právního posouzení skutku, jímž byl tento obviněný uznán vinným. Obviněný rekapituloval, že bylo prokázáno, že poté, co obviněný Fl. A. udeřil poškozeného P. H. do hlavy teleskopickým obuškem, vytáhl pistoli. Tu natáhl, zřejmě namířenou k ostraze baru, a po velmi krátké chvíli ji zase schoval, aniž by ji použil. Není zřejmé, z čeho soudy usoudily, že viděl úder do hlavy minimálně středně velkou

č. 43

silou, stejně tak podle něj nebylo spolehlivě objasněno, k čemu mělo krátké demonstrativní vytažení zbraně sloužit. Dovolatel měl za to, že jeho čin mohl být právně posouzen jako přečin výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, eventuálně též jako pomoc k přečinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, poněvadž jedině, co mu lze klást za vinu, je, že viděl, jak spoluobviněný udeřil poškozeného do hlavy obuškem a ten začal krváčet, tedy viděl, jak spoluobviněný jinému ublížil na zdraví.

31. Zločinu ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí, kdo jinému úmyslně ublíží na zdraví. Ublížení na zdraví (§ 122 odst. 1 tr. zákoníku) musí být v příčinné souvislosti s jednáním pachatele. Zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm g) tr. zákoníku se dopustí, kdo jinému úmyslně způsobí těžkou újmu na zdraví, spáchá-li tento čin opětovně nebo poté, co spáchal jiný zvláště závažný zločin spojený s úmyslným způsobením těžké újmy na zdraví nebo smrti nebo jeho pokus. Těžkou újmou na zdraví se podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění. Za těchto podmínek je těžkou újmou na zdraví zmrzačení [písmeno a) citovaného ustanovení], ztráta nebo podstatné snížení pracovní způsobilosti [písmeno b)], ochromení údu [písmeno c)], ztráta nebo podstatné oslabení funkce smyslového ústrojí [písmeno d)], poškození důležitého orgánu [písmeno e)], zohyzdění [písmeno f)], vyvolání potratu nebo usmrcení plodu [písmeno g)], mučivé útrapy [písmeno h)], nebo delší dobu trvající porucha zdraví [písmeno i)].

32. V této souvislosti je nutné uvést, že při právním posuzování jednání pachatele, jimž útočil proti zdraví poškozeného, nelze vycházet jen z toho, jaká újma na zdraví poškozeného byla takovýmto útokem způsobena, ale je třeba přihlídnout i k okolnostem, za kterých se útok stal, jakým předmětem bylo útočeno a jaké nebezpečí pro napadeného z útoku hrozilo (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 20. 4. 1963, sp. zn. 10 Tz 21/63, uveřejněné pod č. 16/1964 Sb. rozh. tr.). Teprve na základě těchto skutečností s přihlídnutím k ostatním okolnostem případu je třeba dovodit, k jakému následku směřoval úmysl pachatele, což je rozhodné pro posouzení jeho jednání jako trestného činu ublížení na zdraví podle § 146 tr. zákoníku, nebo jako trestného činu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku, popř. některého jiného trestného činu proti životu (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 12 2013, sp. zn. 8 Tdo 1342/2013).

33. Z tzv. právní věty výroku o vině obviněného Fa. A. z rozsudku soudu prvního stupně vyplývá, že soud shledal vedle naplnění zákonných znaků přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, spočívajících v tom, že se dopustil na místě veřejnosti přístupném výtržnosti, což dovolatel nijak nezpochybnil, též naplnění znaků pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku k § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku ve formě účastenství jako pomocníka podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku, záležejících v tom, že usadnil jinému, zejména hlídáním při činu, spáchání pokusu trestného činu spočívá-

jícího v jednání bezprostředně směřujícím ke způsobení úmyslné těžké újmy na zdraví jinému, a spáchal tento čin poté, co spáchal jiný zvlášť závažný zločin spojený s úmyslným způsobením smrti.

34. Soud prvního stupně a zejména pak odvolací soud se výhradami obviněného zevrubně zabývaly a učinily závěry, jež mají spolehlivou oporu ve výsledcích provedeného dokazování. Opodstatněně vyvodily, že smyslem jednání nejen obviněného Fa. A., ale i spoluobviněných L. D. a mladistvého „XXXX“ bylo usnadnění zamýšleného útoku obviněného Fl. A. proti poškozenému P. H. za použití teleskopického obušku. Odvolací soud správně poznamenal, že z logiky věci je zřejmé, že použil-li obviněný Fa. A. hrozbu střelnou zbraní, nemělo být vyhrožováno jeho společníkům, ale stalo se tak proto, aby eliminoval, či alespoň zbrzdil zásah společníků poškozeného P. H., popř. ochranky baru C., při útoku na poškozeného P. H. Tímto jednáním tedy pomáhal obviněnému Fl. A., když chtěl zabránit a po určitou chvíli i zabránil tomu, aby společníci poškozeného zasáhli v jeho prospěch. Sám obviněný Fa. A. nebyl nikým napadán, nikdo mu nevyhrožoval, neohrožoval ho, a neměl tedy důvodu k obavám, že bude někým napaden. Užil-li za popsané situace pistoli, nutno takové jednání posoudit jako důraznou podporu obuškem útočícího Fl. A., když cílem hrozby touto zbraní bylo zabránit dalším osobám v pomoci poškozenému P. H. v jeho potyčce s obviněným Fl. A. Správně také odvolací soud akcentoval, že podpora se týkala pomoci obviněnému Fl. A. v jeho počínání, jež směřovalo za užití obušku ke způsobení těžké újmy na zdraví poškozenému P. H., k čemuž ve výsledku nedošlo. Těžká újma na zdraví byla způsobena nakonec jiným způsobem útoku, po použití nože, o čemž obviněný Fa. A. nevěděl. Jde-li o srozumění tohoto dovolatele s tím, že obviněný Fl. A. způsobí poškozenému P. H. obuškem těžkou újmu na zdraví, nalézací soud výstižně poukázal na závažnost útoku těžším kovovým obuškem, zřejmě následky úderu do hlavy, možné následky útoku proti hlavě jako místu, kde jsou uloženy důležité orgány. V souladu se závěry znaleckého posudku z oboru zdravotnictví, odvětví soudního lékařství, MUDr. J. H. akcentoval, že je všeobecně známo, že v hlavě je uložen mozek a v podstatě veškeré smyslové orgány, přičemž musel i dovolatel počítat s tím, že útočící spoluobviněný Fl. A. způsobí poškozenému podstatné oslabení až ztrátu funkce smyslového ústrojí nebo poškodí důležitý orgán (mozek), popřípadě způsobí déletrvající poruchu zdraví. Obviněný Fa. A. viděl ránu přímo do hlavy, která ihned krvácela, a pokud za této situace spolu s dalším spoluobviněným a mladistvým zamezili známým poškozeného, aby mu přišli na pomoc a útok ukončili, viděli, že v útoku obviněný Fl. A. pokračuje, umožnili tak útočnickovi útok dokončit. Zjevně také počítali s možností vzniku těžké újmy na zdraví v důsledku ran obuškem do hlavy. Nebylo naopak prokázáno, že věděli o použití nože, že obviněný Fl. A. je vůbec nožem vybaven, proto srozumění s útokem přímo směřujícím k usmrcení poškozeného jim přičítat nelze. Z uvedeného vyplývá, že pokud by i obviněný Fa. A. nevěděl o užití nože,

byly jeho vědomosti postačující k úvaze, že útok ze strany obviněného Fl. A., jaký mohl přinejmenším s použitím obušku předpokládat, směřuje ke způsobení těžké újmy na zdraví.

č. 43

35. Soud prvního stupně a stejně tak odvolací soud přesvědčivě vysvětlily, proč byla u obviněného Fa. A. použita právní kvalifikace činu jako pomoci k pokusu trestného činu těžkého ublížení na zdraví podle § 24 odst. 1 písm. c), § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku, neboť zejména neprokázaná vědomost tohoto obviněného o útoku jiným způsobem než kovovým obuškem vylučuje přísnější právní posouzení. Dovolací soud jejich závěry sdílí. Ze strany tzv. hlavního pachatele Fl. A. šlo o exces spočívající ve spáchání typově závažnější trestné činnosti (pokus zločinu vraždy podle § 21 odst. 1, § 140 odst. 1 tr. zákoníku), než k jaké obviněný Fa. A. pomáhal. Spáchá-li pachatel typově závažnější zločin, účastník odpovídá za účast na méně závažném deliktu, na němž se skutečně účastnit chtěl, je-li v závažnějším obsažen, o což se v posuzovaném případě nepochybně jednalo (srov. JELÍNEK, J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 333).

36. Namítal-li tedy obviněný Fa. A., že jeho jednání mělo být posouzeno jako přečin výtržnictví, maximálně pak jako pomoc k ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, nikoli jako pomoc ke zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 tr. zákoníku, nelze s ním z již výše uvedených důvodů souhlasit.

37. Vypořádat se je třeba i s výhradou státního zástupce, který akceptoval právní závěr soudů, že obviněný Fa. A. naplnil všechny znaky účastenství ve formě pomoci k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 24 odst. 1 písm. c), § 21 odst. 1 k § 145 odst. 1 tr. zákoníku, nesouhlasil však se závěry soudů, bylo-li jednání obviněného Fa. A. posouzeno jako pomoc ke spáchání kvalifikované skutkové podstaty tohoto zločinu podle § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku. Podle názoru státního zástupce je v rozporu se zásadou akcesority účastenství, pokud je účastníku pokusu trestného činu kladeno za vinu naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, aniž by současně znaky kvalifikované skutkové podstaty naplnil hlavní pachatel trestného činu (v posuzovaném případě obviněný Fl. A.). Naplnění znaku opětovnosti se v daném případě nesprávně vztahuje pouze k obviněnému Fa. A. Podle mínění státního zástupce tento obviněný mohl naplnit pouze znaky pomoci k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví v jeho základní skutkové podstatě.

38. Dovolací soud si je vědom, že účastenství je vybudováno na zásadě akcesority účastenství, což je v obecné rovině závislost trestní odpovědnosti účastníka na trestní odpovědnosti hlavního pachatele. V rovině kvalitativní je účastenství závislé na spáchání trestného činu či jeho pokusu hlavním (trestně odpovědným) pachatelem. Organizátorství, návod a pomoc se posuzují jako účastenství podle § 24 tr. zákoníku jen tehdy, jestliže se pachatel hlavního trestného činu o něj alespoň pokusil (účastenství na dokonaném trestném činu nebo jeho pokusu; rovina

kvantitativní). Hlavním trestným činem se míní trestný čin pachatele, ke kterému organizátorství, návod nebo pomoc směřovaly. Hlavním pachatelem trestného činu se rozumí pachatel trestného činu, k němuž směřovala některá z forem účastenství. Právní kvalifikace jednání účastníka je podle zákonné úpravy závislá na právní kvalifikaci jednání hlavního pachatele, zde ovšem s určitými výjimkami – např. zohlednění kvalifikačních okolností jen u těch osob, u nichž jsou dány, případy excesů. Podmínkou účastenství je příčinný vztah mezi činem účastníka a trestným činem jiné osoby, hlavního pachatele. Účastenství je možné jen ve vztahu k činu, který má znaky trestného činu, a to obecné, typové i protiprávnost (k tomu viz JELÍNEK J. a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 4. vydání. Praha: Leges, 2014, s. 331–333). Zánik trestní odpovědnosti hlavního pachatele pro účinnou lítost podle § 33 tr. zákoníku, promlčení trestního stíhání ve smyslu § 34 tr. zákoníku a dobrovolné upuštění od dokonání trestného činu podle § 21 odst. 3 tr. zákoníku nevylučuje trestnost podle § 24 tr. zákoníku, poněvadž obecné způsoby zániku trestnosti se vážou jen k určité osobě. Účastenství též nebrání, jestliže hlavní pachatel je vyňat z pravomoci orgánů činných v trestním řízení podle § 10 tr. ř. Trestnosti účastníka podle § 24 tr. zákoníku není tedy na překážku, jsou-li na straně pachatele důvody beztrestnosti nebo nestíhatelnosti (srov. rozhodnutí uveřejněné pod č. 58/1973 Sb. rozh. tr.).

39. Podle názorů vyskytujících se v právní teorii koncepcie účastenství vychází z teze, že otázky určování trestní sazby a výměry trestu za účastenství mají tu zvláštnost, že se tu uplatňují nejen okolnosti vlastní činu účastníka, jako je tomu u jiných forem trestné činnosti, ale že se do účastenství promítají i mnohé okolnosti charakterizující čin hlavního pachatele. Tyto druhé okolnosti mají různou povahu: některé spoluurčují samu povahu činu trestného činu a musí být zásadně přičítány všem osobám na trestném činu zúčastněným, jsou-li tu potřebné subjektivní podmínky; jiné okolnosti mají povahu osobní, takže mohou být přičítány jen tomu, u koho se vyskytují, nikoliv jiným osobám zúčastněným na trestném činu. Je třeba tedy uvážít, zda mezi okolnostmi podmiňujícími použití vyšší trestní sazby nejsou takové, které se svým významem omezují jen na osobu, u níž se vyskytují, a dále i takové, které mají význam pro všechny osoby na činu zúčastněné (někdy označované jako okolnosti „reálné“ povahy). Okolnosti osobní povahy se mohou vyskytovat i v osobě účastníka – jako zpětnost nebo jeho vlastnost jako úřední osoby. Jestliže platí výjimky v tom směru, že se účastníku některé zvlášť přitěžující okolnosti za určitých podmínek přičítat nemohou, platí stejné výjimky i v opačném směru, že se totiž u účastníka uplatňují určité zvlášť přitěžující okolnosti, které pro hlavního pachatele v úvahu nepřicházejí (přiměřeně srov. SOLNAŘ, V. Účastenství v československém socialistickém trestním právu. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1959, s. 129, 139; dále také SOLNAŘ, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. Základy trestní odpovědnosti. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Orac, 2003, s. 392–393).

40. K subjektivní stránce účastenství je vhodné uvést, že jednání musí být úmyslné, postačí i úmysl nepřímý. Jednání účastníka musí dále zahrnovat skutečnost, že se účastní na úmyslném trestném činu hlavního pachatele (tzv. dvojí úmysl), musí zároveň chtít, aby k jeho jednání přispěl svou účastí. Účastenství tedy předpokládá úmysl směřující k účasti ve formě organizátorství, návodu nebo pomoci na konkrétním úmyslném trestném činu (čin musí být konkretizován individuálními rysy, nikoli jen znaky skutkové podstaty). Podle § 24 odst. 2 tr. zákoníku na trestní odpovědnost a trestnost účastníka se užije ustanovení o odpovědnosti a trestnosti pachatele, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného, a proto je třeba i na účastníka vztáhnout § 17 tr. zákoníku, podle něhož pro přičítání okolností, které podmiňují použití vyšší trestní sazby, postačí v podstatě nedbalost (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 345, 347).

41. Není též od věci poznamenat, že k naplnění objektivní stránky účastenství ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku se vyžaduje, aby pomocník umožnil nebo usnadnil hlavnímu pachateli spáchání trestného činu, čímž mu pomáhá nebo ho podporuje, a to ještě před spácháním činu nebo v době činu, jestliže došlo alespoň k pokusu trestného činu. Trestní zákoník demonstrativně vyjmenovává formy pomoci, rozlišuje se pomoc fyzická a psychická (intelektuální). Fyzickou pomocí je např. opatření prostředků (např. kasařského náčiní, páčidla k provedení vloupání, vražedné zbraně apod.), odstranění překážek (odemknutí uzamčeného prostoru atd.), vylákání poškozeného na místo činu, hlídání při činu, odvoz na místo činu, naproti tomu za psychickou pomoc se považuje rada (včetně tzv. „tipu“, spočívajícího ve vytipování objektu nebo osoby, na niž má být trestný čin spáchán), utvrzování v předsevzetí, slib přispět po trestném činu apod. (ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník I. § 1 až 139. Komentář. 2. vydání. Praha: C. H. Beck, s. 341–350).

42. Soud prvního stupně kvalifikoval čin hlavního pachatele jako pokus zločinu vraždy podle § 21 odst. 1 k § 140 odst. 1 tr. zákoníku. Čin účastníka však s ohledem na rozsah jeho zavinění posoudil toliko jako pomoc k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 24 odst. 1 písm. c), § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku. Odvolací soud se s právní kvalifikací skutků obou obviněných, tj. jak hlavního pachatele Fl. A., tak účastníka Fa. A., ztotožnil, přičemž uvedl, že: „... přísnější právní kvalifikace dle § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku je samozřejmě dána trestným činem, popsáním v předchozím odsouzení obžalovaného Fa. A. rozsudkem Městského soudu v Praze ... za trestný čin vraždy dle § 219 odst. 1 tr. zák. ... Použití citovaného ustanovení písm. g) je odůvodněno skutečností, že se tento obžalovaný ... dopustil v r. 1999 trestného činu vraždy. ... Tato skutečnost u tohoto obžalovaného jako pomocníka k trestné činnosti Fl. A. toto právní posouzení opodstatňuje, když je tato okolnost, podmiňující použití vyšší trestní sazby, u něho dána – není rozhodné, že není dána u pacha-

tele, jemuž pomáhal. To, že se již dopustil zvlášť závažného zločinu spojeného s úmyslným způsobením smrti, totiž charakterizuje čin právě obžalovaného Fa. A. jako pomocníka, který se i za této situace dopustil pomoci ke zmíněnému pokusu trestného činu jiného pachatele. Tento obžalovaný si přitom samozřejmě této skutečnosti, čeho se již dříve dopustil, musel být vědom, jsou tedy splněny i podmínky § 17 písm. b) tr. zákoníku pro posouzení této pomoci i dle přísnějšího ustanovení na podkladě okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Pachatel Fl. A. a pomocník Fa. A. museli být proto vzhledem k uvedeným okolnostem posouzeni každý dle jiného ustanovení trestního zákoníku, i když druhý z uvedených byl účastníkem na trestné činnosti prvního...“ (str. 15, 16 usnesení).

43. Státní zástupce polemizoval s úvahou o naplnění znaků zvlášť přitěžující okolnosti uvedené v § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku. Měl za to, že tento znak „opětovnosti“ (přesněji „spáchal čin uvedený v odstavci 1 poté, co spáchal jiný zvlášť závažný zločin spojený s úmyslným způsobením smrti“) by mohl obviněný Fa. A. naplnit pouze v případě, pokud by svým jednáním naplnil znaky pachatelství základní skutkové podstaty zločinu těžkého ublížení na zdraví, což se v daném případě nestalo, neboť podle závěrů soudů byl obviněný Fa. A. pouze účastníkem. Podle názoru státního zástupce je však v rozporu se zásadou akcesority účastenství, pokud je účastníku pokusu trestného činu kladeno za vinu naplnění kvalifikované skutkové podstaty trestného činu, aniž by současně znaky kvalifikované skutkové podstaty naplnil hlavní pachatel trestného činu, tj. v posuzovaném případě obviněný Fl. A.

44. V konkrétním případě šlo o to že obviněný Fa. A. se činu popsaného v tzv. skutkové větě výroku o vině rozsudku soudu prvního stupně, jenž bez jakéhokoliv zpochybnění i ze strany státního zástupce nese znaky účastenství ve formě pomoci podle § 24 odst. 1 písm. c) tr. zákoníku k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1, § 145 odst. 1 tr. zákoníku, dopustil, ač byl rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 17. 7. 2000, sp. zn. 4 T 14/99, který nabyl právní moci 19. 9. 2000, odsouzen pro trestný čin vraždy podle § 219 odst. 1 trestního zákona účinného do 31. 12. 2009. Současně je ale v daných souvislostech významné, že obviněný Fl. A., hlavní pachatel, který se dopustil excesu a spáchal typově závažnější trestný čin, tj. pokus zločinu vraždy, nespáchal čin uvedený v § 145 odst. 1 tr. zákoníku opětovně a ani v minulosti nespáchal zločin charakterizovaný v § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku, tudíž u něj nebyly splněny zákonné předpoklady pro použití zvlášť přitěžující okolnosti uvedené v § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku.

45. Relevantní specifická zásada trestního práva, o níž v dané situaci jde, zásada akcesority účastenství (jejím opakem je zásada osamostatnění účastenství), znamená, jak již bylo zmíněno, závislost účastenství a trestní odpovědnosti účastníka na trestném činu, k němuž se účastenství připíná, tedy zpravidla na trestném činu hlavního pachatele. Právním výrazem této závislosti je pak posuzování účastní-

č. 43

ka podle téhož ustanovení zvláštní části trestního zákona jako jednání pachatele. Závislost se týká podmínek trestní odpovědnosti hlavního pachatele. Významnou a nejednoznačně řešenou otázkou z hlediska akcesority však je forma závislosti. V důsledku různého pojetí akcesority buď stačí k odpovědnosti účastníka objektivní existence činu hlavního, který má zevní znaky trestného činu, bez ohledu na odpovědnost pachatele, nebo je vedle toho třeba, aby pachatel alespoň byl trestně odpovědný (příčetný) či aby jednal zaviněně (úmyslně). Akcesorita je ještě těsnější, jestliže vedle toho je míra trestnosti účastníka závislá na míře trestnosti pachatele, zejména pokud účastník může být posuzován jen v rámci trestní sazby užitě pro posuzování pachatele. Podle této posledně uvedené extrémní formy závislosti by nejen trestnost účastníka byla závislá na trestní odpovědnosti pachatele, ale také míra jeho trestnosti. Tento systém je možný jen tehdy, jestliže se uplatní akcesorita v tom smyslu, že podmínkou trestnosti účastníka je trestnost pachatele. Není však již slučitelný s omezenou akcesoritou v tom smyslu, že pro odpovědnost účastníka stačí trestný čin, protože není-li tu trestně odpovědný pachatel zaviněně jednající, není tu ani měřítko pro určení trestnosti účastníka (srov. SOLNAR, V., FENYK, J., CÍSAŘOVÁ, D. *Základy trestní odpovědnosti*. Podstatně přepracované a doplněné vydání. Praha: Nakladatelství Orac, 2003, s. 367, 368, 392; přiměřeně srov. SOLNAR, V. *Účastenství v československém socialistickém trestním právu*. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1959, s. 36–38).

46. Ustanovení § 24 tr. zákoníku nezná ohledně samotné pomoci (ale i jiné formy účastenství) okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby. Proto pomoc k trestnému činu spáchaná za okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby v zásadě předpokládá, aby takováto okolnost byla dána ohledně jednání, k němuž pomoc směřovala. Při zohledňování poměru účastenství k tzv. skutkové podstatě trestného činu hlavního pachatele je nutné si uvědomit, že účastenství u úmyslných trestných činů rozšiřuje trestní odpovědnost nad dosah ustanovení zvláštní části trestního zákoníku. Podle § 24 odst. 2 tr. zákoníku se na trestní odpovědnost a trestnost účastníka užije ustanovení o trestní odpovědnosti a trestnosti pachatele, jestliže trestní zákon nestanoví něco jiného. Zásadu akcesority účastenství nelze přísně vnímat až s takovými důsledky, že trestnost účastníka „slepě“ sleduje trestnost hlavního pachatele. Takové pojetí ostatně není akceptováno ani v tradičních evropských právních systémech založených na akcesorickém systému (k tomu srov. vývoj řešení této otázky kupř. v právní teorii a praxi soudů ve francouzském právu, jak je o tom pojednáno in HOŘÁK, J. *Trestněprávní a kriminologické aspekty vražd*. 1. vydání. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2011, s. 163–165; § 28 trestního zákoníku Spolkové republiky Německo).

47. Otázka zvláště přitěžujících okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby u účastenství v novější judikatuře soudů není řešena a zcela jednoznačně

se k ní nevyjadřovala ani judikatura starší, reflektující navíc zákonnou úpravu obsaženou v trestním zákoně č. 86/1950 Sb., jenž stál na zásadě osamostatnění účastenství. Pod č. 22/1957 Sb. rozh. tr. bylo publikováno rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 18. 1. 1957, sp. zn. 2 Tz 319/56, podle něhož § 7 trestního zákona č. 86/1950 Sb. nezná ohledně samotného návodu okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby. Proto návod k trestnému činu spáchaný za okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby předpokládá, aby tato okolnost byla dána ohledně jednání, k němuž byl naveden ten, kdo podle návodu měl konat. Naproti tomu však pod č. 22/1959 Sb. rozh. tr. bylo uveřejněno rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 20. 1. 1959, sp. zn. 1 Tz 281/58, s následující právní větou: „Pro právní posouzení povahy pomoci jsou z hlediska zvláště přitěžující okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby rozhodné nejen znaky zakládající takovou okolnost u přímého pachatele, nýbrž i u pomocníka bez ohledu na to, jsou-li dány i u přímého pachatele. Pokud jde o okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby, proto stačí, jsou-li dány buď u návodce nebo u pomocníka, nebo jen u pachatele, který byl naveden nebo jemuž bylo pomáháno.“ V textu rozhodnutí byl pak vysloven nesouhlas „se stanoviskem uvedeným v rozhodnutí uveřejněném pod č. 22/57 Sb. rozh. tr.“.

48. Nutno připustit, že se u účastníka mohou vyskytovat okolnosti zcela osobního významu, mající znaky zákonem aprobované zvlášť přitěžující okolnosti, které současně nejsou dány i u osoby hlavního pachatele. Jednou z těchto okolností může být právě i zpětnost, resp. opětovnost (přiměřeně srov. SOLNAŘ, V. Účastenství v československém socialistickém trestním právu. Praha: Nakladatelství československé akademie věd, 1959, s. 136). Pro právní posouzení pomoci jsou z hlediska okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby v takovém případě rozhodné nejen znaky zakládající takovou okolnost u hlavního pachatele, nýbrž i u pomocníka, bez ohledu na to, jsou-li dány i u hlavního pachatele.

49. Trestní odpovědnost účastníka za dané situace nemusela a ani nemohla sledovat linii trestní odpovědnosti hlavního pachatele, a to jednak z důvodu excesu na straně hlavního pachatele (viz jeho trestní odpovědnost za pokus zločinu vraždy), jednak vzhledem k okolnostem osobní povahy daným na straně účastníka. Právě povahu takové okolnosti má zvlášť přitěžující okolnost uvedená v § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku. Je-li splněn nezbytný předpoklad existence potřebné formy zavinění, spáchání pomoci k trestnému činu hlavního pachatele za okolností podmiňujících použití vyšší trestní sazby, majících jen povahu osobní, charakterizujících toliko čin osoby, u níž se vyskytují, které u hlavního pachatele nejsou dány, je možné i při respektování a zachování zásady akcesority účastenství. Právní posouzení činu obviněného Fa. A. vedle přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku též jako pomoci k pokusu zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 24 odst. 1 písm. c), § 21 odst. 1, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. g) tr. zákoníku shledal proto dovolací soud správným. Nepřisvědčil tak názoru státního zástupce,

č. 43

že zvlášť přitěžující okolnost uvedenou v § 145 odst. 2 písm. g) tr. zákoníku by bylo možné aplikovat pouze v případě, pokud by tento znak naplnil sám pachatel, tedy obviněný Fl. A., přičemž obviněný Fa. A. by mu pomáhal s tímto vědomím. Podle dovolacího soudu není v konkrétním případě v rozporu se zásadou akcesority účastenství, byl-li účastník pokusu zločinu uznán vinným naplněním kvalifikované skutkové podstaty zločinu, aniž by znaky takové kvalifikované skutkové podstaty svým činem naplnil hlavní pachatel zločinu.

50. Nejvyšší soud uzavírá, že dovolání obviněného Fa. A. bylo dílem podáno z jiného důvodu, než jaký činí dovolání přípustným § 265b tr. ř., dílem relevantně uplatněnými námitkami dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. naplněn nebyl. I zde platí, že dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. je v posuzovaném případě vázán na jiný dovolací důvod uvedený v § 265b odst. 1 písm. a) až k) tr. ř., konkrétně dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř., z čehož plyne, že nebyl-li naplněn tento důvod dovolání, platí totéž i z hlediska dovolacího důvodu podle § 265b odst. 1 písm. l) tr. ř. Nejvyšší soud proto dovolání obviněného Fa. A. podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. jako zjevně neopodstatněné odmítl.

^{*)} Byl použit pseudonym ve smyslu zákona č. 218/2003 Sb.

Č. 44

Místní příslušnost, Místo spáchání činu

§ 18 odst. 1 tr. ř., § 22 tr. ř.

Č. 44

Místem spáchání trestného činu, jehož zákonným znakem je, že pachatel nějakou látku „doveze“, je nejen místo, kde se zásilka obsahující dováženou látku ocitla na území České republiky a kde byl trestný čin dokonán, ale každé místo, v němž došlo k nějakému byt' jen dílčímu jednání pachatele, které bylo příčinou toho, že zakázaná látka byla z ciziny dopravena na území České republiky, zejména místo, ze kterého byla učiněna objednávka, a dále každé místo, jímž zásilka na území České republiky procházela do doby, než byla doručena určenému příjemci a než byl trestný čin ukončen (dokončen). Místně příslušnými jsou podle § 18 odst. 1 tr. ř. všechny soudy, v jejichž obvodu se nachází některé z uvedených míst. Řízení pak koná podle § 22 tr. ř. soud, u něhož státní zástupce podal obžalobu.

(Usnesení velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2018, sp. zn. 15 Td 10/2018, ECLI:CZ:NS:2018:15.TD.10.2018.1)

Nejvyšší soud rozhodl, že k projednání věci obviněného M. B. je příslušný Obvodní soud pro Prahu 6.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Státní zástupkyně Obvodního státního zastupitelství pro Prahu 6 podala dne 18. 9. 2017 u Obvodního soudu pro Prahu 6 obžalobu na obviněného M. B. pro přečin výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem podle § 288 odst. 1 tr. zákoníku. Podle obžaloby se obviněný dopustil tohoto přečinu tím, že v srpnu 2016 nechal prostřednictvím pošty přes Prahu 6, a to Letiště Václava Havla, dovézt z USA 300 ks skleněných vialek obsahujících Ipamorelin a 50 ks skleněných vialek obsahujících látku GHRP-6, aniž k tomu měl příslušné oprávnění, toto zboží objednal z místa bydliště v D. D., okr. Frýdek-Místek, prostřednictvím internetu a zboží bylo na Letišti Václava Havla v Praze 6 zadrženo dne 20. 8. 2016, přičemž látka GHRP-6 je uvedena v příloze č. 1 nařízení vlády č. 454/2009 Sb., kterým se pro účely trestního zákoníku stanoví, co se považuje

je za látky s anabolickým a jiným hormonálním účinkem a jaké je jejich větší množství a co se pro účely trestního zákoníku považuje za metodu spočívající ve zvyšování přenosu kyslíku v lidském organismu a za jiné metody s dopingovým účinkem, ve znění nařízení vlády č. 2/2012 Sb.

č. 44

2. Usnesením Obvodního soudu pro Prahu 6 ze dne 18. 10. 2017, sp. zn. 2 T 84/2017, byla věc podle § 314c odst. 1 písm. a) tr. ř., § 188 odst. 1 písm. a) tr. ř. předložena Nejvyššímu soudu k rozhodnutí o příslušnosti soudu. Obvodní soud pro Prahu 6 konstatoval, že podle obsahu spisu obviněný učinil objednávku ze svého bytu v Ostravě, že jako adresu příjemce uvedl adresu pošty v Havířově, D., a že pohyb zásilky přes území obvodu Prahy 6 byl nezávislý na vůli obviněného, neboť bylo pouze volbou přepravce, po jaké trase zásilku doručí. Z toho Obvodní soud pro Prahu 6 vyvodil závěr, že není místně příslušný, a vyjádřil názor, že místně příslušným je Okresní soud v Ostravě.

3. V souladu s rozvrhem práce Nejvyššího soudu připadlo rozhodnutí o příslušnosti soudu senátu č. 7, který usnesením ze dne 17. 1. 2018, sp. zn. 7 Td 49/2017, podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, předložil věc velkému senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu. Senát č. 7 v usnesení konstatoval, že pro určení místní příslušnosti soudu je rozhodný výklad zákonného znaku „doveze“, a poukázal na nejednotnou rozhodovací praxi senátů Nejvyššího soudu v této otázce ve věcech, kdy neoprávněně dovezené zboží bylo zadrženo na letišti v Praze 6, avšak bylo objednáno z místa mimo obvod Prahy 6 a bylo určeno k doručení do místa mimo obvod Prahy 6, a kdy obžaloba byla podána u Obvodního soudu pro Prahu 6. Tuto nejednotnost senát č. 7 demonstroval na jedné straně usnesením Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2012, sp. zn. 11 Td 68/2012, a na druhé straně usneseními Nejvyššího soudu ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 7 Td 2/2014, ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. 7 Td 70/2013, a ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 7 Td 14/2015.

4. Usnesením Nejvyššího soudu ze dne 14. 12. 2012, sp. zn. 11 Td 68/2012, bylo rozhodnuto, že místně příslušným je Obvodní soud pro Prahu 6 s ohledem na to, že trestný čin, jehož zákonným znakem je, že pachatel zakázanou látku „doveze“, je dokonán již jejím dopravením na území České republiky a že není nutné, aby se tato látka skutečně dostala do dispozice pachatele, přičemž bylo zdůrazněno, že v obvodu Prahy 6 nastal následek, byť jen v důsledku kontroly přepravovaného zboží, a že v tomto obvodu došlo i k jednání pachatele, který sice s přepravovanou látkou nedisponoval osobně, ale prostřednictvím přepravce jako jiné osoby, která neznala obsah zásilky, a nebyla tedy trestně odpovědná.

5. Naproti tomu usneseními Nejvyššího soudu ze dne 14. 1. 2014, sp. zn. 7 Td 70/2013, ze dne 22. 1. 2014, sp. zn. 7 Td 2/2014, a ze dne 18. 3. 2015, sp. zn. 7 Td 14/2015, poté, co Obvodní soud pro Prahu 6 předložil věc k rozhodnutí

o příslušnosti, bylo rozhodnuto, že místně příslušnými jsou jiné soudy (Okresní soud v Hodoníně, Okresní soud v Blansku, Městský soud v Brně) s ohledem na to, odkud byla zásilka na území České republiky objednána, resp. kam měla být na území České republiky doručena, a také se zřetelem k tomu, že zadržení zásilky na letišti v Praze 6 bylo náhodnou okolností závislou jen na důslednosti kontroly. V citovaných usneseních senát č. 7 za místo spáchání činu považoval místo na území České republiky, odkud bylo zboží objednáno, resp. kam mělo být doručeno, přičemž obvod Prahy 6 považoval jen za místo, kde vyšel čin najevo.

6. Ve věci obviněného M. B. senát č. 7 setrval na právním názoru, který vyslovil v usneseních uvedených v předcházejícím odstavci a který se liší od právního názoru předtím vysloveného senátem č. 11.

7. Velký senát trestního kolegia Nejvyššího soudu shledal, že k projednání věci obviněného M. B. je věcně i místně příslušný Obvodní soud pro Prahu 6.

II.

Právní posouzení věci

8. O věcné příslušnosti okresního soudu (v obvodu hl. m. Prahy obvodního soudu) není z hlediska § 16 tr. ř. pochyb.

9. Místní příslušnost soudu upravuje především § 18 tr. ř. Podle § 18 odst. 1 tr. ř. řízení koná soud, v jehož obvodu byl trestný čin spáchán. Podle § 18 odst. 2 tr. ř., nelze-li místo činu zjistit nebo byl-li čin spáchán v cizině, koná řízení soud, v jehož obvodu obviněný bydlí, pracuje nebo se zdržuje, a jestliže se nedají tato místa zjistit nebo jsou mimo území České republiky, koná řízení soud, v jehož obvodu čin vyšel najevo.

10. Trestného činu výroby a jiného nakládání s látkami s hormonálním účinkem podle § 288 odst. 1 tr. zákoníku se dopustí mimo jiné ten, kdo neoprávněně ve větším množství vyrobí, přechovává, doveze, vyveze, proveze, nabízí, prodá, jinému poskytne nebo podá látku s anaboličným nebo jiným hormonálním účinkem za jiným než léčebným účelem.

11. Obviněný M. B. podle tzv. právní věty obžaloby spáchal uvedený trestný čin tím, že neoprávněně ve větším rozsahu dovezl látku s anaboličným nebo jiným hormonálním účinkem za jiným než léčebným účelem.

12. Pro posouzení otázky, kde byl trestný čin spáchán, je významné, kde došlo k jednání pachatele a kde nastal následek. Jednáním tu jsou všechny projevy vůle trestně odpovědné osoby, které jsou příčinou toho, že zakázaná látka byla z ciziny dopravena do České republiky. Následkem pak je právě skutečnost, že se zakázaná látka ocitla na území České republiky.

13. Pokud je trestný čin spáchán tím, že pachatel doveze zakázanou látku, lze souhlasit s citovaným rozhodnutím senátu č. 11, podle něhož pod pojmem „doveze“ se rozumí dopravení látky z ciziny na území České republiky. Trestný čin,

jehož zákonným znakem je to, že pachatel látku „doveze“, je dokonán již tím, že se látka ocitne na území České republiky, tedy nikoli až tím, že je látka na území České republiky doručena či jinak dodána do dispozice adresáta.

č. 44

14. Pojem „doveze“ však obsahově nelze redukovat jen na fyzické dopravení zakázané látky přes státní hranici na území České republiky, ale je nutno pojímat ho širěji. Dovoz je – obecně vzato – jednou z forem zahraničněobchodní činnosti, která zahrnuje i další složky než jen fyzický přesun zboží z ciziny na území České republiky. Jde o to, že součástí dovozu jako zahraničněobchodní činnosti je také např. zjištění možnosti získat na zahraničním trhu nějaké zboží, objednání tohoto zboží, sjednání podmínek jeho dodání, uzavření příslušné smlouvy a poté, co zboží v rámci přepravy z ciziny překročí státní hranici a ocitne se na území České republiky, i jeho dodání určenému adresátovi v České republice.

15. Dovoz zakázané látky je nutno chápat jako určitý způsob, jímž si pachatel takovou látku opatří nebo ji opatří jinému. Pod pojem „doveze“ je tedy třeba zahrnout nejen samotné fyzické dopravení látky ze zahraničí do České republiky, ale celé jednání, jehož důsledkem je to, že se látka dostane z ciziny na území České republiky, a které směřuje k tomu, aby látka byla dodána do dispozice nějaké osoby na území České republiky.

16. Z toho důvodu lze souhlasit s citovanými rozhodnutími senátu č. 7, podle nichž je významné, odkud na území České republiky byla zakázaná látka objednána a kam na území České republiky byla dodána určenému adresátovi. Nedo- statkem citovaných rozhodnutí senátu č. 7 ovšem je to, že právní názor v nich vyslovený byl konstruován jako právní názor, který se vzájemně vylučuje s právním názorem vysloveným v citovaném rozhodnutí senátu č. 11. Tak tomu ve skutečnosti není, protože jde o právní názory vzájemně se doplňující, uváží-li se věc nikoli jen z hlediska, kdy byl trestný čin dokonán, ale také z hlediska, kdy byl dokončen.

17. I když je trestný čin dokonán již tím, že se zakázaná látka v důsledku jednání pachatele ocitne na území České republiky, k dokončení trestného činu dojde až tehdy, když je látka dodána adresátovi, tj. když je naplněn účel, cíl a smysl dovozu. Trestný čin pak je spáchán rovněž všude tam, kde došlo k jednání, jímž byl trestný čin, byť postupně, dokončen.

18. Z uvedeného logicky vyplývá, že místem spáchání činu je

- každé místo, v němž došlo k nějakému byť jen dílčímu jednání pachatele, které bylo příčinou toho, že zakázaná látka byla z ciziny dopravena na území České republiky, zejména místo, z kterého byla učiněna objednávka,
- pokud byla zakázaná látka skutečně dodána určenému adresátovi na území České republiky, také místo, kde se tak stalo,
- pokud byla zakázaná látka poté, co se ocitla na území České republiky, dále přepravována za účelem dodání určenému adresátovi v České republice, každé místo, jímž během přepravy prošla.

19. K těmto zásadám je třeba dodat, že pachatel se jako jeho jednání přičítá i přeprava zakázané látky prostřednictvím pošty nebo jiných třetích osob, které ve vztahu k dovozu zakázané látky nejednají zaviněně. Jde tu o tzv. nepřímé pachatelství podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku, kdy se za jednání pachatele považuje i to, co sám fyzicky nevykonal a co vykonal někdo jiný, kdo za to není trestně odpovědný.

20. Dále je nutné poznamenat, že pokud je dovezená zakázaná látka nalezena a zadržena při kontrole poštovních a jiných podobných zásilek přicházejících z ciziny, při kontrole zavazadel osob vstupujících na území České republiky apod., pak nahodilost místa nálezu zakázané látky nic nemění na skutečnosti, že jde o místo, kde došlo k jednání pachatele a kde nastal následek, a není možné interpretovat ji omezeně pouze tak, že na tomto místě vyšel čin najevo.

21. Totéž platí ohledně náhodné okolnosti, po jaké trase byla zásilka obsahující zakázanou látku přepravována určenému adresátovi prostřednictvím pošty nebo jiné třetí osoby, která ve vztahu k dovozu zakázané látky nejednala zaviněně. To, že trasu zvolil ten, kdo přepravu realizoval, se nijak nedotýká závěru, že místem spáchání činu je každé místo, jímž zásilka prošla. Na každém takovém místě totiž došlo k jednání pachatele, jemuž se přeprava přičítá jako tzv. nepřímé pachatelství podle § 22 odst. 2 tr. zákoníku.

22. Konečně je třeba uvést, že když zakázaná látka nebyla dodána určenému adresátovi na území České republiky, např. proto, že byla předtím objevena a zadržena při nějaké kontrole, není místo, kam měla být zásilka doručena, možné bez dalšího považovat za místo spáchání činu, protože na tomto místě za popsanych okolností nedošlo k žádnému jednání pachatele ani k následku. Jinak by tomu bylo, jestliže by z uvedeného místa pachatel již předtím učinil objednávku směřující k dodání zakázané látky a jestliže by přitom určil dané místo zároveň jako místo doručení.

23. Aplikují-li se uvedené zásady na posuzovaný případ obviněného M. B., je zřejmé, že místem spáchání činu je jak Letiště Václava Havla v Praze 6, kde byla zásilka obsahující zakázanou látku zadržena, tak bydliště obviněného, odkud obviněný učinil objednávku směřující k opatření zakázané látky z ciziny, tj. bydliště na adrese Ostrava – Moravská Ostrava, T. (podle zjištění Obvodního soudu pro Prahu 6), resp. na adrese D. D., okr. Frýdek-Místek (podle skutku popsaného v žalobním návrhu).

24. Z hlediska § 18 odst. 1 tr. ř. je dána místní příslušnost jak Obvodního soudu pro Prahu 6, tak Okresního soudu v Ostravě, resp. Okresního soudu ve Frýdku-Místku.

25. Za tohoto stavu je podle § 22 tr. ř. rozhodné, u kterého soudu podala státní zástupkyně obžalobu. Protože se tak stalo u Obvodního soudu pro Prahu 6, je tento soud příslušný k projednání věci.

Č. 45

Č. 45

Těžké ublížení na zdraví úmyslné, Spolupachatelství

§ 23 tr. zákoníku, § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku

Jestliže se spolupachatelé (§ 23 tr. zákoníku) předem dohodli na společném fyzickém napadení nejméně dvou osob, přičemž s ohledem na způsob provedení útoku a intenzitu užitého násilí byli přinejmenším srozuměni i s tím, že někomu z napadených může být způsobena vážná porucha zdraví, pro naplnění znaku kvalifikované skutkové podstaty zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku u každého z nich není významné, že někteří ze spolupachatelů sami nenapadli nejméně dvě osoby a že svým dílčím jednáním nikomu nezpůsobili těžkou újmu na zdraví (viz přiměřeně rozhodnutí pod č. 42/2010-II. Sb. rozh. tr.).

(Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 21. 9. 2016, sp. zn. 5 To 35/2016, ECLI:CZ:VSOL:2016:5.TO.35.2016.1)

Vrchní soud v Olomouci k odvolání podaného státním zástupcem v neprospěch obviněných J. G., J. M. a J. Š. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 1. 2016, sp. zn. 77 T 1/2015, a sám ve věci nově rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě ze dne 12. 1. 2016, č. j. 77 T 1/2015-716, byl obžalovaný J. G. uznán vinným v bodech 2), 4) pokusem zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 k § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, v bodech 1), 6) přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, v bodech 1)–4), 6) přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku. Obžalovaný J. M. byl uznán v bodě 3) pokusem zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 k § 145 odst. 1 tr. zákoníku, v bodech 1)–2) přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku, v bodech 1)–3), 5), 7) přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku, a obžalovaný J. Š. byl uznán vinným v bodech 1), 3) pokusem zločinu těžkého ublížení na zdraví podle § 21 odst. 1 k § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, v bodech 2), 4) přečinem ublížení na zdraví podle § 146 odst. 1 tr. zákoníku a v bodech 1)–4), 7) přečinem výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku.

2. Uvedených trestných činů se podle skutkových zjištění soudu prvního stupně měli dopustit tím, že dne 2. 2. 2014 v době od 2:36 hodin do 2:50 hodin v objektu zábavního střediska M. nacházejícího se v N. J. na ulici V. za vzájemné součinnosti a po předchozí společné dohodě vedení záměrem pomstít se za fyzickou potyčku, k níž došlo téže noci rovněž ve shora uvedeném objektu a které se zúčastnili obžalovaní A. K. a J. G., jakož i další osoby za situace, kdy se s ohledem na předchozí konzumaci alkoholických nápojů obžalovaný J. M. a A. K. nacházeli nanejvýš ve stavu podnapilosti, obžalovaný J. Š. nanejvýš ve stavu lehkého stupně opilosti a obžalovaný J. G. maximálně ve stavu těžkého stupně opilosti, vědomi si skutečnosti, že svým násilným níže popsáním jednáním mohou poškozeným způsobit závažná poranění,

obžalovaní J. G., J. M. a J. Š. společně s A. K., jehož stíhání bylo podmíněně zastaveno,

1) v době od 2:37 hodin do 2:38 hodin na chodbě situované v přízemí zábavního střediska M. fyzicky napadli poškozeného V. B., kterého nejprve obžalovaný J. Š. bez jakéhokoliv předchozího varování silně udeřil pěsti pravé ruky do obličejové části hlavy, v důsledku čehož jmenovaný poškozený upadl na podlahu, přičemž jakmile vstal a chtěl z místa odejít, přistoupil k němu obžalovaný A. K., který do něj oběma rukama prudce strčil, v důsledku čehož poškozený narazil svým pravým ramenem do stěny, u níž zůstal stát, toho využil nejprve obžalovaný J. G., který jej nejméně dvakrát uhodil pravou rukou do obličejové části hlavy, a následně také obžalovaný J. Š., který mu pravou rukou zasadil tři úderů směřující rovněž do oblasti hlavy s tím, že jej následně srazil na podlahu, a v okamžiku, kdy se poškozený snažil postavit, jej tentýž obžalovaný jednou zespodu kopnul do obličejové části hlavy, načež jakmile poškozený vstal a opět se hodlal z místa vzdálit, přistoupil k němu nejprve obžalovaný J. M. a vzápětí také obžalovaný J. Š., kdy každý z posledně jmenovaných obžalovaných jej jednou kopnul do nohy, čímž poškozenému V. B., mimo škody ve výši 400 Kč vzniklé poškozením jeansové košile zn. H&M, způsobili mnohočetná zhmoždění měkkých pokrývek hlavy, zhmoždění měkkých tkání v oblasti obličeje a levé strany hrudníku, jakož i zlomeninu nosních kůstek s posunem nosních úlomků, tj. středně těžké poranění s dobou léčení v délce tří týdnů, přičemž jen shodou šťastných okolností, v důsledku kopu vedeného obžalovaným J. Š. do oblasti hlavy nedošlo ke vzniku nepoměrně závažnějších poranění, zejména zhmoždění mozku a krvácení do dutiny lební,

obžalovaní J. G., J. M. a J. Š. společně s A. K., jehož stíhání bylo podmíněně zastaveno,

2) v době od 2:37 hodin do 2:38 hodin na chodbě situované v přízemí zábavního střediska M. fyzicky napadli poškozeného M. K., a to tak, že ve chvíli, kdy se pokusil obžalovanému J. Š. zabránit v útoku na V. B., obžalovaný J. G. jej jednou kopnul do nohy a vzápětí také z boku pěstí udeřil do obličejové části hlavy, v důsledku čehož poškozený upadl na podlahu, kde jej obžalovaný J. G. nejprve zaklekl a střídavě pěstmi obou rukou přibližně třináctkrát udeřil do oblasti hlavy, načež se postavil a ležícího poškozeného čtyřikrát kopnul rovněž do hlavy, poté k němu postupně přistoupili obžalovaní A. K., J. Š. a J. M., kdy každý z uvedených obžalovaných jej jednou kopnul do těla, čímž poškozenému M. K. způsobili mnohočetná zhmoždění měkkých tkání v oblasti hlavy a břicha, tj. středně těžké poranění s dobou léčení v délce 7–10 dnů, přičemž jen shodou šťastných okolností, v důsledku kopů vedených obžalovaným J. G. do oblasti hlavy, nedošlo ke vzniku nepoměrně závažnějších poranění, zejména zhmoždění mozku a krvácení do dutiny lební,

obžalovaní J. G., J. M. a J. Š.

3) v době od 2:37 hodin do 2:38 hodin na chodbě situované v přízemí zábavního střediska M. fyzicky napadli poškozeného F. C., a to tak, že ve chvíli, kdy se pokusil obžalovanému J. Š. zabránit v útoku na V. B., posledně jmenovaný obžalovaný mu podrazil nohy, v důsledku čehož poškozený upadl na podlahu s tím, že jakmile se postavil, obžalovaný J. M. ho uchopil kolem těla, načež společně opět upadli na zem, odkud se obžalovaný zvedl na kolena a v této poloze ležícího poškozeného pěstí pravé ruky nejméně pětkrát udeřil do oblasti hlavy, poté jej obžalovaný J. Š. pěstí levé ruky jednou udeřil rovněž do oblasti hlavy, a jakmile se obžalovaný J. M. postavil, pravou nohou našlápl stále ležícímu poškozenému na hlavu, kdy po těchto útocích jej obžalovaný A. K. odvedl do vedlejší místnosti, přičemž poté, co se z ní poškozený vrátil zpět na chodbu, přistoupil k němu nejprve obžalovaný J. G., který ho kopnul do spodní části těla, poté obžalovaný J. M., který jej také kopnul, tentokrát do přední strany hrudníku, a následně ho obžalovaný J. Š. z pravé strany pěstí udeřil do obličejové části hlavy, po kterémžto úderu se poškozený sesunul na kolena a v této poloze jej obžalovaní J. Š. a J. G. jedenkrát kolenem kopnuli do těla, načež obžalovaný J. Š. od poškozeného poodstoupil a nářtem levé nohy jej silně kopnul do obličejové části hlavy, v důsledku čehož se vyvrátil zády na podlahu, čímž poškozenému F. C., mimo škody ve výši 1 990 Kč vzniklé poškozením řetízku na krk a mobilního telefonu zn. Apple iPhone 4, způsobili vícečetné zhmoždění obličeje a povrchní tržnou ránu levého ušního boltce, tj. lehká poranění s dobou léčení v délce do sedmi dnů, přičemž jen shodou šťastných okolností, v důsledku našlápnutí a kopů vedených obžalovanými J. M. a J. Š. do oblasti hlavy nedošlo ke vzniku nepoměrně závažnějších poranění, zejména zhmoždění mozku a krvácení do dutiny lební,

obžalovaný J. G. a J. Š.

4) v době od 2:40 hodin do 2:45 hodin v prostorách kulečnickové herny umístěné v prvním patře zábavního střediska M. fyzicky napadli poškozeného L. H., a to tak, že jej obžalovaný J. G. levou rukou udeřil do obličejové části hlavy a pravou rukou do tváře s tím, že v tentýž okamžik jej obžalovaný J. Š. nejprve dvakrát pěstí pravé ruky a okamžitě poté dvakrát loktem udeřil do oblasti hlavy, načež se poškozený s obžalovaným J. Š. navzájem uchopili a přetahovali, přičemž ho obžalovaný J. Š. pěstí pravé ruky jednou silně udeřil do obličeje a rovněž se jej do obličeje pokoušel zasáhnout svým čelem, kdy poté, co posledně jmenovaný obžalovaný i poškozený společně upadli na podlahu, uchopil jej obžalovaný J. Š. za ruce, načež k ležícímu poškozenému přistoupil obžalovaný J. G., který ho dvakrát pravou nohou kopnul do hlavy a obžalovaný J. Š. nejméně čtyřikrát pěstí a sedmkrát loktem udeřil do oblasti hlavy, kdy následně k ležícímu poškozenému opětovně přistoupil obžalovaný J. G. a pravou nohou jej dvakrát kopnul do oblasti hlavy, čímž poškozenému L. H., mimo škody ve výši 450 Kč vzniklé poškozením košile, způsobili tržně zhmožděnou ránu nad horním rtem vlevo zasahující až k nosnímu vchodu o délce 3 cm, tj. středně těžké poranění s dobou léčení v délce 7–10 dnů, přičemž jen shodou šťastných okolností, v důsledku kopů vedených obžalovaným J. G. do oblasti hlavy, nedošlo ke vzniku nepoměrně závažnějších poranění, zejména zhmoždění mozku a krvácení do dutiny lební,

č. 45

obžalovaný J. M.

5) v době od 2:40 hodin do 2:45 hodin v prostorách kulečnickové herny umístěné v prvním patře zábavního střediska M. fyzicky napadl poškozeného O. B., a to tak, že jej pěstí pravé ruky třikrát rychle za sebou uhodil do hlavy, v důsledku čehož poškozený upadl na podlahu s tím, že v jeho dalším napadání mu zabránil na místě přítomný A. Š., čímž poškozenému O. B., mimo škody ve výši 1 210 Kč vzniklé poškozením mobilního telefonu zn. Apple iPhone 4S, způsobil modřinu na očníci, tj. lehké poranění s dobou léčení v délce 3–5 dnů,

obžalovaný J. G.

6) v době od 2:40 hodin do 2:45 hodin v prostorách kulečnickové herny umístěné v prvním patře zábavního střediska M. fyzicky napadl poškozeného M. H., a to tak, že v okamžiku, kdy se jmenovaný poškozený snažil zabránit obžalovanému J. Š. v útoku na L. H., udeřil poškozeného jedenkrát pěstí do obličeje, čímž mu způsobil tržně zhmožděnou ránu nad horním rtem vlevo zasahující až k nosnímu vchodu o délce 3 cm, tj. středně těžké poranění s dobou léčení v délce 7–10 dnů,

obžalovaný J. M. a J. Š.

č. 45

7) v době od 2:40 hodin do 2:45 hodin v prostorách kulečnickové herny umístěné v prvním patře zábavního střediska M. fyzicky napadli poškozeného A. Š., a to tak, že v okamžiku, kdy se jmenovaný poškozený snažil zabránit v napadání O. B., obžalovaný J. M. jej uchopil, v důsledku čehož společně upadli na podlahu, načež jakmile se postavili a při vzájemném postrkování a držení se přesunuli do zadní části herny, zde k poškozenému přistoupil také obžalovaný J. Š., který se jej pokusil dvakrát udeřit hlavou, čímž poškozenému A. Š. způsobili zhmoždění měkkých tkání v oblasti očnic, tj. lehké poranění s dobou léčení v délce 5–7 dnů.

3. Obžalovaný J. G. byl odsouzen podle § 145 odst. 2, § 43 odst. 1, § 58 odst. 1, 5 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti roků. Podle § 82 odst. 2 a § 48 odst. 4 písm. h) tr. zákoníku bylo obžalovanému uloženo zdržet se v průběhu zkušební doby požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek. Podle § 84 tr. zákoníku byl nad obžalovaným vysloven dohled.

4. Obžalovaný J. Š. byl odsouzen podle § 145 odst. 2, § 43 odst. 1, § 58 odst. 1, 5 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání pěti roků. Podle § 82 odst. 2 a § 48 odst. 4 písm. h) tr. zákoníku byla obžalovanému uložena povinnost zdržet se v průběhu zkušební doby požívání alkoholických nápojů nebo jiných návykových látek. Podle § 84 tr. zákoníku byl nad obžalovaným vysloven dohled.

5. Obžalovaný J. M. byl odsouzen podle § 145 odst. 1 a § 43 odst. 1 tr. zákoníku k úhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání tří roků.

6. Podle § 229 odst. 1 tr. ř. byli poškození Česká průmyslová zdravotní pojišťovna, se sídlem J., O.-V., Všeobecná zdravotní pojišťovna ČR se sídlem O., P. 3, regionální pobočka O., pobočka pro Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj se sídlem M. nám., O. – M. O., a O. B., trvale bytem Z., N. J., odkázáni se svými nároky na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

II.

Odvolání

7. Proti tomuto rozsudku podal odvolání státní zástupce a směřoval je v neprospěch všech obžalovaných do výroku o vině i trestu. Pokud jde o výrok o vině, má za to, že soud prvního stupně oproti podané obžalobě vypustil právní kvalifikaci

jednání obžalovaných podle § 145 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku, a nehodnotil tak jednání obžalovaných jako jednání ze zavrženíhodné pohnutky. Bylo prokázáno, že jednání obžalovaných vůči poškozeným bylo vedeno snahou pomstít se za předchozí potyčku, dokonce sami obžalovaní se k takovému motivu doznávají. Takovýto záměr obžalovaných je nutno považovat za pomstychtivý a v tomto smyslu je třeba jej podřadit pod pojem zavrženíhodné pohnutky, jak má na mysli právě § 145 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku. Jednání obžalovaných ani nelze odůvodnit okamžitým afektem, když samotný útok proti poškozeným byl proveden až po uplynutí určitého času od úvodního konfliktu. S ohledem na toto pochybení pak nelze souhlasit ani s druhem a výši trestů uložených obžalovaným. Tyto tresty považuje státní zástupce za nepřiměřeně mírné, když vzal v úvahu charakter jednání obžalovaných, zejména jeho agresivní a razantní způsob napadání poškozených, i tu skutečnost, že k závažnějším následkům na zdraví poškozených nedošlo toliko shodou šťastných okolností. Ani poměry na straně samotných obžalovaných pak neodůvodňují postup ve smyslu § 58 odst. 1, 5 tr. zákoníku. Odvolatel tedy navrhl zrušení napadeného rozsudku s tím, že bude nově rozhodnuto o vině obžalovaných, pokud jde o trestný čin těžkého ublížení na zdraví i podle § 145 odst. 2 písm. h) tr. zákoníku, jinak shodným způsobem, jak učinil nalézací soud, a obžalovaným budou nově vyměřeny tresty nepodmíněné při spodní hranici zákonné trestní sazby § 145 odst. 2 tr. zákoníku se zařazením do věznice s ostrahou.

III.

Důvodnost odvolání

8. Z obsahu spisového materiálu bylo zjištěno, že opravný prostředek byl podán oprávněnou osobou podle § 246 odst. 1 písm. a) tr. ř., v zákonné lhůtě dle § 248 odst. 1 tr. ř. a svým obsahem splňuje i podmínky § 249 tr. ř. Nebyl tak důvod k postupu dle § 253 tr. ř., a vrchní soud tedy podle § 254 odst. 1 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost těch výroků rozsudku, proti nimž bylo podáno odvolání, i správnost postupu řízení, které jim předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad, když k vadám, které nebyly odvoláním vytýkány, mohl přihlídnout, jen pokud mají vliv na správnost výroků, proti nimž bylo odvolání podáno, a dospěl k následujícím závěrům.

9. Pokud jde o skutková zjištění nalézacího soudu, je nutno mít za to, že tento soud provedl dostatečně obsáhlé dokazování, na jehož základě mohl přijmout objektivní skutkové závěry. Přitom respektoval § 2 odst. 5, odst. 6 tr. ř., provedené důkazy hodnotil rádně, jak jednotlivě, tak ve vzájemných souvislostech, v souladu s pravidly formální logiky a k takovému způsobu provádění a hodnocení důkazů nemá výhrady ani odvolací soud a skutkové závěry nalézacího soudu v plném rozsahu respektuje. Je třeba zdůraznit, že samotné žalované jednání obžalovaní v plném rozsahu doznali, jejich doznání není osamocené, ale plně koresponduje

i s ostatními důkazy ve věci provedenými, kdy zejména je třeba zmínit výpovědi poškozených a kamerové záznamy z místa činu, které jednání obžalovaných plně objektivizují. Pokud pak jde o způsobené následky na zdraví poškozených, je třeba poukázat na závěry znaleckých posudků z oboru zdravotnictví, odvětví chirurgie a odvětví soudního lékařství, z nichž jsou zřejmé mechanismy, kterými byla jednotlivá poranění poškozených způsobena, intenzita jednotlivých útoků proti jejich tělesné integritě, fakticky utrpěná konkrétní zranění i následky, které reálně na zdraví poškozených hrozily právě v souvislosti se způsobem jejich napadení, konkrétních míst, kam jednotlivé útoky na jejich těle směřovaly, jakým způsobem a intenzitou byly vedeny apod. I tyto závěry zpracovaných znaleckých posudků plně korespondují s důkazy výše uvedenými a jsou s nimi v souladu. Pokud pak jde o trestní odpovědnost jednotlivých obžalovaných z pohledu jejich přičetnosti, byly vypracovány znalecké posudky z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, z nichž je zřejmé, že žádný z obžalovaných v době páčání trestné činnosti netrpěl duševní poruchou, každý je schopen chápat smysl trestního řízení i uložený trest, přičemž z hlediska jejich pobytu na svobodě není navrhováno žádné ochranné opatření, když takovýto pobyt není z lékařského hlediska pro společnost nebezpečný. U žádného z obžalovaných nebyl prokázán sklon ke zneužívání návykových látek, přičemž v době spáchání skutku se obžalovaní nacházeli v různých stupních opilosti, tato opilost však žádným podstatným způsobem neovlivnila u jednotlivých obžalovaných schopnost ovládat své jednání a plně rozpoznat jeho nebezpečnost.

10. Jestliže po skutkové stránce nemá odvolací soud k napadenému rozhodnutí žádných výhrad, musí konstatovat, že oproti tomuto rozhodnutí považuje žalované jednání obžalovaných za jediný skutek spáchaný obžalovanými ve formě spolupachatelství podle § 23 tr. zákoníku. V této souvislosti je si odvolací soud vědom rozhodnutí NS SSR, sp. zn. 5 Tz 36/79 uveřejněné pod č. 40/1980 Sb. rozh. tr., má však za to, že v nyní projednávaném případě jde o odlišnou situaci, zejména pokud jde o úmysl pachatelů již od počátku na základě předchozího souhlasného rozhodnutí všech jediným jednáním napadnout více osob a způsobit jim újmu na zdraví, a nikoliv o postupné rozhodnutí a přijetí úmyslu napadnout další osobu po skončení útoku na osobu jinou, jak je uvedeno v označeném rozhodnutí NS SSR.

11. Za jeden skutek lze považovat takové projevy vůle pachatele navenek, které jsou pro následek rozhodný z hlediska trestního práva kauzální za situace, pokud jsou zahrnuty i zaviněním. Podstatu samotného skutku tvoří jednání, které je příčinou konkrétního relevantního následku. Takový následek musí být pak znakem některého konkrétního trestného činu, přičemž k jednání pachatele musí přistoupit i zavinění, když je nutné, aby bylo pachatelem jednáno v té formě zavinění, která je relevantní pro příslušnou skutkovou podstatu trestného činu. Takové jednání pachatele, které je možné hodnotit jako jediný skutek, je spácháno jednorázovým aktem. V projednávané věci bylo objektivně zjištěno, a vyplývá

to i z návěti skutkové věty výroku napadeného rozsudku, že obžalovaní se poté, co A. K. a J. G. byli účastni potyčky v zábavním středisku M. v N. J., vzájemně dohodli, že za vzájemné součinnosti půjdou tuto záležitost s osobami, které měly být účastny na konfliktu A. K. a J. G., vyřešit s úmyslem pomstít se za napadení těchto jmenovaných. Přitom bylo nepochybně zjištěno, že vůči těm, kteří napadli spoluobžalovaného G. a K., příp. vůči dalším osobám, které se do očekávaného konfliktu zapletou, použijí fyzické násilí a v podstatě si touto jednorázovou akcí, v jejímž rámci předchozí konflikt fyzickým útokem proti těm, kteří jej měli vyvolat a způsobit, vyřídí. Jak vyplývá i z provedených důkazů, nebyla dohodnutá žádná míra úrovně násilí či způsobu útoku, který bude veden proti poškozeným, a v tomto směru také nalézací soud správně dovodil, že obžalovaní si museli být v plné míře vědomi za dané situace všech následků, které mohli způsobit, a museli být tedy nutně srozuměni s ohledem na způsob, jakým útok proti poškozeným vedli, i s tím, že mohou těmto osobám způsobit závažná poranění. Přitom byli obžalovaní jako pachatelé vedeni při svém jednání předchozí dohodou, jednotlivcím záměrem, společným úmyslem i motivem, který směřoval k dosažení společného cíle, tedy konkrétního porušení zájmu chráněného trestním zákonem, v tomto případě zájmem na lidském zdraví a zachování veřejného pořádku s tím, že bude současně takové porušení zájmu způsobeno více osobám. V tomto směru tedy nepochybně obžalovaní jednali jako spolupachatelé, šlo tedy o společné jednání ve smyslu § 23 tr. zákoníku, navíc v rámci útoku proti poškozeným jednali obžalovaní v součinnosti či postupně ve vzájemné návaznosti, a jejich jednání tak ve svém celku tvořilo skutkovou podstatu stejného trestného činu, v daném případě podle § 145 a § 358 tr. zákoníku. Pokud jde o konkrétní právní kvalifikaci jednání obžalovaných, je třeba ještě ve vztahu k § 23 tr. zákoníku zdůraznit, že k naplnění pojmu spolupachatelství není třeba, aby se všichni spolupachatelé zúčastnili na trestné činnosti stejnou měrou, stačí i částečné přispění, jen když je vedeno stejným úmyslem jako činnost ostatních pachatelů a takové přispění je i samotnou složkou děje tvořícího ve svém celku trestné jednání. Spolupachatelé trestného činu ublížené na zdraví odpovídají za celý následek společného jednání bez ohledu na okolnost, jaké konkrétní dílčí zranění bylo způsobeno konkrétním dílčím útokem toho kterého pachatele, a také bez ohledu na okolnost, že byl rozdíl v intenzitě jednání jednotlivých spolupachatelů. K takovéto situaci nepochybně došlo právě v projednávané věci, kdy obžalovaní svým jednáním jednoznačně naplňovali dohodnutý cíl, totiž vypořádat se fyzicky s účastníky předchozího konfliktu s částí obžalovaných, a to v rámci jediného jednání zahrnujícího prosté fyzické napadení poškozených v jednom časovém úseku, na jednom místě, shodným způsobem provedení a s tímž motivem či pohnutkou jejich jednání, kdy tímto svým jednáním od počátku sledovali předem pojatý stejný cíl. Přitom spolupachatelství nevylučuje, aby bylo spácháno i ve stadiu přípravy či pokusu, nemusí tak tedy být toliko ve stadiu dokonání trestného činu. Každý ze spolupachatelů pak odpo-

č. 45

vidá tak, jakoby trestný čin spáchal sám. Každý ze spolupachatelů v dané věci si s ohledem na zjištěné skutkové okolnosti byl nepochybně vědom, že jednání jeho i ostatních směřuje ke spáchání trestného činu společným jednáním a byl s tím srozuměn. S ohledem na způsob napadení některých poškozených (v konkrétním případě šlo např. o kopy do hlavy, nášlapy na hlavu, razantní vícečetné údery pěstí do obličeje, pokusy o tzv. čelíčka apod.) je také nepochybné, že obžalování přinejmenším byli srozuměni s následky, které mohou poškozeným způsobit, a v tomto směru lze bez jakýchkoliv pochybností dovodit přinejmenším event. úmysl dle § 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku ve vztahu k základní skutkové podstatě § 145 odst. 1 tr. zákoníku. Ve vztahu k § 358 odst. 1 tr. zákoníku je nutno dovodit úmysl přímý dle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku. Odpovědnost každého z obžalovaných jako spolupachatelů ve vztahu k okolnostem podmiňujícím použití vyšší trestní sazby, tedy ve vztahu ke kvalifikované skutkové podstatě § 145 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, odvolací soud rovněž u každého ze spolupachatelů posoudil samostatně v závislosti na jeho zavinění ve smyslu § 17 tr. zákoníku. I zde odvolací soud dospěl k závěru, že odpovědnost ve vztahu k použití vyšší trestní sazby je u jednotlivých obžalovaných dána, když nepochybně byli všichni přinejmenším srozuměni s tím, že jejich společný jednotný útok je veden proti více osobám ve smyslu § 145 odst. 2 písm. a) tr. zákoníku. Zde opět odvolací soud užil tuto právní kvalifikaci, když má za to, že čin obžalovaných směřující vůči poškození více osob byl spáchán jedním skutkem, za týchž skutkových okolností, jak jsou popsány již výše. Tyto skutečnosti tak byly důvodem pro kasaci napadeného rozsudku v celém jeho rozsahu ve smyslu § 258 odst. 1 písm. b), d) tr. ř., přičemž pak odvolací soud nově ve věci rozhodl za podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. Jak vyplývá již z výše uvedeného, odvolací soud plně akceptoval veškeré skutkové závěry přijaté nalézacím soudem, v tomto směru do přijatých závěrů žádným způsobem nezasahoval a přejal je do svého nového rozhodnutí, což mohl učinit, aniž by ve věci některé důkazy zopakoval či provedl důkazy další.

12. Pokud pak jde o samotné odvolání státního zástupce ve věci, směřoval je tento odvolatel proti výroku o vině i trestu, avšak své výtky směřoval do jiných oblastí, než jak o nich výše pojednává odvolací soud. Ten tak své rozhodnutí učinil na základě tzv. nevytýkaných vad, které však dle jeho názoru měly rozhodující vliv na posouzení věci ve smyslu § 254 odst. 1 tr. ř. Samotné výtky odvolatele směřují do skutečnosti, že nalézací soud neposoudil jednání obžalovaných ve smyslu § 145 tr. zákoníku i jako jednání ze zavrženíhodné pohnutky dle odst. 2 písm. h) uvedeného ustanovení. Argumentuje tím, že obžalování jednali z pomsty za předchozí napadení A. K. a J. G., a pomstychtivost jako takovou lze nepochybně podřadit pod zavrženíhodnou pohnutku pachatele. Obecně se lze s takovým závěrem ztotožnit, je však nutno konstatovat, že za zavrženíhodnou pohnutku je nutno považovat takovou pohnutku, která je v příkrém rozporu s morálkou, svědčí o morální zvrhlosti, bezcitnosti, bezohledném sobectví apod.

Takový charakter nelze přičítat pohnutkám, které mají podklad v přirozených citech člověka nebo ve vztahu okamžitého afektu, napětí, osobních vztazích apod. Byť samozřejmě nelze vyloučit určitý prvek msty na straně obžalovaných jako reakci na předchozí jednání poškozených vůči části z nich, nemá odvolací soud za to, že tato snaha pomstít jednání jiných osob vůči kamarádům dosahuje takové intenzity, aby ji bylo možno považovat za zavrženíhodnou pohnutku ve smyslu zákona. Nešlo sice v jednání obžalovaných o okamžitý afekt, nepochybně však šlo o přímou reakci na konflikt, který měli dříve spoluobžalovaní G. a K. s cílem ihned vyřešit tento konflikt za situace, kdy byli navíc obžalovaní posílení alkoholem a nepochybně se jako skupina více osob cítili silnější a schopnější celý konflikt řešit. Toto zjištění pochopitelně nemůže jednání obžalovaných omluvit, ale s přihlédnutím k dosavadnímu způsobu života obžalovaných, kdy jde o osoby netrestané, bezúhonné, k nimž nebylo zjištěno závažnějších negativních skutečností, však odvolací soud nedovozuje, že by z jejich strany šlo o jednání svědčící o morální zvrhlosti, bezcitnosti apod., a že tedy pohnutka, se kterou celé jednání vůči poškozeným vedli, nedosahuje intenzity, pro kterou by měla být považována za zavrženíhodnou ve smyslu uvedeného zákonného ustanovení. Proto v tomto smyslu nebylo oprávněnému prostředku státního zástupce vyhověno a jednání obžalovaných bylo posouzeno tak, jak je zřejmé z výroku tohoto rozsudku, a to v podstatě způsobem, jakým rozhodl i nalézací soud, když u obžalovaného M. s přihlédnutím k posouzení jeho jednání jako spolupachatele dle § 23 tr. zákoníku bylo jeho jednání podle § 145 tr. zákoníku posouzeno i jako jednání vůči více osobám podle odst. 2 písm. a) uvedeného ustanovení. S ohledem na skutečnost, že nenastal takový závažný následek u žádného z poškozených, který by bylo možno považovat za těžké ublížení na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 tr. zákoníku, bylo jednání obžalovaných posouzeno s ohledem na výše uvedené jako jednání ve stadiu pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku, přičemž jednání obžalovaných bylo posouzeno i jako naplnění skutkové podstaty přečinu výtržnictví podle § 358 odst. 1 tr. zákoníku spáchané v jednočinném souběhu s trestným činem, resp. pokusem trestného činu podle § 145 odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. zákoníku, neboť svým jednáním tak obžalovaní, když se dopustili fyzického napadení jiných osob, a to veřejně, tedy před více osobami a na místě veřejnosti přístupném, v objektu zábavního střediska M., nepochybně uvedenou skutkovou podstatu trestného činu opět jako spolupachatelé naplnili.

13. Pokud jde o otázku trestů, do této části rozsudku soudu prvního stupně směřoval opět opravný prostředek státního zástupce, když ten považoval uložené tresty za mírné a neodpovídající ve smyslu § 258 odst. 1 písm. e) tr. ř. Faktem zůstává, že obžalovaní se dopustili závažného jednání, kdy použili intenzivní fyzické násilí vůči více osobám, a jenom díky souhře náhod, bez jejich vlastního přičinění, nedošlo na straně poškozených k závažnému poškození zdraví, které s ohledem na způsob jejich napadení reálně hrozilo. Tuto skutečnost nelze žádným způsobem

vyvrátit či změnit. Na druhé straně vážil odvolací soud v rámci svého rozhodnutí i všechny další skutečnosti, zejména osoby všech obžalovaných a možnosti jejich nápravy, jejich dosavadní způsob života, poměry na jejich straně, postoj k trestné činnosti i jejím následkům. V tomto směru je třeba konstatovat, že v osobách obžalovaných jde o osoby bezúhonné, k nimž nebylo zjištěno závažnějších výhrad. Pokud se v dřívější době obžalovaní G. či Š. účastnili fyzických konfliktů, pak jde o záležitosti několik let staré, a nelze tak přijmout závěr o tom, že by sami fyzické konflikty vyhledávali, provokovali a v tomto směru by šlo o jakousi součást jejich života. Je třeba také přihlédnout k tomu, že obžalovaní svoji trestnou činnost oznámili, v plném rozsahu doznali, trestné činnosti litovali, a jak vyplývá z jejich vyjádření, jsou si plně vědomi i následků, které v důsledku napadení poškozených mohly být způsobeny. Sami se také každý z nich podíleli na úhradě způsobené škody, kterou konkrétní poškození uplatnili v průběhu trestního řízení. Poškozeným se za své jednání omluvili, a je tak zřejmé, že již projednání věci před soudem mělo pro další vývoj řádného života obžalovaných svůj pozitivní vliv. Odvolací soud samozřejmě nepřečenuje tento postoj obžalovaných v projednávané věci, nepochybně však svědčí o tom, že si obžalovaní alespoň uvědomují důsledky svého jednání i případné důsledky obdobného jednání v budoucnu. Je třeba i samotným obžalovaným zdůraznit, že pokud soud užije dobrodiní zákona ve smyslu § 58 odst. 1, 5 tr. zákoníku a ukládá obžalovaným trest pod spodní hranici zákonné trestní sazby § 145 odst. 2 tr. zákoníku jako činu nejprísněji trestného, když je trest ukládán jako trest úhrnný ve smyslu § 43 odst. 1 tr. zákoníku, pak jde o jakousi hraniční situaci a obžalovaní by měli šanci, která je jim tímto způsobem dána, plně využít. Odvolací soud pak postupoval obdobně, jak již učinil i soud nalézací, a vycházel i z jeho závěrů uvedených zejména na str. 27 napadeného rozsudku. Obžalovaným bylo umožněno prokázat, že jsou schopni řádného života, což také budou muset doložit v rámci stanoveného dohledu po celou dobu maximální možné zkušební doby podmíněného odsouzení i za situace omezujících opatření ve smyslu § 48 odst. 4 písm. h) tr. zákoníku. Pokud jde o výměru trestů, byly uloženy obžalovanému G. a Š. shodné tresty, jak učinil již nalézací soud, když, jak je již výše uvedeno, považuje i odvolací soud tyto tresty za dostatečné, naplňující výchovnou funkci trestu a plně schopné dosátn účelu trestu ve smyslu § 38 a § 39 tr. zákoníku. U obžalovaného M., s přihlédnutím ke shodné právní kvalifikaci jeho jednání, jak vyplývá z výše uvedeného, jak nově učinil odvolací soud, pak nově uložil trest shodný s tresty uloženými obžalovanému G. a Š., když se dopustil téže trestné činnosti prakticky ve stejném rozsahu a stejným způsobem jako tito spoluobžalovaní a z hlediska individualizace trestu není třeba jej žádným způsobem od ostatních spoluobžalovaných odlišovat. V rozhodnutí nalézacího soudu shledal odvolací soud pochybení, pokud jde o užití § 82 odst. 1 a § 82 odst. 2 tr. zákoníku při ukládání trestů obžalovaným, když byl již nalézacím soudem ukládán trest s podmíněným výkonem za současného vyslovení dohledu

nad obžalovanými, a proto v tomto smyslu mělo být při stanovení zkušební doby a přiměřených omezení užito § 85 odst. 1 a § 85 odst. 2 tr. zákoníku související přímo s podmíněným odkladem výkonu trestu odnětí svobody s dohledem. Toto pochybení pak napravit odvolací soud v rámci svého nového rozhodnutí ve věci, přičemž jako nadbytečné vypustil a znovu již neuváděl v rámci výroku o trestu i povinnosti pachatele, kterému byl uložen dohled ve smyslu § 50 tr. zákoníku tak, jak v napadeném rozhodnutí učinil bezdůvodně nalézací soud.

č. 45

14. Protože byl napadený rozsudek odvolacím soudem zrušen ve výroku o vině a v této souvislosti musely být zrušeny i výroky na něj navazující, musel odvolací soud nově rozhodnout, i pokud jde o výrok o náhradě škody, v tomto směru jako správný zopakoval a převzal výrok učiněný již nalézacím soudem, když akceptuje i jeho odůvodnění.

Č. 46

č. 46

Důkaz, Operativně pátrací prostředky
§ 89 odst. 2 tr. ř., § 158b tr. ř., § 158d tr. ř.

V případech, že Policie České republiky instaluje za účelem předcházení nebo odstranění ohrožení veřejného pořádku (§ 76 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů) na místě veřejnosti přístupném průmyslovou kameru, pak nic nebrání použití touto kamerou pořízeného obrazového záznamu jako důkazu (§ 89 odst. 2 tr. ř.) proti pachateli trestného činu, jehož průběh byl tímto způsobem zaznamenán.

Jako důkaz by byl takový obrazový záznam nepoužitelný pouze tehdy, pokud by se instalací kamery sledovalo obcházení ustanovení trestního řádu o operativně pátracích prostředcích a podmínkách jejich použití (§ 158b až § 158f tr. ř.), zejména ustanovení o sledování osob a věcí (§ 158d tr. ř.).

(Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci ze dne 17. 8. 2017, sp. zn. 6 To 62/2017, ECLI:CZ:VSOL:2017:6.TO.62.2017.1)

Vrchní soud v Olomouci k odvolání obžalovaného M. B. zrušil rozsudek Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci ze dne 29. 5. 2017, č. j. 28 T 5/2016-700, a to ve výrocích o náhradě škody, a sám ve věci nově rozhodl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Napadeným rozsudkem Krajského soudu v Ostravě – pobočky v Olomouci, ze dne 29. 5. 2017, č. j. 28 T 5/2016-700, byl obžalovaný M. B. uznán vinným v bodě 1) zločinem loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku a v bodech 2)–3) zločinem loupeže podle § 173 odst. 1, odst. 2 písm. b) tr. zákoníku. Těchto se měl dopustit tak, že

1) dne 6. 8. 2015 kolem 15:07 hodin v O., na ulici K., přišel k benzinové čerpací stanici EuroOil, kde si obžalovaný vzal 0,5 l Pepsi Coly, kterou chtěl v prodejně zaplatit platební kartou, což se mu nepodařilo, ukročil do boku a obsluze Ing. M. T. nastříkal do obličeje pepřový sprej, rovněž do ní žduchl a zároveň se dotazoval, kde jsou peníze, otevřel zásuvku od stolu, v níž se však žádné peníze

nenacházely, přičemž zaregistroval, že na prodejním pultu je přihrádka z pokladny s drobnými mincemi, tuto si vzal a z místa utekl, přičemž společnosti Č., a. s., způsobil škodu odcizením finanční hotovosti ve výši 1 139 Kč,

č. 46

2) dne 17. 12. 2015 v době kolem 15:46 hodin v obci T. vstoupil do tamní pobočky České pošty, s. p., a požádal o prodej vyztužené obálky, tuto zaplatil a následně namířil na pracovníci pošty I. P. pistolí černé barvy, tuto vsunul do výdejního žlábků pod přepážkou, se slovy „dej mi peníze“ se domáhal vydání finanční hotovosti, kdy I. P. se ze strachu schovala za váhu na vážení balíků, pak vběhla do druhé místnosti pošty, otevřela okno a volala o pomoc, po chvíli se vrátila zpět a obžalovaný na ni stále mířil pistolí černé barvy, avšak I. P. mu žádnou finanční hotovost nevydala a obžalovaný z místa utekl, přičemž v důsledku jednání obžalovaného utrpěla I. P. posttraumatickou stresovou poruchu, která se projevila především rozvojem nepřátelských a nedůvěřivých postojů k světu, omezením sociálních kontaktů a celkovým odcizením, a z tohoto důvodu byla poškozená v době od 22. 1. 2016 do 1. 3. 2016 v pracovní neschopnosti,

3) dne 29. 2. 2016 v době kolem 13:40 hodin v obci K., na ul. K., vstoupil do pobočky České pošty, s. p., kde předstíral zájem o zaslání balíku, z pošty odešel, následně se však obžalovaný kolem 14:00 hodin na tuto pobočku vrátil, vytáhl pistolí, kterou nejprve mířil na pracovníci pošty J. P., poté tuto zbraň vsunul do otvoru výdejního žlábků a se slovy „dej, dej“ a „dělej, dělej“ se domáhal vydání finanční hotovosti, kdy mu v obavě o svůj život poškozená J. P. vydala částku ve výši 16 400 Kč, přičemž na přepážce zanechal částku 4 400 Kč a následně z pošty utekl.

2. Za trestný čin pod bodem 1) rozsudku byl odsouzen podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku za užití § 43 odst. 2 tr. zákoníku a sbíhající se trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1, 3 tr. zákoníku, kterými byl uznán vinným rozsudkem Okresního soudu v Šumperku ze dne 22. 2. 2016, č. j. 3 T 221/2015-169, k souhrnnému trestu odnětí svobody v trvání tří let nepodmíněně. Podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku byl zařazen pro výkon tohoto trestu do věznice s ostrahou. Současně byl zrušen výrok o trestu z rozsudku Okresního soudu v Šumperku ze dne 22. 2. 2016, č. j. 3 T 221/2015-169, jakož i všechna další rozhodnutí na tento výrok obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Podle § 173 odst. 2 tr. zákoníku byl za trestný čin pod body 2)–3) výroku tohoto rozsudku odsouzen k trestu odnětí svobody v trvání sedmi let nepodmíněně. Podle § 56 odst. 2 písm. c) tr. zákoníku byl zařazen pro výkon tohoto trestu do věznice s ostrahou.

3. Podle § 228 odst. 1 tr. ř. byl obžalovaný povinen nahradit poškozeným:

– Č., a. s., se sídlem D., H., P. 7, škodu ve výši 1 139 Kč,

- VZP ČR, Regionální pobočce O., pobočce pro Moravskoslezský, Olomoucký a Zlínský kraj, S., P., škodu ve výši 7 429 Kč,
- České pojišťovně, a. s., se sídlem P. 1, S., škodu ve výši 2 080 Kč,
- České poště, s. p., se sídlem P. 1, P. v., škodu ve výši 12 080 Kč s úrokem z prodlení 8,05 % p.a. od 8. 3. 2016 do zaplacení,
- Kooperativě pojišťovně, a. s., Vienna Insurance Group, se sídlem P. 8, P., škodu ve výši 40 983 Kč.

II. Odvolání

4. Rozsudek krajského soudu byl napaden odvoláním obžalovaného.
5. Opravný prostředek směřuje do výroku o vině, trestu a náhradě škody. Podle odvolatele rozsudek je třeba zrušit pro podstatné vady řízení, které rozsudku předcházelo, zejména proto, že v tomto řízení byla porušena ustanovení, jimiž se má zabezpečit objasnění věci nebo právo obhajoby, když tyto vady mohly mít vliv na správnost a zákonnost přezkoumávané části rozsudku pro vady rozsudku, zejména pro nejasnost nebo neúplnost v jeho skutkových zjištěních, týkajících se přezkoumávané části rozsudku, nebo proto, že se ohledně takové části soud nevypořádal se všemi okolnostmi, významnými pro rozhodnutí, nebo že vznikly pochybnosti o správnosti skutkových zjištění ohledně přezkoumávané části rozsudku, k objasnění věci je třeba důkazy opakovat nebo provádět důkazy další a jejich provádění před odvolacím soudem by znamenalo nahrazovat činnost soudu prvního stupně, nebo že uložený trest je nepřiměřený a konečně že rozhodnutí o uplatněném nároku poškozeného je nesprávné.
6. Odvolatel má za to, že nebylo bez důvodných pochybností prokázáno, že skutky, které jsou předmětem obžaloby, spáchal on. Soud nadto vycházel z důkazů, které nebyly přípustné, současně byla postupem soudu porušena práva obžalovaného na obhajobu a ani samotné odůvodnění rozsudku nelze považovat za přesvědčivé, když se soud dostatečně nevypořádal s obhajobou obžalovaného, když současně má obhajoba pocit, že skutková zjištění či výpovědi, které by mohly svědčit o nevině obžalovaného, jsou zcela opomíjeny, dávány na okraj a mnohdy i nepřesně uváděny (citovány). Odvolatel nesouhlasí se závěrem soudu, že v případě všech třech skutků tvoří provedené dokazování logický řetězec důkazů, který vede k závěru o vině obžalovaného. Odvolatel také vyslovuje přesvědčení, že rozsudkem soudu došlo k porušení práva na spravedlivý proces, když tento je v rozporu se zásadou *in dubio pro reo*.
7. V případě bodu 1) je namítáno nesprávné vyhodnocení provedené rekognice v návaznosti na výpověď svědkyně poškozené Ing. T. u hlavního líčení. Poškozená při rekognici označila obžalovaného na 70 %, přičemž bylo namítáno, že figuranti nebyli typově podobné osoby s obžalovaným a byli odlišně oblečeni

(měli slušné kalhoty či rifle oproti obžalovanému, který měl tepláky). U hlavního líčení již poškozená nebyla schopna útočnicka identifikovat. Soudu je také vytýkána nepřesná citace její výpovědi, když v rámci hlavního líčení uvedla, že „poznala jsem ho, ale jen s pravděpodobností nějakých procent“, zatímco soud na straně 4 rozsudku uvedl, že svědkyně u hlavního líčení uvedla, že když byla toho člověka následně identifikovat, tak ho poznala, ale bylo to s pravděpodobností nějakých procent. Slovo „jen“ nelze při výkladu výpovědi poškozené opomenout, když je zjevné, že z něj vyplývá nejistota, pokud jde o jednoznačnost určení pachatele.

8. V případě důkazu pachovou stopou odvolatel uvádí, že v době, kdy ke skutku došlo, pobýval v O., běžně užíval motorové vozidlo, a tedy není vyloučeno, že pachová stopa byla přenesena v době před spácháním činu, kdy si obžalovaný například mohl vybírat z několika PET lahví v lednici, náhodně se opřít o přepážku pultu při placení a podobně. Současně je obhajoba přesvědčena, že v případě, že se orgány činné v trestním řízení domnívají, že pachatel se měl věci, ze které je odebírána pachová stopa, dotýkat určitou částí těla, je třeba, aby byl odběr vzorků u obviněného činěn ze stejné části těla. V případě odběru vzorku z boku je zvýšená možnost kontaminace vzorku tím, že obviněný má na sobě oděv jiného. Je také poukázáno na poslední judikaturu Ústavního soudu ve věci pachových stop, která vymezuje ústavně konformní požadavky na provedení důkazu metodou pachové identifikace (IV. ÚS 1098/15), podle které při sejmutí a identifikaci pachové stopy obviněného po zahájení trestního stíhání je za účelem minimálního dohledu nad provedením tohoto úkonu nezbytná přítomnost obhájce obviněného, případně státního zástupce (§ 165 odst. 3 tr. ř.); přítomnost těchto osob nesmí mít nežádoucí vliv na nerušené, respektive objektivní provedení tohoto úkonu. Identifikace – ztotožnění již proběhla po zahájení trestního stíhání, které bylo zahájeno 9. 5. 2016, přičemž pachová identifikace byla provedena dne 17. 5. 2016. O úkonech (sejmutí, uchování a ztotožnění) musí být vyhotoveny protokoly ve smyslu § 55 odst. 1 tr. ř.; v případě vzniknou-li pochybnosti o průběhu těchto úkonů, je třeba opatřit vysvětlení (§ 158 odst. 3 tr. ř.) nebo výpověď (§ 101 tr. ř.) osoby, která úkon prováděla nebo se jeho provedení účastnila. Za účelem vyloučení pochybností o správnosti identifikace je vhodné provedení obrazového záznamu průběhu tohoto úkonu. Dále odvolatel uvádí, že o sejmutí stopy svědčí pouze protokol o ohledání místa činu, kde nejsou uvedeny všechny podmínky úkonu, není popsáno, jakým způsobem byla stopa sejmuta, z odborného vyjádření vyplývají nadto pochybnosti, pokud jde o čas sejmutí, když je uvedeno, že stopa byla sejmuta dne 8. 10. 2016 nprap. F. Dále je také připomínána skutečnost, že genetickou expertizou byl na klice lednice zjištěn profil DNA, který se nepodařilo ztotožnit, přičemž bylo ověřeno, že se nejedná o profil obviněného. Odvolatel také vytýká soudu, že nesprávně vyložil význam svědeckých výpovědí svědků V. a D. Svědek V. při hlavním líčení vypověděl: „... pokud jde o platební kartu, tak buď ji měl pan K. u sebe, nebo se nacházela ve vozidle. Mohl ji tam zapomenout.

Ale ne vždy. V té době, kdy nás dopadla policie, to si nevzpomínám, jestli tam platební karta byla, nebo nebyla. To nemohu potvrdit.“ Svědkyně D. vypověděla (což ovšem není uvedeno v protokolu z hlavního líčení a v této souvislosti bude třeba vznést námitku proti protokolaci, respektive přepisu zvukového záznamu), že se ve vozidle v době, kdy se obžalovanému předávala platební karta, nenacházela.

č. 46

9. Pokud jde o skutek pod bodem 2) rozsudku, nelze podle odvolatele při skutkových závěrech vycházet z výpovědi svědkyně – poškozené P., jako výpovědi usvědčující, když tato při rekognici určila jako pachatele figuranta s tím, že tento jí připomíná pachatele postavou a výrazem očí, a obžalovaného určila maximálně na 50 % (měla vnitřní pocit, že to byl on). Svědkyně popsala oblečení útočníka, včetně toho, že měl dioptrické brýle, ale při domovních prohlídkách se u obviněného nic z toho nenalezlo. K otázce zanechání DNA stopy na místě je poukázáno na výpověď poškozené, když uvedla, že úklid dělá ráno před pracovní dobou, přičemž ke skutku došlo na jejím konci, tj. v 15:46 hodin. Danou poštu tedy obžalovaný mohl navštívit kdykoliv předtím. Stejně tak, připustíme-li, že úklid mohla dělat povšechně, či poukážeme-li na skutečnosti, které uvedla bezprostředně po skutku, kdy na dotazy policejního orgánu se vyjádřila k provádění úklidu (2× týdně, a to v úterý či ve středu a pak v pátek), viz úřední záznam na č. l. 182 spisu (podle soudu správně č. l. 202 spisu), či jakýkoli jiný den před skutkem. Obhajoba přitom nerozumí, z jakého důvodu svědkyně poté vypovídala jinak. Podle obžalovaného nelze opomenout, že podle svědků J. a M. měl pachatel kulhat, přičemž že by měl obžalovaný kulhat, však žádná zjištění učiněna nebyla. Obžalovaný se dovolává svědecké výpovědi F. D., podle které je více než pravděpodobné, že v odpoledních hodinách dne 17. 12. 2015, kdy mělo dojít ke skutku, se obžalovaný nacházel v baru svědka. Odvolatel se také nedomnívá, že by o jeho vině mohl svědčit v zásadě shodný způsob provedení činu v bodě 2) a 3) rozsudku, když na loupežích neshledává žádné specifické rysy. V bodě 3) rozsudku je navíc odlišnost, a to v tom, že pachatel nejprve poštu navštívil a skutek vykonal až při své druhé návštěvě.

10. Obžalovaný nesouhlasí, že by újma na zdraví, která měla být svědkyni poškozené P. způsobena, měla být kvalifikována jako těžká újma na zdraví. Těžkou újmu na zdraví je třeba rozumět vážnou poruchu na zdraví nebo vážné onemocnění, které omezovaly způsob života poškozeného nejméně po dobu 6 týdnů, přičemž jde o dobu, po kterou trval tento vážný stav. V této souvislosti odvolatel upozorňuje na výpověď znalce MUDr. K., který k otázce, zda se rozlišují typy závažnosti posttraumatické stresové poruchy, uvedl, že tam se nerozlišují typy závažnosti, jako je lehká, střední, ale podle přetrvávání jsou to určité škály, ale tam jde o to funkční postižení člověka, jak je schopen ve svém běžném životě, jakou měrou je ta porucha vyjádřena a jak moc ho invalidizuje. Byla to stále posttraumatická stresová porucha, která nebyla vymizelá, neodezněla. Nebyla samozřejmě těžká ve svých projevech, ona nebyla invalidizována.

11. Pokud jde o jednání uvedené pod bodem 3) rozsudku, odvolatel uvádí, že v případě výpovědi poškozené P. krajský soud, ačkoliv se o ni opírá, tak neuvádí žádné konkrétní skutečnosti, které by odvolatele usvědčovaly. Nadto se ani nevypořádal s obhajobou obžalovaného, který již v rámci hlavního líčení zpochybňoval provedenou rekognici v návaznosti na svědeckou výpověď poškozené, která při rekognici označila obžalovaného, a to podle očí, v hlavním líčení však k tomu vypověděla, že „toho člověka, když jsme byli na konfrontaci na policii, já jsem ukázala na někoho, nevím, na koho, jenom podle očí, ty se mi zdály hrozně povědomé. Když se to stalo, měl na sobě blond paruku, a na té konfrontaci na policii měl krátké černé vlasy. S jistotou bych nemohla říct, že to byl ten, na koho jsem ukázala“. Obhajoba v této souvislosti namítá, že poškozená odvolatele jako pachatele pak neidentifikovala ani v rámci hlavního líčení. Provedená rekognice je dle názoru odvolatele jednoznačně zpochybněna. Zjištěná biologická stopa (č. 8) na místě činu pak svědčí pouze o tom, že se odvolatel v blíže neurčené době mohl na místě činu nacházet, což při jeho pobytu v nedaleké O. není nepochybně nemožné. Obhajoba vznáší také výhrady k pořízenému kamerovému záznamu a na něj navazujícímu odbornému vyjádření z oboru antropologie, který dle jeho názoru je důkazem jednoznačně nepřipustným. Krajský soud v této souvislosti uvádí, že kamery byly instalovány jako podpůrně operativně pátrací prostředky – zabezpečovací technika ve smyslu § 72 písm. c) zákona č. 273/2008 Sb. Obhajoba je však přesvědčena, že identifikace a poznatky získané podle zákona o Policii nemohou být důkazem v trestním řízení, nýbrž se jedná pouze o vodítka pro činnost policie k zaměření jejich pátrání atd. Takto získaný důkaz je ve stejném postavení jako úřední záznam či odposlechy provedené dle zákona o policii namísto trestního řádu. Jako důkaz mohou být v trestním řízení použity jeho poznatky získané procesním dokazováním. Proto za důkazy nelze považovat poznatky opatřené podpůrnými, operativně pátracími prostředky (§ 72 až § 77 zákona o Policii České republiky), které mají pouze orientační význam pro zaměření pátrání, vyřízení a prověrku verzí pro přípravu a provádění procesních úkonů (viz ŠÁMAL, P. a kol. Trestní řád. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013). Stejně tak vyznívá příslušná úprava v komentáři zákona o Policii (viz Zákon o Policii ČR, komentář, 2. vydání, Praha, C. H. Beck, 2014). Proto je odvolatelem namítána absolutní nepřipustnost kamerového záznamu, pořízeného dle § 72 zákona o Policii jako důkazu v trestním řízení. Podle odvolatele nepoužitelnost zmiňovaného záznamu jako důkazu vyplývá rovněž ze závěrů rozsudku Nejvyššího správního soudu ve věci 2 As 45/2010.

12. Odvolatel vznáší výhrady také vůči uloženému trestu, který nepovažuje vzhledem k charakteru projednávané věci za přiměřený. Podle odvolatele všechny skutky obsažené v rozsudku jsou typově nižší závažnosti nežli běžné trestné činy takto kvalifikovány. Ve skutku ad 1) byla způsobena škoda ve výši 1 139 Kč, ačkoliv je zjevné, že součástí běžné, tj. typizované loupeže bude způsobení škody v zásadnější výši, když ostatně kvalifikovaná skutková podstata i vyžaduje způ-

č. 46

sobení značné škody, tj. nejméně 500 000 Kč. Dále dle názoru obhajoby porucha způsobená poškozené P. nebyla těžká a oproti běžně se vyskytujícím fyzickým zraněním, způsobených pachatelem, je závažnost výrazně nižší. V případě skutku ad 3) byla způsobená škoda 12 000 Kč. Podle odvolatele vzhledem k nízké typové závažnosti trestných činů bylo nutné důsledně aplikovat absorpční zásadu a snížit uložené tresty až na dolní hranici trestní sazby, případně, pokud jde o souhrnný trest ukládaný za skutek ad 1), uvažovat o možnosti zastavení trestního stíhání dle § 172 odst. 2 písm. a) tr. ř. vzhledem k tomu, že za skutky ad 2) a 3) je ukládán trest významně převyšující rozpětí trestní sazby za skutek ad 1). Vzhledem k výše uvedenému měl dle odvolatele soud vážit i mimořádné snížení trestu odnětí svobody dle § 58 odst. 1 tr. zákoníku.

13. Odvolatel považuje za vadný také výrok o náhradě škody, když konkrétní pochybení soudu spatřuje ve vyčíslení trestnou činností způsobené škody. Tyto výtky se týkají rozhodnutí, kterým byla přiznána škoda České pojišťovně, a. s., a České pošty, s. p. Dle skutkové věty měla poškozená vydat obžalovanému částku 16 400 Kč, přičemž na přepážce zanechal částku 4 400 Kč, tj. obžalovaný se měl zmocnit částky 12 000 Kč. Na č. l. 341 spisu požaduje Česká pojišťovna náhradu škody ve výši 2 080 Kč, kterou po odečtení spoluúčasti (10 000 Kč) uhradila České poště, s. p., když na poště K. v důsledku vloupání došlo k odcizení hotovosti. Na č. l. 337 spisu je pak sdělení České pošty, s. p., že po provedené inventuře byl zjištěn schodek 16 480 Kč, přičemž pachatel měl odcizit částku 12 080 Kč, a proto tuto také požaduje. Již v průběhu řízení bylo namítáno, že požadavky obou společností neodpovídají jednak škodě, která je uvedena ve skutkové větě, jednak je třeba namítnout, že taková výše škody nebyla ani prokázána, když poškozená P. vždy hovořila o částce, která odpovídá skutkové větě. Nadto je zdůrazněno, že České poště byla přiznána i ta částka, která jí byla uhrazena pojišťovnou, když nárok požadovat tuto částku tedy nepochybně přešel na pojišťovnu.

14. Odůvodnění opravného prostředku učinil také samotný obžalovaný, a to podáním ze dne 18. 6. 2017. Podstatou jeho námitek je skutečnost, že žádná ze svědkyň jej v rámci identifikace jako pachatele trestného činu neoznačila, a v této souvislosti poukazuje na vyjádření jednotlivých svědkyň v rámci protokolu o rekognici. Odvolatel poukazuje také na svědecké výpovědi, jež se vyjádřily k osobě pachatele činu, když svědci uvedli, že když vyběhl z pošty, tak kulhal na jednu nohu.

15. Odvolatelem je tedy navrhováno, aby odvolací soud z důvodu nesprávnosti rozsudku krajského soudu tento zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k novému řízení.

III.

Důvodnost odvolání

16. Vrchní soud v Olomouci jako soud odvolací podle § 254 odst. 1, odst. 3 tr. ř. přezkoumal zákonnost a odůvodněnost napadených výroků, jakož i správ-

nost postupu řízení, které jeho vydání předcházelo, a to z hlediska vytýkaných vad. K vadám nevytýkaným by odvolací soud přihlédl, jen pokud by měly vliv na správnost výroků, proti nimž bylo odvolání podáno.

17. Odvolací soud nepřehlédl, že odvolatel vyslovil výhrady vůči procesní použitelnosti řady ve věci provedených důkazů (například výhrady proti rekognici či pachovým stopám, případně kamerovému záznamu a na něj navazující odborné vyjádření z oboru antropologie). V reakci na ně především odvolací soud konstatuje, že se s argumentací odvolatele neztotožňuje.

18. Rekognice jako úkon trestního řízení je upravena trestním řádem. Podle § 104b odst. 1 tr. ř. se rekognice koná, je-li pro trestní řízení důležité, aby podezřelý, obviněný nebo svědek znovu poznal osobu nebo věc, a určil tím jejich totožnost. K provádění rekognice se vždy přibere alespoň jedna osoba, která není na věci zúčastněná. Podle § 104b odst. 2 tr. ř. podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří mají poznat osobu nebo věc, se před rekognicí vyslechnou o okolnostech, za nichž osobu nebo věc vnímali, a o znacích nebo zvláštěnostech, podle nichž by bylo možno osobu nebo věc poznat. Osoba nebo věc, která má být poznána, jim nesmí být před rekognicí ukázána. Podle § 104b odst. 3 tr. ř., má-li být poznána osoba, ukáže se podezřelému obviněnému nebo svědkovi mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Osoba, která má být poznána, se vyzve, aby se zařadila na libovolné místo mezi ukazované osoby. Jestliže osoba má být poznána nikoliv podle svého vzezření, ale podle hlasu, umožní se jí, aby hovořila v libovolném pořadí mezi dalšími osobami s podobnými hlasovými vlastnostmi.

19. Z výše citované právní úpravy tedy plyne, že ztotožňovaná osoba musí být ukázána mezi nejméně třemi osobami, které se výrazně neodlišují. Nesmí se výrazně odlišovat zejména vzrůstem, obličejem, úpravou vlasů, ale i oblečením a podobně. Na č. l. 192 až 196 spisu se nachází nejen protokol o vlastní rekognici ze dne 7. 3. 2016 se svědkyní Ing. M. T., ale i příslušná fotodokumentace. Po jejím zhlédnutí odvolací soud nenalézá ničeho, v čem by se ztotožňované osoby „výrazně odlišovaly“ co do typu osoby či způsobu oblečení. Opakovaně lze zdůraznit, že zejména ve věci pořízená fotodokumentace nad jakoukoliv nejasnost objasňuje požadavek právní úpravy z hlediska výrazné odlišnosti ztotožňovaných osob. Stejně tak neakceptoval odvolací soud námitku vůči odbornému vyjádření z oboru metody pachové identifikace. Nejdříve je namítána problematika odběru pachové stopy. Zde odvolací soud na rozdíl od odvolatele musí konstatovat, že otázka vlastního odběru pachové stopy není ponechána na úvaze orgánu jej provádějícího, ale je konkrétně upravena, a to závazným pokynem policejního prezidenta ze dne 30. 10. 2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu Policie ČR při využívání metody pachové identifikace. Vlastní postup je pak upraven v čl. 14, podle něhož policista pachový snímač přikládá podezřelé osobě na holé tělo z boku v oblasti pasu na dobu nejméně 20 minut. Daný postup byl v posuzovaném případě plně dodržen.

20. Vada řízení, pokud jde o dodržení práva obžalovaného na obhajobu, nebyla shledána ani v otázce nepřizvání tehdy obhájkyne obžalovaného k srovnání pachových vzorků (prováděné dne 17. 5. 2016, tedy již po zahájení trestního stíhání, k čemuž došlo dne 9. 5. 2016). V úvodu této problematiky je nutno zdůraznit, že pokud by snad odvolací soud přisvědčil názorům odvolatele, uvedených v oprávněném prostředku, připadalo by to teoreticky v úvahu pouze za situace, kdy obhajoba projeví, a to kvalifikovaným způsobem (§ 165 odst. 2, odst. 3 tr. ř.), zájem být účastníkem tohoto úkonu. Tato podmínka ale nad jakoukoliv pochybnost v daném případě naplněna není.

21. Odvolací soud současně považuje za potřebné se k dané problematice vyjádřit také v širších souvislostech s cílem „nabídnout“ odvolateli argumenty, pro které nelze poznatky získané z odborného vyjádření z oboru metody pachové identifikace považovat za důkaz nezákonný a jako takový v dané věci nevyužitelný. Ústavní soud kromě jiného již v řadě svých rozhodnutí, například IV. ÚS 1098/15, ale i IV. ÚS 10/02 ze dne 9. 4. 2003, konstatoval, že „provádění důkazů pachovou zkouškou je jistou obdobou ztotožnění při rekognici, a tudíž, byť není důkaz pachovou zkouškou *expressis verbis* v trestním řádu upraven (lze jej však podřadit pod § 89 odst. 2 tr. ř.), by měl mít z povahy věci obhájce obviněného možnost být při tomto úkonu účasten, a to především z toho důvodu, že pro vyvětrávání pachových stop jej nelze posléze zpravidla znovu provést, a tudíž jeho pozdější verifikace je možná pouze ve výjimečných případech“. Stejně tak Ústavní soud v tomto rozhodnutí uvedl, že „má-li být důkaz pachovou zkouškou bez rizika kdykoliv v budoucnu uplatněných a *ex post* nepřezkoumatelných výhrad brán v potaz, měla by mít obhajoba, projeví-li o to kvalifikovaný zájem (§ 165 odst. 2, odst. 3 tr. ř.), a to i s ohledem na princip rovnosti zbraní v intencích zákona garantován, alespoň jistý minimální dohled nad jeho prováděním“. V souvislosti s tímto názorem vyjádřeným ve výše citovaném nálezu Ústavního soudu je podle přesvědčení odvolacího soudu nutno vycházet z toho, že samotná pachová zkouška má jisté dílčí fáze. Mezi tyto fáze patří především vyhledávání, zajišťování a zadokumentování pachové stopy ve formě otisku pachové stopy (dále jen „OPS“). Druhou fází tohoto procesu je výzva osobě, aby se podrobila odběru vzorku svého pachu a jeho realizace, a teprve třetí, možno říci, že vrcholnou fází je předložení OPS a vzorku pachu k vzájemnému porovnání metodou pachové identifikace (dále jen „MPI“). Zmíněný třetí a fakticky vrcholný úkon vždy koná odborné pracoviště, které při provádění tohoto úkonu vychází ze schválených metodických postupů, konkrétně ze závazného pokynu policejního prezidenta č. 9/2002 Sb., kterým jsou upraveny postupy při odebírání OPS a vzorky pachů. Pokud jde o řešení otázky účasti obhajoby při vlastní pachové zkoušce, tedy při procesu srovnávání OPS a odebraných vzorků, potom existuje poměrně bohatá judikatura, zejména Nejvyššího soudu (kupříkladu 3 Tdo 1227/2003, 3 Tdo 429/2008, 3 Tdo 1207/2008, 3 Tdo 96/2010, či 8 Tdo 1318/2013). V těchto roz-

hodnutích řešil Nejvyšší soud problematiku účasti obhájce u úkonů, které nemají povahu vyšetřovacích úkonů. Nejvyšší soud konstatoval, že za vyšetřovací úkon jsou považovány úkony trestního řízení vykonávané orgány činnými v trestním řízení podle trestního řádu a na jeho podkladě, a pokud jsou prováděny v přípravném řízení ve fázi vyšetřování (§ 160 až 178 tr. ř.). Nelze pochybovat o tom, že mezi takové úkony patří kupříkladu zahájení trestního stíhání, výslech obviněného či svědka, případně znalce, konfrontace, rekonstrukce, rekognice, domovní prohlídka a podobně. Nicméně je zjevné, že k prověření při vyšetřování trestní věci jsou konány i úkony další, které do skupiny vyšetřovacích úkonů zařadit nelze. Mezi takové úkony nelze podle názoru Nejvyššího soudu zařadit postupy policejních orgánů při zajišťování kriminalisticko-technických expertiz a shromažďování pro ně potřebných podkladů a dále zajišťování ohledání podle hlavy páté oddílu šestého trestního řádu (§ 113 až 118 tr. ř.) – viz usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 3 Tdo 1227/2003. Nejvyšší soud konstatoval, že teprve až odborné vyjádření nebo kriminalistická expertiza, které na základě vyhodnocení takto zajištěného materiálu byly zpracovány, jsou podkladem pro dokazování a mají povahu důkazu. Podle Nejvyššího soudu vyhodnocení pachových stop, přesněji porovnání otisku pachové stopy sejmuté na místě činu s odběrem srovnávací pachové stopy u obviněného, je úkonem, který není zařazen mezi vyšetřovací úkony, ale jde o činnost prováděnou v rámci kriminalistické expertizy, nazývané „porovnání pachových stop“, na základě metody pachových konzerv a provádějí je nikoliv orgány činné v trestním řízení, ale odborní pracovníci odlišní od osob, které zajišťují vyšetřování. Zmínění specialisté jsou prakticky bezvýjimečně pracovníky Policie ČR, kterým je svěřena činnost při provádění kriminalistických expertiz, ovšem na druhé straně nejsou orgánem činným v trestním řízení ve smyslu § 12 odst. 1, odst. 2 tr. ř. Nejvyšší soud také vyjádřil názor, že obhájce může ke zmíněnému úkonu být přizván, nejedná se však o obligatorní oprávnění obhájce být takovému úkonu přítomen. Posouzení otázky vhodnosti přizvání obhájce je v takovém případě ponecháno na rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, který takový úkon učinil. Odvolací soud věc projednávající také konstatoval, že na prakticky totožném názoru stojí i nálezy Ústavního soudu sp. zn. II. ÚS 90/04, ze dne 27. 5. 2004, v němž konstatuje, že provádění porovnávání zajištěných pachových stop se srovnávací pachovou konzervou je jistou obdobou ztotožňování (vylučování) při rekognici, a že by tedy z povahy věci měl mít obhájce možnost být přítomen, pokud o to kvalifikovaně požádá. Ani v tomto rozhodnutí Ústavní soud nedeclaroval obligatorní povinnost orgánů činných v trestním řízení informovat či přizvat obhájce k provedení úkonu spočívajícího v porovnání OPS a odebraného vzorku. Na obdobném názoru pak stojí již výše zmiňovaný rozsudek Nejvyššího soudu, sp. zn. 3 Tdo 1207/2008, ze dne 22. 10. 2008, v němž je konstatováno, že úkon spočívající v porovnávání pachových stop není možno podřadit pod vyšetřovací úkony, u nichž by účast obhájce měla být *a priori* zajiš-

těna, a tuto lze proto toliko připustit. V rozhodnutí sp. zn. 3 Tdo 96/2010, ze dne 10. 3. 2007, Nejvyšší soud uvedl, že mezi vyšetřovací úkony podle § 165 odst. 2 tr. ř. nepatří postupy policejního orgánu při zajišťování kriminalisticko-technických expertiz a shromažďování pro ně potřebných podkladů a dále zajišťování podle hlavy čtvrté oddílu šestého tr. ř. (§ 113 až § 118 tr. ř.). Takové úkony totiž činí osoby odlišné od orgánů činných v trestním řízení při provádění shromažďování materiálu, který musí být nejprve odborně zpracován a posouzen, případně vyhodnocen. Výsledek této činnosti pak může být použit v rámci trestního řízení ke konkrétnímu vyšetřovacímu úkonu, respektive jako důkaz, například v podobě znaleckého posudku nebo kriminalistické expertizy při zpracování odborného vyjádření. Nejvyšší soud také konstatuje, že ve smyslu § 165 odst. 2 tr. ř. je obhájce již od zahájení trestního stíhání oprávněn být přítomen při vyšetřovacích úkonech, jejichž výsledek může být použit jako důkaz v řízení před soudem, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění o něm zajistit. Oprávněný obhájce je v tomto ustanovení omezen na vyšetřovací úkony, tedy nikoliv na všechny úkony, které jsou v průběhu přípravného řízení prováděny, ale pouze na ty, jejichž výsledek může být jako důkaz v řízení před soudem použit. Vyšetřovacími úkony, jejichž výsledek může být použit jako důkaz, se dle právního názoru Nejvyššího soudu rozumí úkony přípravného řízení týkající se dokazování podle hlavy páté tr. ř., které jsou prováděny po zahájení trestního stíhání v rámci vyšetřování (§ 160 a § 161 tr. ř.). Mezi vyšetřovací úkony ve smyslu citovaného zákonného ustanovení totiž nelze zahrnout postupy policejních orgánů při zajišťování kriminalisticko-technických expertiz a shromažďování pro ně potřebných podkladů a dále zajišťování ohledání podle hlavy čtvrté oddílu šestého tr. ř. V rozhodnutí sp. zn. 8 Tdo 1318/2013, ze dne 11. 12. 2013, Nejvyšší soud uzavřel, že odběr pachových stop není vyšetřovacím úkonem ve smyslu § 165 odst. 2 tr. ř., takže o jeho provedení nemusí být obhájce obviněného vyrozumíván, a to ani v případě, že jsou ve věci splněny podmínky nutné obhajoby. Obdobný právní názor zaujal i samotný odvolací soud například v rozhodnutí sp. zn. 6 To 95/2011, ze dne 25. 10. 2011, v němž konstatoval, že není třeba obhájce uvědomovat o provedení srovnání OPS a odebraného vzorku, byť by o to požádal. Vrchní soud dále v tomto rozhodnutí vyjádřil názor, že vyšetřovacím úkonem ve smyslu § 165 odst. 2 tr. ř., o němž je třeba obhájce ve smyslu § 165 odst. 3 tr. ř. vyrozumět, pokud o to požádá, se rozumí úkon směřující k dokazování podle hlavy páté tr. ř., který je prováděn po zahájení trestního stíhání policejním orgánem, a nikoliv jinými osobami, například znalcem. Vyšetřovacími úkony tedy v tomto smyslu nejsou úkony spojené s využitím operativně pátracích prostředků, ale stejně tak nelze za takovéto vyšetřovací úkony chápat úkony znalce spojené s přípravou a vypracováním znaleckého posudku. Podle názorů vyjádřených v posledně zmínovaném rozhodnutí je nutno mít odorologickou expertizu a veškeré úkony s ní související za úkon, který se zcela zjevně svým charakterem blíží znaleckému

posudku, a z tohoto důvodu netřeba obhájce o takovém úkonu vyrozumívat. Jedná se totiž o odborné vyjádření jednoho z oborů kriminalistické techniky a ze soudní praxe není znám případ, že by orgány činné v přípravném řízení vyrozumívaly obhájce o jakémkoliv jiném úkonu, spojené s jakýmkoliv jiným odborným vyjádřením při využití metod a prostředků kriminalistické techniky (kupříkladu balistiky, daktyloskopie, mechanoskopie, genetické expertizy a podobně). Je možno uzavřít, že výše citovaná judikaturní rozhodnutí (nejen Ústavního soudu, ale i Nejvyššího soudu) přistupují k otázce uvědomování obhájce o úkonech spojených s prováděním metody pachové identifikace poměrně obezřetně. Podle přesvědčení odvolacího soudu se dá výše citovaná judikatura shrnout do stanoviska, že účast obhájce na těchto úkonech *a priori* vyloučena není, ovšem stejně tak není vyrozumění obhájce o těchto úkonech obligatorní povinností orgánů činných v trestním řízení. K tomu, aby byl obhájce o těchto úkonech vyrozumíván, musí být z jeho strany především dána kvalifikovaná žádost (§ 165 odst. 3 tr. ř.). Stejně tak je zejména ve výše citovaných rozhodnutích vyjádřen názor, že úkony spočívající v provedení odběru pachového vzorku či vlastního srovnání nemají charakter vyšetřovacích úkonů podle hlavy páté tr. ř., ale jedná se o postupy policejních orgánů při zajišťování kriminalisticko-technických expertiz a shromažďování pro ně potřebných podkladů a dále zajišťování ohledání podle hlavy čtvrté oddílu šestého tr. ř. Odvolací soud samozřejmě nepřehlédl, že v nálezu Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 1098/15, ze dne 22. 3. 2016, Ústavní soud poněkud modifikoval názor na výše uvedenou problematiku, když konstatoval, že při sejmutí a identifikaci pachové stopy obviněného po zahájení trestního stíhání je za účelem minimálního dohledu nad provedením tohoto úkonu nezbytná přítomnost obhájce obviněného, případně státního zástupce; přítomnost těchto osob nesmí mít nežádoucí vliv na nerušené, respektive objektivní provedení tohoto úkonu. Tímto svým názorem se Ústavní soud podle odvolacího soudu poněkud odchýlil od stávající praxe, prezentované ve výše popsanych rozhodnutích, a to včetně rozhodnutí Ústavního soudu (příkladmo viz rozhodnutí sp. zn. IV. ÚS 10/02). V těchto rozhodnutích, které v případě Ústavního soudu jsou rozhodnutími senátními, nikoliv plenárními, stejně jako nález IV. ÚS 1098/15, ani Ústavní soud, rovněž jako Nejvyšší soud nestanovily obligatorní povinnost orgánů činných v trestním řízení zajistit přítomnost obhájce při sejmutí a zejména identifikaci pachové stopy obviněného, ale tuto možnost pouze fakultativně připustili za situace, pokud o svoji účast obhájce kvalifikovaně požádá.

22. Je-li tedy ve světle výše uvedeného nahlíženo na postup orgánů činných v trestním řízení v rámci přípravného řízení na provádění odběru pachového vzorku a zejména následného srovnání OPS s odebraným vzorkem podezřelé osoby, potom podle odvolacího soudu nelze orgánům přípravného řízení vytknout pochybení, jehož se odvolatel domáhá. Je tomu tak kromě jiného zejména proto, že ustanovená obhájkyň obžalovaného formou žádosti či sdělení nepožádala kvalifikovaným způsobem, aby byla vyrozuměna o provedení srovnání OPS a odebra-

ných vzorků obžalovaného. Žádné pochybnosti o úkonu, spojeného se sejmutím pachové stopy, nevyvolávají ani další námitky stran náležitostí protokolu o úkonu či údaj v odborném vyjádření, že stopa byla sejmuta 8. 10. 2016 nadpraporčíkem F. Je tomu tak proto, že na č. 1. 18 spisu se nachází protokol o odběru otisku pachové stopy v případě pod bodem 1) rozsudku, který nejenže obsahuje všechny požadované údaje, ale po obsahové i formální stránce odpovídá již výše zmiňovanému závaznému pokynu policejního prezidenta ze dne 30. 10. 2002, kterým se stanoví zásady k zabezpečení jednotného postupu PČR při užívání metody pachové identifikace. O tom, že v případě data 8. 10. 2016 uvedeného v odborném vyjádření jde o nepřesnost, svědčí nejen obsah vlastního protokolu o odběru otisku ze dne 6. 8. 2015, ale i skutečnost, že předmětné odborné vyjádření bylo vypracováno dne 17. 5. 2016, tedy dříve, než naznačuje zmiňovaný zápis.

23. Do skupiny námitek procesního charakteru je nutno zařadit také námitky odvolatele směřující vůči skutku pod bodem 3) rozsudku, a to výhrady prioritně vůči kamerovému záznamu a následně odbornému vyjádření z odvětví kriminalistiky, oboru antropologie.

24. Z odůvodnění napadeného rozsudku je patrné, že nalézací soud se s námitkou odvolatele, kterou teď uplatňuje v opravném prostředku, zabýval a argumentačně se s ní vypořádal. Podstata jeho argumentace stojí na stanovisku, že orgány Policie ČR byla v rámci zvýšeného nápadu trestné činnosti kolem Vánoc roku 2015 umístěna kamera také na poště v P., a to v souladu s § 69 a § 72 písm. c) zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Nalézací soud se přitom nepřiklonil k argumentaci užití Nejvyšším správním soudem v rozhodnutí sp. zn. 2 As 45/2015.

25. Odvolací soud je také toho názoru, že obrazové (ale i zvukové či jiné) záznamy, pořízené v souladu s § 69 či § 72 zákona o Policii ČR, jsou v trestním řízení jako důkaz použitelné. Nemůže však tomu tak být za předpokladu, že by tím došlo k obcházení zákona, konkrétně § 158d tr. ř., k čemuž, jak plyne z argumentace užití v opravném prostředku, nemělo dojít. O „obcházení zákona“ by se mohlo jednat tehdy, pokud by existovaly skutečnosti důvodně nasvědčující tomu, že byl spáchán konkrétní trestný čin, kdy byl již policejním orgánem sepsán záznam o zahájení úkonů trestního řízení. Za takovéto situace by přicházelo v úvahu pořízení obrazového záznamu (ale i jiného) pouze za dodržení podmínek trestního řádu, zejména § 158b či § 158d. Za situace, kdy však není možno dospět k závěru, že existuje důvodné podezření ze spáchání trestného činu (§ 158 odst. 1 tr. ř.), není postup podle § 158b či § 158d tr. ř. možný. V dané věci přitom z ničeho neplyne, že by existovaly takové indicie, jež by odůvodňovaly zahájení úkonů trestního řízení. Tyto se objevily až poté, co kamera byla příslušnými pracovníky Policie ČR (M. V. a R. K.) nainstalována, k čemuž došlo ryze z „preventivních důvodů“. Odvolatel sice argumentuje citací částí komentáře trestního řádu, ale jde o argumentaci lichou, když použitá argumentace má svoji platnost za situace, kdy již existuje podezření

ze spáchání trestného činu (§ 158 odst. 1 tr. ř.), a policie by postupovala nikoliv podle trestního řádu, ale podle ustanovení zákona o Policii ČR.

26. Nad rámec výše uvedeného lze k dané problematice uvést, že obecně lze při monitorování veřejného místa kamerou a následné pořízení takového záznamu hovořit o ochraně poskytnuté čl. 10 Listiny základních práv a svobod a čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod. Obecně je pro účely hodnocení, zda došlo k nedovolenému zásahu do soukromí ze strany orgánů veřejné moci, nutno zkoumat, zda byla zaznamenána soukromá záležitost či událost „veřejná“ a zda byl získaný materiál určen pro omezené použití, či měl být dostupný široké veřejnosti. Běžné použití bezpečnostních kamer samo o sobě ať na ulici, nebo v prostorách, jako jsou nákupní centra nebo případně policejní stanice, kde slouží legálnímu a předvídatelnému účelu, není problematické z pohledu čl. 8 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

27. Uvedené závěry jsou plně aplikovatelné na danou věc, kdy Policie ČR instalovala průmyslovou kameru či větší počet průmyslových kamer na poštu či pošty, tedy veřejná místa s cílem sledovat legitimní cíl, tj. ochranu majetku a případné odhalení pachatele trestného činu. Pořízený záznam byl tak využit jen pro nezbytně nutný účel – prokázání viny pachatele trestného činu a nebyl nijak zneužit například veřejným zpřístupněním znevažováním pachatele ve sdělovacích prostředcích a podobně. Lze tedy uzavřít, že instalaci průmyslové kamery a záznam jejím prostřednictvím získaný nenaplníují znaky porušení pachatelova ústavně zaručeného práva na ochranu soukromí (viz také rozhodnutí Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2425/09).

28. Krajský soud při objasňování věci postupoval tak, aby byl zjištěn skutkový stav věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti, a to v rozsahu nezbytném pro jeho rozhodnutí (§ 2 odst. 5 tr. ř.). Tyto důkazy pak následně hodnotil v souladu s § 2 odst. 6 tr. ř., tedy podle vlastního přesvědčení, založeného na pečlivém uvážení všech okolností případu jednotlivě, jakož i v jejich souhrnu. Odůvodnění rozsudku v zásadě odpovídá § 125 odst. 1 tr. ř., když je z něj patrné, které skutečnosti vzal soud za prokázané, o které důkazy svá skutková zjištění opřel a jakými úvahami se řídil při jejich hodnocení. V této souvislosti nutno zmínit, že obžalovaný jak v přípravném řízení, tak v řízení před nalézacím soudem využil svého práva a ve věci nevypovídal. V otázkách skutkových by tedy připadalo v úvahu odkázat odvolatele na příslušnou pasáž odůvodnění napadeného rozsudku. V této souvislosti je nutno také zmínit, že dikce § 259 odst. 3 tr. ř. zakládá vázanost odvolacího soudu skutkovými závěry soudu nalézacího, od kterých se může odchýlit pouze v případě, pokud provede v odvolacím řízení některé pro skutkové zjištění podstatné důkazy znovu, nebo provede důkazy, které v hlavním líčení soudem provedeny nebyly. Přitom je třeba si uvědomit, že těžiště dokazování leží v řízení před soudem prvního stupně, a pokud se odvolací soud se skutkovými zjištěními nalézacího soudu eventuálně neztotožní, není sám oprávněn vytvářet skutkový

stav věci a nahrazovat hlavní líčení, nýbrž může v odůvodnění svého rozhodnutí pouze rozvést, proč eventuálně jsou skutková zjištění vadná, v čem je třeba je doplnit, případně k jakým důkazům je třeba ještě přihlédnout. Soudu nalézacímu přitom v daném případě nelze ve vztahu k důkazům provedeným v hlavním líčení vytknout, že by se při jejich hodnocení dopustil nějakých logických pochybení, nebo že by k některým z nich nepřihlédl, nebo že by některé vytrhával ze souvislosti a podobně. Lze tedy shrnout, že obžalovaný se dopustil jednání po skutkové stránce ustálené soudem nalézacím tak, jak je uvedeno v bodě 1)–3) napadeného rozsudku.

29. Pokud pak jde o konkrétní námitky obžalovaného stran skutkových zjištění nalézacího soudu, je nutno uvést, že soud odvolací jim nepřisvědčil. Nejsou pochybnosti o tom, že obžalovaný se předmětné trestné činnosti dopustil. Skutkové závěry v případě bodu 1) rozsudku jsou budovány na výpovědi svědkyně Ing. M. T., výsledcích pachové identifikace, použité konkrétní platební karty a výpovědích svědků J. V. a L. D. K výhradám odvolatele stran hodnocení nalézacího soudu takto existující důkazní situace je třeba uvést, že při rekognici v rámci identifikace obžalovaného jako pachatele trestné činnosti nelze nezohlednit, že obžalovaný v rámci tohoto úkonu odmítl nasazení brýlí a šátku, tedy ustrojení, jaké měl pachatel v době činu. K výhradám stran podobnosti oblečení při rekognici se odvolací soud již vyjádřil s tím, že se zde o žádné pochybení nejedná.

30. Při posuzování významu svědecké výpovědi svědkyně Ing. M. T., ale zejména výsledků provedené rekognice, je nutno také poukázat na svědeckou výpověď J. V., který zcela jednoznačně na fotografii mu předložené k osobě v té době neznámého pachatele loupeže na benzinové stanici poznal obžalovaného M. B. Na pachatelství obžalovaného přitom lze usuzovat i z poznatku o použití platební kartě, když výpovědi svědků J. V. a L. D. důvodně vedou k závěru, že obžalovaný mohl touto kartou disponovat.

31. Závěr o vině obžalovaného v bodě 2) rozsudku opřel nalézací soud kromě výpovědi svědkyně poškozené I. P. zejména o odborné vyjádření z oboru kriminalistika, odvětví genetika. Výsledky tohoto odborného vyjádření nad jakoukoliv pochybnost svědčí závěru o přítomnosti obžalovaného na místě činu. Nebylo přitom nabídnuto žádné jiné logické vysvětlení, za jakých okolností by se DNA stopa mohla na místě činu vyskytnout [argument nabízený odvolatelem pod bodem 23) odůvodnění odvolání musel být odmítnut, když neodpovídá žádnému z provedených důkazů]. Vypovídající hodnotu pro závěr učiněný nalézacím soudem má kromě výpovědi svědků J. M. a M. J., kteří za pachatele trestného činu označili muže i skutečnost o v zásadě shodném způsobu provedení činu v bodě 2) a 3) rozsudku. Zde odvolací soud nepřisvědčil námitce odvolatele, že mezi těmito body neshledává žádné specifické rysy. Shodnost způsobu provedení útoku spočívá nejen v tom, že jde o malou tzv. vesnickou poštu bez velkého pohybu lidí, ale že přepadení bylo provedeno nemaskovaným pachatelem, ozbrojeným krátkou střelnou zbraní, kterou pachatel

prostrčil „žlábkem“ pro vydávání peněz. Správnost závěru krajského soudu, že skutek spáchal obžalovaný, nemohla být zpochybněna ani poukazem odvolatele na svědecké výpovědi J. a M., že pachatel měl kulhat. Dle výpovědi svědka J. M. muž, kterého viděl, trochu špatně šel. Šel rychlou chůzí, potom tu silnici přeběhl. Bylo to takové rychlejší. Svědek M. J. uvedl, že ten muž šel rychlejším krokem, měl vadu chůze, kulhal asi na levou nohu. Podle svědka jako by se ten muž chtěl rozběhnout, ale šel takovou rychlejší „pajdavou“ chůzí. Svědecké výpovědi nevedou k závěru, že by snad kulhání, jak to uvádí odvolatel, mělo být tak markantním znakem, aby mohlo vést k identifikaci pachatele, či opačně k vyloučení obžalovaného jako možného pachatele. Dle svědka J. M. ten muž trochu špatně šel, šel rychlou chůzí a silnici přeběhl. Nemohlo se tedy jednat o kulhání, jak naznačuje odvolatel. Rovněž tak pokud svědek M. J. uvedl, že muž měl vadu chůze – kulhání, současně uvedl, že muž se chtěl rozběhnout, ale ve výsledku šel takovou rychlejší „pajdavou“ chůzí. Jde tedy o popis situace, kdy pachatel měl jisté omezení při chůzi, toto ale nemohlo být zásadnějšího charakteru, když mu umožňovalo rychlejší chůzi, dokonce přeběhl silnici. Danou otázku je nutno posuzovat s vědomím, že skutek byl spáchán 17. 12. 2015 a obžalovaný byl zadržen dne 6. 3. 2016, tedy s takovým časovým odstupem, kdy případné drobné omezení v chůzi mohlo odeznít nebo přestat omezovat obžalovaného v pohybu. Svoji roli zde sehrála také skutečnost, že obžalovaný ve věci odmítl vypovídat, čímž došlo také k nemožnosti zabývat se blíže touto skutečností.

32. Skutkové závěry pod bodem 3) rozsudku krajský soud buduje kromě výpovědi svědkyně poškozené J. P. (včetně učiněné rekognice) zejména na závěrech odborného vyjádření z oboru kriminalistiky, odvětví genetika a antropologie, a také shodnosti útoku s bodem číslo 2) rozsudku. Již výše byly odmítnuty námitky odvolatele vůči pořízenému kamerovému záznamu. Podle názoru odvolacího soudu jde právě v případě tohoto záznamu o tak jasný důkaz, že o pachatelství obžalovaného nejsou žádné pochybnosti, a to přesto, že opravným prostředkem je namítána pouze nižší – 50% jeho identifikace, včetně údaje svědkyně u hlavního líčení, že pachatel měl v době identifikace krátké černé vlasy. Tato námitka musí být hodnocena v návaznosti na obsah již zmiňovaného kamerového záznamu (z něhož je barva vlasů obžalovaného zcela zřejmá – tedy světlá), ale také z výpovědi svědkyně vcelku, když tato barvu vlasů jak v přípravném řízení, tak také u hlavního líčení na dotazy předsedy senátu popsala „blond“. Barva vlasů obžalovaného v době rekognice, provedené dne 8. 3. 2016, je zřejmá z příslušné fotodokumentace a lze ji označit jako „tmavou“. Tato skutečnost, tj. rozdíl v barvě vlasů na kamerovém záznamu a při rekognici, nemá význam na věcnou správnost závěru, že obžalovaný a muž na pořízeném kamerovém záznamu je jedna a tatáž osoba. Krajský soud vycházel také z obsahu odborného vyjádření z oboru kriminalistiky, odvětví genetika, podle kterého DNA stopa č. 8, sejmutá na skleněné výplni přepážky, je shodná s DNA profilem obžalovaného.

33. Nalézacím soudem uzavřený skutkový děj, a to i přes výhrady obžalovaného uplatněné v rámci odvolání, má tedy oporu v provedených důkazech a nebylo nalezeno nic, v čem by je bylo možno označit za vadné.

34. Dále se odvolací soud zabýval otázkou podřazení skutkových zjištění pod odpovídající právní posouzení a ani zde pochybení soudu nalézacího nezjistil. Krajský soud shledal totiž naplněnost jak objektivní, tak subjektivní stránky trestné činnosti. Úvahy krajského soudu jsou v napadeném rozsudku obsaženy na stranách 13 až 14 rozsudku a odvolací soud se s nimi v zásadě ztotožnil. Zodpovězení otázky, zda, jak namítá obžalovaný v případě bodu 2) rozsudku, byla poškozené I. P. způsobena újma na zdraví, eventuálně újma na zdraví s následkem těžké újmy na zdraví, je otázkou ryze právní, kterou přísluší zodpovědět pouze soudu. Soud přitom pracuje nejen s údaji poškozené, lékařskými zprávami, ale i závěry příslušných znaleckých posudků. Tak tomu je i v daném případě, kdy na základě vyšetření poškozené, obsahu trestního spisu, zdravotní dokumentace byl dne 24. 6. 2016 vypracován MUDr. J. K., znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, a PhDr. M. V., znalcem z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie, specializace klinická psychologie, znalecký posudek, jenž byl následně znalci podán u hlavního líčení. Znalci jednoznačně prokazují u poškozené I. P. v důsledku jednání obžalovaného přítomnost posttraumatické stresové poruchy (dále jen „PSP“), projevující se především rozvojem nepřátelských a nedůvěřivých postojů k světu, omezením sociálních kontaktů a celkovým odcizením. Dle znalců poškozená žije s pocitem, že žije na okraji společnosti. Je nervózní, s pocitem neustálého ohrožení, prázdnoty a beznaděje. Přítomny jsou rovněž poruchy spánku a noční můry. Tato zcela jednoznačně prokázaná PSP se projevuje nejen v oblasti prožitkové, emocionální a racionální, nýbrž i v oblasti výkonové, jež se týká zejména koncentrace pozornosti, rychlosti zpracování podnětů, schopnosti učit se novému, operační paměti, vizuomotorické koordinace a holistického zpracování informací. Z těchto důvodů musela nastoupit pracovní neschopnost a navštěvovala i psychologa. Současný zdravotní stav ještě stále není (tedy v době podání znaleckého posudku, k němuž došlo dne 24. 6. 2016) kompenzován. I nadále u ní trvají příznaky PSP, kdy kolísají ve své intenzitě od mírných po středně těžké v závislosti na zevních faktorech. Podle znalců v době zpracování posudku nebylo možno vyloučit ani přechod do chronického stadia, protože poškozená byla v zaměstnání přepadena již podruhé. Prognóza dalšího vývoje psychického stavu poškozené je závislá zejména na psychoterapeutické intervenci a zdrojích poškozené. V případě absence další systematické psychoterapeutické intervence je pravděpodobné, že výše zmíněné symptomy u poškozené přetrvávají. Vzhledem k podpurnému rodinnému prostředí a normostenické, premorbidní osobnosti (stav před traumatizací) však nelze vyloučit postupné zpracování traumatu vlastními zdroji. MUDr. K. u hlavního líčení v rámci doplňku znaleckého posudku uvedl, že v případě PSP se tato nerozlišuje

podle závažnosti, jako je lehká, střední, ale podle přetrvávání. Jde tam o funkční postižení člověka v běžném způsobu života, jakou měrou je tato porucha vyjádřena a jak člověka moc invalidizuje. Zjištěná porucha nebyla ve svých projevech těžká, nebyla natolik invalidizována, aby postižená musela požádat o invalidní důchod, ale měla dopad na její pracovní zařazení. Postižená zvažovala setrvání na pracovní pozici. V komplexu lze tedy označit, že následky byly středně těžké. V případě dopadů do partnerského života by se jednalo o následky těžké, což se ale nestalo. Byly zjištěny obavy chodit do práce, přičemž jde o práci, kterou vykonávala dlouhodobě. Nejde tedy o situaci bagatelní. Člověka to značně traumatizuje a výrazně byla zasažena také schopnost zapamatování si událostí (jako jednoho z kritérií PSP). Dle znalce není žádný modelový poškozený, každá reakce je naprosto individuální. Někdo se zhroutí a někdo reaguje obranou, někdo útekem, někdo začne jednat naprosto neadekvátně, nepředvídatelně atd.

35. Pro náležitou právní kvalifikaci jednání obžalovaného je nezbytné posoudit charakter vzniklé újmy na zdraví poškozené, tj. zda tuto poruchu na zdraví lze považovat za ublížení na zdraví či za těžkou újmu na zdraví. Ublížením na zdraví podle § 122 odst. 1 tr. zákoníku se rozumí takový stav, spočívající v poruše zdraví nebo jiného onemocnění, který porušením normálních tělesných nebo duševních funkcí znesnadňuje nikoliv jen po krátkou dobu obvyklý způsob života poškozeného. Těžkou újmou na zdraví podle § 122 odst. 2 tr. zákoníku se rozumí jen vážná porucha zdraví nebo jiné vážné onemocnění, přičemž tato újma na zdraví současně musí odpovídat alespoň jednomu z typů taxativně uvedených v § 122 odst. 2 písm. a) až i) tr. zákoníku. Za takovou těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku, tedy delší dobu trvající poruchu zdraví, je třeba považovat vážnou poruchu zdraví nebo vážné onemocnění, které omezovalo obvyklý způsob života poškozeného kolem doby 6 týdnů. Za takovou těžkou újmu na zdraví je přitom považována nejen delší dobu trvající vážná porucha zdraví fyzického, ale i porucha zdraví duševního, popřípadě delší dobu trvající vážné duševní onemocnění. Vážná porucha zdraví nebo vážné onemocnění především znamená velmi citelnou újmu v obvyklém způsobu života poškozeného. Toto omezení však nemusí spočívat pouze v omezení fyzické aktivity poškozené osoby a může spočívat rovněž v omezení na úrovni psychiky.

36. Ze skutkových zjištění soudu plyne, že poškozená v důsledku popsaného jednání obžalovaného v bodě 2) rozsudku utrpěla posttraumatickou stresovou poruchu, když jejími příznaky trpěla ještě v době vypracování znaleckého posudku (tedy 24. 6. 2016), což z hlediska časového vymezení přesahuje hranici 6 týdnů ode dne spáchání činu. Přitom to bylo protiprávní jednání obžalovaného, co stresovou poruchu u poškozené vyvolalo. Vzniklá posttraumatická stresová porucha poškozenou omezovala v běžných životních aktivitách, spojených především s rozvojem nepřátelských a nedůvěřivých postojů k světu, omezením sociálních kontaktů a celkovým odcizením. Žije s pocitem, že se nachází na okraji společnos-

ti, je nervózní a cítí se být stále ohrožena. Žije s pocitem prázdnoty a beznaděje, přičemž trpí poruchami spánku a nočními můrami. Poškozená utrpěla újmu nejen v oblasti prožitkové, emocionální a sociální, ale i v oblasti výkonové, což se projevuje v koncentraci pozornosti, rychlosti zpracování podnětů, schopnosti učit se novému.

č. 46

37. Dle názoru odvolacího soudu v případě duševní poruchy tuto nelze posuzovat z pohledu závěrů týkajících se somatických onemocnění, neboť postižení psychiky poškozené osoby a z toho vyplývající omezení je naprosto rozdílné povahy a projevuje se ve zcela jiné oblasti života než v případě tělesných zranění. Tak je tomu v daném případě, kdy odborníci na danou problematiku, tj. soudní znalci z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, konstatují závěr, že jimi zjištěné příznaky posttraumatické stresové poruchy u poškozené přetrvávaly ještě v době podání znaleckého posudku, tedy v době výrazně přesahující hranici 6 týdnů, kdy kolísají ve své intenzitě od mírných po středně těžké. Nelze proto mít žádné pochybnosti, že v případě prokázané posttraumatické stresové poruchy s projevy, jak je výše uvedeno, jde o stav, kdy lze u poškozené konstatovat, že jde o těžkou újmu na zdraví ve smyslu § 122 odst. 2 písm. i) tr. zákoníku (tedy o delší dobu trvající poruchu zdraví).

38. Odvolacím soudem nebylo přisvědčeno ani námitce obžalovaného o nepřiměřenosti uloženého trestu odnětí svobody. Z odůvodnění napadeného rozsudku na stranách 14 a 15 plyne, k jakým skutečnostem (polehčujícím či přitěžujícím či jiným poznatkům, například k osobě obžalovaného) nalézací soud při úvahách o trestu přihlédl. Obžalovanému, jak konečně uvádí i samotný odvolatel, byly uloženy tresty odnětí svobody v první třetině zákonné trestní sazby, a to při skutečnosti existence toliko přitěžujících okolností, když polehčující okolnosti ve smyslu § 41 tr. zákoníku shledány nebyly. Jako lichý byl shledán argument, že spáchané skutky jsou typově nižší závažnosti nežli běžné trestné činy této kvalifikace, a to vzhledem k nižším částkám odcizených finančních prostředků. V případě naplnění znaků skutkové podstaty trestného činu loupeže podle § 173 odst. 1 tr. zákoníku hodnota odcizené věci není rozhodná a nutno říci, že není rozhodné, ani že poškozenému žádná majetková škoda nevznikla. Jde o důsledek toho, že daná skutková podstata, tedy § 173 tr. zákoníku, chrání dva zájmy (jak správně zmiňuje již nalézací soud). Závažnost činu nemůže snižovat ani poukaz na to, že u poškozené P. nebyla porucha těžká a oproti běžné se vyskytujícím fyzickým zraněním je závažnost nižší. Také zde je nutno zmínit závěry znaleckého posudku znalců z oboru zdravotnictví, odvětví psychiatrie a psychologie, kteří zjištěnou poruchu zařazují do úrovně projevů středních, když dle nich nelze vyložit ani přechod do chronického stavu.

39. Odvolací soud posoudil také výrok o náhradě škody, a to zejména z pohledu namítaných vad, a konstatuje, že tento výrok vykazuje vady, pro které muselo být přistoupeno k jeho zrušení.

40. Po skutkové stránce bylo zjištěno, že v případě bodu 3) rozsudku vydala pracovnice České pošty, s. p., paní P. k žádosti obžalovaného částku 16 400 Kč, přičemž na přepážce po odchodu obžalovaného zůstala částka 4 400 Kč. Jde o ničím a nikým nezpochybňovaný skutkový závěr. Dá se tedy říci, že obžalovaný odcizil částku 12 000 Kč. Nárok České pojišťovny, která svému pojištěnci, tedy České poště, po odečtu spoluúčasti (10 000 Kč) z titulu pojistného plnila, je odůvodněný co do titulu, ale ne co do uplatněné částky, když z celkové odcizené částky 12 000 Kč po odečtu spoluúčasti zbývá částka 2 000 Kč, a nikoliv 2 080 Kč (což má být částka zjištěná následnou inventarizací). Je nutno vycházet ze skutkových zjištění soudu nalézacího tak, jak je uvedeno ve výrokové části napadeného rozsudku, konkrétně pod bodem 3) rozsudku.

41. Rovněž tak, pokud Česká pojišťovna, a. s., z titulu pojištění plnila České poště, s. p., po odečtu spoluúčasti 10 000 Kč částku 2 080 Kč, ač mělo být hrazeno 2 000 Kč, nelze České poště, s. p., přiznat více, než je částka snížená o pojistné plnění, tedy částku 10 000 Kč. Jinak jde o dvojí plnění, jak pojišťovny, tak rozhodnutím soudu o náhradě škody. Pokud takto krajský soud nepostupoval, nelze v daném případě rozhodnutí o náhradě škody považovat za zákonné, a tedy správné. Z těchto důvodů odvolací soud z podnětu odvolání obžalovaného zrušil v rámci rozhodnutí o náhradě škody výroky, kterými byla České pojišťovně, a. s., a České poště, s. p., přiznána škoda, jak plyne z příslušného výroku napadeného rozhodnutí. Poté za splnění podmínek § 259 odst. 3 tr. ř. odvolací soud sám rozhodl tak, jak je uvedeno ve výroku tohoto rozhodnutí, včetně odkázání zmíněných poškozených se zbytky uplatněných nároků na náhradu škody na řízení ve věcech občanskoprávních.

ROZHODNUTÍ
VE VĚCECH OBČANSKOPRÁVNÍCH,
OBCHODNÍCH A SPRÁVNÍCH

Č. 127**Příslušnost soudu místní****č. 127**

§ 85 odst. 3 o. s. ř.

Ve věcech, v nichž se místní příslušnost soudu odvozuje (ve smyslu § 85 odst. 3 o. s. ř.) od obecného soudu, v jehož obvodu má sídlo právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku [jak je tomu (ve shodě s § 7b odst. 1 insolvenčního zákona) i v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem dlužníkova věřitele proti dlužníku, který je právnickou osobou], vychází soud (pro účely posouzení místní příslušnosti) z těch údajů, jež jsou pro rozhodný okamžik zapsány o sídle takové právnické osoby v obchodním rejstříku.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 22. 12. 2016, sen. zn. 29 NSČR 123/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.NSCR.123.2014.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání dlužníka a prvního insolvenčního navrhovatele proti usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 25. 10. 2014, sp. zn. MSPH 77 INS 11631/2014, 4 VSPH 1030/2014-A.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Usnesením ze dne 28. 4. 2014, č. j. MSPH 77 INS 11631/2014-A-6 (ve znění opravného usnesení ze dne 28. 5. 2014, č. j. MSPH 77 INS 11631/2014-A-20), rozhodl Městský soud v Praze (dále též jen „insolvenční soud“) o insolvenčním návrhu ze dne 25. 4. 2014, jímž se první (tehdy jediný) insolvenční navrhovatel T. s. r. o. (dále jen „insolvenční navrhovatel T“) domáhal zjištění úpadku dlužníka WPB Capital, spořitelní družstvo, tak, že vyslovil svou místní nepřislušnost (bod I. výroku), s tím, že po právní moci tohoto rozhodnutí bude věc postoupena Krajskému soudu v Brně (bod II. výroku).

2. Insolvenční soud – vycházejí z § 7a a § 7b odst. 1 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), ve znění pozdějších předpisů, a z § 11 odst. 1, § 85 odst. 3 a § 105 odst. 2 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“) – uzavřel, že dlužník je právnickou osobou, jejíž sídlo bylo v době zahájení insolvenčního řízení zapsáno v obvodu působnosti Krajského soudu v Brně.

3. K odvolání dlužníka (A-9) i insolvenčního navrhovatele T (A-12) Vrchní soud v Praze v záhlaví označeným usnesením potvrdil usnesení insolvenčního soudu.

4. K odvolání dlužníka odvolací soud uvedl, že nemá za správný názor, že insolvenční soud měl před rozhodnutím o místní nepřislušnosti zastavit řízení pro nedostatek podmínek řízení, uváděje, že i takové rozhodnutí musí vydat místně příslušný soud.

5. K odvolání insolvenčního navrhovatele T odvolací soud uzavřel, že „sídlem“ ve smyslu § 85 odst. 3 o. s. ř. se rozumí sídlo zapsané ve veřejném rejstříku, nikoli vždy „skutečné sídlo“ [ve smyslu § 137 odst. 1 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále jen „o. z.“)]. K tomu s odkazem na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2012, sen. zn. 29 NSČR 69/2012 (které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu), dovodil, že sama okolnost, že skutečné sídlo je v obvodu jiného insolvenčního soudu, může být pouze důvodem pro delegaci vhodnou dle § 12 odst. 2 o. s. ř., nikoliv důvodem pro určení místní příslušnosti podle § 85 odst. 3 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti usnesení odvolacího soudu podal dovolání dlužník i insolvenční navrhovatel T.

I. K dovolání dlužníka

Dlužník vymezuje přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že oba soudy se při řešení otázky místní příslušnosti odchýlily od dosavadní rozhodovací praxe dovolacího soudu, a požaduje, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

Konkrétně namítá, že jeho skutečné sídlo (odlišné od fiktivního sídla zapsaného v obchodním rejstříku) je v P. Insolvenční zákon ani občanský soudní řád nehovoří o „zapsaném sídle“, nýbrž pouze o „sídle“, jímž je (ve smyslu § 137 odst. 1 o. z.) nejen sídlo zapsané, ale zároveň i sídlo skutečné.

Dlužník nesouhlasí ani se závěrem, že místní příslušnost soudu je nutno vyřešit již před odmítnutím návrhu pro nedostatek podmínky řízení.

II. K dovolání insolvenčního navrhovatele T.

Insolvenční navrhovatel T vymezuje přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jakož i na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

7. Jde o tyto otázky:

a) Rozumí se sídlem ve smyslu § 85 odst. 3 o. s. ř. pouze sídlo zapsané ve veřejném rejstříku (jde-li o právnickou osobu tam zapisovanou), nebo ve smyslu § 137 odst. 1 o. z. též sídlo skutečné (dovolá-li se jej oprávněná osoba)?

b) Lze rozhodnout o místní příslušnosti soudu pouze s ohledem na aktuální stav zápisu ve veřejném rejstříku, aniž by soud předběžně posoudil platnost usnesení členské schůze (družstva), jež rozhodla o změně sídla, v situaci, kdy byla podána žaloba o určení neplatnosti této členské schůze?

8. K otázce ad a) insolvenční navrhovatel T argumentuje především poukazem na závěry obsažené v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2009, sp. zn. 23 Cdo 937/2009, maje za to, že rozhodným je skutečné sídlo dlužníka (v P.). K tomu se dovolává též názoru obsaženého v díle LAVICKÝ, P. a kol. Občanský zákoník I. Obecná část (§ 1–654). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 726, a tam uvedeného odkazu na rozhodnutí Městského soudu v Praze sp. zn. 55 Co 6/2005 (jde o usnesení ze dne 20. 2. 2005, uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 10, ročník 2005, pod č. 157), o tom, že pro posouzení místní příslušnosti soudu podle § 84 a § 85 odst. 3 o. s. ř. není určující jen sídlo žalované právnické osoby zapsané v obchodním rejstříku, ale i její skutečné sídlo. Upozorňuje též na jiná rozhodnutí, v nichž odvolací soud poukazoval na to, že nebylo zpochybňováno [dle § 19c odst. 3 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále též jen „obč. zák.“)], že by zapsané sídlo nebylo sídlem skutečným.

9. Insolvenční navrhovatel T míní, že ač rozhodnutí Nejvyššího soudu bylo vydáno za platnosti jiné právní úpravy, účelem žádné z následných změn nebylo (při nezměněné úpravě v občanském soudním řádu) oslabit ochranu třetích osob dovolávajících se skutečného sídla. Dovojuje dále, že pouze jím předestřený výklad je způsobilý ochránit osoby před zápisem fiktivního sídla právnické osoby.

10. K otázce ad b) insolvenční navrhovatel T uvádí, že odvolací soud měl otázku platnosti členské schůze družstva o změně sídla (ze dne 26. 2. 2014) posuzovat jako předběžnou, případně měl přerušit řízení do pravomocného skončení sporu o určení neplatnosti usnesení členské schůze družstva.

č. 127

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností podaných dovolání, přičemž dovodil, že jak dovolání dlužníka, tak dovolání insolvenčního navrhovatele T je přípustné podle § 237 o. s. ř., když jejich prostřednictvím jsou mu k řešení překládány otázky procesního práva v insolvenčních souvislostech beze zbytku nezodpovězené.

IV.

Důvodnost dovolání

12. Pro další úvahy Nejvyššího soudu v této věci je podstatné, že insolvenční řízení bylo zahájeno dne 25. 4. 2014, kdy Městskému soudu v Praze došel in-

solvenční návrh insolvenčního navrhovatele T, a že k tomuto datu měl dlužník podle údajů z obchodního rejstříku vedeného u Krajského soudu v Brně, vložky Dr. 5441, zapsáno (od dne 27. 2. 2014) sídlo v B. (na adrese v záhlaví). Do 27. 2. 2014 měl dlužník zapsáno sídlo na adrese P.

č. 127

13. Podle § 7 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nestanoví-li tento zákon jinak nebo není-li takový postup v rozporu se zásadami, na kterých spočívá insolvenční řízení, použijí se pro insolvenční řízení a pro incidenční spory přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu týkající se sporného řízení, a není-li to možné, ustanovení zákona o zvláštních řízeních soudních; ustanovení týkající se výkonu rozhodnutí nebo exekuce se však použijí přiměřeně jen tehdy, jestliže na ně tento zákon odkazuje.

Dle § 7b odst. 1 insolvenčního zákona pro insolvenční řízení je příslušný soud, v jehož obvodu je obecný soud dlužníka (odstavec 1).

Podle § 11 o. s. ř. řízení se koná u toho soudu, který je věcně a místně příslušný. Pro určení věcné a místní příslušnosti jsou až do skončení řízení rozhodné okolnosti, které tu jsou v době jeho zahájení. Věcně a místně příslušným je vždy také soud, jehož příslušnost již není možné podle zákona zkoumat nebo jehož příslušnost byla určena pravomocným rozhodnutím příslušného soudu (odstavec 1). Je-li místně příslušných několik soudů, může se řízení konat u kteréhokoli z nich (odstavec 2).

Dle § 85 odst. 3 o. s. ř. obecným soudem právnické osoby je okresní soud, v jehož obvodu má sídlo.

Z § 105 o. s. ř. se pak podává, že místní příslušnost zkoumá soud jen do skončení přípravného jednání podle § 114c. Neprovedl-li tuto přípravu jednání, zkoumá soud místní příslušnost jen předtím, než začne jednat o věci samé, nebo rozhodl-li o věci samé bez jednání, jen před vydáním rozhodnutí; to neplatí, jde-li o platební rozkaz, elektronický platební rozkaz nebo evropský platební rozkaz. Později ji soud zkoumá pouze tehdy, nebyla-li provedena příprava jednání podle § 114c, a jen k námitce účastníka, která byla uplatněna při prvním úkonu, který účastníku přísluší. Při zkoumání místní příslušnosti se nepřihlíží k přípravě jednání, jednáním a jiným úkonům provedeným před věcně nepřislušným soudem a k rozhodnutím vydaným věcně nepřislušným soudem (odstavec 1). Vysloví-li soud, že není příslušný, postoupí věc po právní moci tohoto usnesení příslušnému soudu nebo ji za podmínek § 11 odst. 3 předloží Nejvyššímu soudu (odstavec 2).

Podle § 137 o. z., každý se může dovolat skutečného sídla právnické osoby (odstavec 1). Proti tomu, kdo se dovolá sídla zapsaného ve veřejném rejstříku, nemůže právnická osoba namítat, že má skutečné sídlo v jiném místě (odstavec 2).

14. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona, občanského soudního řádu a občanského zákoníku v době zahájení insolvenčního řízení a později nedoznala změn.

15. Úvodem budiž poznamenáno, že jelikož insolvenční zákon nedefinuje „obecný soud dlužníka“ ani blíže neupravuje další otázky místní příslušnosti soudu, v intencích § 7 insolvenčního zákona se pro insolvenční řízení uplatní (přímě-řeně) právě § 11, § 84 a násl. a § 105 o. s. ř.

16. K právním otázkám otevřeným dovoláním dlužníka a insolvenčního navrhovatele T uvádí Nejvyšší soud toto:

I. K otázce, zda místní příslušnost soudu je nutné vyřešit před „před odmítnutím návrhu pro nedostatek podmínky řízení“ [otevřené dovoláním dlužníka].

[1] Ústavní soud ve své rozhodovací praxi opakovaně uvádí, že dodržení obecných zákonných podmínek určení příslušnosti soudu je zárukou toho, že nedojde k libovolnému určování příslušnosti soudu, jehož cílem by mohlo být ovlivnění výsledku soudního rozhodování. Tento ústavní imperativ jednak dotváří a upevňuje soudcovskou nezávislost, současně však pro každého účastníka řízení představuje ústavní záruku, že k rozhodování v jeho věci jsou povolány soudy a soudci podle předem stanovených pravidel tak, aby byla zachována zásada přidělování soudní agendy podle pevného rozvrhu práce, čímž je vyloučen výběr soudců a soudů *ad hoc*. Rozhodování každé věci příslušným (tedy zákonným) soudem a soudcem je tedy neopomenutelnou podmínkou spravedlivého procesu. Srov. např. nález Ústavního soudu ze dne 30. 4. 2008, sp. zn. III. ÚS 2853/07, uveřejněný pod č. 83/2008 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

[2] Těmto závěrům by se zjevně protivil postup nabízený dlužníkem, jenž by k rozhodování o tom, zda jsou splněny podmínky, za nichž lze insolvenční návrh odmítnout (nebo o něm jinak „nemeritorně“ rozhodnou konečným způsobem), předurčoval soud, jenž není soudem místně příslušným. Dlužník nadto přehlíží, že podle § 212a odst. 6 o. s. ř. usnesení, jímž nebylo rozhodnuto ve věci samé, lze přezkoumat jen z důvodů, které se týkají toho, co soud prvního stupně řešil ve výroku usnesení. To v poměrech dané věci znamená, že odvolací soud se mohl zabývat místní příslušností soudu, nikoli však tím, zda (případně) [ne]jsou splněny jiné podmínky řízení.

[3] Dovolání dlužníka potud není důvodné.

II. K otázce, zda odvolací soud měl předběžně zkoumat platnost usnesení členské schůze (družstva), jež rozhodla o změně sídla [otevřené dovoláním insolvenčního navrhovatele T].

[1] Zápis změny sídla dlužníka provedený v obchodním rejstříku s účinností od 27. 2. 2014 byl proveden na základě usnesení členské schůze dlužníka ze dne 26. 2. 2014, a podléhá tak režimu úpravy obsažené v zákoně č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) (dále též jen „o. k.“), a v zákoně č. 304/2013 Sb., o veřejných rejstřících právnických a fyzických osob a o evidenci svěřenských fondů (dále též jen „z. v. r.“ nebo „zákon o veřejných rejstřících“).

Podle § 8 odst. 1 z. v. r. proti osobě, která právně jedná důvěřujíc údaj zapsanému do veřejného rejstříku, nemá ten, jehož se zápis týká, právo namítnout, že zápis neodpovídá skutečnosti.

Dle § 663 z. o. k. každý člen družstva, člen představenstva nebo kontrolní komise nebo likvidátor se mohou dovolávat neplatnosti usnesení členské schůze podle ustanovení občanského zákoníku o neplatnosti usnesení členské schůze spolku pro rozpor s právními předpisy nebo stanovami. Bylo-li rozhodnuto mimo členskou schůzi, právo podat návrh zanikne uplynutím tří měsíců ode dne, kdy se navrhovatel dozvěděl nebo mohl dozvědět o přijetí rozhodnutí podle § 652 až 655 (odstavec 1). Nebylo-li právo podle odstavce 1 uplatněno v zákonné lhůtě, případně nebylo-li návrhu na vyslovení neplatnosti vyhověno, nelze platnost usnesení členské schůze již přezkoumávat, ledaže jiný právní předpis stanoví jinak (odstavec 2).

[2] Zákon o obchodních korporacích neumožňuje rejstříkovému soudu přezkoumat platnost usnesení členské schůze družstva v rejstříkovém řízení, ve kterém soud rozhoduje o povolení zápisu skutečnosti založené usnesením členské schůze družstva do obchodního rejstříku (srov. § 663 odst. 2 z. o. k.). Takovou úpravu neobsahuje ani zákon o veřejných rejstřících (a není tudíž jiným právním předpisem předvídaným § 663 odst. 2 z. o. k.).

[3] Rejstříkovému soudu, jenž zápis provedl, tedy nepříslušelo v rejstříkovém řízení posuzovat platnost usnesení členské schůze družstva ze dne 26. 2. 2014, a to ani v řízení o povolení zápisu skutečnosti založené tímto usnesením do obchodního rejstříku. Neměl-li možnost předběžně posoudit platnost uvedeného usnesení rejstříkový soud v době povolení zápisu změny sídla dlužníka podle usnesení, pak tím více platí, že tuto možnost nemá (v insolvenčním řízení, kde insolvenční zákon jinou úpravu též nemá) ani soud zkoumající svou místní příslušnost podle sídla dotčené právnické osoby (družstva). Možnost přerušit insolvenční řízení do pravomocného skončení sporu o určení neplatnosti předmětného usnesení členské schůze družstva (předestíranou insolvenčním navrhovatelem T) vylučuje § 84 odst. 1 část věty před středníkem insolvenčního zákona.

[4] Dovolání insolvenčního navrhovatele T potud není důvodné.

III. K otázce, zda pro určení místní příslušnosti soudu podle sídla právnické osoby je určující sídlo „skutečné“, nebo sídlo „zapsané“ (v příslušném veřejném rejstříku) [otevřené dovoláním dlužníka i insolvenčního navrhovatele T].

[1] Ze zásady *perpetuatio fori*, vyjádřené v § 11 odst. 1 o. s. ř., vyplývá, že okolnosti rozhodné pro určení místní příslušnosti soud zkoumá z údajů obsažených v žalobě (nebo jiném návrhu na zahájení řízení), neboť jiný pramen v době zahájení řízení nemá k dispozici.

[2] Jak popsáno výše k otázce ad I., místní příslušnost soudu je jednou ze zákonných podmínek řízení, jež má ústavní rozměr. S přihlédnutím k ome-

zené časové působnosti zkoumání této podmínky řízení (srov. § 105 o. s. ř.), jež soustřeďuje posuzování této podmínky na samotný počátek řízení, se základní pravidla určující, který soud je (má být) místně příslušný k projednání a rozhodování dané věci nastavují v procesních předpisech obecně co nejjednodušeji. Tam, kde se místní příslušnost soudu odvozuje od obecného soudu, v jehož obvodu má právnická osoba sídlo (srov. § 85 odst. 3 o. s. ř.), se proto předpokládá (po celou dobu platnosti pravidla obsaženého v § 85 odst. 3 o. s. ř. se předpokládalo), že jde-li o sídlo zapisované do některého z veřejných rejstříků (v daném případě do obchodního rejstříku), bude soud poměřovat svou místní příslušnost k projednání a rozhodnutí dané věci údaji z takového veřejného rejstříku (zde z obchodního rejstříku).

[3] Insolvenční navrhovatel T má pravdu, poukazuje-li na to, že existuje judikatura, jež ve vazbě na § 19c odst. 3 obč. zák. dovozuje nutnost poměřovat místní příslušnost soudu tam, kde se odvozuje od obecného soudu, v jehož obvodu má právnická osoba sídlo, nejen sídlem „zapsaným“, nýbrž i sídlem „skutečným“ (srov. shora zmíněné usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 55 Co 6/2005), a že podobnou vazbu naznačuje usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 23 Cdo 937/2009. Z obou označených rozhodnutí je nicméně patrné, že zkoumala místní příslušnost soudu ke dni zahájení řízení (§ 11 odst. 1 o. s. ř.) v době, pro kterou platilo i pravidlo obsažené v § 19 odst. 2 obč. zák. (jež určovalo, že sídlo musí být určeno adresou, kde právnická osoba sídlí skutečně, tedy místem, kde je umístěna její správa a kde se veřejnost může s právnickou osobou stýkat).

[4] V usnesení ze dne 18. 5. 2011, sp. zn. 29 Cdo 3692/2010, uveřejněném pod č. 12/2012 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, k tomu Nejvyšší soud vysvětlil, že změnou § 19c obč. zák., provedenou s účinností od 20. 7. 2009 zákonem č. 215/2009 Sb., byl opuštěn princip skutečného sídla, jenž příslušnou právní úpravu dosud ovládal. To přitom platí i po 1. lednu 2014, kdy byl nahrazen dosavadní občanský zákoník novým občanským zákoníkem a zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, zákonem o obchodních korporacích. Neplatí-li v právním řádu požadavek, aby zapsané sídlo právnické osoby bylo i jejím sídlem skutečným, pak povaze zkoumání místní příslušnosti soudu podle sídla právnické osoby odpovídá, že se řídí sídlem „zapsaným“. Příléhavý je v této souvislosti úsudek odvolacího soudu, že dostatečným korektivem možného nesouladu vzešlého ze skutečnosti, že podnikatelské aktivity dlužníka se soustřeďují v místě, kde má sídlo „skutečné“, a nikoli v místě, kde se nachází jeho sídlo „zapsané“, je pro insolvenční řízení institut delegace vhodné upravený v § 12 odst. 2 o. s. ř.

[5] Ve vazbě na § 137 o. z. budiž dodáno, že v pojetí předestíraném dovolateli by určení zákonného (místně příslušného) bylo závislé na tom, zda se některý z účastníků „skutečného“ sídla dovolá; soud, který by místní pří-

č. 127

slušnost měl zkoumat v počátcích řízení z úřední povinnosti, tuto možnost zjevně nemá. V insolvenčním řízení, jež se i v počátečních fázích řízení může projevovat jako řízení s vícero účastníky (typově s vícero insolvenčními navrhovateli), by ostatně připuštění postupu podle § 137 odst. 1 o. z. v rovině zkoumání místní příslušnosti soudu muselo logicky vést k závěru, že lze aplikovat též pravidlo obsažené v § 137 odst. 2 o. z. [a k tomu, aby se místní příslušnost insolvenčního soudu opět posuzovala podle „zapsaného“ sídla právnické osoby (dlužníka), by postačovalo, že se některý z dalších účastníků insolvenčního řízení dovolá zapsaného sídla].

[7] Lze shrnout, že ve věcech, v nichž se místní příslušnost soudu odvozuje (ve smyslu § 85 odst. 3 o. s. ř.) od obecného soudu, v jehož obvodu má sídlo právnická osoba zapsaná v obchodním rejstříku [jak je tomu (ve shodě s § 7b odst. 1 insolvenčního zákona), i v insolvenčním řízení zahájeném insolvenčním návrhem dlužníkovu věřitele proti dlužníku, který je právnickou osobou], vychází soud (pro účely posouzení místní příslušnosti) z těch údajů, jež jsou pro rozhodný okamžik (jímž je okamžik zahájení insolvenčního řízení) zapsány o sídle takové právnické osoby v obchodním rejstříku.

[8] Ve vztahu k dovolání dlužníka je též zjevné, že ochrana upravená § 137 o. z. se týká „třetích osob“ (osob odlišných od právnické osoby, o jejíž sídlo jde). Dlužník tedy není osobou, jež by se mohla (byť jen pro účely posouzení místní příslušnosti insolvenčního soudu) dovolávat postupem podle § 137 odst. 1 o. z. toho, že jeho skutečné sídlo se nachází jinde než sídlo zapsané.

[9] Dovolání insolvenčního navrhovatele a dlužníka tak ani v této části nejsou důvodná.

17. Jelikož ze spisu nepodávají ani vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), Nejvyšší soud obě dovolání zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 128

Insolvence

č. 128

§ 109 odst. 1 písm. a) IZ, § 140a IZ, § 140c IZ, § 141a IZ, § 170 IZ

Uplatní-li věřitel pohledávku vůči dlužníku u obecného soudu žalobou v rozporu s ustanovením § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, soudní řízení o takové pohledávce se přeruší okamžikem zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku (§ 140a odst. 1 věta první insolvenčního zákona). Za předpokladu, že stále trvají účinky rozhodnutí o úpadku, je po právní moci rozhodnutí o úpadku obecný soud povinen řízení o žalobě neprodleně zastavit podle § 141a insolvenčního zákona, bez zřetele k tomu, zda úpadek dlužníka je následně řešen konkursem, reorganizací nebo oddlužením.

Uplatní-li věřitel vůči dlužníku u obecného soudu žalobou pohledávku, která má být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou (aniž by šlo o incidenční spor), nebo pohledávku, na kterou se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášenou (aniž by šlo o incidenční spor), anebo pohledávku, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170 insolvenčního zákona), teprve v době, kdy již trvají účinky rozhodnutí o úpadku (po okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku), jde o porušení zákazu formulovaného v § 140c insolvenčního zákona. Za předpokladu, že stále trvají účinky rozhodnutí o úpadku, je po právní moci rozhodnutí o úpadku obecný soud povinen řízení o žalobě neprodleně zastavit podle § 141a insolvenčního zákona, bez zřetele k tomu, zda úpadek dlužníka je následně řešen konkursem, reorganizací nebo oddlužením. Přitom není vyloučeno, že obecný soud bude aplikovat (musí aplikovat) ustanovení § 141a insolvenčního zákona (coby důsledek porušení zákazu plynoucího z § 140c insolvenčního zákona) v situaci, kdy žaloba o pohledávce bude nepřipustně podána dokonce až po právní moci rozhodnutí o úpadku (kdykoli později, dokud trvají účinky rozhodnutí o úpadku).

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 5. 2017, sp. zn. 29 Cdo 5749/2016, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.5749.2016.2)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil usnesení Městského soudu v Praze ze dne 4. 8. 2016, sp. zn. 21 Co 308/2016, a usnesení Obvodního soudu pro Prahu

1 ze dne 8. 6. 2016, sp. zn. 7 C 1023/2015, a věc vrátil Obvodnímu soudu pro Prahu 1 k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

č. 128

1. Žalobou datovanou 18. 11. 2015 a podanou u Obvodního soudu pro Prahu 1 (dále jen „obvodní soud“) dne 24. 11. 2015 se žalobce (U. a. s.) domáhá po žalovaném (M. H.) zaplacení částky 346 721,53 Kč s příslušenstvím (tvořeným smluvním úrokem z částky 242 348,08 Kč ve výši 19,20 % ročně za dobu od 12. 7. 2015 do zaplacení). Žalobu odůvodnil tím, že jde o dluh žalovaného vzešlý ze smlouvy o úvěru uzavřené mezi právním předchůdcem žalobce GE Money Bank a. s. (dále jen „banka“) jako věřitelem a žalovaným jako dlužníkem dne 27. 2. 2013 (dále jen „úvěrová smlouva“), na jejímž základě banka poskytla žalovanému úvěr ve výši 260 000 Kč, který se žalovaný zavázal splácet v pravidelných měsíčních splátkách spolu se sjednaným úrokem ve výši 19,20 % ročně. Jelikož žalovaný úvěr nesplácel, banka od smlouvy o úvěru odstoupila 19. 8. 2014, čímž se úvěr stal celý splatným. Požadovaných 346 721,53 Kč představují: 1. jistina ve výši 242 348,08 Kč, 2. smluvní úrok z dlužné jistiny k 11. 7. 2015 ve výši 18 566,54 Kč, 3. smluvní pokuta ve výši 84 037,51 Kč, 4. poplatky ve výši 1 475 Kč a 5. zákonný úrok z prodlení k 11. 7. 2015 ve výši 294,40 Kč.
2. Rozsudkem ze dne 15. 2. 2016, č. j. 7 C 1023/2015-9, obvodní soud:
[1] Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku částku 346 721,53 Kč s úrokem z částky 242 348,08 Kč ve výši 19,20 % ročně za dobu od 12. 7. 2015 do zaplacení (bod I. výroku).
[2] Uložil žalovanému zaplatit žalobci do 3 dnů od právní moci rozsudku na náhradu nákladů řízení částku 52 403,10 Kč (bod II. výroku).
3. Žalovaný podal proti rozsudku obvodního soudu odvolání (č. l. 11–13).
4. Usnesením ze dne 20. 4. 2016, č. j. 7 C 1023/2015-25, vyrozuměl obvodní soud účastníky řízení o tom, že podle § 140a odst. 1 a 4 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), je řízení přerušeno, jelikož bylo rozhodnuto o úpadku žalovaného.
5. Podáním datovaným 25. 5. 2016 (č. l. 36–37) vznesl žalovaný návrh na pokračování v řízení.
6. Usnesením ze dne 8. 6. 2016, č. j. 7 C 1023/2015-39, zamítl obvodní soud návrh žalovaného na pokračování v řízení.
7. Obvodní soud vyšel z toho, že usnesením ze dne 11. 11. 2015, č. j. KSBR 32 INS 25321/2015-A-8, jehož účinky nastaly okamžikem zveřejnění v insolvenčním rejstříku (tj. 11. 11. 2015, v 10.42 hodin), Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“) mimo jiné zjistil úpadek žalovaného a povolil mu oddlužení.

8. Na tomto základě obvodní soud – vycházejí z § 140a odst. 1 a 2 insolvenčního zákona – uzavřel, že řízení o této žalobě se ze zákona přerušilo dle § 140a odst. 1 insolvenčního zákona, což se projevilo usnesením ze dne 20. 4. 2016, jímž obvodní soud vyznamenal účastníky řízení o přerušení řízení a současně je poučil, že v řízení nelze pokračovat po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí úpadku. Dobou trvání účinků rozhodnutí o úpadku se obvykle rozumí doba do skončení insolvenčního řízení, což tam, kde bylo povoleno oddlužení, znamená, že tyto účinky trvají až do právní moci rozhodnutí, kterým insolvenční soud vezme na vědomí splnění oddlužení (§ 413 insolvenčního zákona).

9. Jelikož z insolvenčního rejstříku vyplývá, že insolvenční řízení týkající se žalovaného dosud nebylo pravomocně skončeno, nelze v přerušném řízení pokračovat (insolvenční zákon to v § 140a až § 140e neumožňuje); srov. též usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 647/2005 (jde o usnesení ze dne 21. 6. 2007, které je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu).

10. K odvolání žalovaného Městský soud v Praze usnesením ze dne 4. 8. 2016, č. j. 21 Co 308/2016-55, potvrdil usnesení obvodního soudu ze dne 8. 6. 2016.

11. Odvolací soud uzavřel, že v řízení přerušném dle § 140a „o. s. ř.“ (správně „insolvenčního zákona“) nelze pokračovat, a obvodní soud tedy nepochybil, jestliže zamítl návrh na pokračování v řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

12. Proti usnesení odvolacího soudu podal žalovaný dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil (případně i rozhodnutí obvodního soudu) a věc vrátil příslušnému soudu k dalšímu řízení.

13. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), má napadené rozhodnutí za nepřezkoumatelné, dostatečně neodůvodněné, a tedy nezákonné. K tomu poukazuje na to, že § 140a (odst. 1) insolvenčního zákona dopadá do poměrů řízení zahájených „před“ rozhodnutím o úpadku. Míní, že ve věci mělo být aplikováno § 140c insolvenčního zákona, s následky plynoucími z § 141a insolvenčního zákona, když žaloba v této věci byla podána až poté, co byl zjištěn úpadek dovolatele.

14. Žalobce ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, má argumentaci soudů za správnou.

III.

Přípustnost dovolání

č. 128

15. Dovolání je přípustné dle § 237 o. s. ř., když otázka dovoláním předestřená nebyla v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud vyřešena a pro danou věc neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.

IV.

Důvodnost dovolání

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Z insolvenčního rejstříku se podává, že:

[1] Insolvenční řízení na majetek žalovaného bylo zahájeno 9. 10. 2015 (pod sp. zn. KSBR 32 INS 25321/2015), kdy insolvenčnímu soudu došel insolvenční návrh žalovaného (dlužníka) spojený s návrhem na povolení oddlužení.

[2] Vyhlášku (ze dne 9. 10. 2015, č. j. KSBR 32 INS 25321/2015-A-2), kterou oznámil zahájení insolvenčního řízení na majetek žalovaného, zveřejnil insolvenční soud v insolvenčním rejstříku dne 9. 10. 2015 v 11.47 hodin.

[3] Usnesením ze dne 11. 11. 2015, č. j. KSBR 32 INS 25321/2015-A-8 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku téhož dne v 10.42 hodin), insolvenční soud (mimo jiné) zjistil úpadek žalovaného a jeho manželky (bod I. výroku) a povolil řešení úpadku oddlužením (bod II. výroku). Usnesení nabylo právní moci dne 16. 11. 2015.

[4] Žalobce přihlásil 20. 11. 2015 do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka 2 nezajištěné pohledávky z úvěrové smlouvy, v celkové výši 362 490,30 Kč, s tím, že:

a) Pohledávku č. 1 (celkem 278 452,79 Kč), která se stala splatnou 19. 8. 2014, tvoří:

1. jistina ve výši 242 348,08 Kč,

2. kapitalizovaný úrok z dlužné jistiny k 11. 7. 2015 ve výši 18 860,94 Kč,

3. smluvní úrok z dlužné jistiny za dobu od 12. 7. 2015 do 10. 11. 2015 ve výši 15 768,77 Kč,

4. poplatky ve výši 1 475 Kč.

b) Pohledávku č. 2 tvoří smluvní pokuta ve výši 84 037,51 Kč.

[5] Při přezkumném jednání, jež se konalo 20. 1. 2016, byly obě pohledávky žalobce zjištěny v plné výši.

[6] Usnesením ze dne 19. 2. 2016, č. j. KSBŘ 32 INS 25321/2015-B-5 (zveřejněným v insolvenčním rejstříku 22. 3. 2016 v 11.18 hodin), insolvenční soud (mimo jiné) schválil oddlužení žalovaného a jeho manželky plněním splátkového kalendáře (bod I. výroku). Usnesení nabylo právní moci dne 15. 4. 2016 a insolvenční řízení v této formě stále probíhá.

18. Pro věc rozhodná ustanovení insolvenčního zákona (jež od zahájení insolvenčního řízení na majetek žalovaného do vydání napadeného usnesení nedoznala změn) znějí následovně:

č. 128

§ 109

(1) Se zahájením insolvenčního řízení se spojují tyto účinky:

a) pohledávky a jiná práva týkající se majetkové podstaty nemohou být uplatněny žalobou, lze-li je uplatnit přihláškou,

...

(4) Účinky zahájení insolvenčního řízení nastávají okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku.

(5) Nestanoví-li zákon u některého ze způsobů řešení úpadku jinak, trvají účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení do skončení insolvenčního řízení, a jde-li o reorganizaci, do schválení reorganizačního plánu.

...

§ 110

(1) Věřitelé dlužníka jsou od zahájení insolvenčního řízení oprávněni uplatnit v něm své pohledávky přihláškou, a to i v případě, že insolvenční soud ještě nezveřejnil výzvu k podávání přihlášek.

...

§ 140a

Přerušování řízení

(1) Účinky rozhodnutí o úpadku nastávají okamžikem jeho zveřejnění v insolvenčním rejstříku. Rozhodnutím o úpadku se přerušují soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, anebo o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170). Není-li dále stanoveno jinak, v těchto řízeních nelze pokračovat po dobu, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku.

...

§ 140c

Nově zahájená řízení

19. V době, po kterou trvají účinky rozhodnutí o úpadku, nelze zahájit soudní a rozhodčí řízení o pohledávkách a jiných právech týkajících se majetkové podstaty, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou, nebo na které se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášené, nejde-li o incidenční spory ani řízení o pohledávkách, které se v insolvenčním řízení neuspokojují (§ 170).

§ 141a

Právní moc rozhodnutí o úpadku

20. Po právní moci rozhodnutí o úpadku zastaví soud nebo jiný k tomu příslušný orgán řízení o pohledávkách nebo jiných právech, která byla zahájena v rozporu s omezeními podle § 109 odst. 1 písm. a) a podle § 140c.

č. 128

21. Na tomto místě budiž dodáno, že úprava obsažená v § 140a, § 140c a § 141a insolvenčního zákona byla vtělena do insolvenčního zákona s účinností od 1. 1. 2014 zákonem č. 294/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů.

22. Ustanovení § 109 odst. 1 písm. a) a § 110 odst. 1 insolvenčního zákona ve znění citovaném výše se v insolvenčním zákoně nacházela již v době před 1. lednem 2014, přičemž výklad těchto ustanovení byl pro uvedenou dobu judikatorně ustálen v tomto závěru:

23. Řízení o žalobě podané věřitelem po zahájení insolvenčního řízení soud zastaví po právní moci rozhodnutí o úpadku, je-li předmětem žaloby pohledávka, kterou věřitel mohl přihlásit do insolvenčního řízení [§ 104 odst. 1 o. s. ř., § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona; to platí i tehdy, byl-li již prohlášen konkurs na majetek dlužníka (usnesení Městského soudu v Praze ze dne 13. 6. 2011, sp. zn. 36 Co 13/2011, uveřejněné pod č. 4/2012 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2012, sp. zn. 29 Cdo 3963/2011, uveřejněný pod č. 70/2012 Sb. rozh. obč., rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 9. 2015, sp. zn. 29 Cdo 3277/2013, uveřejněný pod č. 70/2016 Sb. rozh. obč.).

24. Změny, jež se s účinností od 1. 1. 2014 promítly v insolvenčním zákoně prostřednictvím § 140a, § 140c a § 141a insolvenčního zákona, tento judikatorní závěr dílčím způsobem ovlivnily, takže k výše citovaným ustanovením insolvenčního zákona lze obecně přijmout [pro insolvenční řízení zahájená (jako v tomto případě) v době od 1. 1. 2014 (k insolvenčním řízením zahájeným před 1. lednem 2014, srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 3. 5. 2016, sp. zn. 29 Cdo 1136/2016, uveřejněné pod č. 26/2017 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – dále jen „R 26/2017“) následující závěry:

[1] Jestliže soudní řízení o pohledávce věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku, zahájené (žalobou) před okamžikem, kdy nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka [tedy (ve smyslu § 109 odst. 4 insolvenčního zákona) před okamžikem zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku], probíhá i v okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku (§ 140a odst. 1 věta první insolvenčního zákona), a jde-li o pohledávku, která má být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou [což je i pohledávka, u které věřitel (lhostejno proč) zmeškal propadnou lhůtu k přihlášení], nebo o pohledávku, na kterou se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášenou,

anebo o pohledávku, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170 insolvenčního zákona), soudní řízení o takové pohledávce se tímto okamžikem přerušuje (*ex lege*) [§ 140a odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona].

[2] Je-li (následně) způsobem řešení úpadku dlužníka reorganizace nebo oddlužení [§ 4 odst. 1 písm. b) a c), § 4 odst. 2 písm. b) a c) insolvenčního zákona], nelze v přerušeném řízení pokračovat do skončení insolvenčního řízení. Účinky rozhodnutí o úpadku totiž při reorganizaci trvají do právní moci usnesení, jímž insolvenční soud vezme na vědomí splnění reorganizace (§ 364 odst. 2 insolvenčního zákona) a insolvenční zákon zákaz pokračování v řízení při reorganizaci a při oddlužení neprolamuje (§ 140a odst. 1 věta třetí insolvenčního zákona).

[3] Jinak je tomu v případě, že soudní řízení o pohledávce věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku je zahájeno (žalobou) až poté, kdy nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka [tedy (ve smyslu § 109 odst. 4 insolvenčního zákona) po okamžiku zveřejnění vyhlášky, kterou se oznamuje zahájení insolvenčního řízení, v insolvenčním rejstříku]. Jde-li o pohledávku, kterou věřitel může uplatnit (u insolvenčního soudu) přihláškou [což je (poměřováno časem) možné (ve smyslu § 110 odst. 1 insolvenčního zákona) již od zahájení insolvenčního řízení (tedy ve smyslu § 97 odst. 1 části věty za středníkem ode dne, kdy insolvenční návrh dojde věcně příslušnému soudu)], pak její uplatnění (u obecného soudu) žalobou poté, kdy nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka, odporuje zákazu formulovanému v § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

[4] Probíhá-li soudní řízení o pohledávce věřitele vůči dlužníku uplatněné žalobou v rozporu s § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona i v okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku (§ 140a odst. 1 věta první insolvenčního zákona), soudní řízení o takové pohledávce se tímto okamžikem opět přerušuje (*ex lege*) [§ 140a odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona]. Rozdíl [oproti tomu, co bylo řečeno výše (v odstavcích [1] a [2]) pro soudní řízení o pohledávce věřitele vůči (insolvenčnímu) dlužníku, zahájené (žalobou) před okamžikem, kdy nastanou účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek dlužníka] spočívá v tom, že insolvenční zákon určuje (co do možnosti v těchto řízeních „pokračovat“), „jinak“ (§ 140a odst. 1 věta třetí insolvenčního zákona), a to dokonce bez zřetele k tomu, zda způsobem řešení úpadku dlužníka bude konkurs, reorganizace nebo oddlužení.

[5] „Jinak“ určuje § 141a insolvenčního zákona, jež soudu nebo jinému k tomu příslušnému orgánu předepisuje, aby po právní moci rozhodnutí o úpadku zastavil (i) řízení o pohledávkách, která byla zahájena v rozporu s omezeními podle § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona.

[6] Lze tedy shrnout, že uplatní-li věřitel pohledávku vůči dlužníku u obecného soudu žalobou v rozporu s § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona, soudní řízení o takové pohledávce se přeruší okamžikem zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku (§ 140a odst. 1 věta první insolvenčního zákona). Za předpokladu, že stále trvají účinky rozhodnutí o úpadku, je po právní moci rozhodnutí o úpadku obecný soud povinen řízení o žalobě neprodleně zastavit podle § 141a insolvenčního zákona, bez zřetele k tomu, zda úpadek dlužníka je následně řešen konkursem, reorganizací nebo oddlužením.

[7] Uplatní-li věřitel vůči dlužníku u obecného soudu žalobou pohledávku, která má být v insolvenčním řízení uplatněna přihláškou (aniž by šlo o incidenční spor), nebo pohledávku, na kterou se v insolvenčním řízení pohlíží jako na přihlášenou (aniž by šlo o incidenční spor), anebo pohledávku, která se v insolvenčním řízení neuspokojuje (§ 170 insolvenčního zákona), teprve v době, kdy již trvají účinky rozhodnutí o úpadku (po okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku), jde o porušení zákazu formulovaného v § 140c insolvenčního zákona. Logicky však v takovém případě nenastanou účinky přerušení řízení dle § 140a insolvenčního zákona; není totiž splněna podmínka, aby řízení o žalobě u obecného soudu probíhalo k okamžiku zveřejnění rozhodnutí o úpadku dlužníka v insolvenčním rejstříku (k rozdílu v dikci § 140a insolvenčního zákona na straně jedné a § 140b až § 140e a § 141a insolvenčního zákona na straně druhé srov. R 26/2017). Za předpokladu, že stále trvají účinky rozhodnutí o úpadku, je po právní moci rozhodnutí o úpadku obecný soud povinen řízení o žalobě neprodleně zastavit podle § 141a insolvenčního zákona, bez zřetele k tomu, zda úpadek dlužníka je následně řešen konkursem, reorganizací nebo oddlužením. Přitom není vyloučeno, že obecný soud bude aplikovat (musí aplikovat) § 141a insolvenčního zákona (coby důsledek porušení zákazu plynoucího z § 140c insolvenčního zákona) v situaci, kdy žaloba o pohledávce bude nepřipustně podána dokonce až po právní moci rozhodnutí o úpadku (kdykoli později, dokud trvají účinky rozhodnutí o úpadku).

25. V poměrech dané věci se tyto (obecné) závěry promítají následovně:

- [1] Podle stavu věci není žádných pochyb o tom, že žalobce (věřitel) uplatnil pohledávku vůči žalovanému (dlužníku) žalobou dne 24. 11. 2015, tedy:
 1. poté, co nastaly (9. 10. 2015) účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení na majetek žalovaného (dlužníka),
 2. poté, co nastaly (11. 11. 2015, v 10.42 hodin) účinky zveřejnění rozhodnutí o úpadku žalovaného (dlužníka) v insolvenčním rejstříku,
 3. poté, co rozhodnutí o úpadku žalovaného (dlužníka) nabylo právní moci (16. 11. 2015), ba dokonce,
 4. poté, co žalobce přihlásil pohledávku, která je předmětem žaloby, do insolvenčního řízení vedeného na majetek dlužníka (20. 11. 2015).

[2] Rozhodnutí obou soudů neobstojí již v rovině jejich vlastní argumentace, neboť (jak řečeno výše) u žalob podaných u obecných soudů v rozporu s § 109 odst. 1 písm. a) insolvenčního zákona nebrání okolnost, že řízení o nich se (*ex lege*) přerušilo dle § 140a odst. 1 insolvenčního zákona, následnému (po právní moci rozhodnutí o úpadku) zastavení řízení dle § 141a insolvenčního zákona.

[3] Především je však z výše podaného přehledu procesních úkonů soudu a účastníků v této věci a v insolvenční věci žalovaného (dlužníka) zřejmé, že aplikace § 140a insolvenčního zákona vůbec nepřicházela v úvahu (oba soudy toto ustanovení aplikovaly při zjevném pominutí skutečné časové posloupnosti jednotlivých procesních úkonů). Závěr, že řízení zahájené u obecného soudu „25. listopadu 2015“ se přerušilo podle § 140a insolvenčního zákona „11. listopadu 2015, v 10.42 hodin“ [kdy nastaly účinky zveřejnění rozhodnutí o úpadku žalovaného (dlužníka) v insolvenčním rejstříku], zcela zjevně udržitelý není. Šlo naopak o případ podřaditelný § 140c insolvenčního zákona, což znamená, že řízení o žalobě v této věci nikdy ze zákona přerušeno nebylo, takže nebyl dán ani zákonný podklad pro rozhodování o „pokračování“ v „přerušeném“ řízení.

[4] Odkaz obvodního soudu na usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 20 Cdo 647/2005 byl zjevně nepřipadný již proto, že (jak plyne již z doby, kdy bylo vydáno), toto rozhodnutí vykládalo jiný právní předpis (zákon č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání).

[5] Obvodní soud je naopak povinen rozhodnout o zastavení řízení o žalobě dle § 141a insolvenčního zákona. Je tomu tak proto, že předmětem žaloby jsou zčásti pohledávky, které mají být v insolvenčním řízení uplatněny přihláškou [a které přihláškou ze dne 20. 11. 2015 v insolvenčním řízení žalovaného (dlužníka) uplatněny byly]; konkrétně pohledávka č. 1 tvořená jistinou a příslušenstvím v celkové výši 278 452,79 Kč a pohledávka č. 2 tvořená smluvní pokutou ve výši 84 037,51 Kč a zčásti příslušenství pohledávky č. 1 [smluvní úrok z částky 242 348,08 Kč ve výši 19,20 % ročně za dobu od 11. 11. 2015 (od rozhodnutí o úpadku) do zaplacení], jež patří mezi pohledávky, které se v insolvenčním řízení neuspokojují [podle § 170 písm. a) insolvenčního zákona, coby úroky z pohledávek přihlášených věřitelů, vzniklých před rozhodnutím o úpadku, které přirostly až v době po tomto rozhodnutí].

26. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil; jelikož důvody, pro které bylo zrušeno rozhodnutí odvolacího soudu, platí také na rozhodnutí soudu prvního stupně, zrušil Nejvyšší soud i toto rozhodnutí a vrátil věc soudu prvního stupně k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 a 2 o. s. ř.).

Č. 129

Č. 129

Společné jmění manželů, Obchodní podíl

§ 149 odst. 1 obč. zák., § 149 odst. 2 obč. zák., § 150 odst. 3 obč. zák., § 148 obch. zák.

Obchodní podíl může být v rámci řízení o vypořádání společného jmění účastníků řízení přikázán pouze tomu z manželů, který je – jako spolumajitel tohoto obchodního podílu – společníkem společnosti s ručením omezeným.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 22 Cdo 3192/2015, ECLI:CZ:NS:2017:22.CDO.3192.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobce proti usnesení Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 11. 3. 2015, sp. zn. 20 Co 413/2014.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud v Trutnově (dále rovněž jako „soud prvního stupně“) rozsudkem ze dne 2. 7. 2014, č. j. 30 C 31/2011-218, přikázal ze zaniklého společného jmění účastníků řízení do výlučného vlastnictví žalobce obchodní podíl v rozsahu 100 % ve společnosti P., s. r. o. (výrok I.). Do výlučného vlastnictví žalované přikázal nemovitou věc blíže specifikovanou ve výroku II., obchodní podíl v rozsahu 100 % ve společnosti „O.“, s. r. o., a finanční prostředky vedené na základě smlouvy u Českomoravské stavební spořitelny, a. s. (výrok II.). Ve výroku III. uložil žalované povinnost zaplatit žalobci vypořádací podíl ve výši 1 460 868 Kč do čtyř měsíců od právní moci rozsudku a rozhodl o náhradě nákladů řízení (výrok IV. a V.).

2. Soud prvního stupně vyšel ze zjištění, že manželství účastníků řízení uzavřené dne 21. 6. 1974 zaniklo rozvodem na základě rozsudku Okresního soudu v Trutnově ze dne 9. 7. 2010, č. j. 8 C 160/2009-30, který nabyl právní moci dne 23. 12. 2010. Vzal za prokázané, že žalobce je společníkem obchodní společnosti „O.“, s. r. o., s obchodním podílem ve výši 40 %, žalovaná je společníkem téže obchodní společnosti s obchodním podílem ve výši 60 %. V rámci vypořádání společného jmění účastníků přikázal žalované obchodní podíl v této společnosti ve výši 100 %. Jelikož žalobce byl jediným společníkem obchodní společnosti P., s. r. o., přikázal tento obchodní podíl žalobci. Žalovaná požadovala samostatně vypořádat pohledávku společného jmění vůči společnosti P., s. r. o., ve výši 1 457 490 Kč. Tato

částka měla být ze společných prostředků poskytnuta na základě smluv o půjčkách, a to v době trvání společného jmění. Nalézací soud to „nevzal za prokázané“ s tím, že „poskytnutí této půjčky nebylo ani dobře možné, neboť až do 23. 12. 2010 trval právní režim společného jmění manželů. Do společného jmění účastníků náležela jak společnost O., s. r. o., tak společnost P., s. r. o., bez ohledu na to, jak si účastníci fakticky rozdělili podnikání v uvedených firmách“.

č. 129

3. Krajský soud v Hradci Králové jako soud odvolací k odvolání žalované usnesením ze dne 11. 3. 2015, č. j. 20 Co 413/2014-253, rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

4. Odvolací soud nepovažoval za správný postup soudu prvního stupně, který přikázal žalované obchodní podíl ve výši 100 % ve společnosti „O.“, s. r. o. Uvedl, že i po zániku společného jmění jsou společníky této společnosti oba účastníci řízení, a to žalobce s obchodním podílem ve výši 40 % a žalovaná s obchodním podílem ve výši 60 %. S obchodním podílem je spjata majetková hodnota a tato majetková hodnota podléhá vypořádání jako součást společného jmění manželů. Na druhou stranu pouze manžel – společník má práva a povinnosti plynoucí z jeho účasti v obchodní společnosti ke dni zániku společného jmění. Tudíž nelze přikázat obchodní podíl ve výši 100 % pouze žalované, jelikož by byla oprávněna vykonávat práva náležející společníku v této společnosti pouze v rozsahu svého obchodního podílu ve výši 60 %, přičemž v rozsahu 40 % by byla tato práva zachována pro žalobce. Žalovaná by při vypořádání byla zatížena celou hodnotou této společnosti, avšak při výkonu svých práv jakožto společníka by byla omezena tím, že tato práva by i nadále mohl vykonávat žalobce.

5. Na rozdíl od soudu prvního stupně vzal za prokázanou pohledávku společného jmění účastníků řízení vůči společnosti P., s. r. o., ve výši 1 457 490,20 Kč a uvedl, že je nutné tuto pohledávku vypořádat. Poznamenal, že pokud existuje pohledávka společného jmění manželů vůči společnosti, jejímž jediným společníkem a jednatelem je jeden z manželů, jeví se jako vhodné, aby tato pohledávka byla přikázána tomuto manželovi. Neboť tento manžel (společník a jednatel v jedné osobě) bude rozhodovat o tom, zda (a příp. kdy) bude dluh společností splněn.

6. Odvolací soud dále nesouhlasil se závěry nalézacího soudu vztahujícími se k poskytnutí finančních prostředků ve výši 240 000 Kč dceři účastníků K. B. P. a rozhodnutím ohledně náhrady nákladů řízení.

7. Ze všech shora uvedených důvodů rozsudek soudu prvního stupně zrušil a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozhodnutí odvolacího soudu podává žalobce dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 o. s. ř. a v němž uplatňuje dovolací důvod nesprávného právní

ho posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Uvádí, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, a na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena.

č. 129

9. Namítá, že podle ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004) lze v rámci vypořádání společného jmění manželů přikázat obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným pouze tomu manželovi, který je jejím společníkem. Jsou-li společníky společnosti „O.“, s. r. o., oba manželé, lze přikázat obchodní podíl ve výši 100 % i jednomu z těchto manželů, a to při respektování dalších zásad vypořádání společného jmění manželů. Nelze tedy akceptovat závěr odvolacího soudu, že obchodní podíly ve společnosti „O.“, s. r. o., mohou být přikázány pouze oběma manželům, a to v jejich stávajícím rozsahu.

10. Žalobce dále nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že je nutné vypořádat pohledávku společného jmění ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti P., s. r. o. Předně namítá, že žalovaná učinila tuto pohledávku předmětem vypořádání až po lhůtě tří let od zániku společného jmění. Navíc finanční prostředky ve výši „asi 1 500 000 Kč“ nebyly do společnosti vloženy jako „jednorázový vnos“, ale postupně vkládány za účelem krytí ztráty a dodání provozního kapitálu společnosti. Nelze vypořádat jednotlivé účetní a finanční operace do doby zániku manželství, neboť vypořádání společného jmění není zúčtovacím sporem, přičemž nelze vytrhávat z kontextu jen jednu položku z ocenění „obvyklé hodnoty firmy“. Takto vynaložené finanční prostředky jsou zohledněny v rámci ocenění obchodního podílu, a nelze je proto vypořádat zvlášť (přičemž odkazuje kupř. na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003). Nad rámec shora uvedeného poznamenává, že pokud je obchodní podíl na společnosti P., s. r. o., součástí společného jmění manželů, nelze činit předmětem vypořádání vnos či půjčku poskytnutou této společnosti, neboť se nejedná o vynaložení majetku ze společného jmění manželů na ostatní majetek jednoho z manželů.

11. Navrhuje, aby dovolací soud změnil rozsudek odvolacího soudu tak, že „potvrdí rozsudek soudu prvního stupně, příp. rozsudek odvolacího soudu zruší a věc mu vrátí k dalšímu řízení“.

12. Žalovaná se ve vyjádření k dovolání ztotožňuje s rozhodnutím odvolacího soudu. Uvádí, že námitky žalobce mají především skutkovou povahu a pro řešení skutkových otázek není dovolání přípustné. Poznamenává, že rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právních otázkách, při jejichž řešení se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Navrhuje, aby bylo dovolání žalobce jako nepřipustné odmítnuto.

III. Přípustnost dovolání

č. 129

13. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla řešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak.

Podle § 241a odst. 1–3 o. s. ř. dovolání lze podat pouze z důvodu, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Důvod dovolání se vymezí tak, že dovolatel uvede právní posouzení věci, které pokládá za nesprávné, a že vylóží, v čem spočívá nesprávnost tohoto právního posouzení.

14. V řízení o vypořádání společného jmění manželů dovolací soud zkoumá přípustnost dovolání ohledně každé vypořádávané položky zvlášť. Skutečnost, že ve vztahu k některé z vypořádávaných položek je dovolání přípustné, neznamená, že je dovolání přípustné bez dalšího i proti těm částem rozsudku odvolacího soudu, které se týkají jiných položek, a že dovolací soud je již jen z tohoto důvodu oprávněn přezkoumat celé rozhodnutí (srovnej např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 22 Cdo 2537/2013, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 22 Cdo 932/2016, či usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 10. 2016, sp. zn. 22 Cdo 4370/2016, tato a další níže uvedené rozhodnutí dovolacího soudu jsou dostupná na webových stránkách Nejvyššího soudu – www.nsoud.cz).

15. Jelikož k zániku společného jmění manželů došlo v posuzované věci před 1. 1. 2014, projednal dovolací soud dovolání a rozhodl o něm podle příslušných ustanovení zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „obč. zák.“) [k tomu srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 29. 4. 2015, sp. zn. 22 Cdo 3779/2014 (uveřejněný pod č. 103/2015 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, rozh. obč.)].

16. K vypořádání pohledávky ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti P., s. r. o.:

17. Dovolání není v této části přípustné.

18. Předně neobstojí námitka žalobce, že žalovaná neuplatnila nárok na vypořádání pohledávky ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti P., s. r. o., ve lhůtě tří let od zániku společného jmění manželů.

19. Dovolací soud vychází z ustálené judikatury, že soud může vypořádat pouze ty hodnoty a investice (vnosy) tvořící součást zákonného majetkového společenství manželů, které účastníci učiní předmětem řízení ve lhůtě tří let od zániku majetkového společenství (k tomu srovnej rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 4. 2007, sp. zn. 22 Cdo 2903/2005, rozsudek Nejvyššího soudu ze

dne 26. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 1192/2007, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2010, sp. zn. 22 Cdo 2881/2008, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 9. 2012, sp. zn. 22 Cdo 2380/2012, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 11. 2012, sp. zn. 22 Cdo 51/2011).

č. 129

20. V rozsudku ze dne 23. 2. 2016, sp. zn. 22 Cdo 437/2014, Nejvyšší soud uvedl, že „tzv. pravidlo tří let, formulované judikaturou dovolacího soudu, brání tomu, aby po uplynutí této lhůty se účastníci domáhali vypořádání věcí, hodnot či závazků, které do té doby nebyly předmětem řízení, ohledně nich nebyly tvrzeny ani žádné skutečnosti a prováděno žádné dokazování, tj. procesnímu postupu, kdy se po uplynutí tří let objeví v řízení zcela nová tvrzení a nové důkazy k věcem, které se do té doby nestaly předmětem řízení, nebyly ohledně nich uplatněny ani žádná tvrzení či skutečnosti a ve vztahu k nim nastaly účinky nevratitelné domněnky vypořádání“.

21. V posuzované věci zaniklo společné jmění manželů dne 23. 12. 2010. Žalovaná již ve vyjádření k žalobě ze dne 29. 7. 2011 (č. l. 59) uvedla, že „dne 10. 11. 2005 si žalobce založil firmu P., s. r. o. Při vzniku firmy však žalobce použil ze společných prostředků částku 1 500 000 Kč jak osobní vklad, který je nutné v rámci SJM vypořádat. Protože budou vypracovány znalecké posudky (i na druhou firmu), je třeba, aby znalec ověřil tento osobní vklad“. Ze znaleckého posudku ze dne 1. 10. 2013 se podává, že závazky ke společníkům (žalobci) činily v případě společnosti P., s. r. o., ke dni zániku společného jmění 1 457 490,20 Kč (č. l. 41). Ve vyjádření ze dne 21. 1. 2014 (č. l. 151) žalovaná dále namítá, že „firma měla ke dni 23. 12. 2010 závazek ke společníkovi, žalobce byl jediným majitelem, pro účely tohoto řízení jde ve skutečnosti o závazek firmy P., s. r. o., vůči SJM“. Doplnuje, že „nelze proto přistupovat k vypořádání formalisticky, žalovaná proto navrhuje, aby závazek firmy P., s. r. o., vůči společníkovi, to je vůči SJM, převzal celý žalobce.“

22. Z výše uvedeného se podává, že žalovaná navrhla k vypořádání finanční prostředky ve výši zhruba 1 500 000 Kč, které měly být žalobcem poskytnuty společnosti P., s. r. o., ve lhůtě tří let od zániku společného jmění, přičemž odkázala na znalecký posudek, který měl být vypracován za účelem ocenění obchodního podílu v této společnosti. A na základě tohoto znaleckého posudku svá tvrzení dále specifikovala. Nelze klást k tíži žalované, že neměla v době podání vyjádření k žalobě ze dne 29. 7. 2011 povědomí o tom, jakým způsobem byly peněžní prostředky poskytnuty, resp. jakým způsobem společnost o těchto finančních prostředcích účtovala. Dovolací soud proto nepovažuje za zjevně nepřiměřenou úvahu odvolacího soudu, že žalovaná uplatnila nárok na vypořádání předmětné pohledávky ve lhůtě tří let od zániku společného jmění manželů.

23. Neobstojí ani námitka, že nelze pohledávku vůči společnosti P., s. r. o., činit předmětem vypořádání, neboť se jedná o vnos nebo půjčku mezi manželem – společníkem a společností, přičemž obchodní podíl ve výši 100 % na této společnosti je součástí společného jmění manželů.

24. Je totiž nezbytné rozlišovat mezi vynaložením finančních prostředků ze společného jmění na nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným a poskytnutím těchto prostředků společnosti např. na základě smlouvy o půjčce.

25. Jsou-li finanční prostředky ze společného jmění vynaloženy na nabytí obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným (např. na splnění závazku vyplývajících z vkladové povinnosti společníka), stává se takto nabytá majetková hodnota účasti manžela na obchodní společnosti součástí společného jmění a pouze tato účast na společnosti „ve svém majetkovém aspektu“ může být v případě zániku společného jmění předmětem vypořádání. Avšak nelze již samostatně vypořádat finanční prostředky, které byly vynaloženy na nabytí obchodního podílu (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004, publikovaný ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/2005).

26. Na druhé straně je nutné v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů přihlédnout k pohledávkám společného jmění vůči obchodní společnosti, družstvu či sdružení (spočívajících např. v půjčce finančních prostředků obchodní společnosti, družstvu či sdružení jedním z manželů za podmínky stanovené v § 145 odst. 2 obč. zák.). Tyto pohledávky představují závazek třetí osoby (obchodní společnosti, družstva či sdružení) vůči jednomu z manželů (resp. společnému jmění), který půjčku této třetí osobě poskytl, a musí být v případě jeho zániku vypořádány (byly-li k vypořádání navrženy ve lhůtě tří let od zániku společného jmění). V takovém případě je irrelevantní, zda obchodní podíl na společnosti, které byla půjčka poskytnuta, je či není (v jeho majetkovém aspektu) součástí společného jmění, neboť se jedná o pohledávku společného jmění vůči obchodní společnosti jakožto třetí osobě.

27. Z provedeného dokazování vyplývá (znalecký posudek ze dne 1. 10. 2013, č. l. 41; výslech svědkyně Ing. K. H. při jednání před soudem prvního stupně konaném dne 19. 3. 2014, č. l. 161), že žalobce poskytl finanční prostředky ve výši 1 457 490,20 Kč ze společného jmění manželů společnosti P., s. r. o., ve formě půjček. Tyto pohledávky musí být v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů na základě pravidel obsažených v § 149 odst. 2 obč. zák. vypořádány, a to bez ohledu na to, že jeden z manželů má obchodní podíl ve výši 100 % na této společnosti.

28. Nad rámec shora uvedeného dovolací soud poznamenává následující. Jeliž žalobce je jediným společníkem společnosti P., s. r. o., a zároveň jejím jednatelem, jeví se vhodné, aby tato pohledávka společného jmění byla přikázána žalobci, který bude fakticky rozhodovat o tom, zda (a kdy) bude uhrazena.

29. Není důvodná námitka žalobce, že nelze vypořádat jednotlivé účetní a finanční operace týkající se společnosti P., s. r. o., do doby zániku manželství, neboť z vypořádání společného jmění, resp. podnikání jednoho z manželů, nelze činit zúčtovací spor (v této souvislosti odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne

18. 11. 2009, sp. zn. 22 Cdo 425/2008, a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2005, sp. zn. 22 Cdo 2545/2003). Tato rozhodnutí nejsou pro posuzovanou věc přílehavá, neboť v rámci těchto řízení dovolací soud posuzoval vypořádání podniku jednoho z manželů jakožto osoby, která podniká na základě živnostenského či jiného než živnostenského oprávnění [§ 2 odst. 2 písm. b) a c) obch. zák.]. V projednávané věci je předmětem vypořádání pohledávka společného jmění manželů vůči právnické osobě (obchodní společnosti), nikoliv vypořádání podniku jednoho z manželů jakožto osoby podnikající na základě živnostenského či jiného než živnostenského oprávnění [§ 2 odst. 2 písm. b) a c) obch. zák.]. V takovém případě ovšem neplatí, že nelze vypořádat jednotlivé účetní a finanční operace týkající se společnosti P., s. r. o. (např. půjčky finančních prostředků ze společného jmění této společnosti v době trvání společného jmění).

30. Ze shora uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá v části týkající se vypořádání pohledávky společného jmění ve výši 1 457 490,20 Kč vůči společnosti P., s. r. o., na řešení právní otázky, při jejímž posouzení se odvolací soud neodchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolání tak není v této části podle § 237 o. s. ř. přípustné.

31. K vypořádání obchodních podílů účastníků řízení na společnosti „O.“, s. r. o.:

32. Nejvyšší soud po zjištění, že dovolání je v této části přípustné podle § 237 o. s. ř. (napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla v celém rozsahu vyřešena) a že je uplatněn dovolací důvod uvedený v § 241a odst. 1 o. s. ř., napadené rozhodnutí přezkoumal a zjistil, že dovolání není důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

33. Rozhodnutí odvolacího soudu je založeno na právní otázce vypořádání obchodního podílu ve společnosti s ručením omezeným v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů, jsou-li oba manželé společníky této společnosti a každý z nich má obchodní podíl na této společnosti, který nabyt z prostředků náležejících do společného jmění.

34. Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 20. 7. 2004, sp. zn. 22 Cdo 700/2004 (uveřejněném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. R 68/2005, rozh. obč.), konstatoval: „Jestliže jeden z manželů za trvání manželství nabude z prostředků patřících do společného jmění manželů obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, stává se tím získaný majetek ze zákona součástí společného jmění manželů.“ Jinými slovy řečeno od účasti jednoho z manželů jako spolčníka na obchodní společnosti je nutno pro účely společného jmění manželů odlišit majetkovou hodnotu této účasti. Účast náleží do společného jmění „ve svém ma-

jetkovém aspektu“ (srov. RADVANOVÁ S., ZUKLÍNOVÁ M. Kurs občanského práva: Instituty rodinného práva. Praha: C. H. Beck, 1999, s. 48). Tudíž obchodní podíl na společnosti s ručením omezeným, a to v jeho majetkovém aspektu [stal-li se podle § 143 odst. 1 písm. a) obč. zák. součástí společného jmění], je nutné vypořádat podle pravidel uvedených v § 149 odst. 2 a 3 obč. zák. (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2005, sp. zn. 22 Cdo 1781/2004, či přiměřeně rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 22 Cdo 3322/2009).

35. Obchodní podíl ve společnosti s ručením omezeným, nabytý jedním z manželů za trvání společného jmění manželů i jen zčásti z jejich společných prostředků, tak představuje společnou majetkovou hodnotu, která se v rámci řízení o vypořádání tohoto spoluvlastnictví přikazuje tomu účastníkovi, který je společníkem uvedené obchodní společnosti (k tomu srovnej např. rozsudek 31. 3. 2009, sp. zn. 22 Cdo 2875/2006, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 12. 2014, sp. zn. 22 Cdo 4409/2014).

36. Je-li každý z manželů společníkem stejné obchodní společnosti, nelze při vypořádání zaniklého společného jmění manželů přikázat obchodní podíly náležející oběma manželům pouze jednomu z těchto manželů.

37. Obchodního podíl může být v rámci řízení o vypořádání společného jmění účastníků řízení přikázán pouze tomu z manželů, který je společníkem společnosti s ručením omezeným, a to pouze v rozsahu jeho obchodního podílu. Shora uvedené platí rovněž za předpokladu, že druhý z manželů je taktéž společníkem téže společnosti, neboť i tomuto druhému manželovi může být přikázán obchodní podíl v rozsahu, v jakém je společníkem této společnosti. Například pokud jeden z manželů nabyt za trvání manželství za prostředky náležející do společného jmění obchodní podíl ve výši 60 % na společnosti s ručením omezeným a druhý z manželů nabyt za stejných podmínek obchodní podíl ve výši 40 % na téže společnosti, nelze přikázat jednomu z těchto manželů oba obchodní podíly, ale je nezbytné přikázat každému z manželů odpovídající obchodní podíl.

38. Dovolací soud poznamenává, že na základě § 148 a násl. zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „obch. zák.“), jsou stanoveny možné způsoby zániku účasti společníka ve společnosti s ručením omezeným, přičemž k zániku účasti společníka nemůže dojít na základě rozhodnutí soudu v rámci řízení o vypořádání společného jmění manželů.

39. Není proto možné, aby byl ve shora uvedeném případě přikázán jednomu z manželů obchodní podíl obou manželů. Manžel, kterému by byl přikázán obchodní podíl obou manželů, by byl totiž povinen zaplatit v rámci vypořádacího podílu druhému z manželů polovinu ceny jeho obchodního podílu, avšak k zániku účasti druhého manžela na obchodní společnosti by nedošlo.

40. Odvolací soud v poměrech projednávané věci uzavřel, že nelze přikázat obchodní podíl ve výši 100 % na společnosti „O.“, s. r. o., do výlučného vlastnictví žalované, jelikož by byla oprávněna vykonávat práva společníka v této spo-

lečnosti pouze v rozsahu svého obchodního podílu (ve výši 60 %), přičemž tato práva by byla rovněž zachována pro žalobce v rozsahu jeho obchodního podílu (ve výši 40 %). Ze shora uvedeného je zřejmé, že rozhodnutí odvolacího soudu nespočívá na nesprávném právním posouzení věci ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. Dovolání tedy není v této části důvodné, a proto jej dovolací soud podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

č. 129

Č. 130

Č. 130

Náhrada škody, Překážka věci rozsouzené (res iudicata)

§ 441 obč. zák., § 229 odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., § 135 odst. 1 o. s. ř., § 159a odst. 4 o. s. ř.

Jestliže soud v trestním (adhezním) řízení nepřízná zcela uplatněný nárok na náhradu škody z jakéhokoliv důvodu, například s poukazem na spoluzavinění poškozeného, a se zbytkem nároku odkáže poškozeného (pozůstalé uplatňující nárok na odškodnění za usmrcení osoby blízké) na řízení ve věcech občanskoprávních, nejde v tomto rozsahu o věc pravomocně rozsouzenou a lze ji v občanskoprávním řízení znovu projednat, aniž by soud v občanskoprávním řízení byl vázán závěrem trestního soudu o spoluzavinění poškozeného.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. 5. 2017, sp. zn. 25 Cdo 1689/2017, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.1689.2017.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalobců zrušil usnesení Krajského soudu v Brně ze dne 9. 11. 2016, sp. zn. 44 Co 407/2014, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Okresní soud Brno-venkov rozsudkem ze dne 25. 4. 2014, č. j. 33 EC 28/2011-202, uložil žalovanému povinnost zaplatit 120 000 Kč s příslušenstvím původní žalobkyni a), zemřelé dne 10. 6. 2016, každému z nyníjších žalobců a) až c) 87 500 Kč s příslušenstvím a rozhodl o náhradě nákladů řízení mezi účastníky a vůči státu. Vyšel ze zjištění, že žalovaný byl v trestním řízení, vedeném u téhož soudu pod sp. zn. 1 T 60/2010, pravomocně uznán vinným spácháním přechinu usmrcení z nedbalosti, kterého se dopustil tím, že dne 27. 1. 2010 v obci R. srazil osobním vozidlem sestru žalobců D. R. a způsobil jí smrtelná zranění, a to poté, co překročil maximální povolenou rychlost, nepřízpůsobil jízdou svým schopnostem, povaze a stavu vozovky a povětrnostním podmínkám. Žalobci jako pozůstalí po poškozené uplatnili v rámci trestního řízení nároky na jednorázové odškodnění za usmrcení osoby blízké. Jejich nárokům Krajský soud v Brně rozsudkem ze dne 27. 7. 2010, sp. zn. 5 To 380/2010, vyhověl v rozsahu jedné poloviny, neboť shledal spoluzavinění poškozené na vzniku škody v rozsahu 50 %; se zbytkem nároků je odkázal na občanskoprávní řízení. Okresní soud Brno-venkov

v nyní projednávané věci na základě znaleckého dokazování vyloučil spoluzavinění poškozené a přiznal žalobcům zbývajících 50 % požadovaného odškodnění dle § 444 odst. 3 obč. zák.

č. 130

2. K odvolání žalovaného a vedlejší účastnice na jeho straně Krajský soud v Brně usnesením ze dne 9. 11. 2016, č. j. 44 Co 407/2014-276, zrušil rozsudek soudu prvního stupně, zastavil řízení a rozhodl o náhradě nákladů řízení před soudy obou stupňů mezi účastníky a vůči státu. Odvolací soud dovodil, že v rámci trestního řízení bylo o nárocích žalobců na náhradu škody rozhodnuto v úplnosti, a to tak, že zákonem stanovené částky jednorázového odškodnění byly sníženy na polovinu, neboť na vzniku škody se žalovaný a poškozená podíleli každý z 50 %. Podle odvolacího soudu je odkaz na řízení ve věcech občanskoprávních v dané věci pouhým formálním deficitem trestního práva procesního, které neumožňuje nepřiznanou část nároku zamítnout, ačkoli o ní bylo v adhezním řízení fakticky rozhodnuto. Jestliže trestní senát Krajského soudu v Brně ve věci sp. zn. 5 To 380/2010 nevyhověl z poloviny nárokům žalobců ze zcela určitého důvodu (spoluzavinění poškozené), jedná se i v tomto rozsahu o věc pravomocně rozhodnutou, kterou nelze v občanskoprávním řízení znovu projednat s ohledem na zásadu *ne bis in idem*, zakotvenou v § 159a odst. 4 o. s. ř.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

3. Proti usnesení odvolacího soudu podali žalobci dovolání s tím, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, především od rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 987/2015. Nesprávnost rozhodnutí po právní stránce spatřují v závěru odvolacího soudu, že rozhodnutí v tzv. adhezním řízení, kterým trestní senát Krajského soudu v Brně ve věci sp. zn. 5 To 380/2010 přiznal žalobcům část jednorázového odškodnění podle § 444 odst. 3 obč. zák. a ve zbytku je odkázal na řízení ve věcech občanskoprávních, zakládá překážku věci pravomocně rozsoudené i pro tu část nároku, se kterou trestní senát Krajského soudu v Brně žalobce odkázal na občanskoprávní řízení. Namítají, že nemožnost zamítnout nárok na náhradu škody v trestním řízení a povinnost soudu odkázat účastníky se zbytky nároků na občanskoprávní řízení není pouhým formalismem či nedostatkem procesní úpravy trestního práva, nýbrž logickým postupem, vycházejícím ze samotného smyslu a účelu adhezního řízení. Uplatnění nároku na náhradu škody v adhezním řízení nemůže vést za žádných okolností k jeho definitivnímu odepření. Podle § 135 odst. 1 o. s. ř. platí, že soud je v občanskoprávním řízení vázán toliko výrokem rozhodnutí soudu v trestní věci, že byl spáchán trestný čin, v žádném případě však není vázán odůvodněním takovéto rozhodnutí o jiných skutečnostech, s výrokem přímo nesouvisejících, tedy ani

otázkou případné míry zavinění pachatele a poškozeného pro potřeby rozhodnutí o nároku na náhradu škody. Postup odvolacího soudu je též v rozporu s legitimním očekáváním dovolatelů, kteří se se svým nárokem řádně obrátili na civilní soud poté, co tak byli instruováni výrokem soudu v trestní věci. Odvolací soud tím zasáhl do jejich práva na spravedlivý proces. Navrhli, aby Nejvyšší soud změnil usnesení odvolacího soudu tak, že se rozsudek soudu prvního stupně potvrzuje, případně usnesení odvolacího soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

č. 130

4. Ve vyjádření k dovolání se žalovaný zcela ztotožnil s odůvodněním napadeného usnesení, které považuje za správné. Navrhl, aby Nejvyšší soud dovolání žalobců zamítl.

III.

Přípustnost dovolání

5. Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení se podává z čl. II bodů 1 a 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bodu 2 zákona č. 293/2013 Sb. Nejvyšší soud tedy o dovolání rozhodl podle ustanovení občanského soudního řádu ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (dále též jen „o. s. ř.“).

6. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobami k tomu oprávněnými – účastníky řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupenými advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky překážky věci pravomocně rozsouzené, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu. Dovolání je vzhledem k tomu i důvodné.

IV.

Důvodnost dovolání

7. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.) může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

8. Podle § 229 odst. 2 trestního řádu soud v trestním řízení odkáže poškozeného na řízení ve věcech občanskoprávních, popřípadě na řízení před jiným příslušným orgánem také se zbytkem jeho nároku, jestliže mu nárok z jakéhokoli důvodu přízná jen zčásti.

9. V občanskoprávním řízení podle § 159a odst. 4 o. s. ř., jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu.

10. Z ustálené judikatury dovolacího soudu vyplývá, že výrok rozsudku, jímž soud v trestní věci odkáže poškozeného s jeho nárokem (částečně či zcela) na

řízení ve věcech občanskoprávních podle § 229 tr. řádu, nelze považovat za výrok, jímž by soud deklaroval „neopodstatněnost“ uplatněného nároku či jeho „nezákonnost“ ve smyslu odpovídajících ustanovení příslušných hmotněprávních norem, z nichž poškozený svůj nárok dovodil. V rámci adhezního řízení jako součásti trestního řízení soud většinou zaměřuje dokazování ohledně škody poškozených osob na ty okolnosti, jež jsou významné z hlediska vyvození trestní odpovědnosti obviněného podle konkrétní skutkové podstaty trestného činu. V těch případech, kdy soud provedeným dokazováním zjistí, že nárok poškozenému nevznikl, nebo že není prokázán, nemůže, a to ani zčásti, zamítnout návrh poškozeného (srov. rozhodnutí publikovaná pod č. II/1962 s. 41 nebo č. III/1967 s. 48 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů ČSSR, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 24. 6. 2015, sp. zn. 5 Tdo 523/2015, uveřejněné pod č. 20/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – část trestní).

11. Povahou adhezního řízení a jeho vztahem k občanskoprávnímu řízení se Nejvyšší soud v nedávné době zabýval ve svém rozsudku ze dne 24. 8. 2016, sp. zn. 30 Cdo 987/2015. V něm konstatoval, že uplatnění nároku na náhradu škody poškozeným v adhezním řízení nemůže nikdy vést k jeho definitivnímu odepření, neboť i v případě, že je poškozený s celým uplatněným nárokem nebo s jeho zbytkem odkázán na občanskoprávní řízení či jiné řízení, není vyloučeno, aby se ho v něm následně s úspěchem domáhal. Tím se rozhodování soudu o nároku poškozeného v adhezním řízení významně odlišuje od rozhodování o totožném nároku před soudem v řízení občanskoprávním, jehož výsledkem může být i jeho úplné či částečné pravomocné zamítnutí.

12. Překážka věci rozsouzené, která brání tomu, aby věc, o níž bylo pravomocně rozhodnuto, byla znovu projednána, je dána nejen tehdy, jestliže o téže věci rozhodl soud v občanském soudním řízení, ale i pravomocným přiznáním nároku na náhradu škody v trestním řízení (v tzv. adhezním řízení) nebo v řízení o přestupku a pravomocným rozhodnutím (rozhodčím nálezem) vydaným v rozhodčím řízení (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2006, sp. zn. 25 Cdo 1166/2006, obdobně v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 26 Cdo 3591/2009). Avšak v rozsahu, v němž byl poškozený odkázán trestním rozsudkem se svým nárokem na řízení ve věcech občanskoprávních (popřípadě i kdyby v rozsahu, v němž mu náhrada škody nebyla přisouzena, odkázán nebyl, ačkoliv jej v trestním řízení řádně uplatnil), překážka věci rozsouzené dána není (k tomu též srov. usnesení Městského soudu v Praze ze dne 23. 6. 1980, sp. zn. 18 Co 193/80, uveřejněné pod č. 37/1983 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek – část občanskoprávní).

13. Rozhodnutím v trestním řízení je ve smyslu § 135 odst. 1 o. s. ř. pro následné občanskoprávní řízení závazně rozhodnuto, jaký skutek se stal, kdo jej spáchal, i to, jaká újma na zdraví byla tímto skutkem poškozenému způsobena, tedy i příčinná souvislost mezi jednáním pachatele a újmou, spočívající v ublížení na

zdraví. Ani otázku zavinění (tj. úmyslného či nedbalostního jednání) nelze v občanskoprávním řízení přezkoumávat. Jestliže však okolnosti případu nasvědčují, že na vzniku škody se kromě pachatele trestného činu podílela svým spoluzaviněním i další osoba ve smyslu § 441 obč. zák., vázanost trestním rozhodnutím se při zkoumání podmínek spoluodpovědnosti této osoby neuplatní (srov. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 11. 2000, sp. zn. 25 Cdo 562/99, uveřejněný v časopise Soudní judikatura pod č. 22/2001, nebo rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 25 Cdo 91/2010).

14. Dovolatelům tak lze přisvědčit, že jestliže soud v trestním (adhezním) řízení uplatněný nárok na náhradu škody zcela nepřizná z jakéhokoliv důvodu (v daném případě s poukazem na spoluzavinění poškozeného) a se zbytkem nároku odkáže poškozeného (pozůstalé uplatňující nárok na odškodnění za usmrcení osoby blízké) na řízení ve věcech občanskoprávních, nejde v tomto rozsahu o věc pravomocně rozsouzenou a lze ji v občanskoprávním řízení znovu projednat, aniž by soud v občanskoprávním řízení byl vázán závěrem trestního soudu o spoluzavinění poškozeného.

15. Z uvedeného plyne, že ani povaha nároků na odškodnění podle § 444 odst. 3 obč. zák. nevylučuje výše zmíněný procesní postup, neboť procesní úpravy trestního i civilního práva přímo předpokládají, že soud rozhodující v občanskoprávním řízení o nároku na náhradu škody, s nímž byl poškozený odkázán na řízení ve věcech občanskoprávních, projedná (zcela či zčásti) totožný nárok, jaký již byl poškozeným neúspěšně (ne zcela úspěšně) uplatněn v trestním řízení. Teprve pravomocným rozhodnutím soudu v občanskoprávním řízení je takto uplatněný nárok poškozeného v plném rozsahu vypořádán, pokud poškozený takovou žalobu podá.

16. Aniž by bylo zapotřebí zabývat se dalšími námitkami dovolatelů, je z již uvedeného nepochybné, že usnesení odvolacího soudu není správné, neboť spočívá na nesprávném právním posouzení věci. Jelikož dovolací soud neshledal podmínky pro jeho změnu, napadené usnesení bez jednání zrušil (§ 243a odst. 1 věta první, § 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

Č. 131**Č. 131 Odpovědnost státu za škodu**

§ 9 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb., § 6 odst. 2 zákona č. 82/1998 Sb.

V řízení o náhradě újmy vzniklé v souvislosti s úkony Policie České republiky činěnými v trestním řízení jedná za Českou republiku Ministerstvo spravedlnosti, jinak Ministerstvo vnitra.

(Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 14. 6. 2017, sp. zn. 31 Cdo 874/2015, ECLI:CZ:NS:2017:31.CDO.874.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 17. 9. 2014, sp. zn. 39 Co 112/2014.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Žalobce se domáhal na žalované zaplacení částky 76 000 Kč s příslušenstvím jako náhrady škody. Ta měla vzniknout na vozidle žalobce, vydaného žalobcem pro účely trestního řízení Policií ČR tím, že o vozidlo nebylo řádně pečováno a vozidlo bylo žalobci vráceno ve stavu výrazně horším, než v jakém je žalobce Policií ČR vydal. Škoda měla spočívat v rozdílu mezi obvyklou cenou vozidla v době jeho vydání Policií ČR a obvyklou cenou vozidla po jeho vrácení žalobci, při zohlednění snížení obvyklé ceny vozidla v důsledku plynutí času. Obvyklá cena vozidla ke dni vydání věci pro účely trestního stíhání byla znaleckým posudkem vypracovaným pro žalobce stanovena na částku 152 000 Kč, po vydání vozu Policií ČR z úschovy jeho cena podle znalce činila 23 000 Kč. V důsledku běhu času však došlo v průběhu zajištění věci k poklesu obvyklé ceny vozidla na částku 99 000 Kč.
2. Obvodní soud pro Prahu 2 jako soud prvního stupně rozsudkem ze dne 17. 10. 2013, č. j. 15 C 268/2012-213, uložil žalované, aby žalobci uhradila částku ve výši 76 000 Kč se zákonným úrokem z prodlení ve výši 7,75 % p. a. od 25. 11. 2011 do zaplacení (výrok I), náhradu nákladů řízení ve výši 24 635,60 Kč a dále náklady vynaložené na znalecký posudek v částce 3 276 Kč a 3 672 Kč (výrok II).
3. Městský soud v Praze jako soud odvolací napadeným rozsudkem ze dne 17. 9. 2014, č. j. 39 Co 112/2014-264, potvrdil rozsudek soudu prvního stupně

(výrok I) a uložil žalované zaplatit žalobci náhradu nákladů odvolacího řízení ve výši 12 038,40 Kč (výrok II).

4. Soud prvního stupně i soud odvolací vyšly ze zjištění, že žalobce dne 22. 12. 2005 dobrovolně vydal předmětné vozidlo Policii ČR podle § 78 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád. Vozidlo mu bylo vráceno dne 20. 8. 2009. Žalobce byl následně policejním orgánem upozorněn na to, že si uvedené vozidlo nárokuje více subjektů, a podle § 80 odst. 1 trestního řádu byl odkázán na občanskoprávní řízení. Mezi účastníky nebylo sporu o tom, že v průběhu řízení bylo nejprve usnesením Policie ČR ze dne 6. 2. 2006, č. j. ORBR-2011/KR-HK-205, rozhodnuto, že se vozidlo vrací společnosti GE Money Auto, a. s., avšak ke stížnosti žalobce bylo toto rozhodnutí zrušeno. Žalobou podanou dne 2. 3. 2007 se žalobce u Okresního soudu v Nymburce domáhal vrácení kupní ceny vozidla ve výši 152 000 Kč po původním prodávajícím L. V. z titulu bezdůvodného obohacení, pakliže došlo k prodeji vozidla jeho osobě podle neplatné kupní smlouvy. Žaloba však byla zamítnuta s tím, že na základě této kupní smlouvy se žalobce stal platným a řádným vlastníkem daného vozidla. Ze smlouvy uzavřené mezi Policií ČR a M. K. podle § 269 odst. 2 zákona č. 531/1991 Sb., obchodní zákoník, o odtahu motorového vozidla a jeho úschově měly soudy dále za prokázané, že Policie ČR vozidlo po jeho vydání žalobcem umístila na hlídaném parkovišti u společnosti M. K. – A. M., se sídlem v B. Zde bylo vozidlo uskladněno až do jeho skutečného vydání žalobci dne 20. 8. 2009, o kterém bylo rozhodnuto usnesením Okresního soudu v Bruntále ze dne 29. 6. 2009, č. j. 2 T 185/2007-1734. V uvedené smlouvě nebyly nijak upraveny povinnosti obstaravatele M. K. týkající se zajištění provozuschopnosti vozidla. Znaleckým posudkem bylo zjištěno, že pokud by bylo o vozidlo řádně pečováno, mělo by v době jeho vrácení žalobci obecnou tržní cenu ve výši 99 000 Kč, nikoliv pouze 23 000 Kč. Podle znalce došlo k faktickému poškození vozidla ve výši 76 000 Kč, přičemž tento rozdíl nepředstavuje pokles ceny daného vozu v průběhu času, ale faktické poškození vozidla dlouhým odstavením, neprojížděním a neudržováním v době, kdy bylo v držení Policie ČR.

5. Soud prvního stupně shledal, že u daného vozidla se jednalo o předmět do- ličný, který měl být po skončení trestního stíhání navrácen zpět jeho majiteli. Za dané situace bylo na Policii ČR, aby zajistila předmětné vozidlo tak, aby po dobu, kdy bylo odňato z dispozičního práva žalobce jako jeho vlastníka, na něm nemohlo dojít ke vzniku škody. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že došlo ke vzniku faktické škody na vozidle žalobce, a to v důsledku jeho dlouhodobého odstavení, neprovozování a nedostatečného zajištění provozuschopnosti vozidla. Právě rozdíl ve snížené kvalitě vozidla při jeho vrácení žalobci ze strany Policie ČR, způsobený uvedeným opomenutím, oproti stavu, ve kterém žalobce vozidlo vydal, je škodou, ke které podle soudu prvního stupně došlo nesprávným úředním postupem Policie ČR.

6. Odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, když se ztotožnil s jeho právním posouzením věci, včetně otázky, která organizační složka státu má jednat za stát. Odpověď na danou otázku je podle odvolacího soudu zásadně určena řízením, v němž mělo dojít k nesprávnému úřednímu postupu. V dané věci šlo o nesprávný postup Policie ČR v rámci trestního řízení, a proto je podle odvolacího soudu namístě ohledně žaloby o náhradu škody proti státu jednat s Ministerstvem spravedlnosti.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Rozsudek odvolacího soudu napadla žalovaná v celém rozsahu včasným dovoláním. V něm uvedla, že rozhodnutí odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci.

8. Odvolací soud, a stejně tak i soud prvního stupně, podle žalované nesprávně určily příslušnou organizační složku mající oprávnění jednat za žalovanou stranu. V daném případě je předmětem sporu žalobcem uplatněný nárok na náhradu škody způsobené tím, že Policie ČR nezajistila řádnou péči o vozidlo žalobce, které bylo zajištěno v rámci trestního řízení. Žalovaná odkazuje na § 6 odst. 2 písm. b) zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon č. 82/1998 Sb.“ nebo „OdpŠk“), podle něhož příslušným úřadem k jednání jménem státu ve věcech náhrady škody je úřad, do jehož působnosti náleží odvětví státní správy, v níž došlo k žalované škodě. Správným výkladem citovaného ustanovení proto soudy obou stupňů měly dospět k závěru, že jednat jménem státu ve věci škody způsobené pochybením Policie ČR spadá do působnosti Ministerstva vnitra. Určení příslušné organizační složky oprávněné jednat za stát je přitom povinností soudu bez ohledu na to, jakou organizační složku označil žalobce v žalobě. Na nesprávné určení příslušné organizační složky státu žalovaná poukazovala již v předchozích fázích řízení, nicméně soud prvního stupně i soud odvolací posoudily její námitku jako nedůvodnou.

9. Z uvedených důvodů žalovaná namítá, že napadený rozsudek odvolacího soudu spočívá na nesprávném právním posouzení věci, když odvolací soud uvedenou právní otázku posoudil v rozporu s judikaturou Nejvyššího soudu. V této souvislosti poukazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2527/98, kde ve skutkově totožném případě jako v nyní projednávaném věci Nejvyšší soud rozhodl, že příslušnou organizační složkou mající oprávnění jednat za stát je Ministerstvo vnitra, a nikoli Ministerstvo spravedlnosti. Žalovaná proto navrhuje, aby Nejvyšší soud rozsudky soudů obou stupňů zrušil a věc vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

10. Žalobce ve vyjádření k dovolání uvedl, že odvolací soud posoudil věc meritorně po právní stránce zcela správně a přiléhavě, stejně jako otázku určení příslušné organizační složky jednající za žalovanou. Podotýká, že žalovaná v dovolání nepředložila žádné věcné námitky, které by mohly případně v další fázi soudního řízení přivodit změnu v meritu sporu. Pro případ, že by Nejvyšší soud shledal dovolání žalované přípustným, však žalobce uvádí, že nesprávné určení příslušné organizační složky státu by v daném případě nepředstavovalo vadu, která by mohla odůvodnit zrušení napadeného rozsudku, neboť Ministerstvo spravedlnosti navrhlo veškeré důkazní prostředky, které připadaly v úvahu za účelem obrany státu proti podané žalobě. Žalovaná tak nemohla být procesně poškozena ani v případě, že by příslušným úřadem bylo skutečně Ministerstvo vnitra. Právně významný je podle žalobce také fakt, že odpovědným subjektem je stát, a nikoli jeho konkrétní organizační složka, jejíž určení je pouze vnitřním upřesněním, které nemá na odpovědnost státu za způsobenou škodu vliv. Zrušení napadeného rozhodnutí by tudíž znamenalo pouze neúčelné a obstrukční prodlužování soudního řízení a zjevné bránění spravedlnosti.

III.

Přípustnost dovolání

11. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (viz čl. II bod 7 zákona č. 404/2012 Sb. a čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

12. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, za splnění podmínek § 241 odst. 1 o. s. ř. a obsahovalo náležitosti vyžadované § 241a odst. 2 o. s. ř. Nejvyšší soud se proto dále zabýval přípustností dovolání.

13. Podle § 236 odst. 1 o. s. ř. lze dovoláním napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, jestliže to zákon připouští.

14. Podle § 237 o. s. ř., není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešená právní otázka posouzena jinak.

15. Tříčlenný senát 30 Nejvyššího soudu, který měl podle rozvrhu práce dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky, které organizační složce státu přísluší jednat jménem státu ve věci škody způsobené na vydané nebo odňaté věci v rámci trestního řízení, k právnímu závěru odlišnému od toho, jenž

byl zastáván v dosavadní judikatuře dovolacího soudu (srov. zejména rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2527/98).

č. 131

16. Proto tříčlenný senát 30 Nejvyššího soudu rozhodl o postoupení věci podle § 20 odst. 1 zákona č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích), ve znění pozdějších předpisů, k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále jen „velký senát“). Velký senát věc projednal a rozhodl o ní v souladu s § 19 a § 20 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

a) Právní úprava

17. Podle § 9 odst. 1 zákona č. 58/1969 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou rozhodnutím orgánu státu nebo jeho nesprávným úředním postupem, nárok na náhradu škody způsobené nezákonným rozhodnutím, jakož i nárok na náhradu škody způsobené rozhodnutím o vazbě nebo trestu, je třeba předem projednat s ústředním orgánem. Jde-li o rozhodnutí vydané v občanském soudním řízení, v řízení trestním, jakož i v řízení před státním notářstvím nebo místním lidovým soudem, je ústředním orgánem ministerstvo spravedlnosti té republiky, na jejímž území má sídlo orgán, který rozhodl v prvním stupni. Jde-li však o rozhodnutí vydané v trestním řízení proti osobám podléhajícím vojenské soudní pravomoci, je tímto orgánem ústřední orgán, který vykonává správu vojenských soudů. V ostatních případech je tímto orgánem,

a) jde-li o věc náležející do působnosti Československé socialistické republiky, federální ústřední orgán, do jehož působnosti náleží odvětví státní správy, v němž bylo nezákonné rozhodnutí vydáno,

b) jde-li o věc náležející do působnosti České nebo Slovenské socialistické republiky, ústřední orgán republiky, do jehož působnosti náleží odvětví státní správy, v němž bylo nezákonné rozhodnutí vydáno, a není-li takového ústředního orgánu, ministerstvo spravedlnosti; to platí i v případě, kde nezákonné rozhodnutí vydal orgán společenské organizace (§ 1 odst. 1).

Podle § 25 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb. v právních vztazích upravených v tomto zákoně vystupuje jménem státu ústřední orgán uvedený v § 9 odst. 1.

Podle § 6 odst. 1 OdpŠk ve věcech náhrady škody způsobené rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o regresních úhradách jednají jménem státu ministerstva a jiné ústřední správní úřady (dále jen „úřad“).

Ustanovení § 6 odst. 2 OdpŠk stanoví, že úřadem podle odstavce 1 je:

a) Ministerstvo spravedlnosti, došlo-li ke škodě v občanském soudním řízení nebo v trestním řízení a dále v případech, kdy bylo soudem ve správním soudnictví vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o žalobě proti rozhodnutí územního celku v samostatné působnosti, a v případech, kdy škoda byla způsobena notářem nebo soudním exekutorem,

b) příslušný úřad, došlo-li ke škodě v odvětví státní správy, jež náleží do jeho působnosti, a dále v případech, kdy bylo soudem ve správním soudnictví

vydáno nezákonné rozhodnutí, jímž soud rozhodl o žalobě proti rozhodnutí vydanému v odvětví státní správy, jež náleží do působnosti tohoto úřadu.

Podle § 6 odst. 6 zákona č. 82/1998 Sb. úřad určený podle odstavců 1 až 5 jedná za stát jako organizační složka státu i v řízení před soudem, pokud zvláštní právní předpis nestanoví jinak.

18. Žalovanou odkazovaný rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 1999, sp. zn. 25 Cdo 2527/98, se vyjadřoval k otázce, který orgán jedná jménem státu ohledně nároku na náhradu škody vzniklé na věci vydané Policii ČR v rámci trestního řízení (vydané vozidlo shořelo v areálu Policie ČR). Nejvyšší soud v něm uvedl: „Ke škodě na vozidle došlo sice v průběhu trestního řízení (§ 12 odst. 10 tr. řádu), avšak soud nepřevzal vozidlo žalobce do depozita a ze samotného faktu, že trestní věc žalobce se podáním obžaloby dostala do stadia řízení před soudem, nelze dovozovat nesprávný úřední postup orgánů činných v trestním řízení, neboť řádné zabezpečení věci vydané pro účely trestního řízení je povinností toho státního orgánu, který zabezpečení věci provádí. ... Vzhledem k tomu, že příčina vzniku škody spočívá v nedostatečné ochraně vozidla, které bylo v dispozici orgánů policie, navíc na místě zvlášť určeném k těmto účelům a střeženém příslušníky policie, je ve smyslu § 25 odst. 1 věty poslední, zákona č. 58/1969 Sb. a § 9 odst. 1 písm. b) cit. zák. orgánem vystupujícím jménem státu v řízení o nároku žalobce na náhradu škody podle § 18 zákona č. 58/1969 Sb. Ministerstvo vnitra.“

19. V rozsudku ze dne 29. 6. 2011, sp. zn. 30 Cdo 1684/2010, se Nejvyšší soud zabýval otázkou, která organizační složka jedná za stát ohledně nároku na náhradu škody a nemajetkové újmy, jež měla žalobcům vzniknout v důsledku nezákonného rozhodnutí a nesprávného úředního postupu v trestním řízení, zejména při provádění domovní prohlídky. Nejvyšší soud k tomu uvedl: „Ustanovení § 21a odst. 1 písm. b) o. s. ř., ve spojení s § 6 OdpŠk, stanoví, která organizační složka vystupuje za stát před soudem v případě odpovědnosti státu podle zákona č. 82/1998 Sb., přitom v téže věci může za stát jednat současně jen jedna organizační složka. Ministerstvo spravedlnosti jedná jménem státu v případech odpovědnosti státu za škodu způsobenou nezákonným rozhodnutím či nesprávným úředním postupem, k nimž došlo v občanském soudním řízení nebo v řízení trestním a v určitých případech ve správním soudnictví. Trestním řízením je třeba rozumět nejen fázi řízení před soudem, ale i jednotlivé fáze trestního řízení. Ministerstvo spravedlnosti jedná za stát i ve věcech odpovědnosti státu za škodu vzniklou z činnosti všech orgánů činných v trestním řízení, tedy včetně postupů Policie ČR (srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 25. 2. 2010, sp. zn. 25 Cdo 665/2008. Všechna citovaná rozhodnutí Nejvyššího soudu jsou veřejnosti dostupná na www.nsoud.cz).“

20. Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia shledal dovolání přípustným pro řešení otázky procesního práva, které organizační složce státu přísluší jednat jménem státu ve věci škody způsobené na vydané nebo odňaté věci

v rámci trestního řízení, neboť tato otázka je v judikatuře Nejvyššího soudu posuzována rozdílně.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 131

21. V otázce toho, který orgán jedná jménem státu v případě škody způsobené v rámci trestního řízení, nedošlo ke změně podstaty právní úpravy, když podle § 9 odst. 1, za použití § 25 odst. 2 zákona č. 58/1969 Sb., jakož i podle § 6 odst. 1, 2 a 6 OdpŠk, v případě škody způsobené v rámci trestního řízení má jednat jménem státu Ministerstvo spravedlnosti.

22. Trestním řízením je přitom třeba rozumět nejen fázi řízení před soudem, ale i jednotlivé fáze trestního řízení, jak bylo správně vyloženo v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 30 Cdo 1684/2010. Ministerstvo spravedlnosti proto jedná za stát i ve věcech odpovědnosti státu za škodu vzniklou z činnosti všech orgánů činných v trestním řízení, tedy včetně postupů Policie ČR (shodně VOJTEK, P. Odpovědnost za škodu při výkonu veřejné moci. Komentář. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2012, s. 80–81).

23. Velký senát nevidí důvod k výjimce z takto zákonem nastaveného pravidla, učiněné v rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 25 Cdo 2527/98, který z hlediska určení orgánu oprávněného jednat jménem státu zohlednil okolnost, v resortu kterého orgánu veřejné moci nastala příčina vzniku škody. Je věcí zákonodárce, jak ve vztahu ke státu stanoví oprávnění ústředních orgánů jménem státu ohledně nároků na náhradu újmy jednat, a pro uvedenou teleologickou redukci nespědí ani účel dané právní úpravy. Zájem zákonodárce na tom, aby Ministerstvo spravedlnosti jednalo jménem státu ohledně újmy vzniklé v rámci trestního řízení, je totiž zřetelný z důvodové zprávy k zákonu č. 82/1998 Sb., podle níž „Ministerstvo spravedlnosti bude tedy jednat ve věcech škody vzniklé z činnosti soudů a v trestním řízení i ostatních orgánů činných v tomto řízení“.

24. Přestože je tedy Policie ČR podřízena Ministerstvu vnitra jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor, a v obecných případech pochybení Policie ČR je proto k jednání jménem státu ve věcech náhrady újmy dána příslušnost Ministerstva vnitra, v případech vzniku újmy v souvislosti s úkony Policie ČR v trestním řízení bude za stát jednat Ministerstvo spravedlnosti.

25. V posuzovaném sporu ze žalobních vyličení plyne, že se žalobce domáhá náhrady škody způsobené nesprávným úředním postupem Policie ČR, která náležitě nepečovala o vozidlo žalobce zajištěné pro účely trestního řízení.

26. Žalovaná ve svém dovolání namítala, že soudy obou stupňů jednaly s nepřislušnou organizační složkou státu, když jako příslušnou organizační složku určily Ministerstvo spravedlnosti, přičemž podle judikatury Nejvyššího soudu jednání jménem státu ve věci škody způsobené pochybením Policie ČR v rámci trestního

řízení při zanedbání péče o odňatou nebo vydanou věc spadá do působnosti Ministerstva vnitra.

27. S ohledem na výše uvedený výklad je zřejmé, že odvolací soud nepochybil, dospěl-li v souladu s názorem velkého senátu k závěru, že v dané věci má za žalovanou jednat Ministerstvo spravedlnosti, neboť jednání jménem státu ve věci tvrzené škody vzniklé pochybením Policie ČR v průběhu trestního řízení spadá podle § 6 odst. 1 a 2 OdpŠk do působnosti Ministerstva spravedlnosti, jak bylo shora vysvětleno. Dovolání žalované proto není důvodné.

č. 131

28. Nejvyšší soud z výše uvedených důvodů dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 132**Č. 132**

Odpovědnost státu za škodu, Náklady řízení, Znalecký posudek
§ 31 zákona č. 82/1998 Sb., § 15a vyhlášky č. 37/1967 Sb.

Náklady na znalecký posudek předložený účastníkem řízení lze považovat za účelně vynaložené ve smyslu § 31 odst. 1 zákona č. 82/1998 Sb. pouze v rozsahu částky, která by se významně nelišila od znalečného, jež by stát v pozici zadavatele znaleckého posudku uhradil na základě procesního předpisu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 5. 2017, sp. zn. 30 Cdo 3414/2016, ECLI:CZ:NS:2017:30.CDO.3414.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalobkyně proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 28. 5. 2015, sp. zn. 70 Co 8/2016.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Rozsudkem soudu prvního stupně ze dne 11. 11. 2014, č. j. 23 C 91/2013-73, byla žalované uložena povinnost uhradit žalobkyni částku ve výši 101 210 Kč s příslušným úrokem z prodlení (výrok I), ve zbytku byla žaloba zamítnuta (výrok II) a žádnému z účastníků nebylo přiznáno právo na náhradu nákladů řízení (výrok III).
2. Napadeným rozsudkem Městský soud v Praze jako soud odvolací změnil k odvolání obou účastnic řízení rozsudek nalézacího soudu tak, že uložil žalované uhradit kromě částky přičtené soudem prvního stupně ještě částku ve výši 20 241 Kč s příslušenstvím (výrok I). Ve zbytku rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 potvrdil a žádnému z účastníků nepřiznal právo na náhradu nákladů řízení (výrok II).
3. Odvolací soud vyšel z následujících skutkových zjištění soudu prvního stupně. Žalobkyně se domáhala náhrady škody a zadostiučinění nemajetkové újmy, jež jí byly způsobeny v důsledku zahájení a vedení trestního stíhání proti její osobě jako obviněné, resp. obžalované před Krajským soudem v Ostravě pod sp. zn. 32 T 3/2000. Žalobkyně byla zproštěna obžaloby rozsudkem jmenovaného soudu ze dne 12. 2. 2010 ve spojení s usnesením Vrchního soudu ze dne 31. 8. 2010 a usnesením Nejvyššího soudu ze dne 23. 11. 2010, sp. zn. 5 Tdo 19/2011. Na základě vedení trestního řízení předložila žalobkyně nárok na náhradu škody

představované žalobkyní v trestním řízení vynaloženými náklady na jí objednaný znalecký posudek podaný znalcem v oboru ekonomika A – C. plus, spol. s r. o., ve výši 505 750 Kč. Žalobkyně uplatila ještě další nároky. Ty však nejsou předmětem dovolání, proto se jimi dovolací soud nezabýval.

4. Obvodní soud pro Prahu 2 na základě ustálené judikatury dovolacího soudu (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1847/2001) konstatoval, že pokud trestní stíhání není ukončeno odsuzujícím rozsudkem, je třeba nárok na náhradu škody posoudit jako nárok vyplývající z § 7 zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti (notářský řád), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „OdpŠk“). Dále vyšel z následující úvahy: obvinění (obžalování) v trestním řízení nejsou zbavení práva obstarávat a předkládat vlastní důkazy, s čímž však mohou být spojeny náklady. Tyto náklady představují z pohledu OdpŠk škodu toliko tehdy, pokud jsou „účelně vynaloženy na změnu či zrušení nezákonného rozhodnutí...“ (§ 31 odst. 1 OdpŠk). Účelnost vynaložených nákladů lze dle soudu ztotožnit s tím, že takto opatřené důkazy byly trestním soudem provedeny k důkazu v hlavním líčení a současně napomohly k výslednému zproštění obžaloby toho obžalovaného, který takový posudek předložil. Náklady žalobkyně vynaložené na obstarání znaleckého posudku tak byly vyhodnoceny jako účelné a v příčinné souvislosti s nezákonným rozhodnutím o zahájení trestního stíhání žalobkyně.

5. Co se týče výše, konstatoval nalézací soud, že je mezi účastníky nesporné, že odměna byla mezi znalcem a žalobkyní stanovena jako smluvní, stejně tak nebylo sporu o její výši, tedy 1 750 Kč bez DPH za hodinu práce, přičemž bylo vyúčtováno 243 hodin. S odkazem na znění § 31 odst. 3 OdpŠk a nález Ústavního soudu ze dne 6. 2. 2007, sp. zn. Pl. ÚS 38/06, soud uzavřel, že neshledává žádné právně relevantní důvody, pro které by nebylo možno na danou otázku analogicky aplikovat § 31 odst. 3 OdpŠk a citované rozhodnutí Ústavního soudu, ačkoli nález Ústavního soudu se týkal odměny advokáta a nyní se projednává otázka odměny za znalecký posudek. Ústavní soud v uvedeném nálezu uvedl, že: „Účelem této zákonné úpravy (§ 31 odst. 3 OdpŠk, pozn. NS) je interpretace skutečné škody, spočívající v nákladech vynaložených poškozeným na zrušení nebo změnu nezákonného rozhodnutí anebo nápravu nesprávného úředního postupu, ve smyslu účelně vynaložených nákladů, přičemž za takové lze z pohledu právní jistoty považovat ty, jež jsou stanoveny zvláštním právním předpisem o mimosmluvní odměně.“ V obou případech se jedná o náklady vynaložené obžalovanou na svoji obhajobu. Soud uvedl, že plné odškodnění smluvní odměny znalce nelze při výše uvedené restrikci pro náhradu nákladů právního zastoupení odůvodnit.

6. Na základě uvedené úvahy soud postupoval podle zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících, ve znění pozdějších předpisů, a vyhlášky minister-

stva spravedlnosti č. 37/1967 Sb. k provedení zákona o znalcích a tlumočnících (dále jen jako „vyhláška“). Podle § 16 vyhlášky (ve znění účinném od 1. 1. 2003) činí odměna za znalecký posudek podle jeho náročnosti a podle míry odborných znalostí, které bylo nutné k jeho podání vynaložit, za jednu hodinu práce 100 až 350 Kč. Soud použil pro výpočet maximální možnou sazbu za hodinu práce, dále připočetl příslušnou DPH.

7. K odvolání žalobkyně i žalované změnil odvolací soud rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 2 tak, jak je výše uvedeno, přičemž podal následující odůvodnění. Odvolací soud se ztotožnil s právním názorem nalézacího soudu, co se týče otázky rozsahu náhrady nákladů vynaložených žalobkyní na obstarání znaleckého posudku jako jednoho z důkazů pro trestní řízení. Na rozdíl od soudu prvního stupně však odvolací soud aplikoval § 20 vyhlášky, která umožňuje zvýšení odměny za znalecký posudek až o 20 %, pokud je znalecký posudek vzhledem k okolnostem případu mimořádně obtížný. Změna odvoláním napadeného rozsudku pak spočívala v přiznání žalované částky odpovídající 20% navýšení sazby za hodinu práce autora znaleckého posudku.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Usnesení odvolacího soudu v rozsahu té části rozsudku, již byla zamítnuta žaloba do zbytku částky uplatněné jako náhrada škody za zaplacenou cenu znaleckého posudku (konkrétně 384 299 Kč), napadla žalobkyně dovoláním, jehož přípustnost spatřuje v tom, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, a to zda je možné přiznat náhradu nákladů vynaložených poškozeným (obviněným) v trestním řízení za vypracování znaleckého posudku pouze do výše určené § 16 vyhlášky, nebo lze přiznat i vyšší část nákladů, kterou poškozený znaleci (znaleckému ústavu) uhradil na základě smluvní ceny sjednané podle § 15a odst. 3 vyhlášky.

9. Jako dovolací důvod dovolatel uvádí nesprávné právní posouzení věci. Namítá, že nález Ústavního soudu sp. zn. Pl. ÚS 38/06, na němž soudy obou stupňů založily svoji argumentaci, není na zkoumanou problematiku přílehlavý, neboť analogie s § 31 odst. 3 OdpŠk není namístě, a naopak by se měl aplikovat výlučně odstavec první uvedeného ustanovení. Odstavec třetí je ustanovením zvláštním k obecnému odstavci prvnímu § 31 OdpŠk a věnuje se výlučně úpravě náhrady nákladů právního zastoupení. Náhrada jiných nákladů řízení by se proto měla posuzovat výlučně podle odstavce prvního.

10. Dle žalobkyně jsou vyhláškou konstruovány dva způsoby výpočtu ceny znaleckého posudku. Podle § 15a odst. 2 vyhlášky se odměna příslušející znaleckému ústavu se stanoví podle sazeb odměn za znalecké posudky (§ 16), pokud je znalec-

ký posudek podáván v řízení před soudem, jiným státním orgánem nebo orgánem vykonávajícím na základě zákona veřejnou správu, a znalecký ústav byl k podání znaleckého posudku ustanoven orgánem, který řízení vede. Podle § 15a odstavce třetího vyhlášky platí, že nejde-li o podání znaleckého posudku podle odstavce 2, náleží znaleckému ústavu znalečné ve výši odpovídající smluvní ceně účtované znaleckým ústavem za odborné posudky, expertizy nebo obdobné úkony a neplatí limitace ceny zakotvená v § 16 vyhlášky. Žalobkyně má za to, že analogické použití § 15a odst. 2 vyhlášky na „civilní osoby“ jen na základě toho, že výpočet náhrady nákladů na zastupování advokátem, tak i odměňování znalců probíhá na základě podzákoného předpisu, je vyloučeno a znamená nesprávnou aplikaci práva.

11. Žalobkyně proto upozorňuje, že citovaný nálezný Ústavního soudu Pl. ÚS 38/06 nepracuje vůbec s otázkou znaleckých posudků a omezení aplikace pouze na případ vztahující se k odměně za zastupování advokáta nasvědčuje i použitá terminologie vlastní předpisům o odměňování advokátů. Vedle toho poukazuje na nálezný Ústavního soudu ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. I ÚS 626/06, kde se Ústavní soud „stěžovatele zastal, neboť“ podle jeho názoru nelze na kupujícím žádat, aby hledal nejlevnějšího znalce, aby se vyvaroval eventuálně hrozícího závěru, že soud cenu, kterou zaplatil za znalecký posudek, posoudí jako přemrštěnou a zcela neodpovídající. Důsledkem takového postupu by pak byla zvýšená ochrana prodávajícího proti spotřebiteli, byť je zřejmé, že žádné z těchto nákladů by nevznikly, pokud by byl sám prodávající při vyřizování reklamací postupoval řádně.“

12. Vedle uvedené argumentace upozorňuje žalobkyně na rozdílnost v judikatuře odvolacího soudu v téže otázce. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 14. 1. 2016, č. j. 29 Co 321/2015-832, přiznal dalšímu ze spoluobviněných žalobkyně (žalovaná byla shodná jako v tomto řízení) náhradu nákladů na obstarání si znaleckých posudků v plné výši jejich smluvní ceny s odůvodněním: „Žalobci pak nelze přičítat k tíži (a shledat tudíž náklad na znalecké posudky zčásti neúčelným), že za znalecké posudky zpracované na základě dohody se znalci nezaplatil odměnu ve výši upravené v ustanovení vyhlášky č. 37/1967 Sb. pro účely odměňování znalců za podávání posudků v řízeních před státními orgány. V řízení nevyšlo najevo (a neodpovídá to obecně známým zkušenostem), že by žalobce byl reálně schopen předmětné posudky opatřit za odměnu vypočtenou dle sazeb § 16 vyhlášky, tedy za sumu pravděpodobně nižší než na jejich opatření skutečně vynaložil.“

13. Žalobkyně má proto za to, že soudy obou stupňů postupovaly při řešení předestřené otázky na základě nesprávných právních normy (§ 31 odst. 3 OdpŠk), ač měly aplikovat § 31 odst. 1 OdpŠk, a dále nerespektovaly § 15a odst. 2 a 3 vyhlášky a výši náhrady určily podle § 16 vyhlášky, k jehož aplikaci chyběly podmínky. Navrhuje proto, aby dovolací soud napadené rozhodnutí změnil tak, že bude žalobkyni přiznána částka ve výši 404 540 Kč s příslušenstvím, *in eventum* napadené rozhodnutí zruší a věc vrátí odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

14. Žalovaná se k dovolání nevyjádřila.

III.

Přípustnost dovolání

č. 132

15. Nejvyšší soud v dovolacím řízení postupoval a o dovolání rozhodl podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném od 1. 1. 2014 (viz čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb.), dále jen „o. s. ř.“.

16. Dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou, řádně zastoupenou podle § 241 odst. 1 o. s. ř., dovolací soud se proto zabýval jeho přípustností.

17. Dovolání je přípustné pro zodpovězení otázky, zda je možné přiznat náhradu nákladů vynaložených poškozeným (obviněným) v trestním řízení za vypracování znaleckého posudku pouze do výše určené § 16 vyhlášky nebo lze přiznat i vyšší náhradu v rozsahu nákladů, které poškozený znalci (znaleckému ústavu) uhradil na základě smluvní ceny sjednané podle § 15a odst. 3 vyhlášky.

IV.

Důvodnost dovolání

18. Dovolání není důvodné.

19. Podle § 242 odst. 3 o. s. ř., je-li dovolání přípustné, dovolací soud přihlédne též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, odst. 2 písm. a), b) a odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Dovolací soud však v posuzovaném řízení žádné vady neshledal.

20. Dosavadní ustálená judikatura dovolacího soudu k náhradě škody podle § 31 OdpŠk je založena na zásadě, že není nahrazována skutečná škoda (tedy finanční prostředky skutečně vynaložené), ale na tom, že stát za stanovených podmínek hradí účelně a důvodně vynaložené náklady. Za takové lze z pohledu právní jistoty považovat ty, jež jsou stanoveny procesními předpisy nebo zvláštním právním předpisem o mimosmluvní odměně (např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 4. 2016, sp. zn. 30 Cdo 4145/2015, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 23. 4. 2013, sp. zn. 30 Cdo 101/2013). Uvedené vychází z nálezů Ústavního soudu Pl. ÚS 38/06, který se věnoval primárně posouzení ústavnosti § 31 odst. 4 věty třetí OdpŠk, přičemž se však v rámci odůvodnění Ústavní soud vyjadřoval také k obecným principům odškodnění podle § 31 OdpŠk jako celku.

21. Podle § 31 odst. 1 OdpŠk platí, že náhrada škody zahrnuje takové náklady řízení, které byly poškozeným účelně vynaloženy na zrušení nebo změnu nezákonného rozhodnutí nebo na nápravu nesprávného úředního postupu. Odstavec třetí stanoví, že náklady zastoupení jsou součástí nákladů řízení. Zahrnují účelně vynaložené hotové výdaje a odměnu za zastupování. Výše této odměny se určí podle ustanovení zvláštního právního předpisu o mimosmluvní odměně.

22. Zjevným východiskem dosavadní judikatury dovolacího soudu je tu zásada vyjádřená v odstavci prvním – odstavec třetí vztahující se výslovně k nákladům

za zastupování je i svou větou druhou odkazující na zvláštní předpis upravující mimosmluvní odměnu projekcí takové zásady (Ústavní soud takovou konkrétní úpravu označuje v uvedeném plenárním nálezu za „interpretaci skutečné škody“), když zákon explicitně uvádí, jakou výši nákladů zastoupení má za skutečnou škodu.

č. 132

23. Nejvyšší soud vychází při řešení dovoláním předložené právní otázky k výkladu § 31 odst. 1 OdpŠ ve vztahu k nákladům vzniklých poškozenému tím, že v trestním, a vůbec soudním, řízení předloží k důkazu znalecký posudek, výše nákladů, jehož pořízení je představována smluvním ujednáním o výši odměny znalce, z toho, že je zapotřebí přihlédnout k historickému kontextu vývoje předpisů o znalcích a tlumočnících a stanovení výše odměny za ně, a zhodnotit možnosti a význam předkládání znaleckých posudků v příslušných řízeních.

24. Z § 1 odst. 1 zákona č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících („Účelem zákona je zajištění řádného výkonu znalecké a tlumočnické činnosti v řízení před orgány veřejné moci, jakož i znalecké a tlumočnické činnosti prováděné v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob.“), a z § 12 vyplývá, že zákon upravuje dva případy podávání znaleckého posudku: a) v řízení před orgány veřejné moci, b) v souvislosti s právními úkony fyzických nebo právnických osob. Zpracování znaleckého posudku pro účely obhajoby v trestním řízení a pro potřeby zjišťování skutkového stavu v soudním řízení obecně nepochybně spadá pod první případ.

25. Ustanovení § 17 téhož zákona původně (tj. až do konce roku 2011) určovalo odměnu pouze podle stanovených sazeb. Teprve od 1. 1. 2012, „je-li znalecký posudek (tlumočnický úkon) zadán orgánem veřejné moci, řídí se odměna ustanoveními prováděcího právního předpisu“ (odstavec 2). „Není-li odměna určena podle odstavců 2 a 3, řídí se smlouvou mezi znalcem (tlumočníkem) a osobou, která znalecký posudek (tlumočnický úkon) objednala.“ odstavec 4 umožňuje určení výše odměny dohodou. V tomto novelizovaném znění se již zákon neдрží základního členění podle účelu znaleckého posudku, nýbrž rozlišuje podle osoby, která posudek zadala.

26. Prováděcí vyhláška č. 37/1967 Sb. po celou dobu v prakticky nezměněné podobě stanoví (§ 29): „Odměny a náhrady nákladů za znalecké posudky a tlumočnické úkony provedené na žádost organizace na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr se řídí předpisy, které obecně upravují odměňování těchto prací. Těchto předpisů se použije přiměřeně i pro stanovení odměny za znalecké posudky (tlumočnické úkony) provedené na základě smlouvy mezi znalcem (tlumočníkem) a občanem.“ V případech znaleckých ústavů pak vyhláška teprve od 1. 7. 1990 upravuje možnost stanovení odměny na základě hospodářské smlouvy. Zde pro změnu až do 31. 12. 2002 zákon nerozlišoval mezi podáním posudku pro soukromé účely a podáním posudku v řízení na základě ustanovení orgánem, který řízení vede, jak je tomu podle v současnosti účinného znění.

27. Znalecký posudek předložený účastníkem řízení je v občanském soudním řádu (§ 127a o. s. ř.) upraven od 1. 9. 2011. Současně bylo novelizováno i § 151 odst. 2 o. s. ř. tak, že „Náhradu za odměnu znalce, který podal posudek podle § 127a, soud určí podle sazby odměny stanovené zvláštním právním předpisem. Jinak soud vychází z nákladů, které účastníku prokazatelně vznikly“. Úprava v civilním řízení tak v podstatě přejala úpravu z trestního řádu (§ 110a), kde již od 1. 1. 2002 byla výslovně upravena možnost znaleckého posudku předloženého stranou. Je přitom zřejmé, že takové posudky již byly podávány v řízení před soudem účastníky dříve (srov. např. v trestním soudnictví R 66/1980), nicméně procesní předpisy a v podstatě ani zákon o znalcích a tlumočnících je za znalecké posudky nepovažovaly. Jejich rovné uplatnění bylo do procesních předpisů zaváděno postupně, přičemž souběžně s tím nedošlo k novelizaci zákona o znalcích a tlumočnících. Ten tak jako by s tímto typem znaleckých posudků, tj. sice pro řízení, ale na účastnickou objednávku, stále nepočítá a tomu odpovídá i absence výslovné úpravy stanovení výše odměny za ně v uvedené vyhlášce.

28. Z uvedeného plyne, že v době přijetí zákona č. 82/1998 Sb. nebyla zákonodárcem ani pocítována potřeba konkrétní projekce („interpretace“) úpravy nákladů za účastníky předložených znaleckých posudků tak, jak to výslovně učinil v případě nákladů právního zastoupení, neboť o tomto druhu nákladů řízení neuvažoval, a tak ani neřešil limitaci těchto nákladů sazbou mimosmluvní odměny.

29. Nejvyšší soud pro tuto vazbu procesně upraveného a judikaturního vývoje přípustnosti předkládání znaleckých posudků účastníky (stranami) a absence právní úpravy výše odměny za tak předložené znalecké posudky, z níž plyne, že zákonodárce v době přijímání zákona č. 82/1998 Sb. neshledával důvod pro výslovnou úpravu řídké právní praxe, vychází z toho, že je namísteš respektovat dosavadní pojmání a výkladovou praxi vyjádřenou v § 31 odst. 1 OdpŠk, která podmiňuje rozsah škody účelností vynaložených nákladů. Pojem účelnosti zde pak není namísteš vykládat úspěchem poškozeného v řízení, nýbrž tím, že znalecký posudek byl vůbec v řízení procesně použit jako důkazní prostředek a že jeho závěry se staly součástí zjištěného skutkového stavu a že odměna za něj účastníkem (stranou) vynaložená je přiměřená odměně, která by byla soudy (orgány činnými v trestním řízení) znalci či znaleckému ústavu přiznána.

30. Lze proto výkladem i při absenci výslovné právní úpravy shrnout, že účelnost nákladů za v řízení předložený znalecký posudek podle § 31 odst. 1 OdpŠk lze nalézt i u poškozeného pouze v rozsahu částky, kterou by zřetelně neodlišně, být v pozici zadavatele znaleckého posudku, uhradil stát na základě procesního právního předpisu. Takové posuzování by nemělo být založeno na přesné identitě výpočtu, v posuzovaném případě však z pohledu žalobního žádání jde o čtyřnásobek toho, co za účelné s rozumnými důvody považoval odvolací soud.

31. Žalobkyně namítla, že jiný senát Městského soudu v Praze jako soud odvolací rozhodl skutkově shodou věc odlišně než v napadeném rozhodnutí. Ve smys-

lu § 159a odst. 3 o. s. ř. je v rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, závazný též pro všechny orgány. Odůvodnění jako takové proto zásadně závazné není. Je však nutno podotknout, že s ohledem na shora uvedené není žalobkyní uvedený rozsudek Městského soudu ze dne 14. 1. 2016, č. j. 29 Co 321/2015-832, postaven na s tímto rozhodnutím dovolacího soudu totožných základech, neboť zaměňuje výsledek trestního řízení (zproštění obžaloby, resp. nevydání odsuzujícího rozsudku) s účelností a důvodností vynaložených nákladů a opouští tak koncept účelnosti, který je výslovně zakotven v § 31 odst. 1 OdpŠk. (Dovolání žalované České republiky – Ministerstva spravedlnosti proti uvedenému rozhodnutí Městského soudu v Praze bylo odmítnuto pro vady usnesením Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2016, sp. zn. 30 Cdo 2336/2016, podle § 243c odst. 1 o. s. ř., aniž by se dovolací soud věcně případem zabýval.)

32. Závěrem je vhodné též poukázat na to, že právní úprava je postavena na předpokladu, že výsledek znaleckého zkoumání – co by posuzování odborných skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí – by měl být od jakéhokoli znalce se shodnou odborností a též specializací. Nelze i proto pro poměry odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci nalézt souvislost účelnosti pro náklady vyšší, než by byly přiznány soudem (či jinými orgány), a které jsou vyvolány situací na trhu či individuálním nastavením poptávky.

33. Namítá-li žalobkyně, že se Ústavní soud v nálezu ze dne 25. 1. 2007, sp. zn. I ÚS 626/06, „stěžovatele zastal“ a přiznal mu náhradu celé výše ceny, kterou zaplatil za vyhotovení znaleckého posudku, nelze s ní souhlasit, jelikož v citovaném rozhodnutí řešená situace se týkala nákladů, které vynaložil jeden z účastníků při uplatňování své pohledávky ve spotřebitelském sporu jako jejího příslušenství (viz § 121 odst. 3 obč. zák.). Ve zde posuzované věci se však jedná o náklady řízení jako takové a o jejich náhradu státem z hlediska jeho odpovědnosti za škodu v rozsahu zákonné úpravy.

34. Jelikož dovolací soud neshledal dovolání důvodným, řešení rozhodné právní otázky odvolacím soudem je v zásadě správné, postupoval podle § 243d písm. a) o. s. ř. a dovolání zamítl.

Č. 133**Č. 133**

Náhrada škody, Náhrady při ublížení na zdraví a při usmrcení (o. z.), Dědění § 2009 odst. 2 o. z., § 3069 o. z., § 3079 o. z., § 2958 o. z., § 579 odst. 2 obč. zák.

Zemřel-li v době od 1. 1. 2014 poškozený, jenž utrpěl újmu na zdraví před tímto datem, stávají se součástí pozůstalosti (§ 1475 odst. 2 a § 3069 o. z.) nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, které poškozený za svého života uplatnil u soudu.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. 4. 2017, sp. zn. 25 Cdo 3556/2016, ECLI:CZ:NS:2017:25.CDO.3556.2016.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti usnesení Městského soudu v Praze ze dne 22. 4. 2016, sp. zn. 69 Co 97/2016.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. S. H. se žalobou podanou u Obvodního soudu pro Prahu 8 dne 13. 8. 2014 domáhala náhrady újmy na zdraví s odůvodněním, že byla zraněna při dopravní nehodě 9. 5. 2013, proto žádá bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění podle zákona č. 40/1964, občanského zákoníku, účinného do 31. 12. 2013 (dále též jen „obč. zák.“), ve výši 15 000 000 Kč v souladu s vyhláškou č. 440/2001 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění. Žalobkyně zemřela dne 20. 10. 2014.

2. Obvodní soud pro Prahu 8 usnesením ze dne 26. 1. 2016, č. j. 7 C 122/2014-45, rozhodl, že v řízení se na místo s dosavadní žalobkyní pokračuje s jejím procesním nástupcem D. H., který podáním ze dne 5. 3. 2015 navrhl, aby řízení pokračovalo, neboť byl usnesením Obvodního soudu pro Prahu 5 ze dne 3. 3. 2015, č. j. 32 D 1348/2014-82, potvrzen jako jediný dědic původní žalobkyně, která zemřela v průběhu řízení. Soud prvního stupně dospěl k závěru, že žalobkyně ztratila způsobilost být účastníkem řízení dříve, než bylo pravomocně skončeno, a povaha věci v souladu s § 107 odst. 2 o. s. ř. umožňuje pokračovat s jejím právním nástupcem.

3. K odvolání žalované Městský soud v Praze usnesením ze dne 22. 4. 2016, č. j. 69 Co 69/2016-97, usnesení soudu prvního stupně potvrdil. Dospěl k závěru, že z § 1475 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1.

2014 (dále též jen „o. z.“), vyplývá, že pozůstalost tvoří i práva vázaná výlučně na osobu zůstavitele, pokud byla zůstavitelem před jeho smrtí uplatněna žalobou u soudu. Právo na bolestné i náhradu za ztížení společenského uplatnění je právo vázané výlučně na osobu, avšak v projednávané věci uplatnila žalobkyně tato práva u soudu jako orgánu veřejné moci, a proto jsou součástí pozůstalosti. Ze žádného ustanovení občanského zákoníku nevyplývá, že smrtí věřitele tato práva zanikají. Kromě toho se nároky z újmy na zdraví způsobené následkem dopravní nehody ze dne 9. 5. 2013 uplatňují přímo vůči pojistiteli škůdce podle § 9 zákona č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem motorového vozidla, a nejde tedy o nároky osobní povahy.

č. 133

II.

Dovolání a vyjádření k němu

4. Usnesení odvolacího soudu napadla žalovaná dovoláním, jehož přípustnost dovazuje z toho, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného práva, která v rozhodovací praxi odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Formuluje otázku, zda v případě, že k porušení povinnosti stanovené právními předpisy došlo v období do 31. 12. 2013, zatímco k úmrtí poškozeného po tomto datu se pro přechod práv vázaných výlučně na osobu zůstavitele použije dosavadní právní úprava, tj. zákon č. 40/1964 Sb., či úprava nová, tj. zákon č. 89/2012 Sb. Má za to, že odvolací soud nezdůvodnil, ze kterého z přechodných ustanovení nového občanského zákoníku vycházel, a proto je jeho rozhodnutí nepřezkoumatelné. Namítá, že aplikace § 1475 o. z. na daný skutkový stav není správná a že mělo být použito § 3079 odst. 1 o. z., které se vztahuje na vznik, změnu a zánik práv, ve spojení s § 579 odst. 2 obč. zák. Dále pokládá otázku, zda v posuzovaném případě právo zemřelé poškozené na bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění přechází na dědice, či nikoli. Podle dovolatele odvolací soud nesprávně vyložil § 2009 odst. 2 o. z., neboť smrtí věřitele zaniká právo na bolestné a náhradu za ztížení společenského uplatnění a z podstaty věci je vyloučeno, aby se součástí pozůstalosti stalo zaniklé právo. Navrhl proto, aby bylo usnesení změněno tak, že se řízení zastavuje.

III.

Přípustnost dovolání

5. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a o. s. ř.) shledal, že dovolání bylo podáno včas, osobou k tomu oprávněnou – účastníkem řízení (§ 240 odst. 1 o. s. ř.), zastoupeným advokátem ve smyslu § 241 o. s. ř., a je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť dovolacím soudem dosud nebyly vyřešeny otázky, zda pozůstalost ve smyslu § 1475 odst. 2 o. z. tvoří i právo na náhradu za bolest a ztíže-

ní společenského uplatnění, bylo-li uznáno či uplatněno u orgánu veřejné moci, a zda lze § 1475 odst. 2 o. z. na základě přechodného ustanovení § 3069 o. z. aplikovat také na případy, kdy újma na zdraví vznikla v době do 31. 12. 2013, zatímco v době po tomto datu bylo právo na náhradu újmy uplatněno u orgánu veřejné moci a poškozený zemřel. Dovolání není důvodné.

č. 133

IV.

Důvodnost dovolání

6. Nesprávné právní posouzení věci (§ 241a odst. 1 o. s. ř.), které dovolatelka uplatňuje jako dovolací důvod, může spočívat v tom, že odvolací soud věc posoudil podle nesprávného právního předpisu, nebo že správně použitý právní předpis nesprávně vyložil, případně jej na zjištěný skutkový stav věci nesprávně aplikoval.

Podle § 579 odst. 2 obč. zák. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu; zanikne i právo na bolestné a na náhradu za ztížení společenského uplatnění.

Podle § 1475 odst. 2 o. z. pozůstalost tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci.

Podle § 2009 odst. 2 o. z. smrtí věřitele právo zanikne, bylo-li plnění omezeno jen na jeho osobu.

7. Nároky na náhradu za bolest (tělesné a duševní strádání při škodné události a v době léčení) a ztížení společenského uplatnění (trvalé zdravotní následky projevující se v omezené možnosti zapojení do různých životních činností) podle § 444 odst. 1 obč. zák., ač nazývané škodou na zdraví, měly povahu nemajetkové újmy, dotýkající se osobnostní integrity poškozeného garantované základním právem na zdraví. S ohledem na tento charakter práva spojeného s osobou poškozeného i na explicitní vyjádření v § 579 odst. 2 obč. zák., které nebylo doprovázeno žádnou další úpravou pro oblast dědění, se judikatura i doktrína v zásadě shodly na závěru, že nárok na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění je vázán výlučně na osobu poškozeného bez ohledu na to, zda byl uznán nebo uplatněn u orgánu veřejné moci. Nároky poškozeného, který posléze zemřel, tak nepřecházely na dědice ani v případě, že byly již pravomocně přiznány soudním rozhodnutím (srov. rozhodnutí publikovaná pod č. 31/1973 a č. 20/1966 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, dále též jen „Sbírka“). Zemřel-li dovolatel (ztratil způsobilost být účastníkem řízení) v průběhu dovolacího řízení, okamžikem jeho smrti zanikl uplatněný nárok na náhradu za ztížení společenského uplatnění (předmět dovolacího řízení) podle § 579 odst. 2 věty za středníkem obč. zák., aniž by došlo k jeho přechodu na dědice (k tomu srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 1. 8. 2008, sp. zn. 25 Cdo 3514/2007, publikované pod C 6554 v Souboru civilních

rozhodnutí NS, C. H. Beck, dále též jen „Soubor“, a ze dne 27. 4. 2011, sp. zn. 25 Cdo 1025/2010).

8. Zatímco úprava účinná do 31. 12. 2013 (ustanovení § 579 odst. 2 obč. zák.) podávala zcela jasnou odpověď na tuto otázku, současná úprava, účinná od 1. 1. 2014 v § 2009 odst. 2 o. z. dovětek o zániku práva na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění neobsahuje. Proto je namístě dovodit, že právo na náhradu nemajetkové újmy na zdraví má sice charakter práva osobně spojeného s osobou poškozeného, nezaniká však jeho smrtí bezvýjimečně, resp. zákon může stanovit výjimky, kdy toto právo přechází na dědice. Takovou výjimku zakládá právě § 1475 odst. 2 o. z., v němž je nově pozůstalost vymezena tak, že tvoří celé jmění zůstavitele, kromě práv a povinností vázaných výlučně na jeho osobu, ledaže byly jako dluh uznány nebo uplatněny u orgánu veřejné moci. Jde tedy o jednoznačnou dikci stanovící podmínky, za nichž se právo vázané na osobu poškozeného může stát předmětem dědění.

9. Takové pojetí odpovídá proklamované diskontinuitě s předchozím občanským zákoníkem a i důvodová zpráva k tomuto ustanovení nového občanského zákoníku, byť může být toliko doplňujícím vodítkem při interpretaci právních norem (rozhodující je výklad textu a účelu zákona), jednoznačně osvětluje záměr zákonodárce, že „posun oproti stávající úpravě je zejména v opuštění široce formulovaného pravidla § 579 stávajícího obč. zák. o zániku subjektivních práv a povinností vázaných jen na osobu dlužníka nebo věřitele jeho smrtí. Podle § 1475 odst. 2 spadají do pozůstalosti i subjektivní práva a povinnosti zakládající se pouze na osobních poměrech zůstavitele, pokud byly jako dluh uznány nebo jako pohledávka uplatněny tak, že to vede k určení nebo uspokojení nároku zásahem veřejné moci. Důsledkem toho přejdou do pozůstalosti např. i zůstavitelova práva na bolestné, na satisfakci v penězích apod., byla-li za jeho života uznána nebo zažalována“. Tento závěr sdílí i část právnícké literatury, srov. např. KINDL, T. in ŠVESTKA, J., DVOŘÁK, J., FIALA, J. a kol. Občanský zákoník. Komentář. Svazek V. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 532. Jde zjevně o návrat k poměrům, které v této oblasti panovaly za účinnosti Obecného zákoníku občanského z roku 1811 (srov. § 531 a § 1325) a které i tehdejší judikatura vymezila tak, že „bolestné jest zděditelné pouze tehdy, bylo-li za života poškozeného buď smlouvou (smírem) uznáno, nebo poškozeným soudně vymáháno“ (k tomu srov. např. plenární rozhodnutí bývalého rakouského Nejvyššího soudu ve Vídni ze dne 17. 6. 1913 Pres 169/13, judikát č. 204, Nowakova sbírka č. 1503, či na něj odkazující rozhodnutí NS Rv I 183/23, Sbírka rozhodnutí, Vážný). Navíc i podle § 335 zákona č. 141/1950 Sb., občanský zákoník, účinného od 1. 1. 1951 do 31. 3. 1964, závazek k náhradě bolestného a k náhradě za zohyzdění nezaniká smrtí oprávněného, byl-li nárok již oprávněným uplatněn.

10. Pro úplnost lze poukázat na odlišnost § 328 odst. 1 zák. práce, podle kterého platí, že peněžité práva zaměstnance jeho smrtí nezanikají. Z rozsudku Nejvyššího

soudu ze dne 7. 4. 2011, sp. zn. 21 Cdo 936/2010, uveřejněného pod č. 152/2011 Sbírky, se podává, že právo zaměstnance na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění, které vzniklo od 1. 1. 2007, smrtí zaměstnance nezaniká; v plné výši se stává předmětem dědění a přechází na toho, komu tato pohledávka podle výsledku dědického řízení připadla. Z textu § 328 odst. 1 zák. práce i citovaného rozsudku je zřejmé, že toto právo smrtí nezaniká a pohledávka se stává předmětem dědického řízení, aniž by muselo být toto právo uznáno či uplatněno u orgánu veřejné moci, jak odlišně vyplývá z § 1475 odst. 2 o. z. Navzdory nálezu sp. zn. IV. ÚS 444/11, který prosazuje zásadu jednotnosti a bezrozpornosti právního řádu a zásadně zapovídá odlišný přístup k obdobným právním institutům v jednotlivých právních odvětvích, je zřejmé, že zákonodárce se rozhodl pro odlišnou úpravu přechodu nároku na náhradu nemajetkové újmy na zdraví podle občanského zákoníku a zákoníku práce. Takový přístup zákonodárce, který vyplývá z výkladu § 1475 odst. 2 o. z. ve srovnání s § 328 odst. 1 zák. práce věty za středníkem, lze respektovat, přičemž nelze přehlédnout, že nová občanskoprávní úprava se s pracovněprávní sblížíže oproti zcela rozdílnému stavu panujícímu do 31. 12. 2013.

11. Lze tedy uzavřít, že uplatnil-li poškozený za svého života u soudu nároky na náhradu nemajetkové újmy na zdraví vyjmenované v § 2958 o. z., tvoří tyto nároky podle zákona č. 89/2012 Sb. v případě jeho smrti pozůstalost a mohou přejít na dědice. Zbývá pak vyřešit, zda se toto pravidlo použije i v případě, že škodná událost nastala před účinností zákona č. 89/2012 Sb., avšak poškozený zemřel již za účinnosti nového občanskoprávního kodexu.

12. Podle § 3079 odst. 1 o. z. právo na náhradu škody vzniklé porušením povinnosti stanovené právními předpisy, k němuž došlo přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, se posuzuje podle dosavadních právních předpisů.

13. Podle § 3069 o. z. se při dědění použije právo platné v den smrti zůstavitele.

14. Jestliže k porušení právní povinnosti řidiče, který způsobil původní žalobkyni újmu na zdraví, došlo za účinnosti zákona č. 40/1964 Sb., řídí se základ a výše nároků poškozené tímto předpisem. Okolnost, že po uplatnění nároku u soudu žalobkyně zemřela již za účinnosti zákona č. 89/2012 Sb. (dne 20. 10. 2014), znamená, že nedošlo k zániku jejich práv na náhradu za újmu na zdraví podle 579 odst. 2 obč. zák. a že v otázkách dědění se uplatní přechodné ustanovení § 3069 o. z., které je standardním pravidlem dědického práva, zakládajícím použitelnost té právní úpravy, jež byla účinná v den smrti zůstavitele [SVOBODA, J., KLIČKA, O. Dědické právo v praxi. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2014, s. 19, a FIALA, R., DRÁPAL, L. a kol. Občanský zákoník IV. Dědické právo (§ 1475–1720). Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2015, s. 618]. Jde o princip nepravé zpětné účinnosti (retroaktivity), který počítá s použitím nové právní úpravy na právní vztah jinak podléhající právní úpravě předešlé. Na tomto principu, jenž je i z hlediska ústavních principů přípustný, je nový občanský zákoník založen (rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 16. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3612/2014, uveřejně-

ný pod č. 4/2016 Sbírky, a usnesení téhož soudu ze dne 18. 4. 2017, sp. zn. 30 Cdo 89/2015). Znamená to tedy, že veškeré otázky hmotného práva spojené s děděním (s výjimkou dílčích otázek řešených speciálně § 3070 až 3072 o. z., o něž však v posuzované věci nejde) po zůstaviteli zemřelém od 1. 1. 2014, včetně předmětu dědictví, se řídí úpravou dědického práva podle zákona č. 89/2012 Sb.

č. 133

15. Z toho je pak zřejmé, že na dědice poškozené, která utrpěla újmu na zdraví v době do 31. 12. 2013, přechází děděním nároky na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění podle § 444 odst. 1 obč. zák., jestliže poškozená zemřela po uvedeném datu, avšak tyto nároky za svého života uplatnila u soudu. Tehdy totiž právo poškozeného na náhradu za bolest a ztížení společenského uplatnění smrtí poškozeného nezaniká a v plné výši se stává předmětem dědického řízení za podmínek uvedených v § 1475 odst. 2 o. z.

16. Protože je napadené rozhodnutí z pohledu uplatněného dovolacího důvodu správné, Nejvyšší soud dovolání žalované podle § 243d písm. a) o. s. ř. zamítl.

Č. 134**Č. 134****Nadace (o. z.) [Korporace (o. z.)]**

§ 344 odst. 1 o. z., § 347 odst. 1 o. z., § 3049 odst. 2 o. z.

Zakladatel nadace nemohl postupem podle § 3049 odst. 2 o. z. snížit nadační kapitál v rozporu s ustanoveními § 344 a násl. o. z.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 5. 2017, sp. zn. 29 Cdo 4921/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.CDO.4921.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání navrhovatelky proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 30. 7. 2015, sp. zn. 5 Cmo 49/2015.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Krajský soud v Ostravě (dále jen „rejstříkový soud“) usnesením ze dne 2. 12. 2014, č. j. N 280/RD76/KSOS, Fj 90437/2014, k návrhu Nadace OKD (dále též jen „navrhovatelka“) rozhodl o výmazu dvou stávajících členů správní rady, zápisu dne zániku jejich funkce a o zápisu dvou nových členů správní rady (výrok I.) a zamítl návrh na zápis snížení výše nadačního kapitálu a změny výčtu nadačního majetku (výrok II.).

2. V záhlaví označeným usnesením Vrchní soud v Olomouci k odvolání navrhovatelky potvrdil rozhodnutí rejstříkového soudu ve výroku II.

3. Soudy vyšly (mimo jiné) z toho, že:

1) Nadace OKD vznikla ke dni 25. 1. 2008 podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech a o změně a doplnění některých souvisejících zákonů (zákon o nadacích a nadačních fondech). Jejím zakladatelem byla společnost OKD, a. s. (dále jen „zakladatel“).

2) Původní výše nadačního jmění (500 000 Kč) byla postupně zvyšována až na 53 000 000 Kč; tato výše byla do nadačního rejstříku zapsána ke dni 22. 2. 2011. Nadační jmění tvoří peněžní prostředky uložené na bankovním účtu.

3) Zakladatel rozhodl dne 25. 11. 2014 (ve formě notářského zápisu) podle § 3049 odst. 2 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník (dále též jen „o. z.“), o změně nadační listiny, a to mimo jiné i v části výše nadačního kapitálu tak, že se nadační kapitál snižuje (o 52 500 000 Kč) na 500 000 Kč „za účelem přizpůsobení se zákonu a prosazení zájmu na hospodárnějším naplňování účelů nadace“.

4. Odvolací soud, shodně s rejstříkovým soudem, dovodil, že ani cestou změny zakladatelského právního jednání podle § 3049 odst. 2 o. z. nelze obcházet kogentní ustanovení § 344 o. z., podle kterého lze nadační kapitál snížit „nanejvýš o částku odpovídající jedné pětině výše nadačního kapitálu v průběhu pěti let“. Snížení nadačního kapitálu o 52 500 000 Kč přitom „hrubě převyšuje zákonem stanovenou mez“. Odvolací soud uzavřel, že pro navrhovaný zápis změny výše nadačního kapitálu a změny výčtu nadačního majetku do nadačního rejstříku nebyly splněny předpoklady vyžadované zákonem.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

5. Proti usnesení odvolacího soudu podala navrhovatelka dovolání, jehož přípustnost opírá o § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), majíc za to, že rozhodnutí odvolacího soudu závisí na vyřešení (dovolacím soudem dosud neřešené) otázky, zda lze postupem podle § 3049 odst. 2 o. z. snížit nadační kapitál ve větším rozsahu, než připouští § 344 o. z.

6. Dovolatelka zdůrazňuje, že nadace vzniklé před 1. lednem 2014 se považují za nadace vzniklé podle nového občanského zákoníku (§ 3049 odst. 1 o. z.). S ohledem na tuto fikci svěčuje § 3049 odst. 2 o. z. zakladateli právo rozhodnout o změně obsahu zakladatelského právního jednání. Jde přitom v kontextu nadačního práva o ustanovení výjimečné, což reflektuje též omezená doba dvou let od účinnosti nového občanského zákoníku, po níž lze tohoto postupu využít.

7. Oproti povinnosti přizpůsobit svá zakladatelská právní jednání nové právní úpravě, zakotvené v § 3041 odst. 2 o. z., upravuje § 3049 odst. 2 o. z. právo (nikoliv povinnost) svědčící pouze zakladateli (nikoliv nadaci samotné). Jeho smyslem je podle dovolatelky umožnit zakladateli korigovat (*ex post*) svoji historickou vůli, kterou projevil při založení nadace (a kterou odráží zakladatelské právní jednání), a umožnit mu změnit zakladatelské právní jednání nadace do podoby, jakou by mohlo mít, kdyby nadace byla skutečně (a nikoliv jen podle fikce upravené v § 3049 odst. 1 o. z.) založena podle nového občanského zákoníku (tj. s vědomím nové právní regulace). Nejde tudíž o vynucenou reakci na novou právní úpravu, ale o nové nastavení pravidel reflektující změnu právní úpravy.

8. Podle názoru dovolatelky může zakladatel revidovat obsah zakladatelského právního jednání v celém rozsahu, a tedy i ve výši nadačního kapitálu. Ke snížení nadačního kapitálu přitom dochází přímo v důsledku rozhodnutí zakladatele o změně obsahu nadační listiny (zakladatelského právního jednání). Zakladateli je tak dána možnost reagovat na novou úpravu nadačního kapitálu a nadační jistiny, která nahrazuje dosavadní úpravu nadačního jmění. Zásadní je především nově zavedené omezení možnosti snížení nadačního kapitálu podle § 344 odst. 1 o. z., jež předchází právní úprava neobsahovala a jež zakladatel před účinností nového ob-

čanského zákoníku (či přinejmenším před jeho přijetím) nemohl předvídat. Kdyby mu toto omezení bylo známo, určil by výši nadačního jmění (kapitálu) odlišně. Ustanovení § 3049 odst. 2 o. z. má zakladateli umožnit na tuto změnu reagovat.

č. 134

9. Pokud by dovolatelka postupovala podle § 344 o. z., dosáhla by snížení základního kapitálu na 500 000 Kč nejdříve v roce 2116, což by bránilo plnění jejího základního poslání.

10. Dovolatelka vyjadřuje přesvědčení, že § 3049 odst. 2 o. z. zakládá zvláštní „právní důvod změny pravidel fungování nadace, proti kterému nemůže být namítána obecná úprava těchto procesů s odkazem na svoji kogentnost, protože ta ve vztahu k němu představuje *lex specialis*“.

11. Proto navrhuje, aby Nejvyšší soud změnil napadené usnesení tak, že návrhu na zápis změny výše nadačního kapitálu a změny výčtu nadačního majetku vyhoví.

III.

Přípustnost dovolání

12. Dovolání je přípustné podle § 237 o. s. ř., neboť usnesení odvolacího soudu závisí na vyřešení dovolatelkou otevřené otázky hmotného práva, která nebyla doposud v rozhodovací praxi odvolacího soudu vyřešena.

IV.

Důvodnost dovolání

13. Podle § 3049 o. z. nadace vzniklé podle dosavadních právních předpisů se považují za nadace vzniklé podle tohoto zákona; byla-li nadace zřízena závětí, použijí se § 311 a 312, i když byla závěť pořízena přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, pokud řízení o dědictví nebylo ke dni nabytí účinnosti tohoto zákona ukončeno. Byla-li nadace založena jinak než nadační listinou, zejména vydáním statutu, platí pro takové právní jednání a pro jeho změny ustanovení tohoto zákona o nadační listině v rozsahu náležitostí stanovených v § 310 pro nadační listinu (odstavec první). Zakladatel nadace může zakladatelské právní jednání přizpůsobit úpravě nadační listiny podle tohoto zákona, pokud rozhodnutí, kterým zakladatelské právní jednání mění, doručí tomu, kdo vede veřejný rejstřík, u něhož je nadace zapsána, nejpozději však ve lhůtě dvou let ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona. Zemřel-li nebo zanikl-li zakladatel přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, může na návrh nadace změnit zakladatelské právní jednání soud (odstavec druhý).

14. Právní úprava nadací, obsažená v zákoně o nadacích a nadačních fondech a účinná do 31. 12. 2013, byla založena (mimo jiné) na zásadě nezměnitelnosti nadační vůle; po vzniku nadace nebylo možné nadační listinu změnit (srov. důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4508/2009,

a tam citovanou literaturu). Oproti tomu občanský zákoník účinný od 1. 1. 2014 umožňuje i po vzniku nadace změnit nadační listinu v rozsahu a způsobem, který zakladatel v nadační listině výslovně vyhradil pro sebe nebo některému z orgánů nadace (§ 317 o. z.), a za podmínek § 318 o. z. i tehdy, jestliže si zakladatel právo změnit nadační listinu nevyhradil.

č. 134

15. Jelikož zákon o nadacích a nadačních fondech takovou možnost nepřipouští, neobsahují nadační listiny nadací vzniklých před 1. lednem 2014 klauzule předvídané nyní § 317 o. z. Přitom se tyto nadace považují za nadace vzniklé podle občanského zákoníku (§ 3049 odst. 1 o. z.) a s účinností od 1. 1. 2014 jsou bez dalšího podřízeny právní úpravě obsažené v občanském zákoníku. Jestliže by zákonodárce neurčil jinak, mohli by zakladatelé těchto nadací (oproti nadacím zakládaným již podle nové právní úpravy) měnit nadační listinu jen za podmínek § 318 o. z. (ustanovení § 317 o. z. by nebylo pro nadace vzniklé před 1. lednem 2014 využitelné v důsledku absence klauzule umožňující zakladateli nebo některému z orgánů nadace měnit nadační listinu). Takový stav by ovšem zakládal nežádoucí nerovnost mezi nadacemi podle toho, kdy vznikly (byly založeny).

16. Účelem § 3049 odst. 2 o. z. je takové nerovnosti zabránit a umožnit i zakladatelům nadací vzniklých před 1. lednem 2014 změnit obsah nadační listiny ve stejném rozsahu, jako to mohou činit zakladatelé, kteří si tuto možnost vyhradili podle § 317 o. z. Ustanovení § 3049 odst. 2 o. z. tak po omezenou dobu do jisté míry (*cum grano salis*) nahrazuje klauzuli podle § 317 o. z. Zakladatelé nadací vzniklých za účinnosti předchozí právní úpravy současně mohli vtělit do nadační listiny klauzuli předvídanou § 317 o. z., a otevřít si tak možnost měnit nadační listinu i po uplynutí dvouleté lhůty upravené v § 3049 odst. 2 o. z.

17. Možnost měnit nadační listinu podle § 3049 odst. 2 o. z. však není neomezená; zakladatel je limitován – stejně jako zakladatelé nadací vzniklých po 1. lednu 2014 – kogentní úpravou obsaženou (mimo jiné) v občanském zákoníku. Jinými slovy, změny nadační listiny, které si zakladatel nemůže vyhradit podle § 317 o. z., zásadně nelze provádět ani podle § 3049 odst. 2 o. z.

18. Nadační kapitál (dříve nadační jmění – viz § 2 odst. 2 větu druhou zákona o nadacích a nadačních fondech) představuje peněžní vyjádření nadační jistiny (§ 337 o. z.). Nadační jistinu tvoří soubor předmětů vkladů do nadace, popřípadě i nadačních darů (§ 336 odst. 1 o. z.) a její celková hodnota musí odpovídat alespoň výši 500 000 Kč (§ 336 odst. 2 o. z.). Údaj o výši nadačního kapitálu je jednou z obligatorních náležitostí nadační listiny [§ 310 písm. e) o. z.] a zapisuje se do nadačního rejstříku (§ 337 věta druhá o. z.).

19. Podle § 344 odst. 1 o. z., nezakazuje-li to nadační listina, může nadace snížit nadační kapitál zkrácením nadační jistiny, pokud to vyžaduje zájem na hospodárnějším naplňování jejího účelu. Snížit nadační kapitál lze nanejvýš o částku odpovídající pětině výše nadačního kapitálu v průběhu pěti let. Snížením nadačního kapitálu nelze přímo ani nepřímo krýt náklady správy nadace.

20. Podle § 347 o. z. o zvýšení nebo o snížení nadačního kapitálu rozhoduje správní rada po předchozím souhlasu dozorčí rady.

21. Z úpravy snížení nadačního kapitálu se podává, že nadace může snížit nadační kapitál pouze způsobem a za podmínek upravených v § 344 a násl. o. z. Zakladatel si postupem podle § 317 o. z. nemůže vyhradit právo změnit nadační listinu v údajích o výši nadačního kapitálu v rozporu s úpravou snížení nadačního kapitálu podle § 344 a násl. o. z. Nelze-li takto změnit nadační listinu podle § 317 o. z., nemůže tak zakladatel učinit ani postupem podle § 3049 odst. 2 o. z.

22. Opačný názor, zastávaný dovolatelkou, by založil neodůvodněnou nerovnost mezi nadacemi podle toho, zda vznikly před 1. lednem 2014, či poté, tedy stav, jemuž má § 3049 odst. 2 o. z. zabránit (v právní teorii srov. RONOVSÁ, K. K postavení zakladatelů nadací a nadačních fondů po rekodifikaci soukromého práva. Právní rozhledy, ročník 2015, č. 22). Odvolacímu soudu lze přisvědčit, že dovolatelka měla možnost reagovat na požadavek občanského zákoníku (v podobě limitů pro snížení nadačního kapitálu) po dobu tzv. legisvakanční lhůty; jakkoliv zákon o nadacích a nadačních фондах neumožňoval zakladateli měnit obsah nadační listiny, o snížení nadačního jmění mohla rozhodnout správní rada [§ 10 odst. 2 písm. g) zákona o nadacích a nadačních фондах].

23. Nejvyšší soud proto uzavírá, že zakladatel nemohl postupem podle § 3049 odst. 2 o. z. snížit nadační kapitál dovolatelky o 52 500 000 Kč.

24. Jelikož se dovolatelce nepodařilo zpochybnit správnost napadeného rozhodnutí, Nejvyšší soud, který neshledal ani vady řízení, k nimž u přípustného dovolání přihlíží v souladu s § 242 odst. 3 o. s. ř., dovolání zamítl podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 135

Č. 135

Insolvenční správce, Veřejná obchodní společnost

§ 24 odst. 2 IZ ve znění do 31. 7. 2013, § 31 IZ, § 32 IZ, § 9 zákona č. 312/2006 Sb., § 12 zákona č. 312/2006 Sb.

Veřejná obchodní společnost byla i před 1. srpnem 2013 oprávněna vykonávat funkci insolvenčního správce konkrétního dlužníka jen prostřednictvím svého ohlášeného společníka.

Jestliže se obnovilo právo ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba, je skutečnost, že veřejné obchodní společnosti, jejímž jediným ohlášeným společníkem taková fyzická osoba byla, zaniklo právo vykonávat funkci insolvenčního správce, důvodem k odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce konkrétního dlužníka ve smyslu § 31 insolvenčního zákona.

„Slyšení“ insolvenčního správce před rozhodnutím insolvenčního soudu o jeho „odvolání“ z funkce bude ve smyslu ustanovení § 31 insolvenčního zákona „pravidlem“ tam, kde se v jakékoli podobě projeví mezi procesními subjekty insolvenčního řízení „spor“ o „důležitý důvod“, jenž má k odvolání vést. To platí zejména tehdy, rozhoduje-li insolvenční soud o tom, zda insolvenční správce má být „odvolán“ z funkce, na návrh věřitelského orgánu nebo z vlastní iniciativy (vzhledem ke skutečnostem, jež z podnětu jiných osob nebo obecně jinak vyšly v insolvenčním řízení najevo). Současně platí, že právo insolvenčního správce „být slyšen“ by mělo být realizováno v těch případech, kdy dosavadní obsah spisu neskýtá dostatečný podklad pro posouzení „existence“ nebo „důležitosti“ důvodu odvolání, anebo v těch případech, v nichž insolvenční správce neposkytl dosud žádné vysvětlení nebo vyjádření k důvodu, pro který má být z funkce odvolán.

Trvat na předchozím „slyšení“ insolvenčního správce nebude při „odvolání“ z funkce typově namístě v těch případech, kdy insolvenční soud odvolává insolvenčního správce z funkce na jeho vlastní „žádost“ (k jeho vlastnímu návrhu) [vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporuje ani v rovině „(ne)existence“, ani v rovině „(ne)důležitosti“ důvodu odvolání]. Důvod přistoupit ke slyšení insolvenčního správce nebude dán (coby výjimka z práva být sly-

šen) také tehdy, je-li spor o „existenci“ nebo „důležitost“ důvodu odvolání z funkce dostatečně osvětlen předloženými vyjádřeními zúčastněných stran (zejména vyjádřením insolvenčního správce samotného) a listinami založenými do spisu, takže vlastní „slyšení“ insolvenčního správce by již nemohlo přinést žádné nové podněty pro rozhodnutí podle § 31 insolvenčního zákona.

Insolvenčním soudem odvolávaný (nebo funkce zprošťovaný) insolvenční správce není osobou subjektivně oprávněnou k podání opravného prostředku proti (výroku) usnesení, jímž je současně ustanoven do funkce nový insolvenční správce.

Nově ustanovovaný insolvenční správce není osobou subjektivně oprávněnou k podání opravného prostředku proti usnesení, jímž insolvenční soud dosavadního insolvenčního správce z funkce odvolal (nebo jej funkce zprostil), včetně té části výroku, kterou insolvenční soud vázal časové účinky takového odvolání (nebo zproštění) na den ustanovení nového insolvenčního správce.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sen. zn. 29 NSČR 24/2014, ECLI:CZ:NS:2016:29.NSCR.24.2014.1)

Nejvyšší soud odmítl dovolání společnosti Edl a partneři, v. o. s. proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. KSBR 30 INS 25662/2012, 1 VSOL 895/2013-B, v rozsahu, v němž směřovalo proti druhému a třetímu výroku usnesení odvolacího soudu, jakož i dovolání Mgr. Ing. Petry Hýskové proti usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 10. 12. 2013, sp. zn. KSBR 30 INS 25662/2012, 1 VSOL 895/2013-B, v rozsahu, v němž směřovalo proti prvnímu výroku usnesení odvolacího soudu; ve zbytku dovolání zamítl.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. Usnesením ze dne 11. 9. 2013, č. j. KSBR 30 INS 25662/2012-B-56, Krajský soud v Brně (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odvolal z funkce insolvenčního správce dlužníka E. a partneři, v. o. s. (dále též jen „veřejná obchodní společnost“) [bod I. výroku].

[2] Novou insolvenční správkyní dlužníka ustanovil Mgr. Ing. P. H. [bod II. výroku].

[3] Uložil veřejné obchodní společnosti bez zbytečného odkladu řádně informovat P. H. o své dosavadní činnosti a předat jí všechny doklady související s výkonem funkce (bod III. výroku).

2. Insolvenční soud poukázal na to, že dosavadní insolvenční správce (veřejná obchodní společnost) ukončil činnost insolvenčního správce k 31. 8. 2013 s tím, že počínaje 1. zářím 2013 bude její ohlášený společník P. H. opět vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba.

3. Tím odůvodnil – vycházejí z § 31 odst. 3 věty první, odst. 5 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon) – odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce a po určení nového insolvenčního správce předsedou insolvenčního soudu (§ 25 odst. 2 insolvenčního zákona) ustanovil do funkce insolvenčního správce P. H.

4. Bod III. výroku odůvodnil insolvenční soud poukazem na § 31 odst. 6 insolvenčního zákona.

5. Usnesením ze dne 10. 12. 2013, č. j. KSBR 30 INS 25662/2012, 1 VSOL 895/2013-B-110, rozhodl Vrchní soud v Olomouci o odvolání dlužníka, věřitele Ing. Z. C. a veřejné obchodní společnosti tak, že:

[1] Změnil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku tak, že veřejná obchodní společnost se odvolává z funkce insolvenčního správce ke dni ustanovení nového insolvenčního správce (první výrok).

[2] Odmítl odvolání veřejné obchodní společnosti proti bodu II. výroku usnesení insolvenčního soudu (druhý výrok).

[3] Zrušil usnesení insolvenčního soudu v bodech II. a III. výroku a věc potud vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení (třetí výrok).

6. Odvolací soud se nejprve zabýval zpětvzetím odvolání, které jménem veřejné obchodní společnosti učinila P. H., k čemuž vyšel z toho, že:

[1] Podle výpisu z obchodního rejstříku má veřejná obchodní společnost dva společníky; Dr. oec. M. E., MBA, a P. H., kteří jsou současně jejími statutárními orgány, z nichž každý je oprávněn jednat jménem veřejné obchodní společnosti samostatně.

[2] Podle bodu 3. společenské smlouvy veřejné obchodní společnosti (ze dne 15. 12. 2011) [dále jen „společenská smlouva“] a výpisu z obchodního rejstříku je předmětem podnikání veřejné obchodní společnosti mimo jiné i výkon činnosti insolvenčního správce.

[3] Bod 5. společenské smlouvy určuje, že ve smyslu § 8 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, bude ohlášeným společníkem P. H., s tím, že podle bodu 10. společenské smlouvy se na společníky vztahuje zákaz konkurence v rozsahu § 84 zákona č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník (dále jen „obch. zák.“), pouze co do výkonu činnosti insolvenčního správce a správce podniku, nedohodnou-li se společníci jinak.

7. Na tomto základě odvolací soud – cituje § 21 odst. 4 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“) – dovodil, že jelikož je nepochybné, že vážné rozpory panují nejen mezi oběma společníky veřejné obchodní společnosti, nýbrž i mezi veřejnou obchodní společností (která se domáhá toho, aby

mohla dále vykonávat funkci insolvenčního správce) a P. H., je procesní úkon, jímž P. H. vzala zpět odvolání veřejné obchodní společnosti, bezúčinný a nelze k němu přihlížet.

8. Následně odvolací soud při zkoumání důvodnosti podaných odvolání vyšel z toho, že:

č. 135

[1] Usnesením ze dne 7. 3. 2013 zjistil insolvenční soud úpadek dlužníka a postupem dle § 25 insolvenčního zákona byla ustanovena do funkce insolvenčního správce (jako osoba určená opatřením předsedy insolvenčního soudu ze seznamu insolvenčních správců) veřejná obchodní společnost.

[2] Přípisem ze dne 8. 3. 2013 (B-1), podepsaným M. E., oznámila veřejná obchodní společnost insolvenčnímu soudu ve smyslu § 24 odst. 2 insolvenčního zákona, že jejím jménem bude funkci správce vykonávat M. E.

[3] M. E. podal insolvenčnímu soudu 29. 3. 2013 (B-4) zprávu o své dosavadní činnosti a navrhl další postup v řízení.

[4] Usnesením ze dne 11. 4. 2013 (B-6) prohlásil insolvenční soud konkurs na majetek dlužníka, s tím, že prohlášením konkursu přechází oprávnění nakládat s majetkovou podstatou na insolvenčního správce.

[5] M. E. podal 6. 5. 2013 (B-12) za insolvenčního správce další zprávu o činnosti (datovanou 3. 5. 2013).

[6] Dne 14. 5. 2013 (B-14) se konalo přezkumné jednání, jehož se za veřejnou obchodní společnost zúčastnil M. E. a při kterém byly přezkoumány přihlášky pohledávek pod čísly 1 až 11, 14 až 23, 25, 27 až 33, 39/1, 41 až 43, 45 až 49 a 51 až 54. V návaznosti na výsledek přezkumného jednání proběhla schůze věřitelů, na které byl zvolen tříčlenný věřitelský výbor a náhradník člena věřitelského výboru.

[7] Přípisem ze dne 17. 7. 2013 (B-33) oznámil M. E. insolvenčnímu soudu, že v návaznosti na judikaturu Vrchního soudu v Praze bude veřejná obchodní společnost vykonávat funkci insolvenčního správce výhradně prostřednictvím ohlášeného společníka P. H.

[8] Dne 26. 7. 2013 se konalo zvláštní přezkumné jednání, jehož se za insolvenčního správce zúčastnila P. H.

[9] Přípisem ze dne 28. 8. 2013 (B-46), adresovaným předsedovi insolvenčního soudu, oznámila P. H., že s ohledem na osobní důvody společníka M. E. došlo k organizačním změnám a veřejná obchodní společnost ukončí svou činnost jako insolvenční správce k 31. 8. 2013, o čemž informovali i Ministerstvo spravedlnosti (dále též jen „ministerstvo“). Dále P. H. oznámila, že od 1. 9. 2013 dojde v souladu s těmito změnami k obnovení povolení uděleného ministerstvem P. H. Proto v řízeních, v nichž byla veřejná obchodní společnost dříve ustanovena insolvenčním správcem, tuto funkci vykonává již výhradně prostřednictvím jediného ohlášeného společníka P. H. Posléze P. H. navrhla, aby tato „formální

změna“ byla zohledněna v jednotlivých řízeních. K podání předložila oznámení o ukončení činnosti insolvenčního správce veřejnou obchodní společností ze dne 29. 7. 2013 a o obnovení činnosti P. H. jako insolvenčního správce, rozhodnutí náměstka ministra Ministerstva spravedlnosti č. j. 289/2011-LO-INSO/20, ze dne 12. 3. 2013, o udělení zvláštního povolení vykonávat činnost insolvenčního správce P. H., souhlas jmenované s ustanovením do funkce insolvenčního správce ze dne 28. 8. 2013 v označených řízeních u insolvenčního soudu a kopii pojistky k pojistné smlouvě ze dne 30. 7. 2013.

[10] Přípisem ze dne 9. 9. 2013 (B-53) oznámila veřejná obchodní společnost insolvenčnímu soudu prostřednictvím M. E., že trvá na dalším výkonu své funkce insolvenčního správce v tomto řízení s tím, že nejsou důvody pro odvolání z funkce tvrzené P. H.

[11] K žádosti insolvenčního soudu ze dne 6. 9. 2013 (B-54) vydal předseda insolvenčního soudu opatření, kterým určil do funkce nového insolvenčního správce P. H.

[12] Podle aktuálního seznamu insolvenčních správců měla veřejná obchodní společnost právo k výkonu funkce insolvenčního správce od 9. 1. 2012 a z důvodu uvedeného v § 12 písm. e) zákona o insolvenčních správcích jí toto oprávnění zaniklo k 31. 8. 2013; v současné době nemá veřejná obchodní společnost zapsaného ohlášeného společníka ve smyslu § 5 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích.

[13] P. H. je jako fyzická osoba oprávněna vykonávat funkci insolvenčního správce od 9. 1. 2012 a M. E. zaniklo právo k výkonu této funkce k 31. 12. 2009 dle § 40 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích.

9. Na tomto základě přijal odvolací soud – odkazuje na § 7 odst. 1 a § 31 odst. 3 a 4 insolvenčního zákona (ve znění účinném od 1. 8. 2013) a na § 32 odst. 1 insolvenčního zákona – následující závěry:

[1] Právo vykonávat činnost insolvenčního správce vzniká dnem právní moci povolení k této činnosti, které vydává ministerstvo (§ 3 a násl. zákona o insolvenčních správcích). Návrh veřejné obchodní společnosti na takové povolení musí mimo jiné obsahovat jméno, popřípadě jména, a příjmení, rodné číslo, a není-li přiděleno, datum narození a trvalý pobyt společníka fyzické osoby, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu, jejímž prostřednictvím bude vykonávat činnost insolvenčního správce (dále jen „ohlášený společník“), dále číslo jednací povolení ohlášeného společníka nebo číslo jednací zvláštního povolení ohlášeného společníka [§ 5 odst. 1 písm. d) a e) zákona o insolvenčních správcích]. Ohlášený společník veřejné obchodní společnosti musí splňovat kvalifikační požadavky ve smyslu § 6 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích a musí být bezúhonný (§ 7 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích).

[2] Z uvedených i dalších ustanovení zákona o insolvenčních správcích [např. § 9 odst. 1 písm. d)] a konečně i z § 24 odst. 1 insolvenčního zákona vyplývá, že veřejná obchodní společnost může funkci insolvenčního správce vykonávat jen prostřednictvím svého ohlášeného společníka, který je nositelem požadovaných osobních i odborných znalostí, a jelikož takových osob může být u jedné veřejné obchodní společnosti více, musí soudu oznámit, která z těchto osob – ohlášených společníků – bude v té které věci funkci správce osobně vykonávat.

[3] Z § 9 odst. 1 zákona o insolvenčních správcích dále vyplývá, že je vyloučeno, aby fyzická osoba, která splňuje všechny předpoklady k výkonu funkce insolvenčního správce a která je současně ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti, vykonávala funkci insolvenčního správce samostatně jako fyzická osoba. Po dobu, po kterou je ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti, se jí proto pozastavuje právo k činnosti insolvenčního správce (jako fyzické osoby).

[4] V přezkoumávané věci není pochyb o tom, že veřejná obchodní společnost, která má dva společníky, byla oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce (od 9. 1. 2012 do 31. 8. 2013) pouze prostřednictvím svého jediného ohlášeného společníka (jenž pro to splňoval všechny předpoklady), konkrétně prostřednictvím P. H.

[5] Dnem 1. 9. 2013 však veřejné obchodní společnosti zaniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce dle § 12 odst. 1 písm. e) zákona o insolvenčních správcích, čímž zaniklo i pozastavení práva P. H. vykonávat činnost insolvenčního správce (ta má od uvedeného dne právo tuto činnost vykonávat jako fyzická osoba, takže již nemůže tuto činnost vykonávat v rámci dosavadního insolvenčního správce). Veřejná obchodní společnost tedy nadále nemůže vykonávat funkci insolvenčního správce, neboť ve svých důsledcích nemá kým tak činit. Jak vyplývá z odůvodnění napadeného usnesení, právě to bylo důvodem, proč insolvenční soud odvolal veřejnou obchodní společnost z funkce dle § 31 insolvenčního zákona. Potud je rozhodnutí správné a netrpí nepřezkoumatelností (jak mu odvolatelé vytýkají).

[6] Jak zdůrazněno, do 31. 8. 2013 byla veřejná obchodní společnost oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce pouze prostřednictvím jediného ohlášeného společníka P. H. Přesto nejen že oznámila (insolvenčnímu soudu), ale v době od 8. 3. 2013 do 17. 7. 2013 (B-33) též fakticky vykonávala v tomto insolvenčním řízení funkci insolvenčního správce prostřednictvím neohlášeného společníka, který k tomu nebyl oprávněn. Veřejná obchodní společnost (oba její společníci, včetně P. H.) tedy postupovala v rozporu se zákonem. Proto i P. H. zapříčinila v předmětném řízení porušení jedné ze zásad insolvenčního řízení ve smyslu § 5 písm. a) insolvenčního zákona (rychlost a hospodárnost insolvenčního řízení).

[7] Úkony, které učinila veřejná obchodní společnost v insolvenčním řízení prostřednictvím neohlášeného společníka M. E., nemají účinky úkonů insolvenčního správce, což má především ten následek, že nelze přihlížet k seznamu věřitelů sestavenému M. E., ani (což je závažnější) k výsledkům přezkumného jednání, které se konalo dne 14. 5. 2013, přičemž přezkum přihlášek pohledávek bude nutno opakovat a na základě jeho výsledků znovu zvážit, zda ob stojí volba věřitelského orgánu.

[8] Veřejná obchodní společnost (jejímž společníkem je i P. H.) porušila důležitou povinnost (funkci vykonával neohlášený společník) ve smyslu § 32 odst. 1 insolvenčního zákona se všemi negativními důsledky. Proto odvolací soud, ač si je plně vědom § 26 insolvenčního zákona (dle kterého v odvolání proti rozhodnutí o ustanovení insolvenčního správce lze namítat pouze to, že ustanovený insolvenční správce nesplňuje podmínky pro ustanovení nebo že není podjatý), uzavírá, že s ohledem na shora uvedené závažné důsledky je současně vyloučeno, aby do funkce správce byla nově ustanovena právě P. H., která jediná mohla a měla od počátku jménem této společnosti sama vykonávat funkci insolvenčního správce, což se nestalo.

[9] Odvolací soud proto podle § 220 odst. 1 o. s. ř. změnil usnesení insolvenčního soudu v bodě I. výroku tak, že veřejná obchodní společnost se sice odvolává z funkce insolvenčního správce, avšak účinky tohoto odvolání nově vázal až na opětovné (nové) rozhodnutí insolvenčního soudu o ustanovení nového insolvenčního správce, neboť takové rozhodnutí odvolacímu soudu nepřísluší. V závislosti na tom pak k odvolání dlužníka a Z. C. zrušil napadené usnesení v bodech II. a III. výroku a potud věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení. V dalším řízení proto bude na insolvenčním soudu, aby neprodleně požádal předsedu insolvenčního soudu o vydání nového opatření (§ 25 odst. 2 insolvenčního zákona), kterým určí jiného insolvenčního správce, nikoliv však, a to z důvodů uvedených shora, P. H.

[10] Vzhledem k tomu, že odvolací soud neshledal důvodnými odvolání proti bodu I. výroku napadeného usnesení (tento výrok ve svých důsledcích obstál, došlo pouze k posunutí účinků odvolání z funkce), v rozsahu bodu II. výroku napadeného usnesení (o ustanovení P. H.), se již nerozhodovalo o právech a povinnostech veřejné obchodní společnosti (potud nebyla veřejná obchodní společnost osobou k odvolání oprávněnou). Jinak řečeno, insolvenční správce, který byl odvolán z funkce (případně zproštěn výkonu funkce), není osobou oprávněnou k podání opravného prostředku proti výroku, jímž soud ustanovil do funkce nového insolvenčního správce; srov. závěry formulované Nejvyšším soudem, byť pro poměry konkursního řízení dle zákona č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání, v usnesení ze dne 27. 11. 2003, sp. zn. 29 Odo 552/2001 (jde o usnesení uveřejněné v časopise Soudní judikatura číslo 2, ročník 2004, pod číslem 37, které je – stejně jako

další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu). Potud odvolací soud odmítl odvolání veřejné obchodní společnosti proti bodu II. výroku napadeného usnesení dle § 218 písm. b) o. s. ř.

[11] Jen pro úplnost odvolací soud dodává, že úkony, které v tomto řízení dosud učinila po svém ustanovení do funkce P. H. (ke dni rozhodnutí odvolacího soudu), není důvod zpochybňovat.

č. 135

II.

Dovolání a vyjádření k němu

10. Proti usnesení odvolacího soudu podala dovolání veřejná obchodní společnost a P. H.

I. K dovolání veřejné obchodní společnosti.

11. Veřejná obchodní společnost napadá usnesení odvolacího soudu dovoláním „v celém jeho rozsahu“ vymezujíc přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného a procesního práva, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požadujíc, aby Nejvyšší soud zrušil rozhodnutí soudů obou stupňů a věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

12. Konkrétně jde o následující otázky:

[1] Je insolvenční soud v případě odvolávání insolvenčního správce z funkce podle § 31 odst. 3 insolvenčního zákona povinen nejdříve samostatně posoudit otázku zániku práva tohoto správce vykonávat činnost insolvenčního správce?

[2] Představuje zánik práva veřejné obchodní společnosti vykonávat činnost insolvenčního správce a současně obnovení této činnosti u osoby, která byla ohlášeným společníkem uvedené veřejné obchodní společnosti, důvod pro odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka v insolvenčních řízeních, v nichž byla do této funkce řádně ustanovena?

[3] Je insolvenční soud postupující podle § 31 odst. 3 insolvenčního zákona oprávněn odvolat insolvenčního správce z funkce bez jeho předchozího slyšení, nebrání-li takovému slyšení žádné okolnosti?

[4] Je (podle právní úpravy platné do 31. 7. 2013) faktický výkon činnosti insolvenčního správce prostřednictvím společníka, který není ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti, avšak tuto činnost vykonává z pověření, na odpovědnost a pod kontrolou jejího ohlášeného společníka a pod dohledem insolvenčního soudu, závažným porušením důležité povinnosti insolvenčního správce a důvodem pro jeho odvolání z funkce?

13. V mezích uplatněného dovolacího důvodu pak veřejná obchodní společnost argumentuje následovně:

a) K zákonným předpokladům pro rozhodování insolvenčního soudu o odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka.

Oznámení ministerstvu (z 29. 7. 2013) o ukončení činnosti veřejné obchodní společnosti (coby insolvenčního správce) k 31. 8. 2013 učinila P. H. (jako jediný ohlášený společník veřejné obchodní společnosti s pozastavením práva vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba) proto, aby mohla opět začít vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba; nešlo o skutečný projev vůle veřejné obchodní společnosti a tímto způsobem ve správním řízení jednal za právnickou osobu ten, jehož zájmy jsou v rozporu se zájmy právnické osoby (§ 21 odst. 4 o. s. ř.). Kdyby odvolací soud zkoumal otázku tvrzeného zániku práva veřejné obchodní společnosti způsobem plynoucím z § 31 odst. 3 insolvenčního zákona, musel by dospět k závěru, že toto právo nezaniklo. V dotčených souvislostech odkazuje veřejná obchodní společnost na rozsudek ze dne 15. 1. 2014, sp. zn. 3 A 115/2013, jímž Městský soud v Praze rozhodl, že výmaz veřejné obchodní společnosti ze seznamu insolvenčních správců byl nezákonným zásahem ministerstva do práv veřejné obchodní společnosti, což dále znamená, že právo P. H. vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba je i nadále pozastaveno a předpoklady pro postup podle § 31 odst. 3 insolvenčního zákona oběma soudy nebyly dány.

b) K procesnímu postupu insolvenčního soudu před odvoláním veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka.

[1] Ačkoli veřejná obchodní společnost podáním ze dne 9. 9. 2013 oznámila insolvenčnímu soudu, že trvá na dalším výkonu své funkce insolvenčního správce v tomto řízení, když pro odvolání z funkce nejsou žádné důvody, insolvenční soud ji odvolal z funkce bez předchozího slyšení.

[2] Odvolací soud se dodržení předepsaného postupu odvolávání insolvenčního správce vůbec nezabýval (přes odvolací námitky v dotčeném směru). Přitom postupem insolvenčního soudu byla veřejná obchodní společnost zbavena možnosti skutkově a právně argumentovat, a zabránit tak svému odvolání z funkce insolvenčního správce.

[3] Veřejná obchodní společnost dovozuje z dikce § 31 odst. 3 insolvenčního zákona, že insolvenční soud je povinen vyslechnout insolvenčního správce, o jehož odvolání rozhoduje v případech uvedených v první větě § 31 odst. 3 insolvenčního zákona, a že tato povinnost odpadá, jen když okolnosti takové slyšení nedovolují (např. ustanovený insolvenční správce zemřel nebo slyšení odmítá). Výjimku z pravidla o slyšení je soud povinen náležitě odůvodnit a musí ji vykládat restriktivně. Jestliže odvolací soud potvrdil usnesení insolvenčního soudu o odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka, aniž se zabýval dodržení

procesního postupu dle § 31 odst. 3 insolvenčního zákona, je jeho právní posouzení věci neúplné, a tudíž i nesprávné.

c) K posouzení výkonu činnosti insolvenčního správce v rozporu se zákonem.

č. 135

[1] Potud je právní posouzení věci odvolacím soudem nesprávné, neboť právní norma, kterou na věc aplikoval, nebyla ještě účinná. Veřejná obchodní společnost poukazuje na dikci § 24 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 7. 2013, s tím, že požadavek, aby veřejná obchodní společnost oznámila, který z jejích „ohlášených“ společníků bude jejím jménem vykonávat funkci insolvenčního správce, plyne z dikce § 24 odst. 2 insolvenčního zákona až s účinností od 1. 8. 2013 [po novele insolvenčního zákona provedené zákonem č. 185/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů].

[2] Právní úprava účinná v rozhodné době (8. 3. 2013 až 17. 7. 2013) nevyžadovala, aby oznámení dle § 24 odst. 2 insolvenčního zákona identifikovalo toliko některého ohlášeného společníka (nebránila tomu, aby pověřenou osobou byl „neohlášený“ společník). Kdyby již původní znění citovaného ustanovení redukovalo okruh pověřených společníků jen na ohlášené společníky, nebylo by nutné zákon měnit. Opačný postup by byl ústavně nepřipustný a ve svých důsledcích by vedl k rozvratu nejen insolvenčního řízení ve věci dlužníka, ale též stovek (ne-li tisíců) dalších insolvenčních řízení, v nichž by výklad odvolacího soudu umožňoval účelově zpochybňovat veškeré úkony, které v řízení provedl insolvenční správce prostřednictvím „neohlášeného“ společníka, a to ani jako zákonného zástupce veřejné obchodní společnosti nebo jiné osoby zastupující veřejnou obchodní společnost na základě zákona či smlouvy, například advokátem, a které jsou dle odvolacího soudu „neplatné“. To by znamenalo, že by insolvenční správce nemohl podat ani dovolání či ústavní stížnost, protože v těchto řízeních je povinné zastoupení advokátem, které však odvolací soud svým výkladem v podstatě neguje.

[3] I kdyby § 24 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném do 31. 7. 2013 vyžadovalo označení pověřeného ohlášeného společníka, nemohlo by se věcně vztahovat na veřejnou obchodní společnost, která má pouze jediného ohlášeného společníka, což činí jakékoliv takové oznámení bez dalšího zbytečným.

[4] To, že na výkonu činnosti veřejné obchodní společnosti jako insolvenčního správce dlužníka participovaly i jiné osoby (např. druhý společník nebo její zaměstnanci), nic nemění na tom, že nositelem práva vykonávat „správcovskou“ činnost zůstává veřejná obchodní společnost jako právnická osoba, která ji odvozuje od práva svého jediného ohlášeného společníka

jako garanta kvalifikovaného výkonu této činnosti. Kdokoliv se v rámci dovolatele podílel na výkonu oprávnění insolvenčního správce, činil tak vždy z pověření a pod kontrolou ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti a v nejužší součinnosti s ním (což by odvolací soud zjistil, kdyby prováděl dokazování a nevydal překvapivé rozhodnutí).

[5] Taková účast na výkonu činnosti insolvenčního správce, která je toliko projevem vnitřního organizačního uspořádání veřejné obchodní společnosti, nemůže být porušením zákona. Postup veřejné obchodní společnosti přitom dlouhodobě aproboval i insolvenční soud, který nad její činností vykonával dohlédací činnost (§ 11 insolvenčního zákona). Závěr, že veřejná obchodní společnost vykonávala činnost v rozporu s právními předpisy, proto neobstojí po stránce skutkové ani po stránce právní.

[6] Z výše uvedeného navíc plyne, že napadené usnesení je „překvapivým“ rozhodnutím, jímž odvolací soud zbavil veřejnou obchodní společnost možnosti vyjádřit se k údajnému závažnému porušení důležité povinnosti, jehož se měla dopustit. Postup odvolacího soudu nemohla veřejná obchodní společnost předvídat a ten učinil předmětem svého posuzování skutečnosti, jimiž se soud prvního stupně nezabýval v odvoláním napadeném usnesení a které netvrdil žádný z účastníků řízení, což je závažnou vadou řízení.

d) K nenaplnění zákonného důvodu pro odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka.

[1] Oprávnění veřejné obchodní společnosti vykonávat funkci insolvenčního správce nezaniklo, jelikož (jak argumentováno shora a jak potvrdil správní soud) neučinila oznámení dle § 12 odst. 1 písm. e) zákona o insolvenčních správcích. I kdyby k takovému zániku došlo, což veřejná obchodní společnost popírá, nebyly by ani tak splněny zákonné podmínky pro její odvolání z funkce insolvenčního správce, když skutečnost, že (podle závěru odvolacího soudu) nemá ohlášeného společníka, takovým důvodem není.

[2] Z § 31 odst. 3 insolvenčního zákona plyne pouze možnost (nikoli povinnost) insolvenčního soudu odvolat z funkce insolvenčního správce, jemuž právo vykonávat činnost insolvenčního správce zaniklo ze zákona. Smyslem této právní úpravy, která dopadá na všechny kategorie insolvenčních správců, je zajištění kontinuity výkonu funkce insolvenčního správce, a to právě i v případě zániku práva tuto činnost vykonávat.

[3] Ustanovení § 31 odst. 3 insolvenčního zákona tedy výslovně předpokládá, že ve výkonu funkce insolvenčního správce dlužníka může a – pokud tomu nebrání důležité důvody – bude pokračovat subjekt, který již není zapsán v seznamu insolvenčních správců a který, pokud je veřejnou obchodní společností, z povahy věci nemůže disponovat v tomto seznamu zapsaným ohlášeným společníkem (argument spojením „insolvenčního správce, kterému zaniklo ze zákona právo“). Veřejná obchodní společnost, které zanikne právo vykonávat

činnost insolvenčního správce, totiž nemá – formálně vzato – ani žádného ohlášeného společníka (není insolvenčním správcem ve smyslu zákona a nemůže proti ní ani působit „jakási“ překážka dvojího výkonu funkce, na které postavil odvolací soud napadené usnesení). Požadavek, aby veřejná obchodní společnost, jejíž právo vykonávat činnost insolvenčního správce zaniklo, a která byla proto ze seznamu insolvenčních správců vymazána, měla v tomto seznamu zapsaného ohlášeného společníka, je vnitřně rozporný.

[4] Z hlediska aplikace § 31 odst. 3 insolvenčního zákona má být jediným relevantním kritériem pro rozhodování soudu reálná (materiální) schopnost ustanoveného insolvenčního správce pokračovat řádně ve výkonu funkce. Existenci vážných důvodů bránících veřejné obchodní společnosti ve výkonu funkce však soudy nezkoumaly.

[5] Veřejná obchodní společnost i nadále splňuje předpoklady kladené na kvalifikovaný výkon funkce insolvenčního správce; bez ohledu na aktuální stav zápisu v seznamu insolvenčních správců si i nadále zachovává veškeré materiální atributy nezbytné pro pokračování ve výkonu činnosti insolvenčního správce v daném insolvenčním řízení, včetně kvalifikované osoby, která je oprávněna (a dokonce povinna) vykonávat funkci jejího ohlášeného společníka a učinila prohlášení, že činnost insolvenčního správce bude vykonávat pouze v rámci dovolatele [§ 5 odst. 2 písm. a) zákona o insolvenčních správcích]. Tyto skutečnosti však odvolací soud nesprávně pokládal za právně nevýznamné. K tomu veřejná obchodní společnost dále s poukazem na usnesení Vrchního soudu v Olomouci ze dne 16. 4. 2009, sen. zn. 2 VSOL 107/2009, a na usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 3. 7. 2013, sen. zn. 1 VSPH 734/2013, dodává, že nebrání-li zákon výkonu funkce insolvenčního správce fyzickou osobou, která již vůbec není zapsaným insolvenčním správcem, nemůže logicky bránit ani tomu, aby výkon této funkce v „dobíhajících“ insolvenčních řízeních zajišťovala veřejná obchodní společnost prostřednictvím svého ohlášeného společníka, který v seznamu insolvenčních správců nadále zapsaný je.

[6] Při interpretaci § 31 odst. 3 insolvenčního zákona podané odvolacím soudem by zánik práva veřejné obchodní společnosti vykonávat činnost insolvenčního správce dle § 12 odst. 1 písm. e) zákona o insolvenčních správcích (kdyby k němu skutečně došlo) a související obnovení výkonu této činnosti jejím (bývalým) ohlášeným společníkem vedl bez dalšího k nutnosti odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce, čímž by se z fakultativního důvodu odvolání stal důvod obligatorní. Skutečnosti formálněprávního charakteru vedoucí k nutnosti odvolání insolvenčního správce z funkce jsou přitom taxativně vyjmenovány v § 31 odst. 4 insolvenčního zákona, jež ale nezahrnuje případ údajné překážky dvojího výkonu funkce.

[7] Lze tedy shrnout, že zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce (kdyby k němu došlo, což správní soud vyloučil) je ve smyslu § 31 odst. 3 insolvenčního zákona pouhým předpokladem pro to, aby insolvenční soud mohl zkoumat důvody pro odvolání ustanoveného insolvenčního správce (a to i v případě právnické osoby). Samotný zánik uvedeného práva nepředstavuje důvod pro odvolání z funkce.

č. 135

II. K dovolání P. H.

14. P. H. napadá usnesení odvolacího soudu dovoláním v prvním a třetím výroku, vymezujíc přípustnost dovolání ve smyslu § 237 o. s. ř. argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, která v rozhodování odvolacího soudu dosud nebyla vyřešena, namítajíc, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci, a požadujíc, aby Nejvyšší soud změnil usnesení odvolacího soudu tak, že potvrdí usnesení insolvenčního soudu jako věcně správné.

15. Dovolacím soudem neřešenou (a odvolacím soudem zodpovězenou v rozporu s převažující soudní praxí insolvenčních soudů) je podle P. H. otázka právního posouzení (ne)platnosti jednání neohlášeného společníka jménem veřejné obchodní společnosti (coby insolvenčního správce) v době do 31. 7. 2013.

16. V mezích uplatněného dovolacího důvodu pak P. H. argumentuje následovně:

[1] S přihlédnutím k dikci § 24 odst. 2 insolvenčního zákona ve znění účinném jak do 31. 7. 2013, tak po tomto datu nelze připustit retroaktivní působení tohoto ustanovení ve znění účinném od 1. 8. 2013. Je pak absurdní, konstatuje-li soud, že ohlášený společník vážně porušil důležitou povinnost, ačkoli ten pouze respektoval zavedenou praxi insolvenčních soudů trvající od roku 2008. Nadto se ohlášený společník z opatrnosti obrátil na ministerstvo (dopisem ze dne 14. 4. 2013) s žádostí o sdělení stanoviska v této věci a po obdržení odpovědi zahájil kroky k nápravě, což by učinil i tak, vzhledem k novelizaci insolvenčního zákona a k usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 21. 6. 2013, č. j. KSPL 54 INS 16244/2010, 3 VSPH 1463/2012-B-38.

[2] K „dnešnímu dni“ (rozuměj k 17. 2. 2014, kdy bylo sepsáno dovolání) je v seznamu insolvenčních správců evidováno 67 veřejných obchodních společností; pouze 13 z nich má více než jednoho ohlášeného společníka a lze jen stěží předpokládat, že zbývajících 54 jedná pouze a výhradně prostřednictvím ohlášeného společníka. Přesto žádná z nich nepřistoupila k radikální nápravě ve všech probíhajících řízeních v rámci celé České republiky, kde jsou ustanoveny (to učinil pouze ohlášený společník veřejné obchodní společnosti). P. H. má za zcela nelogické a nepochopitelné právní posouzení, podle kterého je takové jednání hrubým porušením důležité povinnosti při výkonu funkce insolvenčního správce.

III.

Přípustnost dovolání

č. 135

17. S přihlédnutím k době vydání dovoláními napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2013 do 31. 12. 2013 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod č. 80/2014 Sb. rozh. obč.).

18. V průběhu dovolacího řízení (podáním datovaným 28. 1. 2015, došlým Nejvyššímu soudu 2. 2. 2015) vzala P. H. jménem veřejné obchodní společnosti zpět dovolání veřejné obchodní společnosti a současně soudu sdělila, že odvolala (vypověděla) procesní plnou moc, kterou veřejná obchodní společnost udělila k zastupování v dovolacím řízení advokátu Mgr. J. T.

19. K těmto procesním úkonům Nejvyšší soud uvádí, že jak plyne i z výše podané reprodukce dosavadního průběhu řízení, jde o procesní úkony, které P. H. učinila ve zjevném střetu zájmů se zájmy veřejné obchodní společnosti, proto k nim v souladu s § 21 odst. 4 o. s. ř. jako k procesně neúčinným nepřihlédl.

20. Nejvyšší soud se dále zabýval přípustností podaných dovolání.

I. K dovolání veřejné obchodní společnosti.

21. Veřejná obchodní společnost napadla usnesení odvolacího soudu výslovně „v celém jeho rozsahu“, tedy i ve druhém výroku, jímž odvolací soud odmítl její odvolání proti bodu II. výroku usnesení insolvenčního soudu dle § 218 písm. b) o. s. ř. jako podané osobou neoprávněnou, a ve třetím výroku, jímž odvolací soud zrušil usnesení insolvenčního soudu v bodech II. a III. výroku a věc potud vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení.

22. V rozsahu, v němž dovolání veřejné obchodní společnosti směřuje proti druhému výroku napadeného usnesení, je Nejvyšší soud odmítl podle § 243c odst. 1 o. s. ř. jako objektivně nepřipustné, jelikož nesměruje proti (výroku) usnesení dle § 238a o. s. ř. a možnost připustit v dotčeném rozsahu dovolání dle § 237 o. s. ř. vylučuje § 238 odst. 1 písm. f) o. s. ř.

23. V rozsahu, v němž dovolání veřejné obchodní společnosti směřuje proti třetímu výroku napadeného usnesení, je Nejvyšší soud odmítl podle § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. b) o. s. ř. jako podané někým, kdo k němu není oprávněn. Jak správně rozpoznal již odvolací soud, odvolávaný (nebo funkce zprošťovaný) insolvenční správce není osobou subjektivně oprávněnou k podání opravného prostředku (odvolání, dovolání) proti (výroku) usnesení, jímž je současně ustanoven do funkce nový insolvenční správce, a tudíž ani proti (výroku) usnesení, jímž odvolací soud takový výrok zrušil (a potud věc vrátil insolvenčnímu soudu k dalšímu řízení). Souběžně rušený bod III. výroku usnesení insolvenčního soudu je pouze závislým výrokem ve vztahu k rušenému bodu II. výroku usnesení insolvenčního soudu.

24. V rozsahu, v němž dovolání veřejné obchodní společnosti směřuje proti prvnímu výroku napadeného usnesení, je dovolání přípustné dle § 237 o. s. ř.

(když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.), pro zodpovězení otázek v něm otevřených, dovolacím soudem dosud beze zbytku neřešených.

II. K dovolání P. H.

25. P. H. napadla usnesení odvolacího soudu výslovně v prvním a třetím výroku. V rozsahu, v němž dovolání P. H. směřuje proti prvnímu výroku napadeného usnesení (jímž odvolací soud změnil usnesení insolvenčního soudu v bodu I. výroku tak, že veřejná obchodní společnost se odvolává z funkce insolvenčního správce ke dni ustanovení nového insolvenčního správce), je Nejvyšší soud odmítl podle § 243c odst. 3 o. s. ř. ve spojení s § 218 písm. b) o. s. ř. jako podané někým, kdo k němu není oprávněn. Nově ustanovovaný insolvenční správce totiž není osobou subjektivně oprávněnou k podání opravného prostředku (odvolání nebo dovolání) proti usnesení, jímž insolvenční soud dosavadního insolvenčního správce z funkce odvolal (nebo jej funkce zprostil), včetně té části výroku, kterou insolvenční soud vázal časově účinky takového odvolání (nebo zproštění) na den ustanovení nového insolvenčního správce.

26. V rozsahu, v němž směřuje proti třetímu výroku napadeného usnesení, je dovolání přípustné dle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.), pro zodpovězení otázek v něm otevřených, dovolacím soudem dosud neřešených.

IV.

Důvodnost dovolání

27. Nejvyšší soud dále zkoumal důvodnost podaných dovolání (v rozsahu, v němž je připustil).

28. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

29. Skutkový stav věci, jak byl zjištěn soudy nižších stupňů, dovoláním nemohl být zpochybněn a Nejvyšší soud z něj při dalších úvahách vychází. V této souvislosti Nejvyšší soud úvodem zdůrazňuje, že při úvaze, zda právní posouzení věci odvolacím soudem je ve smyslu § 241a odst. 1 o. s. ř. správné, dovolací soud vychází ze skutkových závěrů odvolacího soudu, a nikoli z těch skutkových závěrů, které v dovolání na podporu svých právních argumentů (případně) nejprve zformuluje sám dovolatel. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 27. 10. 2004, sp. zn. 29 Odo 268/2003, uveřejněného pod č. 19/2006 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 19/2006“) a rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 9. 10. 2013, sp. zn. 31 Cdo 3881/2009, uve-

řejného pod č. 10/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 10/2014“).

I. K dovolání veřejné obchodní společnosti.

č. 135

30. S přihlédnutím k době vydání obou usnesení je na danou věc uplatnitelný především insolvenční zákon a zákon o insolvenčních správcích ve znění účinném do 31. 12. 2013 (tj. naposledy ve znění zákona č. 185/2013 Sb.).

31. Podle § 31 insolvenčního zákona z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského orgánu anebo i bez tohoto návrhu odvolat insolvenčního správce z funkce. Učiní tak zpravidla po slyšení insolvenčního správce; o podaném návrhu rozhodne neprodleně (odstavec 1). Insolvenčního správce, kterému zaniklo ze zákona právo vykonávat činnost insolvenčního správce nebo mu bylo právo pozastaveno podle zákona o insolvenčních správcích, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce, věřitelského orgánu nebo dlužníka anebo i bez tohoto návrhu odvolat z funkce. Pokud to okolnosti dovolují, učiní tak po slyšení insolvenčního správce; o podaném návrhu rozhodne neprodleně (odstavec 3). Odvolá-li insolvenční soud insolvenčního správce z funkce, ustanoví současně nového insolvenčního správce. Odvolání proti tomuto rozhodnutí je přípustné; proti výroku o ustanovení nového insolvenčního správce se však lze samostatně odvolat jen z důvodů uvedených v § 26 (odstavec 5).

Dle § 32 insolvenčního zákona insolvenčního správce, který neplní řádně své povinnosti nebo který nepostupuje při výkonu své funkce s odbornou péčí anebo který závažně porušil důležitou povinnost, uloženou mu zákonem nebo soudem, může insolvenční soud na návrh věřitelského orgánu nebo dlužníka anebo i bez tohoto návrhu jeho funkce zprostit. Učiní tak zpravidla po slyšení insolvenčního správce; o podaném návrhu rozhodne neprodleně (odstavec 1). Proti rozhodnutí podle odstavce 1 se mohou odvolat insolvenční správce a osoby oprávněné podat návrh podle odstavce 1. Ustanovení § 31 odst. 5 a 6 platí obdobně (odstavec 2).

Ustanovení § 9 zákona o insolvenčních správcích pak určuje, že právo vykonávat činnost insolvenčního správce se insolvenčnímu správci pozastavuje i tehdy, jde-li o insolvenčního správce, který je ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti, dnem, kdy veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti vzniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce [odstavec 1 písm. d)]. Pozastavení práva vykonávat činnost insolvenčního správce zaniká dnem, kdy pominula okolnost, která byla důvodem k pozastavení tohoto práva (odstavec 2).

Z § 12 zákona o insolvenčních správcích se dále podává, že právo vykonávat činnost insolvenčního správce insolvenčnímu správci zaniká a) smrtí insolvenčního správce, b) byl-li prohlášen za mrtvého, a to ke dni právní moci rozhodnutí soudu o prohlášení za mrtvého, c) byl-li zbaven způsobilosti k právním úkonům nebo jehož způsobilost k právním úkonům byla omezena, a to ke dni právní moci

rozhodnutí soudu, kterým byl způsobilosti k právním úkonům zbaven nebo kterým byla jeho způsobilost k právním úkonům omezena, d) dnem zrušení veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti, e) podal-li ministerstvu písemné oznámení o ukončení činnosti insolvenčního správce, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla doručena, f) jde-li o veřejnou obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost, dnem, ke kterému zaniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce jejímu ohlášenému společníku, nebo dnem, ke kterému ohlášený společník přestal být společníkem veřejné obchodní společnosti nebo zahraniční obchodní společnosti (odstavec 1). Právo vykonávat činnost insolvenčního správce podle § 3 odst. 1 zaniká insolvenčnímu správci také uplynutím pěti let ode dne nabytí právní moci povolení vykonávat činnost insolvenčního správce, nebyla-li platnost povolení prodloužena postupem podle § 6 odst. 5 (odstavec 2). Právo vykonávat činnost insolvenčního správce dlužníka podle § 3 odst. 2 zaniká insolvenčnímu správci také uplynutím pěti let ode dne nabytí právní moci zvláštního povolení vykonávat činnost insolvenčního správce, nebyla-li platnost zvláštního povolení prodloužena postupem podle § 6 odst. 6 (odstavec 3).

32. V takto ustaveném právním rámci činí Nejvyšší soud k otázkám položeným veřejnou obchodní společností následující závěry:

a) K zákonným předpokladům pro rozhodování insolvenčního soudu o odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka.

33. Potud dovolání zjevně není opodstatněno. Veřejná obchodní společnost totiž na podporu závěru, že právo vykonávat činnost insolvenčního správce jí nezaniklo [předjímaným v § 12 odst. 1 písm. e) zákona o insolvenčních správcích], uplatňuje skutečnosti, které nastaly až po vydání dovoláním napadeného rozhodnutí (rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 15. 1. 2014). Přihlédnout k těmto „novým“ skutečnostem v dovolacím řízení zapovídá Nejvyššímu soudu § 241a odst. 4 o. s. ř.

34. Jak přitom Nejvyšší soud ozřejmil výše, skutkový závěr odvolacího soudu, že veřejná obchodní společnost podala ministerstvu v červenci 2013 písemné oznámení o ukončení činnosti insolvenčního správce, čímž jí podle seznamu insolvenčních správců zaniklo [způsobem popsáným v § 12 odst. 1 písm. e) zákona o insolvenčních správcích] právo vykonávat činnost insolvenčního správce, nemůže být dovoláním (jež může být v rovině jediného dovolacího důvodu toliko kritikou správnosti právního posouzení věci) zpochybněn (srov. opět R 19/2006 a R 10/2014).

35. Ostatně kdyby měl Nejvyšší soud přihlížet k tomu, co se „nově“ událo (ohledně práva veřejné obchodní společnosti vykonávat funkci insolvenčního správce) po vydání napadeného rozhodnutí, musel by vzít v potaz i to, že podle údajů z insolvenčního rejstříku (z tam obsaženého seznamu insolvenčních správců) veřejné obchodní společnosti tak jako tak zaniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce k 31. 12. 2013 [způsobem popsáným v § 12 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích].

b) K procesnímu postupu insolvenčního soudu před odvoláním veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka.

36. Potud veřejná obchodní společnost namítá, že insolvenční soud jí upřel právo na slyšení plynoucí z § 31 odst. 1 insolvenčního zákona a odvolací soud se touto otázkou (přes odvolací námitku) nezabýval.

č. 135

37. Jakkoli lze odvolacímu soudu vytknout, že se s uvedenou námitkou nevypořádal výslovně, a jakkoli lze souhlasit s veřejnou obchodní společností, že je-li „slyšení“ před odvoláním z funkce „pravidlem“, pak postup, kdy slyšení neproběhne, je výjimkou, jež má být vykládána restriktivně, ze spisu je patrné, že veřejná obchodní společnost postupem insolvenčního soudu žádnou újmu na svých procesních právech neutrpěla.

38. Podle zvláštní části důvodové zprávy k vládnímu návrhu insolvenčního zákona, který projednávala Poslanecká sněmovna Parlamentu České republiky ve svém 4. volebním období 2002–2006 jako tisk č. 1120, se § 31 a § 32 v textu osnovy prosazuje záměr odlišit napříště institut odvolání insolvenčního správce z funkce (§ 31) z důležitých důvodů, jež nemají původ v pochybeních správce, od institutu zproštění výkonu funkce insolvenčního správce (§ 32), kterým má být sankcionován správce neplnící řádně své povinnosti. Uvedená ustanovení upravují také procesní postup soudu při přijímání takových rozhodnutí.

39. V takto pojaté koncepci rozhodování soudu o tom, zda insolvenční správce „skončí ve výkonu funkce“ (bude odvolán z funkce nebo bude funkce zproštěn), je zjevné, že právo insolvenčního správce „být slyšen“ k důvodům, pro které má být z funkce „odvolán“, nebude (v praxi není) prosazováno tak široce, jak v dovolání předestírá veřejná obchodní společnost [podle níž tato „povinnost“ (rozuměj povinnost soudu poskytnout insolvenčnímu správci slyšení) odpadá, jen když okolnosti takové slyšení nedovolují (např. ustanovený insolvenční správce zemřel nebo slyšení odmítá)].

40. K právu insolvenčního správce „být slyšen“ předtím, než bude funkce „zproštěn“ (podle § 32 odst. 1 insolvenčního zákona), se Nejvyšší soud vyjádřil v usnesení ze dne 26. 8. 2015, sen. zn. 29 NSČR 2/2014, uveřejněném pod č. 48/2016 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 48/2016“). V něm uzavřel, že o tom, zda insolvenční správce má být zproštěn funkce, rozhoduje insolvenční soud v intencích § 32 odst. 1 insolvenčního zákona (tedy též „zpravidla“) „po slyšení insolvenčního správce“ (tedy na základě vysvětlení, jež insolvenční správce podal k tvrzením osoby, jež žádá jeho zproštění) a na základě obsahu insolvenčního spisu, jenž by měl příslušná tvrzení potvrzovat nebo vyvracet. Hodnotící skutkové soudy o (ne)opodstatněnosti návrhu, aby insolvenční správce byl zproštěn funkce, pak insolvenční soud zásadně přijímá na základě obsahu spisu, aniž by formálně prováděl dokazování listinami tvořícími obsah insolvenčního spisu.

41. Závěry obsažené v R 48/2016 pro pravidlo formulované k postupu, jenž má předcházet „zproštění“ funkce insolvenčního správce, lze bez dalšího pře-

vzít též pro stejně formulované pravidlo k postupu, jenž má předcházet „odvolání“ z funkce insolvenčního správce. Skutečnost, že k „odvolání“ insolvenčního správce z funkce přistupuje insolvenční soud „z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce“, však (oproti postupu při „zproštění“ funkce) potřebu „pravidelného slyšení“ co do významu „slyšení“ pro rozhodnutí insolvenčního soudu oslabuje a opodstatňuje závěr, že „slyšení“ insolvenčního správce před rozhodnutím insolvenčního soudu o jeho „odvolání“ z funkce bude ve smyslu § 31 insolvenčního zákona „pravidlem“ tam, kde se v jakékoliv podobě projeví mezi procesními subjekty insolvenčního řízení „spor“ o „důležitý důvod“, jenž má k odvolání vést. To platí zejména tehdy, rozhoduje-li insolvenční soud o tom, zda insolvenční správce má být „odvolán“ z funkce, na návrh věřitelského orgánu nebo z vlastní iniciativy (vzhledem ke skutečnosti, jež z podnětu jiných osob nebo obecně jinak vyšly v insolvenčním řízení najevo). Současně platí, že právo insolvenčního správce „být slyšen“ by mělo být realizováno v těch případech, kdy dosavadní obsah spisu neskýtá dostatečný podklad pro posouzení „existence“ nebo „důležitosti“ důvodu odvolání anebo v těch případech, v nichž insolvenční správce neposkytl dosud žádné vysvětlení nebo vyjádření k důvodu, pro který má být z funkce odvolán.

42. Trvat na předchozím „slyšení“ insolvenčního správce nebude při „odvolání“ z funkce typově namístě v těch případech, kdy insolvenční soud odvolává insolvenčního správce z funkce na jeho vlastní „žádost“ (k jeho vlastnímu návrhu) [vyhovuje návrhu, jemuž nikdo neodporuje ani v rovině „(ne)existence“, ani v rovině „(ne)důležitosti“ důvodu odvolání]. Důvod přistoupit ke slyšení insolvenčního správce nebude dán (coby výjimka z práva být slyšen) také tehdy, je-li spor o „existenci“ nebo „důležitost“ důvodu odvolání z funkce dostatečně osvětlen předloženými vyjádřeními zúčastněných stran (zejména vyjádřením insolvenčního správce samotného) a listinami založenými do spisu, takže vlastní „slyšení“ insolvenčního správce by již nemohlo přinést žádné nové podněty pro rozhodnutí podle § 31 insolvenčního zákona.

43. Pro poměry dané věci lze na tomto základě uvést, že:

Insolvenční soud rozhodoval o odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka na základě návrhu podaného veřejnou obchodní společností (jednající prostřednictvím ohlášeného společníka P. H.), jemuž v době před vydáním usnesení insolvenčního soudu oponovala opět jen veřejná obchodní společnost (jednající prostřednictvím druhého společníka M. E.) a v situaci, kdy měl doloženo (srov. přílohy podání insolvenčního správce u B-46), že veřejná obchodní společnost učinila (podáním datovaným 29. 7. 2013) u ministerstva oznámení o ukončení činnosti insolvenčního správce a že P. H. je držitelkou oprávnění vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba (jež se obnoví zánikem práva veřejné obchodní společnosti vykonávat funkci insolvenčního správce).

Právo insolvenčního správce, jímž je právnická osoba (veřejná obchodní společnost), „být slyšen“ se uskutečňuje prostřednictvím výsledku fyzické osoby oprávněné jednat jejím jménem [zásadně prostřednictvím výsledku statutárního orgánu právnické osoby, jímž jsou u veřejné obchodní společnosti zásadně všichni její společníci (srov. § 85 odst. 1 obch. zák.)]. V insolvenčním řízení se přitom předpokládá (v intencích § 24 odst. 2 insolvenčního zákona), že styk s insolvenčním soudem (včetně uskutečnění práva „být slyšen“) bude za veřejnou obchodní společnost coby insolvenčního správce obstarávat její ohlášený společník (v dané věci P. H.).

V poměrech odvolávané veřejné obchodní společnosti byli jejím statutárním orgánem oba společníci (M. E. i P. H.), kteří písemnými podáními adresovanými (vždy jménem veřejné obchodní společnosti) insolvenčnímu soudu (B-46, B-53), zjevně deklarovali vnitřní neuspořádanost poměrů veřejné obchodní společnosti (konflikt společníků v rovině ochoty a schopnosti veřejné obchodní společnosti vykonávat v době od 1. 9. 2013 nadále funkci insolvenčního správce dlužníka). Za této situace by uskutečnění „práva být slyšen“ u veřejné obchodní společnosti zjevně nemohlo přinést žádné další (pro rozhodnutí insolvenčního soudu významné) poznatky (nad rámec těch, jež vyplynuly z rozporných písemných vyjádření veřejné obchodní společnosti), neboť výsledek jen jednoho ze společníků veřejné obchodní společnosti (lhostejno, zda M. E. nebo P. H.) by zjevně nevedl k odstranění rozporů založených vyjádřením druhého z nich a výsledek obou by vzhledem k deklarovaným rozporům zjevně nevedl ke zjištění skutečného stanoviska veřejné obchodní společnosti. Insolvenční soud tedy nepochybil, jestliže rozhodl o návrhu veřejné obchodní společnosti na její odvolání z funkce insolvenčního správce dlužníka, aniž předtím uskutečnil „slyšení veřejné obchodní společnosti“.

c) K posouzení výkonu činnosti insolvenčního správce v rozporu se zákonem.

44. Podle § 24 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 7. 2013, veřejná obchodní společnost, která je ustanovena insolvenčním správcem, oznámí insolvenčnímu soudu neprodleně, kdo z jejích společníků bude jejím jménem funkci insolvenčního správce vykonávat; odstavec 1 platí pro tohoto společníka obdobně.

Dle § 24 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném od 1. 8. 2013, veřejná obchodní společnost, která je ustanovena insolvenčním správcem, oznámí insolvenčnímu soudu neprodleně, kdo z jejích společníků, prostřednictvím kterých vykonává činnost insolvenčního správce⁶⁰⁾, bude jejím jménem funkci insolvenčního správce vykonávat; odstavec 1 platí pro tohoto společníka obdobně.

Poznámka pod čarou č. 60) přitom odkazuje na § 5 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích.

Podle § 5 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích (ve znění před i po 1. srpnu 2013) musí návrh veřejné obchodní společnosti na vydání povolení vykonávat činnost insolvenčního správce obsahovat též jméno, popřípadě jména,

a příjmení, rodné číslo, a není-li přiděleno, datum narození a trvalý pobyt společníka fyzické osoby, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu, jejímž prostřednictvím bude vykonávat činnost insolvenčního správce (dále jen „ohlášený společník“).

45. Nejvyšší soud nesdílí názor veřejné obchodní společnosti, že požadavek, aby veřejná obchodní společnost oznámila, který z jejích „ohlášených“ společníků bude jejím jménem vykonávat funkci insolvenčního správce, plyne z dikce § 24 odst. 2 insolvenčního zákona až s účinností od 1. 8. 2013.

46. Z dikce § 5 odst. 1 písm. d) insolvenčního zákona (jež nedoznalo změn od doby, kdy byla veřejná obchodní společnost ustanovena insolvenčním správcem dlužníka) plyne, že ohlášený společník je osobou, jejímž prostřednictvím má veřejná obchodní společnost vykonávat činnost insolvenčního správce. To ostatně plyne i z dikce § 12 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích (ve znění účinném před i po 1. srpnu 2013), které den, ke kterému zaniklo právo vykonávat činnost insolvenčního správce ohlášenému společníku veřejné obchodní společnosti, určuje (bez dalšího) jako den zániku práva veřejné obchodní společnosti vykonávat činnost insolvenčního správce.

47. Určovalo-li § 24 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 7. 2013, že veřejná obchodní společnost, která je ustanovena insolvenčním správcem, oznámí (je povinna oznámit) insolvenčnímu soudu neprodleně, kdo z jejích společníků bude jejím jménem funkci insolvenčního správce vykonávat, pak zjevně nemohlo mít na mysli jiného společníka než toho, jehož prostřednictvím má veřejná obchodní společnost funkci insolvenčního správce vykonávat (ohlášeného společníka). Jinak by celá koncepce vydání povolení vykonávat činnost insolvenčního správce veřejné obchodní společnosti založená na předpokladu, že zde je fyzická osoba s odpovídajícími kvalifikačními předpoklady pro vlastní výkon funkce (ohlášený společník), postrádala smyslu a účel právní úpravy [zajistit, aby právnické osoby (veřejné obchodní společnosti), jimž ministerstvo spravedlnosti udělí povolení vykonávat činnost insolvenčního správce, tuto činnost vykonávaly prostřednictvím odborně způsobilých fyzických osob (jimiž mají být právě ohlášení společníci veřejné obchodní společnosti)] by se nenaplnil.

48. Jinak řečeno, veřejná obchodní společnost byla i před 1. srpnem 2013 oprávněna vykonávat funkci insolvenčního správce konkrétního dlužníka jen prostřednictvím svého ohlášeného společníka. Oznámení, že jménem veřejné obchodní společnosti bude vykonávat funkci insolvenčního správce ten ze společníků, který není ohlášeným společníkem, nebylo ani před 1. srpnem 2013 řádným oznámením ve smyslu § 24 odst. 2 insolvenčního zákona (ve znění účinném do 31. 7. 2013) a neopravňovalo takového společníka k výkonu funkce insolvenčního správce při těch činnostech, při kterých je (byla) jeho role v insolvenčním řízení nezastupitelná (srov. např. § 190 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 7. 2013). Výkon funkce insolvenčního správce prostřednictvím

společníka veřejné obchodní společnosti, který nebyl jejím ohlášeným společníkem, při činnostech, při kterých je (byla) role insolvenčního správce v insolvenčním řízení nezastupitelná, je tedy porušením povinností při výkonu funkce insolvenčního správce.

č. 135

49. Argumentuje-li veřejná obchodní společnost tím, že při takovém výkladu by se veřejná obchodní společnost nemohla nechat zastoupit při činnostech, k nimž je povolána v insolvenčním řízení např. advokátem (s akcentem na řízení, v nichž je nutné povinné zastoupení advokátem), jde o argumentaci zavádějící (a tudíž nepřesnou a nesprávnou), jelikož se přehlíží právě okolnost, že při některých procesních úkonech se insolvenční správce nemůže nechat v řízení zastoupit osobou, která nesplňuje kvalifikační předpoklady pro výkon funkce insolvenčního správce (není a v praxi nebylo žádných pochyb o tom, že zastoupení insolvenčního správce při přezkumném jednání advokátem je vyloučeno, stejně jako není žádných pochyb o tom, že tam, kde příslušná právní úprava vyžaduje povinné zastoupení advokátem, je oprávněn si takového zástupce zvolit).

50. Námitku veřejné obchodní společnosti, že postup dle § 24 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 7. 2013, by se ani tak věcně nevztahoval (jako zbytečný) na veřejnou obchodní společnost, která má pouze jediného ohlášeného společníka, shledává Nejvyšší soud nepatřičnou již proto, že z postupu veřejné obchodní společnosti v dané věci je zřejmé, že přes tvrzenou „zbytečnost“ i tak deklarovala svým oznámením (a následně v insolvenčním řízení po určitou dobu prostřednictvím „neohlášeného společníka“ činila) kroky přesně opačného charakteru než ty, jimiž měl být naplněn účel § 24 odst. 2 insolvenčního zákona, ve znění účinném do 31. 7. 2013.

51. Dovolání proto v dotčeném ohledu není důvodné.

52. Dovolací námitka, že výše popsané skutečnosti nemohly být důvodem pro odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka, je však i tak opodstatněná.

53. Odvolací soud dovodil, že byl (i proto) důvod odvolat veřejnou obchodní společnost z funkce, jelikož výkonem funkce prostřednictvím „neohlášeného“ společníka porušila své povinnosti. Porušení povinností insolvenčním správcem však může být jen důvodem pro to, aby byl funkce zproštěn (§ 32 insolvenčního zákona), a nikoli důvodem pro jeho „odvolání“ ve smyslu § 31 insolvenčního zákona.

54. V situaci, kdy tento názor zazněl poprvé až v odvolací řízení a kdy jej odvolací soud nesprávně použil při přezkoumání rozhodnutí insolvenčního o „odvolání“ z funkce (a nikoli při zkoumání důvodů pro „zproštění“ výkonu funkce), nabývá na významu právo insolvenčního správce (veřejné obchodní společnosti) „být slyšen“ (k porušení povinností, jež se mu kladlo k tíži), které v dotčených souvislostech zůstalo bez náhrady (aniž by veřejná obchodní společnost byla požádána o vyjádření k této otázce alespoň písemnou formou) opomenuto

a v konečném důsledku lze souhlasit s veřejnou obchodní společností i v tom, že šlo o názor „překvapivý“ (tím více, že byl zaujat ve vztahu k tomu ze způsobů ukončení výkonu funkce insolvenčního insolvenčního správce, který „nemá původ v porušení povinností insolvenčního správce“).

d) K nenaplnění zákonného důvodu pro odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce dlužníka.

č. 135

55. S námitkou, že oprávnění veřejné obchodní společnosti vykonávat funkci insolvenčního správce nezaniklo, jelikož [jak potvrdil správní soud] neučinila oznámení dle § 12 odst. 1 písm. e) zákona o insolvenčních správcích] se Nejvyšší soud již vypořádal výše (jako s tou, jež vychází z jiného než pro věc rozhodného skutkového stavu věci).

56. Zbývá tudíž vypořádat se s námitkou, že skutečnost, že veřejná obchodní společnost (již) nemá ohlášeného společníka (podle závěru odvolacího soudu), takovým důvodem není.

57. K otázce zániku oprávnění vykonávat činnost insolvenčního správce osobě ustanovené rozhodnutím insolvenčního soudu insolvenčním správcem konkrétního dlužníka se Nejvyšší soud dílčím způsobem vyjádřil (k výkladu § 40 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích) v rozsudku ze dne 27. 2. 2014, sp. zn. 29 Cdo 677/2011, uveřejněném pod č. 60/2014 Sb. rozh. obč. (v němž uzavřel, že jen tím nepozbývá rozhodnutí insolvenčního soudu o ustanovení takové osoby do funkce účinnosti a tato osoba nadále zůstává insolvenčním správcem konkrétního dlužníka).

58. Ve výkladu § 9 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích dále byla sjednocena rozhodovací praxe obecných soudů prostřednictvím usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 1. 6. 2011, sen. zn. 3 VSPH 237/2011, uveřejněného pod č. 133/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek s právní větou, podle které skutečnost, že insolvenčnímu správci byla pozastavena činnost ve smyslu zákona o insolvenčních správcích, není sama o sobě důvodem pro jeho odvolání z funkce ve smyslu § 31 insolvenčního zákona.

59. S veřejnou obchodní společností lze i na základě těchto dílčích judikatorních výstupů souhlasit v tom, že z § 31 odst. 3 insolvenčního zákona plyne pouze možnost (nikoli povinnost) insolvenčního soudu odvolat z funkce insolvenčního správce, jemuž právo vykonávat činnost insolvenčního správce zaniklo ze zákona, takže ve výkonu funkce insolvenčního správce dlužníka může a – pokud tomu nebrání důležité důvody – bude pokračovat subjekt, který již není zapsán v seznamu insolvenčních správců a který, je-li veřejnou obchodní společností, z povahy věci nemůže disponovat v tomto seznamu zapsaným „ohlášeným společníkem“.

60. Pro účely posouzení, zda (zákonný) zánik práva vykonávat činnost insolvenčního správce má být důvodem pro odvolání insolvenčního správce z funkce, je však nutné vnímat i zvláštnosti postavení insolvenčního správce, jímž je fyzická osoba na straně jedné a insolvenčního správce, jímž je právnická osoba

(veřejná obchodní společnost) na straně druhé. V této souvislosti je podstatné, zda důvod, pro který došlo k zániku práva vykonávat činnost insolvenčního správce, má (může mít) vliv na další (s odbornou péčí plynoucí z odborné způsobilosti prováděný) výkon funkce insolvenčního správce. Půjde-li o případ uvedený v § 12 odst. 1 písm. d) zákona o insolvenčních správcích (dojde-li k zániku práva veřejné obchodní společnosti vykonávat činnost insolvenčního správce dnem zrušení veřejné obchodní společnosti), pak zřejmě nebude žádné překážky pro další činnost veřejné obchodní společnosti jako insolvenčního správce konkrétního dlužníka, zůstala-li zachována odborná způsobilost garantovaná ohlášeným společníkem nebo ohlášenými společníky veřejné obchodní společnosti. Bez zřetele k tomu, že již technicky nepůjde o „ohlášené společníky“, je podstatné, že zde stále jsou společníci, jejichž odbornost byla podkladem pro udělení práva vykonávat činnosti insolvenčního správce.

61. Oproti tomu tam, kde právo veřejné obchodní společnosti vykonávat činnost insolvenčního správce zaniklo smrtí jediného ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti nebo obecně tím, že jediný ohlášený společník veřejné obchodní společnosti přestal být společníkem veřejné obchodní společnosti [§ 12 odst. 1 písm. f) zákona o insolvenčních správcích], se ztráta „garanta“ odborné způsobilosti výkonu funkce insolvenčního správce veřejnou obchodní společností typově projeví právě tím, že dojde k jejímu odvolání z funkce postupem dle § 31 insolvenčního zákona.

62. V dané věci odvolací soud přitakal závěru insolvenčního soudu, že při zániku práva veřejné obchodní společnosti vykonávat činnost insolvenčního správce dle § 12 odst. 1 písm. e) zákona o insolvenčních správcích (k 31. 8. 2013) se s účinností od 1. 9. 2013 obnovilo i právo P. H. (ohlášeného společníka) vykonávat činnost insolvenčního správce jako fyzické osoby, což je důvodem pro odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce.

63. Z § 9 odst. 1 písm. d), odst. 2 zákona o insolvenčních správcích (jak citováno shora) je přitom patrné, že právo fyzické osoby vykonávat funkci insolvenčního správce je vnímáno jako nepřípustný střet zájmů s jejím postavením ohlášeného společníka opravňujícím k výkonu funkce insolvenčního správce veřejnou obchodní společností. Proto platí, že obnovilo-li se právo ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti vykonávat funkci insolvenčního správce jako fyzická osoba, je skutečnost, že veřejné obchodní společnosti, jejímž jediným ohlášeným společníkem taková fyzická osoba byla, zaniklo právo vykonávat funkci insolvenčního správce, důvodem k odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce konkrétního dlužníka ve smyslu § 31 insolvenčního zákona.

64. K tomu budiž dodáno, že již před vydáním rozhodnutí insolvenčního soudu v dané věci bylo zřejmé, že vnitřní poměry veřejné obchodní společnosti rozvracejí spory jejích společníků (M. E. a P. H.), což se projeвило i v průběhu odvolacího

řízení (tím, že P. H. se pokusila vzít jménem veřejné obchodní společnosti zpět podané odvolání). V dovolání deklarované ujištění veřejné obchodní společnosti, že i nadále má ohlášeného společníka (P. H.), jehož prostřednictvím může řádně vykonávat funkci insolvenčního správce, zjevně selhává (neplní svůj účel) v situaci, kdy P. H. naopak činí (a v předchozím průběhu řízení činila) vše pro to, aby mohla působit ve funkci insolvenčního správce již jen jako fyzická osoba, a aby naopak nemusela v insolvenčních řízeních, v nichž byla ustanovena insolvenčním správcem veřejná obchodní společnost, nadále působit jako ohlášený společník. I tento navenek deklarovaný (a ze spisu patrný) nesoulad ve vnitřních poměrech veřejné obchodní společnosti je při zániku práva veřejné obchodní společnosti vykonávat funkci insolvenčního správce typovým důvodem pro odvolání veřejné obchodní společnosti z funkce insolvenčního správce konkrétního dlužníka.

65. Jelikož výše podané argumenty jsou samy o sobě postačující pro závěr, že byl důvod odvolat veřejnou obchodní společnost z funkce insolvenčního správce dle § 31 insolvenčního zákona, lze uzavřít, že dovolání veřejné obchodní společnosti proti prvnímu výroku napadeného usnesení [ač zčásti argumentačně opodstatněné (co do úsudku odvolacího soudu o porušení povinností insolvenčního správce)] ve výsledku důvodné není.

66. Nejvyšší soud je proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), v dotčeném rozsahu zamítl [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

II. K dovolání P. H.

67. Dovolání P. H. proti třetímu výroku napadeného usnesení neobstojí z týchž důvodů, které Nejvyšší soud podal k výkladu § 24 odst. 2 zákona o insolvenčních správcích již na základě dovolání veřejné obchodní společnosti.

68. Pro úplnost Nejvyšší soud uvádí (ač dovolací námitka v dotčeném směru nezazněla), že odvolací soud nevybočil z mezí odvolacího přezkumu ani v rovině výkladu § 26 insolvenčního zákona, když lze souhlasit s tím, že podstatné porušení povinností insolvenčního správce konkrétního dlužníka veřejnou obchodní společností zásadně vylučuje ohlášeného společníka veřejné obchodní společnosti z možnosti být ustanoven insolvenčním správcem téhož dlužníka jako fyzická osoba.

69. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), v dotčeném rozsahu zamítl i dovolání P. H. [§ 243d písm. a) o. s. ř.].

Č. 136**Č. 136**

Insolvenční správce, Veřejná obchodní společnost, Podjatost
§ 24 IZ, § 31 odst. 1 IZ, § 34 IZ

Poměr insolvenčního správce, jímž je veřejná obchodní společnost, k zástupci dlužníkovy věřitele, jímž je společník této veřejné obchodní společnosti, je v situaci, kdy takový věřitel má (spolu s dalším věřitelem, s nímž tvoří koncern) výrazný vliv na chod insolvenčního řízení, důvodem pro vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení (§ 24 odst. 1 insolvenčního zákona), a tedy pro jeho odvolání z funkce postupem dle § 31 insolvenčního zákona.

(Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 31. 1. 2017, sen. zn. 29 NSČR 4/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.NSCR.4.2015.1)

Nejvyšší soud změnil usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 16. 9. 2014, sp. zn. KSUL 46 INS 30243/2013, 1 VSPH 1259/2014-B, tak, že se usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 28. 5. 2014, sp. zn. KSUL 46 INS 30243/2013-B, v bodech I. a II. výroku potvrzuje.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Usnesením ze dne 28. 5. 2014, č. j. KSUL 46 INS 30243/2013-B-5, Krajský soud v Ústí nad Labem (dále jen „insolvenční soud“):

[1] Odvolal Institut pro řešení úpadku v. o. s. (dále jen „veřejná obchodní společnost“) z funkce insolvenčního správce dlužníka M. P. (bod I. výroku).

[2] Insolvenčním správcem dlužníka ustanovil JUDr. M. L., LL.M., Ph.D. [bod II. výroku].

[3] Uložil povinnosti odvolanému insolvenčnímu správci (body III. a IV. výroku) a novému insolvenčnímu správci (bod VI. výroku).

[4] Odročil první přezkumné jednání a schůzi věřitelů na 22. 7. 2014 (bod V. výroku).

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že veřejná obchodní společnost požádala o ustanovení odděleného správce pro přezkum pohledávky věřitele č. 6 Stavební spořitelny České spořitelny, a. s. (dále jen „věřitel S“), s tím, že tohoto věřitele zastupuje v insolvenčním řízení společník veřejné obchodní společnosti. Dále po-

ukázal na to, že insolvenční navrhovatel [Česká spořitelna, a. s. (dále jen „věřitel Č“)] tvoří koncern s věřitelem S.

3. Na tomto základě insolvenční soud – vycházejí z § 31 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona) – dospěl k závěru, že účast společníka veřejné obchodní společnosti v (insolvenčním) řízení coby právního zástupce věřitele S není důvodem podjatosti pouze ve vztahu k přezkumu pohledávky tohoto věřitele, ale zakládá takový poměr insolvenčního správce a věřitele S k věci, který může zatěžovat (insolvenční) řízení po celou dobu jeho trvání.

4. K odvolání veřejné obchodní společnosti Vrchní soud v Praze usnesením ze dne 16. 9. 2014, č. j. KSUL 46 INS 30243/2013, 1 VSPH 1259/2014-B-20, změnil usnesení insolvenčního soudu v bodě I. výroku tak, že veřejná obchodní společnost se neodvolává z funkce insolvenčního správce dlužníka, a v bodě II. výroku tak, že M. L. se neustanovuje insolvenčním správcem dlužníka.

5. Odvolací soud shrnul, že při přezkoumání usnesení insolvenčního soudu vychází ze skutkových zjištění insolvenčního soudu, tedy z toho, že:

[1] Věřitel S, zastoupený JUDr. P. H., přihlásil do insolvenčního řízení pohledávku, která svým rozsahem představuje 13,97 % z celkového objemu přihlášených pohledávek.

[2] Do insolvenčního řízení přihlásil pohledávku též věřitel Č, který „je v koncernovém vztahu“ s věřitelem S.

[3] Pohledávky věřitele S a věřitele Č společně představují 34,14 % všech přihlášených pohledávek.

[4] P. H. je podle výpisu z obchodního rejstříku společníkem veřejné obchodní společnosti. Jediným ohlášeným společníkem veřejné obchodní společnosti je (však) Mgr. Ing. J. M.

6. Na tomto základě odvolací soud – vycházejí z § 24 odst. 1 a § 34 insolvenčního zákona – dospěl k následujícím (od insolvenčního soudu odlišným) závěrům:

[1] Odvolací soud vyšel při posouzení odvolání z usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2014, „č. j. 29 NSČR 107/2013-B-77“ [správně jde o usnesení „č. j. MSPH 79 INS 24023/2011, 29 NSČR 107/2013-B-77“, uveřejněné pod č. 114/2014 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 114/2014“), které je (stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže) dostupné i na webových stránkách Nejvyššího soudu], kde dovolací soud dovodil, že mezi skutečností, které se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovy věřitele a k jeho postavení v insolvenčním řízení zakládají důvod pochybovat, že tento vztah (ne)ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce (a které proto nedovolují řešit možnou podjatost insolvenčního správce pouhým ustanovením odděleného insolvenčního správce), typově patří skutečnost, že pohledávka je takového rozsahu, že věřitel má rozhod-

jící vliv na průběh insolvenčního řízení, jakož i skutečnost, že stejný věřitel vede (být v jiném procesním postavení) další spory, jež se významně týkají majetkové podstaty dlužníka, ať již jde o incidenční spor (např. o spor na základě vylučovací žaloby), o spor o pohledávku za majetkovou podstatou nebo o pohledávku postavenou na roveň pohledávce za majetkovou podstatou, anebo o spor, v němž vystupuje jako dlužník dlužník.

[2] Z výše uvedených zjištění vyplývá, že společník veřejné obchodní společnosti správce zastupuje věřitele, jehož pohledávka činí pouze 13,97 % všech přihlášených pohledávek; proto tento věřitel nemůže ovlivnit celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce, a to ani ve spojení s věřitelem Č, s nímž je koncernově propojen (jejich pohledávky představují celkem 34,14 % všech přihlášených pohledávek). Tento společník není (ani) ohlášeným společníkem, proto v insolvenčním řízení nemůže vykonávat žádné úkony za insolvenčního správce.

[3] Z uvedeného je zřejmé, že pohledávka věřitele S je v insolvenčním řízení „celkem marginální“, co do své výše i co do své (nepřednostní) povahy; jde o běžného nezajištěného věřitele, jenž není členem ani náhradníkem věřitelského výboru a svými úkony nijak neovlivňuje průběh insolvenčního řízení.

[4] Odvolací soud tak uzavírá, že s přihlédnutím k charakteru pohledávky věřitele S, k jeho postavení v insolvenčním řízení, je insolvenční správce vyloučen jen z některých úkonů vůči tomuto věřiteli a jeho zástupci, a nikoliv z celého insolvenčního řízení, neboť vztah mezi insolvenčním správcem a věřitelem S nebo jeho zástupcem není s to ovlivnit celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

7. Proti usnesení odvolacího soudu podal M. L. dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení právní otázky, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu (konkrétně od závěrů vyslovených v R 114/2014) argumentem, že napadené rozhodnutí závisí (zčásti) na vyřešení právní otázky, která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena. Dovolatel namítá, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (tedy že je dán dovolací důvod dle § 241a odst. 1 o. s. ř.), a požaduje, aby Nejvyšší soud změnil rozhodnutí odvolacího soudu tak, že usnesení insolvenčního soudu se potvrzuje.

8. V mezích uplatněného dovolacího důvodu podle § 241a odst. 1 o. s. ř. vytýká dovolatel odvolacímu soudu (poukazuje na § 24 odst. 1 a § 34 odst. 1 in-

solvenčního zákona), že závěry obsažené v R 114/2014 aplikoval na danou věc nesprávně (schematicky), jelikož vycházel jen z úvahy o poměru problémových pohledávek (34,14 %) k celkové výši pohledávek a nevypočítal se vzájemnými vztahy insolvenčního správce (veřejné obchodní společnosti), dlužníka a věřitele S, které jsou důvodem pro pochybnosti o nepodjatosti insolvenčního správce.

9. Podle dovolatele odvolací soud přehlédl, že J. M. (ohlášený společník) i P. H. (společník) mají (společný) zájem na výsledcích hospodaření veřejné obchodní společnosti, což svědčí o konkrétní vazbě mezi společníkem insolvenčního správce a zástupcem věřitele.

10. Odvolací soud se (podle dovolatele) nezabýval ani tím, že věřitel S je koncernově propojen s věřitelem Č (jenž je zajištěným věřitelem a jehož pohledávku při přípravě na přezkumné jednání popřel, včetně zajištění, „odvolaný insolvenční správce“).

11. Veřejná obchodní společnost ve vyjádření navrhuje dovolání zamítnout, s tím, že odvolací soud se zabýval všemi pro věc podstatnými skutečnostmi, a správně dovodil, že byly splněny jen podmínky pro ustanovení odděleného insolvenčního správce.

III.

Přípustnost dovolání

12. S přihlédnutím k době vydání dovoláním napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád v aktuálním znění (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 4. 2014, sen. zn. 29 NSČR 45/2014, uveřejněné pod č. 80/2014 Sb. rozh. obč.).

13. Nejvyšší soud shledává dovolání přípustným podle § 237 o. s. ř., když napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky (dovolatелеm nastolené), která v rozhodovací praxi dovolacího soudu dosud nebyla beze zbytku vyřešena, tj. otázky výkladu § 24 a § 34 insolvenčního zákona ve vazbě na důvod pochybovat o nepodjatosti insolvenčního správce – veřejné obchodní společnosti v insolvenčním řízení, v němž společník veřejné obchodní společnosti současně zastupuje jednoho z věřitelů.

14. Již v této souvislosti Nejvyšší soud podotýká, že nepřehlédl, že dovolatel dovolání posléze „doplnil“ podáními datovanými 12. 2. 2015 a 3. 8. 2015. Ty dovolací argumenty, jež dovolatel (coby obsahově nové) uplatnil oněmi doplňujícími podáními, jsou však pro dovolací přezkum právně bezvýznamné. Měnit dovolací důvody (a to i kvalitativní změnou dovolací argumentace v rámci již uplatněného dovolacího důvodu) totiž lze jen po dobu trvání lhůty k dovolání (srov. § 242 odst. 4 o. s. ř.) a doplňující podání dovolatele tuto časovou podmínku nesplňují. Srov. shodně např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 8. 6. 2011, sp. zn. 29 Cdo 601/2008, uveřejněného pod č. 148/2011 Sb. rozh. obč.

IV.

Důvodnost dovolání

č. 136

15. Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval tím, zda je dán dovolací důvod uplatněný dovolatelem, tedy správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

16. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

17. Podle § 2 zákona č. 312/2006 Sb., o insolvenčních správcích, insolvenčním správcem je fyzická osoba, která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce (odstavec 1). Insolvenčním správcem je rovněž i veřejná obchodní společnost nebo zahraniční obchodní společnost nebo zahraniční sdružení, které poskytuje stejné záruky ručení společníků jako veřejná obchodní společnost, a je založená podle práva členského státu Evropské unie, členských států Dohody o evropském hospodářském prostoru (dále jen „zahraniční společnost“) a která je oprávněna vykonávat činnost insolvenčního správce (odstavec 2).

Ustanovení § 24 insolvenčního zákona pak určuje, že insolvenční správce je z insolvenčního řízení vyloučen, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci nebo k osobám účastníků je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti; to neplatí v případě uvedeném v § 34. Jakmile se ustanovený insolvenční správce dozví, že jsou zde důvody pro jeho vyloučení, je povinen oznámit to neprodleně insolvenčnímu soudu (odstavec 1). Veřejná obchodní společnost, která je ustanovena insolvenčním správcem, oznámí insolvenčnímu soudu neprodleně, kdo z jejích společníků, prostřednictvím kterých vykonává činnost insolventního správce, bude jejím jménem funkci insolvenčního správce vykonávat; odstavec 1 platí pro tohoto společníka obdobně (odstavec 2).

Dle § 31 odst. 1 insolvenčního zákona z důležitých důvodů, které nemají původ v porušení povinností insolvenčního správce, může insolvenční soud na návrh insolvenčního správce nebo věřitelského orgánu anebo i bez tohoto návrhu odvolat insolvenčního správce z funkce. Učiní tak zpravidla po slyšení insolvenčního správce; o podaném návrhu rozhodne neprodleně.

Z § 34 insolvenčního zákona se dále podává, že je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr jen k některému z dlužnickových věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužnickových věřitelů a není-li se zřetelem k charakteru pohledávky dlužnickova věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce, může insolvenční soud ustanovit pro tyto úkony

odděleného insolvenčního správce (odstavec 1). Je-li insolvenční správce vyloučen z některých úkonů proto, že mohou odporovat společnému zájmu věřitelů v insolvenčním řízení, ve kterém byl rovněž ustanoven insolvenčním správcem, ustanoví insolvenční soud pro tyto úkony odděleného insolvenčního správce vždy (odstavec 2).

18. V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona již v době vydání usnesení insolvenčního soudu a později nedoznala změn.

19. Výkladem § 24 odst. 1, § 31 a § 34 insolvenčního zákona se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již zabýval, přičemž dospěl k následujícím (i pro posuzovanou věc rozhodným) závěrům:

[1] Ustanovení § 24, § 31 a § 34 insolvenčního zákona patří k právním normám s relativně neurčitou hypotézou, a to jest k právním normám, jejichž hypotéza není ustanovena přímo právním předpisem, a které tak přenechávají soudu, aby podle svého uvážení v každém jednotlivém případě vymezil sám hypotézu právní normy ze širokého, předem neomezeného okruhu okolností (R 114/2014).

[2] Mezi skutečnosti, které se zřetelem k charakteru pohledávky dlužníkovra věřitele a k jeho postavení v insolvenčním řízení zakládají důvod pochybovat, že tento vztah neovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce (a které proto nedovolují řešit možnou podjatost insolvenčního správce pouhým ustanovením odděleného insolvenčního správce), typově patří skutečnost, že pohledávka je takového rozsahu, že věřitel má rozhodující vliv na průběh insolvenčního řízení, jakož i skutečnost, že stejný věřitel vede (byť v jiném procesním postavení) další spory, jež se významně týkají majetkové podstaty dlužníka, ať již jde o incidenční spor (např. o spor na základě vylučovací žaloby), o spor o pohledávku za majetkovou podstatou nebo o pohledávku postavenou na roveň pohledávce za majetkovou podstatou, anebo o spor, v němž vystupuje jako dlužníkův dlužník [R 114/2014 (jde o pasáž citovanou i odvolacím soudem)].

[3] K takovým pochybnostem může vést i souhrn více skutečností vztahujících se k charakteru pohledávky dlužníkovra věřitele a k jeho postavení v insolvenčním řízení, byť by samy o sobě (při izolovaném posouzení) nebyly způsobitelné ovlivnit celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce (R 114/2014).

[4] Ustanovení § 24 insolvenčního zákona nepovažuje za důvod vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení jeho poměr jen k některému z dlužníkových věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkových věřitelů. V takovém případě se uplatní úprava obsažená v § 34 insolvenčního zákona, která váže vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení na splnění další „podmínky“, a to, že je zde se zřetelem k charakteru po-

hledávky dlužníkovu věřitele a jeho postavení v insolvenčním řízení důvod pochybovat, že tento vztah neovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností insolvenčního správce. A naopak, nejsou-li zde důvody pro takové pochybnosti, je poměr insolvenčního správce jen k některému z dlužníkových věřitelů nebo jen k některému ze zástupců dlužníkových věřitelů důvodem vyloučení insolvenčního správce (jen) z některých úkonů (v rámci insolvenčního řízení) [R 114/2014].

20. Budiž dodáno, že k závěrům formulovaným v R 114/2014 se Nejvyšší soud posléze přihlásil např. v usnesení ze dne 30. 6. 2014, sen. zn. 29 NSČR 78/2013, v usnesení ze dne 29. 10. 2014, sen. zn. 29 NSČR 106/2014, a v usnesení ze dne 31. 8. 2015, sen. zn. 29 NSČR 110/2014; 29 NSČR 80/2015, uveřejněném pod č. 47/2016 Sb. rozh. obč.

21. Také k postavení veřejné obchodní společnosti jako insolvenčního správce dlužníka a k významu jejího „ohlášeného“ společníka se Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi již vyjádřil, když v usnesení ze dne 28. 4. 2016, sen. zn. 29 NSČR 24/2014, uzavřel, že veřejná obchodní společnost byla i před 1. srpnem 2013 oprávněna vykonávat funkci insolvenčního správce konkrétního dlužníka jen prostřednictvím svého ohlášeného společníka (srov. dále shodně i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sen. zn. 29 NSČR 48/2014, usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2016, sen. zn. 29 NSČR 49/2014, a usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. 29 NSČR 58/2014).

22. Z takto ustaveného judikatorního rámce se především podává, že P. H. (jenž nebyl „ohlášeným“ společníkem veřejné obchodní společnosti) vskutku nemohl v řízení činit úkony (a vyvolat tak střet zájmů daný jeho postavením zástupce jednoho z věřitelů) jménem veřejné obchodní společnosti coby insolvenčního správce dlužníka.

23. Podle § 95 odst. 1 zákona č. 90/2012 Sb., o obchodních společnostech a družstvech (zákon o obchodních korporacích) [dále též jen „z. o. k.“], veřejná obchodní společnost je společnost alespoň dvou osob, které se účastní na jejím podnikání nebo správě jejího majetku a ručí za její dluhy společně a nerozdílně.

24. Dle § 112 odst. 1 z. o. k. zisk a ztráta se dělí mezi společníky rovným dílem.

25. Vztah společníka veřejné obchodní společnosti k veřejné obchodní společnosti, jak je definován již úpravou obsaženou v § 95 odst. 1 z. o. k. (co do ručení společníků) a § 112 odst. 1 z. o. k. (co do dělby zisku a ztráty) poskytuje dostatečný podklad pro závěr, že jde o vztah velmi úzké majetkové závislosti (propojenosti). Z § 112 odst. 1 z. o. k. se mimo jiné podává, že zisk nebo ztráta veřejné obchodní společnosti se považují za osobní zisk nebo ztrátu společníků. Společníci tedy účtují o zisku nebo ztrátě veřejné obchodní společnosti jako o svém zisku nebo ztrátě (srov. v literatuře shodně např. dílo: LASÁK, J., POKORNÁ, J., ČÁP, Z., DOLEŽIL, T. a kol. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. díl. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014, s. 779). Jakkoli jde (co do posledně zmíněné-

ho ustanovení) o úpravu dispozitivní, je právní teorie prakticky jednotná v tom, že zásadně není možné, aby společenská smlouva určila, že ztrátu nese jen některý společník či někteří společníci (srov. v literatuře shodně např. dílo: ŠTENGLOVÁ, I., HAVEL, B., CILEČEK, F., KUHN, R., ŠUK, P. Zákon o obchodních korporacích. Komentář. I. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 240).

26. Postavení společníků veřejné obchodní společnosti je vymezeno zákonem jako vztah velmi silné (v porovnání s obchodními korporacemi kapitálového typu) ekonomické závislosti (propojenosti).

27. Je-li tedy „neohlášený“ společník veřejné obchodní společnosti, která vykonává funkci insolvenčního správce dlužníka, zástupcem (s procesní plnou mocí) jednoho z přihlášených věřitelů dlužníka [jehož pohledávky spolu s dalším věřitelem dlužníka (s nímž tvoří koncern) představují (podle dovoláním nedotčených zjištění odvolacího soudu) 34,14 % všech přihlášených pohledávek], pak to znamená (v intencích § 34 odst. 1 insolvenčního zákona), že:

[1] takový insolvenční správce je vyloučen z některých úkonů pro svůj poměr k dlužníkovu věřiteli (daný poměrem k zástupci tohoto dlužníka), a zároveň

[2] je důvod mít pochybnosti ve prospěch závěru, že tento vztah ovlivní celkový způsob výkonu práv a povinností takového insolvenčního správce, se zřetelem k postavení onoho věřitele v insolvenčním řízení (daném tím, že jej zastupuje společník insolvenčního správce – veřejné obchodní společnosti).

28. Jinak řečeno, poměr insolvenčního správce, jímž je veřejná obchodní společnost, k zástupci dlužníkovu věřitele, jímž je společník této veřejné obchodní společnosti, je v situaci, kdy takový věřitel má (spolu s dalším věřitelem, s nímž tvoří koncern) výrazný vliv na chod insolvenčního řízení, důvodem pro vyloučení insolvenčního správce z insolvenčního řízení (§ 24 odst. 1 insolvenčního zákona), a tedy pro jeho odvolání z funkce postupem dle § 31 insolvenčního zákona.

29. V poměrech dané věci budiž připomenuta též časová souslednost jednotlivých kroků plynoucích z insolvenčního spisu, totiž skutečnost, že veřejná obchodní společnost byla ustanovena insolvenčním správcem dlužníka 3. 3. 2014 a věřitel S prostřednictvím P. H. jako svého zástupce přihlásil pohledávku do insolvenčního řízení podáním datovaným 20. 3. 2014, došlým insolvenčnímu soudu 21. 3. 2014. Řešený střet zájmů byl tedy vyvolán postupem, jemuž se veřejná obchodní společnost mohla a měla vyhnout.

30. Lze tedy uzavřít, že závěr odvolacího soudu, že nebyl důvod odvolat veřejnou obchodní společnost z funkce insolvenčního správce dlužníka, není správný.

31. Nejvyšší soud proto rozhodnutí odvolacího soudu změnil [§ 243d písm. b) o. s. ř.] tak, že potvrdil usnesení insolvenčního soudu v bodech I. a II. výroku.

Č. 137

Č. 137

Incidenční spory, Směnky, Rozsudek pro uznání
§ 39 odst. 1 zákona č. 191/1950 Sb., § 114b o. s. ř.

Nepřiloží-li věřitel v insolvenčním řízení k přihlášce nevykonatelné pohledávky ze směnky originál této směnky a nepředloží-li tuto směnku do konání přezkumného jednání (s výjimkou např. procesní situace, kdy směnka je již v soudní úschově z důvodu probíhajícího soudního řízení o zaplacení směnky), insolvenčnímu správci nezbývá nic jiného než pravost takové směnečné pohledávky popřít, neboť nemá osvědčeno, že věřitel je majitelem tvrzené směnky, resp. že taková směnka vůbec existuje. Pokud věřitel nepředloží směnku ani v incidenčním sporu o určení pravosti pohledávky ze směnky, nemůže věřitel v tomto incidenčním sporu uspět. V takovém případě není dán prostor pro výzvu dle § 114b o. s. ř. a není možné rozhodnout ve prospěch žalobce rozsudkem pro uznání vydaným dle § 114b odst. 5 o. s. ř.

(Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 6. 1. 2017, sen. zn. 101 VSPH 126/2016, ECLI:CZ:VSPH:2017:101.VSPH.126.2016.1)

Vrchní soud v Praze zrušil k odvolání žalovaného rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové – pobočky v Pardubicích ze dne 21. 12. 2015, sp. zn. 53 ICM 728/2015, a věc vrátil tomuto soudu k dalšímu řízení.

I.

Dosavadní průběh řízení

1. V rámci insolvenčního řízení dlužníka P. J., bytem M., byl usnesením č. j. KSPA 53 INS 28510/2014-A-6, ze dne 11. 11. 2014, zjištěn úpadek dlužníka a bylo povoleno oddlužení. Usnesením ze dne 12. 3. 2015 (č. d. B-10) bylo schváleno oddlužení plněním splátkového kalendáře. Věřitel E. B., a. s. přihlásil dne 10. 12. 2014 pohledávku evidovanou pod č. P30 v celkové výši 114 008,75 Kč (jistina 97 746,56 Kč a 6% směnečný úrok z jistiny od 6. 2. 2012 do 11. 11. 2014). Jako důvod vzniku byla označena směnka vystavená dlužníkem dne 24. 5. 2007 na řad věřitele se směnečným penízem 97 746,56 Kč, splatná 2. 2. 2012. Věřitel společně s přihláškou předložil mj. kopii směnky vlastní vystavené dlužníkem dne 24. 5. 2007 v H. K. na řad věřitele E. B., a. s., se směnečným penízem 97 746,56 Kč, splatné dne 2. 2. 2012.

2. Insolvenční správce při přezkumném jednání dne 15. 1. 2015 popřel pohledávku č. P30 ze směnky s odůvodněním, že dohoda o směnečném vyplňovacím prohlášení je jako spotřebitelská smlouva absolutně neplatná.
3. Dlužník pohledávku uznal.
4. Věřitel E. B., a. s., podal dne 19. 2. 2015 žalobu proti insolvenčnímu správci, kterou se domáhal určení pravosti své přihlášené pohledávky 114 008,75 Kč. Žalobu odůvodnil tvrzeními uvedenými v přihlášce pohledávky s tím, že směnka je abstraktní cenný papír a zajišťovací směnka nemá akcesorickou povahu ve vztahu k zajištěnému závazku.
5. Krajský soud v Hradci Králové, pobočka v Pardubicích, rozsudkem pro uznání ze dne 21. 12. 2015 v bodu I. výroku určil, že je po právu pohledávka žalobce, označená pod č. P30, přihlášená ve výši 114 008,75 Kč v insolvenčním řízení sp. zn. KSPA 53 INS 28510/2014 dlužníka P. J., bytem M. V bodu II. výroku soud uložil žalovanému zaplatit žalobci náhradu nákladů řízení 13 228 Kč k rukám právního zástupce žalobce do tří dnů od právní moci rozsudku.
6. Rozhodnutí soudu bylo odůvodněno tím, že soud usnesením ze dne 13. 3. 2015 na č. l. 10 vyzval žalovaného k vyličení rozhodných skutečností a označení důkazů. Žalovaný, ač mu bylo dne 17. 3. 2015 usnesení doručeno, na výzvu ne-reagoval. Soud poté uložil žalovanému usnesením ze dne 22. 4. 2015 na č. l. 11 podle § 114b o. s. ř. se písemně vyjádřit ve věci samé ve lhůtě 30 dnů od doručení výzvy. V usnesení soud žalovaného poučil, že v případě neuznání žalobou uplatněného nároku zcela je povinen ve vyjádření vyličit rozhodující skutečnosti o věci samé, na nichž staví svou obranu, a označit důkazy k prokázání svých tvrzení, a dále že nevyjádří-li se ve věci samé písemně bez vážného důvodu, ani ve stanovené lhůtě soudy nesdělí, jaký vážný důvod mu v tom brání, bude mít soud za to, že nárok, který je proti němu žalobou uplatňován, uznává a rozhodne rozsudkem pro uznání.
7. Žalovanému bylo usnesení doručeno do datové schránky dne 27. 4. 2015. Následujícího dne bylo soudu doručeno podání žalovaného, v němž tento po označení soudu, účastníků řízení a věci samé sdělil, že s argumenty žalobce ne-souhlasí a žalobu považuje za naprosto nedůvodnou, k věci samé pak odkázal na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích ze dne 21. 11. 2014, č. j. 60 ICm 898/2014-22, vydaný v obdobné věci. Poté následovala doslovná citace téměř dvou stran uvedeného rozsudku, zakončená návrhem žalovaného na zamítnutí žaloby a přiznání mu vůči žalobci práva na náhradu nákladů řízení.
8. Soud shledal vyjádření žalovaného obecným bez konkrétních tvrzení, jimiž by reagoval na žalobní tvrzení. Odkaz na předmětný rozsudek soudu nepostačuje, neboť nelze posoudit, zda jeho právní závěry lze aplikovat v dané věci. Rozsudek řešil situaci, kdy spotřebitel uzavřel s podnikatelem smlouvu o úvěru a z důvodu zajištění podepsal ve prospěch podnikatele směnku na řad. Soud v rozsudku uči-

nil závěr, že směnečná dohoda, na základě které spotřebitel zajistí spotřebitelský úvěr směnkou na řad, je absolutně neplatná a zakládá spotřebiteli důvodnou obranu proti povinnosti hradit směnečný závazek. Soud ale uvedl, že ve věci sp. zn. 53 ICM 624/2015 žalobce v přihlášce ani v žalobě samé netvrdil, že by směnka byla vystavena jako zajišťovací ke spotřebitelskému úvěru. Žádná návaznost směnky na spotřebitelský úvěr ani z přihlášky, ani ze žaloby nevyplývá, a tuto nelze seznat ani z popěrného úkonu žalovaného coby insolvenčního správce při přezkumném jednání dne 15. 1. 2015 a konečně ani z vyjádření žalovaného ze dne 28. 4. 2015. Soud proto s odkazem na § 114b odst. 5 a § 153a odst. 3 o. s. ř. žalobě vyhověl rozsudkem pro uznání, aniž by nařizoval jednání. Rozhodnutí o náhradě nákladů řízení ve prospěch úspěšného žalobce bylo odůvodněno § 202 odst. 2 insolvenčního zákona.

II.

Odvolání a vyjádření k němu

9. Žalovaný napadl rozsudek včas podaným odvoláním, v jehož doplnění navrhl rozhodnutí zrušit a věc vrátit soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Odvolání odůvodnil tím, že judikatura zaujala závěr, že zajištění závazku ze spotřebitelské smlouvy směnkou na řad je nepřipustné. Kromě toho je nesprávné i rozhodnutí o náhradě nákladů řízení proti žalovanému jako insolvenčnímu správci.

10. Žalobce se k odvolání vyjádřil a navrhl napadený rozsudek pro uznání potvrdit. Žalovaný k výzvě soudu prvního stupně dle § 114b o. s. ř. nesplnil svou povinnost tvrzení a povinnost důkazní, tudíž byly splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro uznání. Tvrzení, že zajištění závazku ze spotřebitelské smlouvy směnkou na řad je nepřipustné, nemůže být odvolacím důvodem dle § 205b o. s. ř. a kromě toho se jedná i o novou skutečnost, která nemůže být odvolacím důvodem vzhledem k zásadě neúplné apelace v odvolacím řízení.

III.

Důvodnost odvolání

11. Odvolací soud podle § 212 o. s. ř. ve spojení s § 7 a § 161 odst. 1 insolvenčního zákona přezkoumal rozsudek napadený odvoláním žalovaného a dospěl k závěru, že v předmětné věci je nutno rozhodnutí zrušit, neboť je nelze potvrdit ani změnit.

12. V prvé řadě odvolací soud konstatuje, že incidenční žaloba byla podána včas – vyrozumění insolvenčního správce o popření nevykonatelné pohledávky bylo věřiteli E. B., a. s., doručeno dne 4. 2. 2015 a žaloba věřitele byla soudu doručena dne 19. 2. 2015, tj. v 15denní lhůtě stanovené v § 198 odst. 1 insolvenčního zákona (věřitel se nezúčastnil přezkumného jednání konaného dne 15. 1. 2015).

13. Odvolací soud v první řadě zkoumal, zda v dané věci byly splněny podmínky pro vydání výzvy dle § 114b o. s. ř.

14. Podle § 114b odst. 1 o. s. ř., vyžaduje-li to povaha věci nebo okolnosti případu, jakož i tehdy, bylo-li o věci rozhodnuto platebním rozkazem, elektronickým platebním rozkazem nebo evropským platebním rozkazem, může předseda senátu místo výzvy podle § 114a odst. 2 písm. a) nebo nebylo-li takové výzvě řádně a včas vyhověno, žalovanému usnesením uložit, aby se ve věci písemně vyjádřil a aby v případě, že nárok uplatněný v žalobě zcela neuzná, ve vyjádření vylíčil rozhodující skutečnosti, na nichž staví svoji obranu, a k vyjádření připojil listinné důkazy, jichž se dovolává, popřípadě označil důkazy k prokázání svých tvrzení; to neplatí ve věcech, v nichž nelze uzavřít a schválit smír (§ 99 odst. 1 a 2).

15. Z hlediska posouzení, zda soud prvního stupně v projednávané věci postupoval podle § 114b odst. 1 o. s. ř. po právu, bylo rozhodující, jestli vydání takové výzvy vyžadovala povaha věci nebo okolnosti případu. Povahou věci se rozumí její typová, skutková či právní obtížnost, která sama o sobě vyžaduje kvalifikovanou přípravu jednání. Povaha věci vyžaduje vydání usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. zejména tehdy, je-li zjišťování skutkového stavu věci s ohledem na předpokládané množství odlišných tvrzení účastníků a navrhovaných důkazů obtížné, a kdy bez znalosti stanoviska žalovaného nelze jednání připravit tak, aby při něm bylo zpravidla možné věc rozhodnout. Okolnosti případu odůvodňují vydání usnesení podle uvedeného ustanovení zejména v takovém sporu, kdy dosavadní poznatky ukazují, že – ačkoliv by podle své povahy nemuselo jít o věc z hlediska zjišťování skutkového stavu mimořádně obtížnou – tu jsou takové mimořádné skutečnosti, které vedou k závěru, že bez písemného vyjádření žalovaného ve věci nemůže být jednání připraveno tak, aby při něm mohlo být zpravidla o sporu rozhodnuto. Ve zcela jednoduchých věcech, které nevyžadují podrobnější a rozsáhlejší přípravu jednání, je vydání usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. vyloučeno (k tomu srov. např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 26. 1. 2005, sp. zn. 32 Odo 382/2004, uveřejněný pod č. 65/2005 Sb. rozh. obč., jakož i usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. 8. 2004, sp. zn. 21 Cdo 1109/2004, uveřejněné v časopise Soudní judikatura č. 9, ročník 2004, pod č. 173). Povaha věci ani okolnosti případu neodůvodňují, aby žalovaný byl vyzván k vyjádření podle § 114b odst. 1 o. s. ř., ani tehdy, je-li žaloba zjevně bezdůvodná, když o takové žalobě rozsudkem pro uznání podle § 153a odst. 3 o. s. ř. rozhodnout nelze (viz rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 21. 10. 2003, sp. zn. 29 Odo 296/2003, uveřejněný pod č. 41/2004 Sb. rozh. obč.).

16. Přihláška pohledávky musí odpovídat požadavkům § 174 a násl. insolvenčního zákona, tj. musí kromě obecných náležitostí podání (§ 42 odst. 4 o. s. ř.) obsahovat důvod vzniku a výši přihlašované pohledávky (k náležitostem přihlášky pohledávky dále viz § 21 vyhlášky), s tím, že důvodem vzniku přihlašované pohledávky se rozumí uvedení skutečností, na nichž se pohledávka zakládá, včet-

č. 137

ně toho, že v žalobě na určení pravosti popřené nevykonatelné pohledávky může žalobce uplatnit jako důvod vzniku popřené pohledávky pouze skutečnosti, které jako důvod vzniku této pohledávky uplatnil nejpozději do skončení přezkumného jednání, a dále skutečnosti, o kterých se žalobce dozvěděl později proto, že mu kupující ze smlouvy o prodeji podniku nebo jeho části neoznámil včas převzetí dlužníkovu závazku. Jde-li o stanovisko insolvenčního správce k přihlášené pohledávce, je z výše uvedeného hlediska podstatné dále to, že přezkoumání přihlášených pohledávek se děje na přezkumném jednání nařízeném insolvenčním soudem (§ 190 odst. 1 insolvenčního zákona), a to podle seznamu přihlášených pohledávek (§ 191 insolvenčního zákona). Současně není pochyb o tom, že i popření pohledávky je procesním úkonem, pro nějž přiměřeně platí § 42 odst. 4 o. s. ř., tj. jde-li o popření (jen) pravosti pohledávky, musí být z popěrného úkonu zřejmé, zda je namítáno, že pohledávka nevznikla, respektive že již zcela zanikla anebo že se zcela promlčela (§ 193 insolvenčního zákona), včetně uvedení důvodů, pro které má popírající insolvenční správce za to, že pohledávka není pravá. Jinými slovy, přihláškou nevykonatelné pohledávky (a obsahem žaloby na určení její pravosti) a popěrným úkonem insolvenčního správce by měla být procesní stanoviska stran incidenčního sporu konkretizována natolik, že předpoklady pro vydání usnesení podle § 114b odst. 1 o. s. ř. naplněny zásadně nebudou. Nicméně neobsahuje-li popření pravosti pohledávky argumentaci, ze které insolvenční správce dovozuje své popření, lze – jako výjimku z pravidla – akceptovat i postup soudu prvního stupně zmiňovaným ustanovením upravený.

17. Věřitel přihlásil pohledávku ze směnky vlastní vůči dlužníkovi jako výstavci této směnky, přičemž sebe označil jako osobu, na jejíž řad byla směnka vystavena. Avšak ke své přihlášce nepřipojil originál směnky, nýbrž její kopii. Insolvenční správce (žalovaný) při přezkumném jednání odůvodnil popření pohledávky ze směnky tím, že dohoda o směnečném vyplňovacím prohlášení je jako spotřebitelská smlouva absolutně neplatná.

18. K tomuto popěrnému tvrzení odvolací soud dodává, že je dosti vágní, nicméně pro důvodnost popření pohledávky věřitele, jakož i pro výsledek incidenčního řízení je právně relevantní jiná okolnost. Věřitel v insolvenčním řízení přiložil k přihlášce pohledávky jen kopii směnky, byť v případě určování pravosti nevykonatelné pohledávky ze směnky je předložení originálu směnky nezbytné. Neměl-li by věřitel ve svém držení originál směnky, nebylo by možné jej shledat aktivně legitimovaným k jeho přihlášené pohledávce ze směnky – žádný směnečný dlužník není povinen směnku zaplatit, nemůže-li mu ji její údajný majitel předat (viz čl. I. § 38 odst. 1 a § 39 odst. 1 zákona směnečného a šekového č. 191/950 Sb., dále jen „ZSŠ“, přičemž tato ustanovení platí dle čl. I § 77 odst. 1 ZSŠ i pro směnky vlastní), v takovém případě nebyla směnka řádně předložena k placení a dlužník se nemůže ocitnout v prodlení s jejím placením (je zřejmé, že v popsané skutkové situaci nemůže ani údajný majitel směnky prokázat, že má

směnku ve svém držení, resp. že jej řada rubopisů legitimuje jako majitele směnky, byla-li směnka na řad rubopisována).

19. V nalézacím řízení (v řízení o zaplacení směnky) není pochyb o tom, že pokud směnečný žalobce nepředloží soudu originál směnky, soud nemůže vydat směnečný platební rozkaz ani vyhovět takové žalobě a zavázat žalovaného k zaplacení směnky, nýbrž je nutno takovou žalobu zamítnout. Stejný postup musí platit i v insolvenčním řízení, tj. nepřiloží-li věřitel k přihlášce nevykonatelné pohledávky ze směnky originál této směnky a nepředloží-li tuto směnku do konání přezkumného jednání (s výjimkou např. procesní situace, kdy směnka je již v soudní úschově z důvodu probíhajícího soudního řízení o zaplacení směnky), insolvenčnímu správci nezbyvá nic jiného než pravost takové směnečné pohledávky popřít, neboť nemá osvědčeno, že věřitel je majitelem tvrzené směnky, resp. že taková směnka vůbec existuje. Pokud věřitel nepředloží směnku ani v incidenčním sporu o určení pravosti pohledávky ze směnky, nemůže věřitel v tomto incidenčním sporu uspět.

20. Žalobce nepředložil originál směnky ani v předmětném incidenčním řízení, nebyl proto dán důvod pro výzvu dle § 114b o. s. ř., neboť za tohoto stavu (nepředloží-li žalobce směnku dodatečně) je žaloba zjevně bezdůvodná a o takové žalobě nelze rozhodnout rozsudkem pro uznání.

21. Vzhledem k popsáním okolnostem je zřejmé, že v daném incidenčním sporu povaha věci ani okolnosti případu nevyžadovaly výzvu ze strany soudu dle § 114b o. s. ř. Nebyly splněny podmínky pro stanovení nevyvratitelné právní domněnky dle § 114b odst. 5 o. s. ř., že žalovaný uznává nárok uplatněný žalobou, tudíž nebylo možné vydat rozsudek pro uznání dle § 153a odst. 3 o. s. ř.

22. Okolnost, že soud prvního stupně vydal výzvu dle § 114b o. s. ř., byť povaha věci ani okolnosti případu to nevyžadovaly, je vadou řízení, která měla vliv na výsledek věci (vedla k vydání rozsudku pro uznání, byť pro takové rozhodnutí nebyly splněny podmínky). Odvolací soud proto bez nařízeného jednání [§ 214 odst. 2 písm. d) o. s. ř.] rozsudek zrušil dle § 219a odst. 1 písm. a) o. s. ř. a věc vrátil v souladu s § 221 odst. 1 písm. a) o. s. ř. soudu prvního stupně k dalšímu řízení.

23. Podle § 224 odst. 3 o. s. ř. bude v novém rozhodnutí soudu rozhodnuto též o náhradě nákladů odvolacího řízení.

24. Nad rámec odvolacího řízení odvolací soud uvádí, že žalovaný ve vyjádření ze dne 28. 4. 2015 plně odkázal na rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové, pobočky v Pardubicích, č. j. 60 ICm 898/2014-22, ze dne 21. 11. 2014, podle kterého je neplatná směnečná dohoda týkající se směnky na řad zajišťující splnění dluhu ze spotřebitelského úvěru, a v takovém případě nemá majitel směnky (míněno remitent, tj. první majitel směnky a dále i následující majitelé v případě splnění podmínek uvedených v Čl. I. § 17 ZSŠ *a contrario*) právo na její zaplacení. K tomu odvolací soud uvádí, že sice tento právní názor byl vyjádřen v řadě

č. 137

rozhodnutí i Vrchního soudu v Praze, nicméně Nejvyšší soud shledal tento právní názor nesprávným v rozsudku sp. zn. 29 Cdo 562/2014, ze dne 31. 5. 2016, ve kterém učinil závěr, že dohoda smluvních stran (tzv. směnečná smlouva) o zajištění pohledávek ze spotřebitelské smlouvy směnkou není neplatná pro rozpor se zákonem podle § 39 obč. zák. (zákona č. 40/1964 Sb.) jen proto, že zajišťovací směnka byla vystavena ve formě na řad. Odvolací soud k tomu dodává, že stejný právní závěr vyjádřil Nejvyšší soud např. i v rozsudku sp. zn. 29 ICdo 4/2016 ze dne 30. 11. 2016. V obou rozsudcích též Nejvyšší soud uvedl, že i v případě převodu směnky na nabyvatele rubopisem před protestem pro neplacení nebo před uplynutím lhůty k protestu, čímž nový majitel nabude práva ze směnky originárně, nebude možné – má-li být zachován respekt k právům spotřebitele plynoucím z uzavřené spotřebitelské smlouvy – upřít žalovanému směnečnému dlužníku právo uplatnit vůči nabyvateli směnky námitky zakládající se na jeho vlastních vztazích k remitentovi (viz též důvody rozsudku Nejvyššího soudu sp. zn. 29 Cdo 1155/2014, ze dne 17. 12. 2015, uveřejněného pod č. 104/2016 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek).

Č. 138**č. 138**

Insolvence, Úpadek, Právní úkony, Odporovatelnost, Smlouva o úvěru
§ 159 odst. 1 písm. a), d) IZ, § 235 IZ, § 239 IZ, § 240 IZ, § 241 IZ

Skutečnost, že insolvenční správce nepopřel pořadí věřitelem přihlášené pohledávky, nebrání tomu, aby následně ve lhůtě určené ustanovením § 239 odst. 3 insolvenčního zákona po právu podal odpůřčí žalobu.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 6. 2017, sen. zn. 29 ICdo 33/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.ICDO.33.2015.1)

Nejvyšší soud zamítl dovolání žalované proti rozsudku Vrchního soudu v Praze ze dne 18. 2. 2014, sp. zn. 79 ICm 1426/2012, 104 VSPH 464/2014 (MSPH 79 INS 6021/2011).

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Městský soud v Praze (dále jen „insolvenční soud“) rozsudkem ze dne 1. 7. 2014, č. j. 79 ICm 1426/2012, 79 ICm 1427/2012-176, zamítl žalobu, již se žalobce (Mgr. Ing. I. H. jako insolvenční správce dlužníka ECM R. E. I. A. G.) domáhal vůči žalované (České exportní bance, a. s.) určení, že zástavní smlouva uzavřená dne 18. 2. 2011 mezi dlužníkem a žalovanou (dále jen „zástavní smlouva“) a dodatek č. 1 k ručitelskému prohlášení, uzavřený dne 22. 12. 2010 mezi dlužníkem a žalovanou (dále jen „dodatek k ručitelskému prohlášení“), jsou vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

2. Insolvenční soud vyšel z toho, že:

- 1) Usnesením ze dne 24. 5. 2011, č. j. MSPH 79 INS 6021/2011-A-24, zjistil úpadek dlužníka a insolvenčním správcem ustanovil Mgr. Ing. I. H.
- 2) Žalovaná přihlásila do insolvenčního řízení (příhláškou došlou insolvenčnímu soudu 21. 6. 2011) pohledávku ve výši 205 751 238,01 Kč; jako důvod přihlášené pohledávky uvedla ručení dlužníka na základě jeho ručitelského prohlášení ze dne 22. 12. 2009 za závazky společnosti ECM CH. I. s. r. o. (dále jen „společnost“) ze smlouvy o úvěru ze dne 22. 12. 2009 (dále jen „smlouva o úvěru“). Pohledávku přihlásila jako zajištěnou (v plné výši), a to (mimo jiné) „žalobcem odporovanými úkony“ (tj. zástavní smlouvou a dodatkem k ručitelskému prohlášení).
- 3) Dlužník je stoprocentním vlastníkem společnosti, jejímiž jednatelem byli v rozhodné době (v době, kdy byly učiněny odporované právní úkony) Ing. A. J., CSc., a M. J.

4) Žalovaná poskytla 22. 12. 2009 společnosti úvěr ve výši 12 000 000 USD, který byl určen na nákup akcií představujících 10 % majetkového podílu ve společnosti Ch. I. L. (dále jen „společnost C“) a ve společnosti M. H. Ch. L. (dále jen „společnost M“), které měla společnost odkoupit od dlužníka. Dlužník převzal za poskytnutý úvěr záruku (22. 12. 2009) a uzavřel se žalovanou smlouvu o správě běžného účtu a jeho zástavě.

5) V roce 2010 dlužník a společnost porušili své závazky ze smlouvy o úvěru a bez předchozího souhlasu žalované (ve smyslu podmínek smlouvy o úvěru) prodali akcie, na jejichž nákup byl úvěr poskytnut. Žalovaná následně dlužníka upozornila na porušení podmínek smlouvy o úvěru a navrhla možné postupy, jak bude „pozice žalované v úvěrovém vztahu zachována“. Výsledkem vzájemných jednání bylo uzavření dodatku k ručitelskému prohlášení (ze dne 22. 12. 2010), kterým se dlužník zavázal mimo jiné „k zajištění zaplacení či uložení“ všech peněžních prostředků z výtěžku prodeje jeho podílu ve společnosti C na účet vedený u žalované, k němuž bylo dříve zřízeno zástavní právo, a uzavření zástavní smlouvy (ze dne 18. 2. 2011), na základě které došlo ke zřízení zástavního práva k zajištění závazku dlužníka a společnosti tak, že „veškeré pohledávky žalované za dlužníkem a společností dle jakéhokoli finančního dokumentu (definovaného ve smlouvě o úvěru a v dodatku k ručitelskému prohlášení)“ jsou pohledávkami zajištěnými zástavní smlouvou. Odporovanými úkony tak došlo k (do)zajištění již existujícího závazku dlužníka.

6) Dlužník měl v době uzavření dodatku k ručitelskému prohlášení a zástavní smlouvy více věřitelů, vůči nimž měl peněžité závazky po dobu delší 30 dní po lhůtě splatnosti, a tyto své závazky nebyl schopen plnit po dobu delší tří měsíců po lhůtě splatnosti, čímž naplňoval všechny znaky úpadku ve formě platební neschopnosti (insolvence).

3. Přitom šlo o závazky k úhradě pohledávek: a) věřitele č. 25 (CA I. A. A.) ve výši 164 656 072,97 Kč, která byla v rozsahu částky 122 875 000 Kč splatná 13. 4. 2010, b) věřitele č. 32 (S. L.) ve výši 11 719 705,90 Kč, která se stala splatnou 8. 9. 2010, c) věřitelů (držitelů korunových dluhopisů) č. 1 (Česká spořitelna, a. s.) ve výši 3 511 333,33 Kč, splatné 30. 9. 2010, č. 3 (C. investiční společnost a. s.) ve výši 608 631,11 Kč, splatné 30. 9. 2010, V. CZ, a. s., ve výši 2 340 888,88 Kč, splatné 30. 9. 2010, jakož i dalších věřitelů z tohoto titulu (v celkové výši téměř 19 milionů Kč), d) věřitele č. 20 (E. – L., a. s.) ve výši 877,94 Kč, splatné 1. 4. 2009, e) věřitele č. 22 (S., a. s.) ve výši 593,74 Kč, splatné 2. 1. 2009, f) věřitelů z titulu neuhrazených úroků z eurobondů v rozsahu částky 120 milionů Kč, splatné 8. 10. 2010.

4. Cituje § 240 a § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), a odkazuje na závěry obsažené v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 31. 3. 2014, sen. zn. 29 ICdo 13/2012, insolvenční soud na tomto skutkovém základě uzavřel, že zástavní smlouva a dodatek k ručitelskému

prohlášení jsou neúčinnými právními úkony podle § 241 odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona, neboť v obou případech dlužník poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, přičemž nešlo o případ výluky předpokládaný § 241 odst. 5 písm. a) insolvenčního zákona, tj. že by se dlužníku dostalo za zřízení zajištění přiměřené protihodnoty.

č. 138

5. Insolvenční soud neměl žádné pochybnosti o tom, že dlužník byl v době učinění obou odporovaných právních úkonů v úpadku ve formě insolvence, neboť v prosinci 2010 splňoval všechny znaky úpadku uvedené v § 3 odst. 1 insolvenčního zákona. Současně nepovažoval za přiměřenou protihodnotu poskytnutému zajištění prodloužení lhůty, kterou žalovaná poskytla dlužníku tím, že nepřistoupila k celkovému „zesplatnění“ úvěru, který poskytla společnosti, za jehož splnění se dlužník v plné výši zaručil.

6. Dále zdůraznil, že „v dané věci bylo smyslem uplatnění obou odpůřících žalob žalobcem to, aby se žalované nedostalo jako přihlášené věřitelce v řízení výhodnějšího postavení při uspokojení její přihlášené pohledávky, tedy jinými slovy, aby nebyla v řízení uspokojována přednostně, tj. s lepším pořadím. Pro výsledek bylo podstatné to, že žalovaná v insolvenčním řízení dlužníka přihlásila včas podanou přihláškou pohledávku v celkové výši 205 751 238,01 Kč, a to jako nepodmíněnou a zajištěnou mj. i žalobcem odporovanými právními úkony“, a dále to, že „tato pohledávka byla v plné výši zjištěna při přezkumném jednání, a to jako pohledávka zajištěná (mj. odporovanými právními úkony)“. Za této situace již další změna (revize zjištění zajištění) takto zjištěné pohledávky není – podle názoru insolvenčního soudu – v insolvenčním řízení možná, neboť by tím došlo k nepřipustnému prolomení výsledku přezkumného jednání způsobem, který není předvídan insolvenčním zákonem.

7. V situaci, kdy žalobce pořadí přihlášené pohledávky (právo na uspokojení ze zajištění) nepopřel a pohledávka žalované, včetně práva na uspokojení ze zajištění, byla zjištěna, insolvenční soud (s poukazem na obsah rozsudku sp. zn. 29 ICdo 13/2012) žalobu na určení neúčinnosti zástavní smlouvy a dodatku k ručitelskému prohlášení zamítl.

8. Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 18. 2. 2014, č. j. 79 ICm 1426/2012, 104 VSPH 464/2014-216 (MSPH 79 INS 6021/2011), k odvolání žalobce rozsudek insolvenčního soudu změnil tak, že určil, že zástavní smlouva a dodatek k ručitelskému prohlášení jsou vůči věřitelům dlužníka neúčinné.

9. Odvolací soud ve shodě s insolvenčním soudem uzavřel, že zástavní smlouva i dodatek k ručitelskému prohlášení jsou zvýhodňujícími úkony dlužníka ve smyslu § 241 odst. 1 a odst. 3 písm. d) insolvenčního zákona, když dlužník poskytl svůj majetek k zajištění již existujících závazků, přičemž nešlo o vznik zajištění v důsledku změny vnitřního obsahu zastavené věci hromadné, a za poskytnutí zajištění se mu nedostalo přiměřené protihodnoty. Dále doplnil, že vědomost žalované o úpadku dlužníka je relevantní (pro posouzení, zda jde o zvýhodňující

právní úkon) jen tehdy, posuzuje-li se neúčinnost tzv. ekvivalentního právního úkonu. V případě osob blízkých nebo osob, jež tvoří s dlužníkem koncern, je vědomost o dlužníkově úpadku zcela irelevantní. O takový ekvivalentní úkon však jde jen tehdy, jestliže za převedené věci, práva nebo jiné majetkové hodnoty se dlužníku opravdu (reálně) dostane jejich obvyklá cena nebo jiná skutečně přiměřená (rovnocenná) náhrada. Jelikož žalovaná neposkytla dlužníku přiměřenou „protihodnotu“, není její (ne)vědomost o úpadku dlužníka relevantní; to platí i o jejím tvrzení, že mělo dojít k zajištění i jiných závazků.

10. K odlišnému závěru však odvolací soud dospěl, jde-li o řešení otázky, zda zjištění pohledávky při přezkumném jednání brání tomu, aby se insolvenční správce mohl postupem podle § 235 a násl. insolvenčního zákona dovolat neúčinnosti právního úkonu dlužníka.

11. V této souvislosti zdůraznil, že:

„Zjištění pohledávky při přezkumném jednání, stejně jako rozhodnutí insolvenčního soudu o tom, že pohledávka je zajištěná, neboť právní úkon dlužníka, jímž poskytl svůj majetek k zajištění insolvenčnímu věřiteli (žalované), je platným právním úkonem (jak tomu bylo v posuzovaném případě), totiž nevypovídá nic o tom, zda tento právní úkon je současně právním úkonem neúčinným. Argumentace, z níž vychází napadené rozhodnutí, fakticky znemožňuje zákonem danou možnost dovolat se neúčinnosti zvýhodňujících právních úkonů dlužníka podle § 241 insolvenčního zákona, pokud správce důvody neúčinnosti, včetně toho, zda je zde dána lhůta k podání žaloby podle § 241 odst. 4 insolvenčního zákona, nezjistí před přezkumným jednáním. Nelze přitom opomenout, že zdaleka ne vždy jsou již před přezkumným jednáním zjevné důvody k popření pohledávky (jejího pořadí), nezřídka je třeba prověřit složité vlastnické struktury zúčastněných osob včetně zahraničních subjektů (při zjišťování, zda se jedná o osoby blízké či tvořící koncern), k tomu, zda dlužník obdržel přiměřené protiplnění, bývá zapotřebí prověřit řadu na sebe navazujících právních úkonů, proto zákonodárce správci pro podání žaloby dle § 239 insolvenčního zákona stanoví lhůty delší než pro přezkum pohledávek; při rozhodování o odpůří žalobě nelze vycházet z toho, zda správci mohla být neúčinnost zjevná již před přezkumným jednáním, či nikoli a od toho odvíjet výrok rozhodnutí.“

Dále doplnil, že „co do běhu lhůt selektivní přístup k neúčinným právním úkonům dlužníka rozlišující to, zda se věřitel (jenž měl či by měl mít z neúčinného právního úkonu prospěch) spočívající v tom, že se mu dostane vyššího uspokojení ať už v režimu insolvenčního řízení, nebo mimo něj) do insolvenčního řízení přihlásil či nikoli (když jeho pohledávka byla neúčinným úkonem uspokojena), by byl v přímém rozporu se zásadou insolvenčního řízení vyjádřenou v § 5 písm. a) insolvenčního zákona, podle níž musí být insolvenční řízení vedeno tak, aby žádný z účastníků nebyl nespravedlivě poškozen nebo nedovoleně zvýhodněn“.

Konečně k argumentaci žalované rozsudkem Nejvyššího soudu sen. zn. 29 ICdo 13/2012 odvolací soud konstatoval, že „předmětem posouzení dovolacího soudu byla odlišná situace, kdy insolvenční správce popřel pořadí pohledávky z důvodu neúčinnosti právního úkonu, jímž bylo zřízeno zajištění, a dospěl k závěru, že pokud správce popřel pořadí, má reagovat věřitel podáním žaloby o určení pohledávky, v němž jej tíží břemeno důkazní o tom, že pohledávka je skutečně zajištěná. V odůvodnění rozsudku se tedy zabývá tím, jaký má být postup stran, pokud má být takové popření úspěšné. K otázce, zda může být úspěšná odpůří žaloba [lhostejno, zda postupem podle § 201 odst. 1 písm. a) nebo písm. d) insolvenčního zákona] v případě, kdy pohledávka byla zjištěna, se explicitně nevyjadřuje“.

12. Vzhledem k závěru, podle něhož „pro úspěch odpůří žaloby proti přihlášenému věřiteli, kterou insolvenční správce odporuje právním úkonům dlužníka spočívajícím v zajištění pohledávky tohoto věřitele, není nutné, aby insolvenční správce zároveň při přezkumném jednání popřel pořadí pohledávky“, odvolací soud rozsudek insolvenčního soudu změnil a žalobě vyhověl.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

13. Proti rozsudku odvolacího soudu podala žalovaná dovolání, které má za přípustné podle § 237 zákona č. 99/1993 Sb., občanský soudní řád (dále jen „o. s. ř.“), majíc za to, že se odvolací soud odchýlil od závěrů, které Nejvyšší soud přijal v rozsudku sen. zn. 29 ICdo 13/2012 a v rozsudku ze dne 29. 4. 2014, sen. zn. 29 ICdo 14/2012 (jde o rozsudek uveřejněný pod č. 113/2014 Sb. rozh. obč. – dále jen „R 113/2014“). Současně podle názoru dovolatelky Nejvyšší soud ve své rozhodovací praxi neřešil otázku, zda „prolongace splatnosti závazku dceřiné společnosti dlužníka, která mohla zabránit její insolvenci a zachovala hodnotu dceřiné společnosti pro dlužníka, představuje pro dlužníka přiměřenou protihodnotu ve smyslu § 241 odst. 5 písm. a) insolvenčního zákona“.

14. Dovolatelka akcentuje, že „pravidlo“, které Nejvyšší soud stanovil ve shora označených rozhodnutích, neomezuje možnost insolvenčního správce dovolat se neúčinnosti zvýhodňujících právních úkonů.

15. Potud zastává názor, podle něhož „pokud insolvenční správce v době přezkumu nemá k dispozici informace nasvědčující neúčinnosti právních úkonů, na základě kterých je pohledávka přihlášená, či je přihlášeno právo na její uspokojení ze zajištění, a příslušná práva nepopře, přičemž takové informace zjistí později, tak stále může účinně podat odpůří žalobu na neúčinnost příslušných právních úkonů ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku ve smyslu § 239 odst. 3 insolvenčního zákona. Je tomu tak proto, že uznání pohledávky či práva na její uspokojení ze zajištění a jeho závaznost pro případnou následnou odpůří žalobu je závazné jen s ohledem na skutkové okolnosti dostup-

né insolvenčnímu správci v době jejich přezkoumávání, zejména takové, které vyplývají z přihlášek pohledávek“.

č. 138

16. V poměrech dané věci „měl správce vše potřebné“ pro možný závěr o neúčinnosti zástavní smlouvy a dodatku k ručitelskému prohlášení již v průběhu přezkumného jednání, když (z listin předložených žalovanou „v rámci přihlášení pohledávek“) plynulo, zda „za poskytnutí zajištění byla či nebyla poskytnuta protihodnota a v jaké výši, že jde o úkony, v jejichž důsledku se žalované dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by jí náleželo v konkursu bez těchto úkonů, a zda tyto úkony nespádají pod některou ze zákonných výjimek podle § 240 odst. 4 či § 241 odst. 5 insolvenčního zákona“. Od přezkumného jednání do zahájení řízení v této věci se skutkový stav nezměnil a žalobce ani v žalobě netvrdil jiné skutečnosti, než které již byly patrný z přihlášek pohledávek.

17. Naopak názor odvolacího soudu by znamenal zásah do principu právní jistoty účastníků insolvenčního řízení, když stanovisko insolvenčního správce o zjištění pohledávky přihlášeného věřitele je „rozhodnutím konečným a neměnným“. „Pokud tedy pohledávka věřitele jednou byla zjištěna (a je exekucním titulem), lze si jen stěží představit, že by stejná pohledávka mohla být za stejných skutkových okolností prohlášena za neúčinnou na základě odpůrčí žaloby.“

18. Ve vztahu k „poskytnutí přiměřené protihodnoty“ dovolatelka akcentuje, že závěry formulované v rozhodnutích Nejvyššího soudu ze dne 12. 6. 2008, sp. zn. 21 Cdo 4333/2007 (jde o rozsudek uveřejněný pod č. 30/2009 Sb. rozh. obč.), a ze dne 29. 4. 2010, sp. zn. 4886/2007 (jde o rozsudek sp. zn. 29 Cdo 4886/2007, uveřejněný v časopise Soudní judikatura č. 1, ročník 2011, pod č. 10), se týkaly skutkově odlišných případů; situace, kdy jsou obligační a insolvenční dlužník odlišné osoby, tvořící navíc koncern, a kdy věřitel za „dozajištění“ již existujícího dluhu (obligačního dlužníka) insolvenčním dlužníkem prolongoval splátky obligačnímu dlužníku, který je dceřinou společností insolvenčního dlužníka, je odlišná a Nejvyšším soudem dosud neřešená.

19. V poměrech dané věci tak přiměřená protihodnota spočívala – pokračuje dovolatelka – v tom, že žalovaná, ačkoli na to podle úvěrové smlouvy měla nárok, nesplatnila úvěr ve výši 12 000 000 USD, který společnost nebyla schopna splatit; tím si dlužník „zajistil, aby jeho dcera nebyla předlužena, čímž si ochránil hodnotu své investice do své dceřiné společnosti“.

20. Proto dovolatelka požaduje, aby Nejvyšší soud rozhodnutí odvolacího soudu zrušil a věc tomuto soudu vrátil k dalšímu řízení.

21. Žalobce považuje rozhodnutí odvolacího soudu za správné a dovolání za nepřipustné, respektive za nedůvodné.

22. Žalovaná v reakci na vyjádření žalobce setrvává na právních názorech formulovaných v dovolání.

III.

Přípustnost dovolání

23. Dovolání žalované je přípustné podle § 237 o. s. ř., a to k řešení otázek dovoláním otevřených, dosud v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu beze zbytku nezodpovězených.

č. 138

IV.

Důvodnost dovolání

24. V době po rozhodnutí odvolacího soudu insolvenční soud usnesením ze dne 17. 9. 2015, č. j. MSPH 79 INS 6021/2011-B-568, (mimo jiné) odvolal Mgr. Ing. I. H. z funkce insolvenčního správce a novým insolvenčním správcem ustanovil JUDr. J. S. K této změně Nejvyšší soud přihlédl při označení žalobce v záhlaví tohoto rozhodnutí.

25. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

26. Podle § 235 insolvenčního zákona neúčinnými jsou právní úkony, kterými dlužník zkracuje možnost uspokojení věřitelů nebo zvýhodňuje některé věřitele na úkor jiných. Za právní úkon se považuje též dlužníkovu opomenutí (odstavec 1). Neúčinnost dlužníkových právních úkonů, včetně těch, které tento zákon označuje za neúčinné a které dlužník učinil poté, co nastaly účinky spojené se zahájením insolvenčního řízení, se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o žalobě insolvenčního správce, kterou bylo odporováno dlužníkovým právním úkonům (dále jen „odpůrčí žaloba“), není-li dále stanoveno jinak (odstavec 2).

Podle § 239 insolvenčního zákona odporovat právním úkonům dlužníka může v insolvenčním řízení pouze insolvenční správce, i když nejde o osobu s dispozicními oprávněními, a to odpůrčí žalobou podanou proti osobám, které mají povinnost vydat dlužníkovu plnění z neúčinných právních úkonů do majetkové podstaty. Jestliže v době zahájení insolvenčního řízení probíhá o této věci řízení na základě odpůrčí žaloby jiné osoby, nelze v něm až do skončení insolvenčního řízení pokračovat (odstavec 1). Insolvenční správce může podat odpůrčí žalobu ve lhůtě jednoho roku ode dne, kdy nastaly účinky rozhodnutí o úpadku. Nepodá-li ji v této lhůtě, odpůrčí nárok zanikne (odstavec 3).

Podle § 240 insolvenčního zákona právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí právní úkon, jímž se dlužník zavázal poskytnout plnění bezúplatně nebo za protiplnění, jehož obvyklá cena je podstatně nižší než obvyklá cena plnění, k jehož poskytnutí se zavázal dlužník (odstavec 1). Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době,

kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že právní úkon bez přiměřeného protiplnění učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku (odstavec 2). Právnímu úkonu bez přiměřeného protiplnění lze odporovat, byl-li učiněn v posledních třech letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby (odstavec 3). Právním úkonem bez přiměřeného protiplnění není právní úkon, o kterém dlužník se zřetelem ke všem okolnostem důvodně předpokládal, že z něj bude mít přiměřený prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka [odstavec 4 písmeno d)].

Podle § 241 insolvenčního zákona zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu (odstavec 1). Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku (odstavec 2). Zvýhodňujícími právními úkony jsou zejména úkony, kterými dlužník poskytl svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, ledaže jde o vznik zajištění v důsledku změn vnitřního obsahu zastavené věci hromadné [odstavec 3 písmeno d)]. Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních třech letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby (odstavec 4). Zvýhodňujícím právním úkonem není a) zřízení zajištění závazku dlužníka, obdržel-li za ně dlužník současně přiměřenou protihodnotu, b) právní úkon učiněný za podmínek obvyklých v obchodním styku, na základě kterého dlužník obdržel přiměřené protiplnění nebo jiný přiměřený majetkový prospěch, a to za předpokladu, že nešlo o úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníkovi blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, a že osoba, v jejíž prospěch byl úkon učiněn, nemohla ani při náležité pečlivosti poznat, že dlužník je v úpadku, nebo že by tento úkon mohl vést k úpadku dlužníka, c) právní úkon, který dlužník učinil za trvání moratoria nebo po zahájení insolvenčního řízení za podmínek stanovených tímto zákonem (odstavec 5).

27. Judikatura Nejvyššího soudu je založena na závěrech, podle nichž:

„Jak spor o určení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění (spor o pořadí pohledávky), tak i spor o neúčinnost smlouvy o zřízení zástavního práva (spor

vedený na základě odpůřčí žaloby) jsou ve smyslu § 159 odst. 1 písm. a) a d) insolvenčního zákona incidenčními spory, které projedná a rozhodne na návrh oprávněné osoby, podaný v rámci insolvenčního řízení, insolvenční soud.

28. Přitom je zcela zjevné, že přihlásí-li věřitel v insolvenčním řízení včas vykonatelnou pohledávku, včetně práva na uspokojení ze zajištění, je povinností insolvenčního správce, který s uplatněním práva na uspokojení ze zajištění nesouhlasí, aby popřel pořadí takto přihlášené pohledávky; to platí i tehdy, popírá-li insolvenční správce pořadí pohledávky proto, že podle jeho názoru věřitel získal právo na uspokojení pohledávky ze zajištění na základě neúčinného právního úkonu (§ 235 odst. 1 insolvenčního zákona).

č. 138

29. Na popření pořadí pohledávky insolvenčním správcem pak musí (chce-li se vskutku v insolvenčním řízení domoci uspokojení pohledávky ze zajištění) reagovat přihlášený věřitel, a to žalobou na určení pořadí pohledávky (práva na uspokojení pohledávky ze zajištění); nepodá-li (včas) takovou žalobu, nevznikne mu ani právo, aby jeho pohledávka byla uspokojena jako pohledávka zajištěná (§ 298 insolvenčního zákona). Podá-li věřitel včas žalobu na určení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění, tíží jej v incidenčním sporu o takové žalobě povinnost tvrzení a povinnost důkazní o tom, že pohledávka je vskutku zajištěná, tj. v poměrech dané věci, že na základě smlouvy o zřízení zástavního práva bylo zástavní právo k nemovitostem vloženo do katastru nemovitostí.

30. Na podání výše uvedené žaloby musí (chce-li zabránit uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění) reagovat insolvenční správce podáním odpůřčí žaloby (§ 235 odst. 2 insolvenčního zákona), kterou bude odporovat právnímu úkonu, jímž dlužník poskytl svůj majetek k zajištění. Nepodal-li by totiž (včas) takovou žalobu, nebylo by možno uvažovat ani o neúčinnosti právního úkonu dlužníka, jelikož tato se zakládá rozhodnutím insolvenčního soudu o odpůřčí žalobě insolvenčního správce. V takovém řízení přitom tíží břemeno tvrzení a břemeno důkazní ohledně okolností zakládajících neúčinnost odporovaného právního úkonu dlužníka insolvenčního správce, jenž je také výlučně nositelem práva odpůřčí žalobu podat (k tomu srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2013, sen. zn. 29 ICdo 3/2013).

31. V případě, že přihlášený věřitel podá žalobu na určení práva na uspokojení pohledávky ze zajištění a insolvenční správce podá v rámci téhož řízení (§ 97 odst. 1 o. s. ř.) odpůřčí žalobu, insolvenční soud zásadně obě žaloby v tomto řízení projedná a rozhodne o nich; o tom, že by tu nebyly podmínky pro spojení věcí (§ 97 odst. 2 o. s. ř.), nemá Nejvyšší soud žádné pochybnosti. Naopak, kdyby oba incidenční spory v rámci insolvenčního řízení byly zahájeny „samostatně“, byly by dány předpoklady pro jejich spojení (§ 112 odst. 1 o. s. ř.).“

32. K tomu srov. rozsudek sen. zn. 29 ICdo 13/2012, jakož i R 113/2014.

33. Nejvyšší soud nemá důvod se od uvedených závěrů odchýlit; to však neznamená (jak dovozoval insolvenční soud a jak dovozuje dovolatelka), že zjištění po-

hledávky vzešlé z neúčinného právního úkonu dlužníka vylučuje následný úspěch odpůřčí žaloby.

č. 138

34. V této souvislosti Nejvyšší soud zdůrazňuje, že ani v rozsudku sen. zn. 29 ICdo 13/2012, ani v R 113/2014 neřešil otázku, jaké důsledky má (případně) porušení povinnosti insolvenčního správce popřít u přezkumného jednání právo přihlášeného věřitele na uspokojení pohledávky ze zajištění (tj. popřít pořadí přihlášené pohledávky).

35. Přitom (obecně vzato) porušení povinnosti insolvenčním správcem může mít za následek především vznik odpovědnosti insolvenčního správce za případnou škodu, vzniklou v důsledku tohoto porušení třetí osobě [k povaze této odpovědnosti jako odpovědnosti objektivní, s tím, že takovým porušením je (může být) i nesprávné uznání přihlášené pohledávky, a k možnosti insolvenčního správce zprostit se odpovědnosti za škodu, prokáže-li (důkazní břemeno leží na něm), že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které po něm bylo možné spravedlivě požadovat se zřetelem k průběhu insolvenčního řízení (§ 37 odst. 1 věta druhá insolvenčního zákona), srov. např. důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 7. 2016, sen. zn. 29 ICdo 49/2014].

36. Jiný, dovolatelkou (a předtím insolvenčním soudem) zastávaný, závěr o důsledcích případného porušení povinnosti insolvenčního správce popřít právo přihlášeného věřitele na oddělené uspokojení pohledávky (na jiné pořadí pohledávky) z odůvodnění označených rozhodnutí Nejvyššího soudu dovodit nelze.

37. Naopak, závěry R 113/2014 je nutné interpretovat jako návod na řešení stavu, kdy insolvenční správce vskutku popřel věžitelem přihlášenou pohledávku co do práva na uspokojení ze zajištění (považuje právní úkon, v důsledku kterého vzniklo právo věřitele na lepší pořadí uspokojení pohledávky, za neúčinný) a „zajištěný“ věřitel podal žalobu určení práva na uspokojení přihlášené pohledávky ze zajištění.

38. Přitom je žádoucí, aby tam, kde důvody neúčinnosti přihlášené pohledávky (nebo jejího zajištění) jsou insolvenčnímu správci známy již v době přezkumu pohledávky, postupoval způsobem popsaným v R 113/2014 již proto, že nepopřel-li pohledávku nebo její zajištění z příčin, pro něž hodlá podat odpůřčí žalobu, může tím přivodit stav, kdy průběh insolvenčního řízení (a v případě zajištění též správu předmětu zajištění a jeho zpeněžování) bude takto zjištěný (zajištěný) věřitel ovlivňovat (svými hlasy a pokyny) po dobu trvání sporu (o následné odpůřčí žalobě), jehož výsledkem může být (coby důsledek úspěchu s odpůřčí žalobou), že se k pohledávce (nebo k jejímu zajištění) nepřihlíží (pro neúčinnost).

39. Skutečnost, že insolvenční správce nepopřel pořadí věžitelem přihlášené pohledávky, tak nebrání tomu, aby následně ve lhůtě určené § 239 odst. 3 insolvenčního zákona po právu podal odpůřčí žalobu. Omezení insolvenčního správce v tomto směru neplyne ani ze žádného ustanovení insolvenčního zákona.

40. K námitce dovolatelky, podle níž stanovisko insolvenčního správce o zjištění pohledávky přihlášeného věřitele je „rozhodnutím konečným a neměnným“,

budiž dodáno, že již v důvodech usnesení ze dne 28. 11. 2013, sen. zn. 29 NSČR 63/2011, uveřejněného pod č. 34/2014 Sb. rozh. obč., Nejvyšší soud vysvětlil, že insolvenční zákon upravuje mechanismus, jehož prostřednictvím lze ukončit účast dlužníkova věřitele v insolvenčním řízení v případě, že po svém zjištění pohledávka přihlášeného věřitele v průběhu insolvenčního řízení byla uspokojena nebo zanikla jiným způsobem. Jinak řečeno, zjištění pohledávky přihlášené do insolvenčního řízení vedeného na majetek (insolvenčního) dlužníka nebrání tomu, aby taková (zjištěná) pohledávka zanikla, jestliže později nastane právní skutečnost, se kterou zákon zánik pohledávky spojuje.

č. 138

41. Správným Nejvyšší soud shledává i závěr odvolacího soudu, podle něhož dlužník poskytl žalované svůj majetek k zajištění již existujícího závazku, aniž by za ně obdržel přiměřenou protihodnotu. Potud je rozhodnutí odvolacího soudu v souladu se závěry, které Nejvyšší soud formuloval v R 113/2014, jakož i v rozsudku ze dne 29. 2. 2016, sp. zn. 29 Cdo 307/2014, uveřejněném pod č. 64/2017 Sb. rozh. obč. Ani Nejvyšší soud nemá žádné pochybnosti o tom, že pouhý odklad splátek dluhu společnosti, jejímž vlastníkem je dlužník, není přiměřenou protihodnotou ve vztahu ke vzniku práva na uspokojení pohledávek žalované za dlužníkem ze zajištění, které vzniklo podle zástavní smlouvy a dodatku k ručitel-skému prohlášení. Srov. obdobně i důvody rozsudku ze dne 22. 12. 2015, sen. zn. 29 ICdo 48/2013, uveřejněného pod č. 106/2016 Sb. rozh. obč., v němž Nejvyšší soud označil za zjevně nesprávnou též představu, že „přiměřeným protiplněním“ dlužníka, respektive důvodně předpokládaným „přiměřeným prospěchem“ dlužníka je okolnost, že dovolatel umožnil osobě ovládající dlužníka v rámci koncernu řešit ekonomické obtíže tím, že vůči ní vzal zpět insolvenční návrh a zavázal se vůči ní nevymáhat po určitou dobu pohledávky nově zajištěné zástavními smlouvami.

42. Jelikož právní posouzení věci, na němž rozhodnutí odvolacího soudu spočívá a které bylo dovoláním zpochybněno, je správné, přičemž z obsahu spisu neplynou ani jiné vady, k jejichž existenci u přípustného dovolání Nejvyšší soud přihlíží z úřední povinnosti, Nejvyšší soud dovolání žalované zamítl jako nedůvodné podle § 243d písm. a) o. s. ř.

Č. 139**č. 139 Incidenční spory, Odporovatelnost**

§ 241 IZ, § 41 obč. zák.

Pro posouzení, zda dlužník „učinil“ zvýhodňující právní úkon ve lhůtě vymezené ustanovením § 241 odst. 4 insolvenčního zákona, je rozhodující okamžik, kdy právní úkon nabyl právní účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky), tedy okamžik, kdy projev vůle dlužníka skutečně vyvolal právní následky, které vedou ke zvýhodnění některého z jeho věřitelů (tím, že se mu dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu) [srov. § 241 odst. 1 insolvenčního zákona].

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 2. 2017, sen. zn. 29 ICdo 13/2015, ECLI:CZ:NS:2017:29.ICDO.13.2015.1)

Nejvyšší soud zrušil k dovolání žalobce rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 8. 10. 2014, sp. zn. 139 ICM 3318/2013, 103 VSPH 200/2014 (KSPL 54 INS 3123/2012), a věc vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Odpůřčí žalobou podanou 3. 10. 2013 se žalobce (Insolvenční agentura v. o. s. jako insolvenční správce dlužníka P.- B. Ch., spol. s r. o.) domáhal [po změně žaloby, kterou Krajský soud v Plzni (dále jen „insolvenční soud“) připustil usnesením ze dne 12. 12. 2013] vůči žalovanému (M. a. s.) určení, že:

[1] Ujednání obsažené v čl. IV. odst. 5 písm. f) smlouvy o dílo, uzavřené dne 2. 6. 2008 mezi dlužníkem (jako zhotovitelem) a žalovaným (jako objednatelem) [dále jen „první smlouva o dílo“], které stanoví, že v případě vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku zhotovitele platí, že se snižuje cena díla o 20 % z ceny díla bez daně z přidané hodnoty, je neúčinným právním úkonem.

[2] Ujednání obsažené v čl. IV. odst. 2 smlouvy o dílo, uzavřené dne 21. 4. 2009 mezi dlužníkem (jako zhotovitelem) a žalovaným (jako objednatelem) [dále jen „druhá smlouva o dílo“], které stanoví, že pro případ vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku dlužníka, pro případ, kdy z jakýchkoliv důvodů

dlužník nebude moci dostát svým závazkům vyplývajícím z poskytnuté záruky za jakost, nebo pro případ, kdy jeho závazky z poskytnuté záruky za jakost zaniknou, platí, že cena díla bez daně z přidané hodnoty je snížena o dohodnutou cenu záruky (20 % z ceny díla), je neúčinným právním úkonem.

[3] Ujednání ve smlouvě o dílo, uzavřené dne 5. 10. 2010 mezi dlužníkem (jako zhotovitelem) a žalovaným (jako objednatelem) [dále jen „třetí smlouva o dílo“], které stanoví, že v případě vydání rozhodnutí o úpadku dlužníka nebo rozhodnutí o zamítnutí insolvenčního návrhu pro nedostatek majetku zhotovitele, platí, že se snižuje cena díla o 20 % z ceny díla (bez daně z přidané hodnoty), je neúčinným právním úkonem.

2. Rozsudkem ze dne 17. 12. 2013, č. j. 139 ICM 3318/2013-94, insolvenční soud:

[1] Zamítl žalobu „v celém rozsahu“ (bod I. výroku věta první) s tím, že „žalobou napadené úkony dlužníka nejsou neúčinné“ (bod I. výroku věta druhá).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení.

3. Insolvenční soud dospěl po provedeném dokazování k závěru, že žaloba není důvodná. S odvoláním na podstatné části odůvodnění rozsudků Vrchního soudu v Praze a Vrchního soudu v Olomouci z roku 2009 (jež v rozsudku blíže nekonkretizoval) se ztotožnil s úsudkem, že ujednání „o slevě z ceny díla“ nejsou neplatná.

4. V rovině možné neúčinnosti insolvenční soud uzavřel, že:

[1] Neúčinnost dle § 241 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenčního zákona), nepřichází v úvahu, neboť za znevýhodňující právní úkony lze označit jen ty, jež byly učiněny v posledním roce před zahájením insolvenčního řízení. Insolvenční řízení na majetek dlužníka bylo zahájeno 10. 2. 2012 a žaloba se týká smluv z let 2008 až 2010, tedy smluv uzavřených před 10. únorem 2011.

[2] Insolvenční soud nesouhlasí s názorem žalobce, že roční prekluzivní lhůta dle § 241 odst. 4 insolvenčního zákona nemohla běžet po dobu, po kterou nemohla být realizována ujednání o slevě z ceny díla. Odpůrčí žalobou (totiž) nelze napadat důsledky neúčinného právního úkonu, nýbrž vždy jen samotný úkon.

[3] Co do neúčinnosti dle § 242 insolvenčního zákona neprokázal žalobce úmyslné zkrácení uspokojení konkrétního věřitele dlužníkem ani to, že žalovanému byl takový dlužníkův úmysl znám.

[4] Pouhý fakt, že si strany sjednaly slevu pro případ úpadku jedné z nich, takovým důkazem není. Objednatelům či zhotovitelům díla (stejně jako poskytovatelům půjček a úvěrů) nelze bránit v tom, aby např. ve snaze zmírnit nepříznivé následky vstupu jejich smluvních partnerů do insolvence zařa-

zovali do smluv ujednání o slevách z ceny či o „zesplatnění“ celého plnění sjednaného ve splátkách. Sjednání slevy z ceny díla pro případ úpadku nevede ke zvýhodnění „upadlého“ partnera, ale jen zavádí novou rovnost hodnoty plnění smluvních stran poté, kdy „upadá“ strana není schopna plně dostát svým závazkům. Byla-li v posuzovaných smlouvách o dílo tato dlužníková neschopnost plnit řádně závazky ze záruky oceněna na cca 20 % z plné ceny díla, nejde o nepřiměřenou slevu (též s přihlédnutím k preventivní a sankční funkci slevy).

[5] Co do interpretace § 253 insolvenčního zákona má insolvenční soud za to, že nečinnost správce po dobu delší než 15 dnů od účinnosti rozhodnutí o konkursu vedla do 31. 12. 2013 k odstoupení od smlouvy vždy, jestliže smlouva nebyla některou ze stran splněna zcela. Byla-li tedy sjednána záruka, nelze hovořit o úplném splnění smlouvy, dokud záruční doba neskonečila. Nepochybně tak mohl insolvenční správce řešit odstoupením od smlouvy i objektivní nemožnost odstranit vady, poskytovat náhradní plnění atd. poté, kdy dlužník již neměl zaměstnance či potřebné stroje. Po 1. lednu 2014 může insolvenční správce odmítnout plnit jednotlivé smluvní závazky, aniž by odstupoval od smlouvy jako takové. I z tohoto důvodu se insolvenční soud nedomnívá, že sleva z ceny díla byla ujednána s úmyslem krátit jiné věřitele, přičemž je otázkou, zda § 242 insolvenčního zákona lze aplikovat i tehdy, není-li úmysl „pachatelů“ namířen na určitého věřitele nebo na určitou množinu věřitelů.

5. K odvolání žalobce Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 8. 10. 2014, č. j. 139 ICm 3318/2013, 103 VSPH 200/2014-125 (KSPL 54 INS 3123/2012):

[1] Potvrdil rozsudek insolvenčního soudu (první výrok).

[2] Určil, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (druhý výrok).

6. Odvolací soud – vycházejí z § 41 zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník (dále jen „obč. zák.“), a z § 235 odst. 1, § 236 odst. 1, § 236 odst. 1 a 3, § 241 a § 242 insolvenčního zákona – dospěl po přezkoumání rozsudku insolvenčního soudu k následujícím závěrům:

[1] Jednou ze zásadních podmínek neúčinnosti (dle skutkových podstat neúčinnosti uvedených v § 241 a § 242 insolvenčního zákona) je, že dlužník učinil odporovaný právní úkon v době, kdy se nacházel v úpadku, nebo právní úkon dlužníka k tomuto úpadku vedl. Žalobce pak neuplatnil žádná tvrzení o tom, že k odporovanému právnímu úkonu došlo v době, kdy se dlužník nacházel v úpadku. Odporovat právními úkony lze jen tehdy, učinil-li je dlužník obecně ve lhůtě jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení, respektive ve lhůtě tří let před zahájením insolvenčního řízení (je-li mezi účastníky smlouvy vztah osob blízkých nebo jde-li o vztah koncernový). Předpoklady neúčinnosti právních úkonů musí být

splněny zároveň a nenaplnění kteréhokoliv z nich má vždy za následek, že úkon není neúčinný.

[2] V projednávané věci není pochyb o tom, že napadená ujednání jsou platná, že mezi dlužníkem a žalovaným není vztah osob blízkých a že spolu netvoří koncern. Odporovat tak lze jen těm právním úkonům dlužníka, které učinil v době kratší jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení.

[3] Odvolací soud má shodně s insolvenčním soudem za to, že žalobcovy úvahy o počátku běhu této jednoroční lhůty nemají opodstatnění, neboť při žalobcem prosazovaném výkladu by se žalobce nemohl domáhat neúčinnosti právního úkonu, který ještě není účinný. Naplnění odkládací podmínky nadto nepředstavuje nabytí účinnosti právního úkonu ve smlouvách, nýbrž důsledek účinného právního úkonu dlužníka.

[4] Žalobce neprokázal, že by žalovaný věděl o úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele (nebo že by o tomto vědět musel), takže na danou věc nelze aplikovat § 242 insolvenčního zákona.

7. Nad rámec uvedeného považuje odvolací soud za podstatné, že žalobce se nedomáhá neúčinnosti právního úkonu (jímž bylo uzavření smluv o dílo), nýbrž jen některých jeho ujednání. Částečná neúčinnost právního úkonu je pak vyloučena z povahy věci (na rozdíl od částečné neplatnosti právního úkonu ve smyslu § 41 obč. zák.).

II.

Dovolání a vyjádření k němu

8. Proti rozsudku odvolacího soudu podal žalobce dovolání, jehož přípustnost vymezuje ve smyslu § 237 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád (dále též jen „o. s. ř.“), argumentem, že napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázek hmotného nebo procesního práva, při jejichž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu, jakož i otázek, které v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyly vyřešeny, a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

9. Tyto právní otázky formuluje dovolatel následovně:

[1] Je neúčinnost právního úkonu dle § 242 insolvenčního zákona podmíněna tím, aby šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo který vedl k dlužníkovu úpadku?

[2] Je z povahy věci vyloučena částečná neúčinnost právního úkonu?

[3] U právních úkonů s odkládací podmínkou začínají běžet lhůty uvedené v § 240 odst. 3, § 241 odst. 4 a § 242 odst. 3 insolvenčního zákona od učinění úkonu nebo až od okamžiku, kdy došlo ke splnění podmínky?

[4] Odpovídá odůvodnění napadeného rozhodnutí co do závěru o prokázání úmyslu dlužníka a žalovaného o zkrácení uspokojení věřitelů požadavkům § 157 odst. 2 o. s. ř.?

10. K položeným právním otázkám pak dovolatel snáší tuto argumentaci:

Ad [1].

Potud dovolatel namítá, že požadavek, aby šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo který vedl k dlužníkovu úpadku, neplyne z § 242 insolvenčního zákona a úsudek odvolacího soudu, který označené ustanovení vyložil jako zvláštní případ předchozích skutkových podstat neúčinnosti (dle § 240 a § 241 insolvenčního zákona), není správný.

Ad [2].

Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že z povahy věci je vyloučena částečná neúčinnost právního úkonu, namítaje, že jde o úsudek, který odporuje závěrům, jež (k výkladu odporovatelnosti dle § 42a obč. zák.) přijal Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 19. 6. 2012, sp. zn. 21 Cdo 76/2011 (rozhodnutí je – stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže – dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Ad [3].

Dovolatel nesouhlasí se závěrem odvolacího soudu, že pro počátek běhu lhůt uvedených v § 240 odst. 3, § 241 odst. 4 a § 242 odst. 3 insolvenčního zákona je určující, kdy byl učiněn právní úkon. Míní, že jde-li o právní úkon s odkládací podmínkou, začíná taková lhůta běžet až od okamžiku splnění této podmínky a právní názor zaujatý odvolacím soudem má pro právní řád neblahé účinky např. při darování s odkládací podmínkou.

Ad [4].

Potud dovolatel namítá, že odůvodnění napadeného rozhodnutí co do závěru odvolacího soudu o tom, že neprokázal, že by žalovaný věděl nebo musel vědět o úmyslu dlužníka zkrátit své věřitele, neodpovídá požadavkům kladeným na odůvodnění rozsudku § 157 odst. 2 o. s. ř.

11. Odvolací soud rezignoval (dle dovolatele) na popsání úvah, kterými se řídil při hodnocení důkazů předložených dovolatelem k prokázání úmyslu zkrátit uspokojení věřitele, čímž založil nepřezkoumatelnost rozhodnutí. K tomu dovolatel dále odkazuje na rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2014, sp. zn. 30 Cdo 2102/2014.

12. Žalovaný ve vyjádření nemá dovolání za přípustné, maje za to, že dovolateli se nepodařilo vymezit právní otázky, jejichž řešení by mohlo zvrátit výsledek řízení v jeho prospěch. K dovolatelem formulovaným otázkám se žalovaný v jednotlivostech vyjadřuje takto:

K otázce ad [1].

Žalovaný poukazuje na to, že nosnou argumentací napadeného rozhodnutí při výkladu § 242 insolvenčního zákona byl závěr, že dovolatel neprokázal, že žalovaný věděl nebo musel vědět o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele, a na řešení dovolatelem položené otázky napadené rozhodnutí nespočívá.

K otázce ad [2].

Ani případná dílčí revize dovolatelem zpochybněné formulace odvolacího soudu k částečné neúčinnosti právního úkonu nevede k revizi výsledků řízení před nalézacím soudem. Podle žalovaného šlo potud o pouhé *obiter dictum*, k předtím již projednané úvaze odvolacího soudu o neaplikovatelnosti § 242 insolvenčního zákona pro nedostatek úmyslu.

K otázce ad [3].

Na řešení této otázky napadené rozhodnutí nezávisí, když argumentace dovolatele se mívá s konkrétními poměry dané věci.

K otázce ad [4].

13. Potud žalovaný dovozuje, že dovolatel ve skutečnosti polemizuje se skutkovými zjištěními nalézacích soudů a dodává, že to, že odůvodnění napadeného rozhodnutí je stručné, neznamená, že se odvolací soud nevypořádal s argumentací dovolatele.

III.

Přípustnost dovolání

14. S přihlédnutím k době vydání napadeného rozhodnutí je pro dovolací řízení rozhodný občanský soudní řád ve znění účinném od 1. 1. 2014 (srov. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 29. 5. 2014, sen. Zn. 29 ICdo 33/2014, uveřejněné pod č. 92/2014 Sb. rozh. obč.).

15. Nejvyšší soud se nejprve zabýval přípustností dovolání v dané věci.

16. Dovolání nesměřuje proti žádnému z usnesení vypočtených v § 238a o. s. ř., takže zbývá určit, zda je přípustné podle § 237 o. s. ř. (když pro daný případ neplatí žádné z omezení přípustnosti dovolání podle § 237 o. s. ř., vypočtených v § 238 o. s. ř.).

17. Důvod připustit dovolání nemá Nejvyšší soud k prověření otázky ad [4]. V rovině aplikace § 157 odst. 2 o. s. ř. je totiž napadené rozhodnutí (oproti mínění dovolatele) v souladu s ustálenou judikaturou Nejvyššího soudu, konkrétně se závěry obsaženými v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 6. 2013, sp. zn. 29 Cdo 2543/2011, uveřejněném pod č. 100/2013 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 100/2013“).

18. V R 100/2013 Nejvyšší soud vysvětlil, že měřítkem toho, zda rozhodnutí soudu prvního stupně je či není přezkoumatelné, nejsou požadavky odvolacího soudu na náležitosti odůvodnění rozhodnutí soudu prvního stupně, ale především zájem účastníků řízení na tom, aby mohli náležitě použít v odvolání proti tomuto rozhodnutí odvolací důvody. I když rozhodnutí soudu prvního stupně nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu odvolání – na újmu uplatnění práv dovolatele. Obdobně platí, že i když rozhodnutí odvolacího soudu nevyhovuje všem požadavkům na jeho odůvodnění, není zpravidla nepřezkoumatelné, jestliže případné nedostatky odůvodnění nebyly – podle obsahu dovolání – na újmu uplatnění práv dovolatele.

19. Jak rovněž plyne z ustálené judikatury, z § 157 odst. 2 o. s. ř. [které upravuje náležitosti odůvodnění písemného vyhotovení rozsudku a přiměřeně se prosazuje i pro odůvodnění rozhodnutí vydaných odvolacím soudem (§ 211 o. s. ř.)] ani z práva na spravedlivý proces nelze dovozovat povinnost soudů vypořádat se s každou jednotlivou námitkou účastníka řízení. Jak opakovaně vysvětlil Ústavní soud, není porušením práva na spravedlivý proces, jestliže obecné soudy nebudují vlastní závěry na podrobné oponentuře (a vyvracení) jednotlivě vznesených námitek, pakliže proti nim staví vlastní ucelený argumentační systém, který logicky a v právu rozumně vyloží tak, že podpora správnosti jejich závěrů je sama o sobě dostatečná (srov. nález Ústavního soudu ze dne 12. 2. 2009, sp. zn. III. ÚS 989/08, uveřejněný pod č. 26/2009 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu, nebo usnesení Ústavního soudu ze dne 14. 6. 2012, sp. zn. III. ÚS 3122/09).

20. Dovolání však je přípustné pro zodpovězení zbylých právních otázek, když co do otázky ad [1] a ad [2] je napadené rozhodnutí v rozporu s dále označenou judikaturou Nejvyššího soudu. Totéž platí zčásti pro otázku ad [3], v insolvenčních poměrech jinak těž beze zbytku nedořešenou. Nejvyšší soud má (oproti žalovanému) za to, že na řešení těchto otázek napadené rozhodnutí také spočívá (jak bude rozvedeno dále).

IV.

Důvodnost dovolání

21. Nejvyšší soud se – v hranicích právních otázek vymezených dovoláním – zabýval především správností právního posouzení věci odvolacím soudem.

22. Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

23. Podle § 41 obč. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013, pro věc rozhodným), vztahuje-li se důvod neplatnosti jen na část právního úkonu, je neplatnou jen tato část, pokud z povahy právního úkonu nebo z jeho obsahu anebo z okolností, za nichž k němu došlo, nevyplývá, že tuto část nelze oddělit od ostatního obsahu.

24. Pro právní posouzení věci jsou dále rozhodná následující ustanovení insolvenčního zákona:

§ 241

Neúčinnost zvýhodňujících právních úkonů

(1) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí právní úkon, v jehož důsledku se některému věřiteli dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu.

(2) Zvýhodňujícím právním úkonem se rozumí pouze právní úkon, který dlužník

učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku. Má se za to, že zvýhodňující právní úkon učiněný ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, je úkonem, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku.

...

(4) Zvýhodňujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních třech letech před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo v době jednoho roku před zahájením insolvenčního řízení ve prospěch jiné osoby.

č. 139

...

§ 242

Neúčinnost úmyslně zkracujících právních úkonů

(1) Odporovat lze rovněž právnímu úkonu, kterým dlužník úmyslně zkrátil uspokojení věřitele, byl-li tento úmysl druhé straně znám nebo jí se zřetelem ke všem okolnostem musel být znám.

(2) Má se za to, že u úmyslně zkracujícího právního úkonu učiněného ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, byl dlužníkův úmysl této osobě znám.

(3) Úmyslně zkracujícímu právnímu úkonu lze odporovat, byl-li učiněn v posledních pěti letech před zahájením insolvenčního řízení.

25. V této podobě platila citovaná ustanovení insolvenčního zákona od rozhodnutí o úpadku dlužníka (od 3. 10. 2012), přičemž do vydání napadeného rozhodnutí nedoznala změn.

26. V daném právním rámci činí Nejvyšší soud k položeným otázkám následující závěry:

K otázce ad [1].

Tuto otázku zodpověděl Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 30. 6. 2016, sen. zn. 29ICdo 44/2014. V tomto rozhodnutí (na něž v podrobnostech odkazuje) uzavřel, že § 242 insolvenčního zákona obsahuje samostatnou úpravu úmyslně zkracujících právních úkonů dlužníka. Předpokladem aplikace § 242 insolvenčního zákona na právní úkon dlužníka učiněný v období pěti let před zahájením insolvenčního řízení není požadavek, aby šlo o právní úkon, který dlužník učinil v době, kdy byl v úpadku, nebo aby šlo o právní úkon, který vedl k dlužníkovu úpadku.

Právní posouzení věci odvolacím soudem v dotčeném ohledu správné není.

K otázce ad [2].

Tuto otázku zodpověděl Nejvyšší soud v rozsudku sp. zn. 21 Cdo 76/2011 (na který odkazuje dovolatel) při výkladu institutu odporovatelnosti podle § 42a obč. zák. tak, že § 41 obč. zák. sice hovoří jen o důvodu neplatnosti právního úkonu, analogicky však nepochybně platí i pro důvod odporovatelnosti právnímu úkonu.

„Částečná neúčinnost právního úkonu“ tedy z „povahy věci“ není vyloučena (a úsudek odvolacího soudu ani potud není přiléhavý).

K tomu nicméně budiž dodáno, že závěr o možné „částečné neúčinnosti“ právního úkonu je nutno (i v rovině neúčinnosti podle insolvenčního zákona) posuzovat restriktivně [již proto, že má být aplikován jen „analogicky“ podle jiného právního institutu (institutu „částečné neplatnosti“ právního úkonu)]. Přitom je nutno mít na paměti, že Nejvyšší soud tento závěr přijal (ve věci sp. zn. 21 Cdo 76/2011) s vědomím, že zkoumá písemnou (notářským zápisem sepsanou) dohodu obsahující jednak „darovací smlouvu“, jednak „smlouvu o zřízení věcného břemene“, že závěr o možné „částečné neúčinnosti“ této dohody formuloval ve vztahu k těm jejím částem („o darování“ na straně jedné a „o zřízení věcného břemene“ na straně druhé), které by obstály jako „právní úkony“ každá samostatně, a že vyslovený závěr mu byl v oné věci oporou pro konečný úsudek o neoddělitelnosti jednotlivých částí právního úkonu.

Právní posouzení věci odvolacím soudem proto ani potud neobstojí.

K otázce ad [3].

27. K počítání běhu lhůty, ve které je možno odporovat právnímu úkonu, jenž se stane (má stát) účinným později, než v době svého uzavření (lhostejno, zda s použitím odkladací podmínky nebo v důsledku jiné právní skutečnosti), se literatura i soudní praxe vyjádřily při výkladu § 42a odst. 2 obč. zák. (ve znění účinném do 31. 12. 2013) [jež určovalo, že odporovat je možné právním úkonům, „které dlužník učinil v posledních třech letech“].

28. Srov. k tomu např. DRÁPAL, L. in: Justiční praxe č. 5/2002, Zápis ze školení na téma „Odporovatelnost a konkursy“. 1. část, s. 243 [„Právnímu úkonu je možno odporovat pouze v zákonem stanovené tříleté lhůtě (shodně pro osoby blízké dlužníku i pro osoby ostatní). Tato lhůta počíná běžet od okamžiku, kdy byl odporovaný právní úkon učiněn – což je okamžik, kdy právní úkon nabyl právní účinnosti, kdy nastaly jeho právní účinky. V této souvislosti je třeba si uvědomit smysl odporovatelnosti. Věřitel nemá důvod odporovat právnímu úkonu dlužníka, jehož účinky ještě nenastaly. Jestliže totiž právní účinky tohoto právního úkonu nenastaly, může se z majetku, jenž je jeho předmětem, stále uspokojit v exekuci. Věřitel bude odporovat až takovému právnímu úkonu, jímž se tento majetek dostal z dispozice dlužníka, a unikl tak z exekuce.“].

29. V judikatuře se pak tytéž závěry promítly např. v rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 7. 2000, sp. zn. 31 Cdo 619/2000, uveřejněném pod č. 41/2001 Sb. rozh. obč. (dále jen „R 41/2001“). K tomu budiž předznamenáno, že § 42a obč. zák. bylo pojmáno jako ustanovení týkající se „zkracujících“ právních úkonů dlužníka. V R 41/2001 tak Nejvyšší soud vysvětlil, že nepostačuje, jestliže dlužník pouze projeví vůli, směřující k následku, který zkrátí, respektive je způsobilý (v budoucnu) zkrátit pohledávku věřitele. Je třeba, aby jeho projev vůle také skutečně vyvolal právní následky, které vedou ke zkrácení uspokojení pohledávky dlužníkovou věřitele. Odtud pak vyústil závěr (promítnutý v R 41/2001 v první větě), podle kterého u právních úkonů, na jejichž základě práva vznikají

vkładem do katastru nemovitostí, lze ve smyslu § 42a odst. 2 obč. zák. považovat za „dlužníkem učiněný“ právní úkon, popřípadě za právní úkon, k němuž „došlo“ mezi dlužníkem a osobami jemu blízkými, jen takový právní úkon, na jehož základě bylo vloženo právo do katastru nemovitostí. Třileté lhůty pro uplatnění práva odporovat právním úkonům dlužníka proto v těchto případech počínají běžet dnem následujícím po dni, ke kterému vznikly účinky vkladu práva do katastru nemovitostí. V konkursních poměrech (upravených zákonem č. 328/1991 Sb., o konkursu a vyrovnání) srov. obdobně např. též důvody rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 18. 12. 2014, sp. zn. 29 Cdo 4205/2011.

30. V insolvenčních poměrech se Nejvyšší soud touto otázkou dosud nezabýval, nicméně důvod argumentovat jinak u zvýhodňujících právních úkonů dlužníka podle § 241 insolvenčního zákona nemá.

31. Jinak řečeno, pro posouzení, zda dlužník „učinil“ zvýhodňující právní úkon ve lhůtě vymezené § 241 odst. 4 insolvenčního zákona (tři roky před zahájením insolvenčního řízení, šlo-li o zvýhodňující právní úkon ve prospěch osoby dlužníku blízké nebo osoby, která tvoří s dlužníkem koncern, anebo jeden rok před zahájením insolvenčního řízení, šlo-li o zvýhodňující právní úkon ve prospěch jiné osoby), je rozhodující okamžik, kdy právní úkon nabyl právní účinnosti (kdy nastaly jeho právní účinky), tedy okamžik, kdy projev vůle dlužníka skutečně vyvolal právní následky, které vedou ke zvýhodnění některého z jeho věřitelů (tím, že se mu dostane na úkor ostatních věřitelů vyššího uspokojení, než jaké by mu jinak náleželo v konkursu) [srov. § 241 odst. 1 insolvenčního zákona].

32. Právní posouzení věci odvolacím soudem tudíž ani v posouzení této otázky není správné.

33. Přesvědčení Nejvyššího soudu, že napadené rozhodnutí na řešení těchto otázek vskutku závisí, pak plyne z toho, že:

[1] Bez odpovědi na otázku ad [1] by zkoumání, zda jde o úmyslně zkracující právní úkony dlužníka, bylo podmiňováno zkoumáním úpadku dlužníka, ačkoli z § 242 insolvenčního zákona tento požadavek nevyplývá.

[2] Bez odpovědi na otázku ad [2] by nemělo smyslu zabývat se lhůtou, jejíž počátek se vymezuje od jiného okamžiku než okamžiku uzavření příslušné smlouvy o dílo, jen u části právního úkonu.

[3] Bez odpovědi na otázku ad [3] by se zkoumání, zda ujednání ve smlouvách o dílo jsou neúčinná, omezilo jen na úmyslně zkracující právní úkony dlužníka, jelikož jednoroční lhůta počítaná od uzavření smluv o dílo (předjímaná § 241 odst. 4 insolvenčního zákona u právních úkonů, které dlužník učinil ve prospěch „jiných osob“) by při výkladu prosazovaném odvolacím soudem již marně uplynula.

34. U přípustného dovolání přihlíží Nejvyšší soud z úřední povinnosti též k vadám uvedeným v § 229 odst. 1, § 229 odst. 2 písm. a) a b) a § 229 odst. 3 o. s. ř., jakož i k jiným vadám řízení, které mohly mít za následek nesprávné rozhodnutí

ve věci (§ 242 odst. 3 o. s. ř.). K tomu budiž dodáno, že vadou vytýkanou dovolatelem (prostřednictvím otázky ad [4]) napadené rozhodnutí netrpí (jak vysvětleno již při zkoumání jeho přípustnosti). Ze spisu se ovšem podává jiná vada, která mohla mít (a měla) za následek částečnou nesprávnost rozhodnutí ve věci.

č. 139

35. Rozsudek, jímž insolvenční soud rozhodl o odpůřci žalobě, je rozsudkem vydaným ve sporném řízení, pro nějž platí (s využitím § 7 insolvenčního zákona přiměřeně) ustanovení § 153 odst. 2 o. s. ř. (jež určuje, že soud může překročit návrhy účastníků a přisoudit něco jiného nebo více, než čeho se domáhají, jen tehdy, jestliže z právního předpisu vyplývá určitý způsob vypořádání vztahu mezi účastníky).

36. Tím, že insolvenční soud odpůřci žalobu „v celém rozsahu“ zamítl (srov. bod I. výroku větu první jeho rozsudku) zcela vyčerpal předmět řízení. Jestliže ale dále určil, že „žalobou napadené úkony dlužníka nejsou neúčinné“ (bod I. výroku věta druhá jeho rozsudku), rozhodoval ve zjevném rozporu s § 153 odst. 2 o. s. ř. o něčem, o čem žádný z účastníků nežádal. Odvolací soud pak tím, že rozsudek insolvenčního soudu potvrdil jako celek (prvním výrokem svého rozsudku), nápravu tohoto procesního pochybení nezjednal, čímž ve stejném rozsahu (tedy v té části prvního výroku svého rozsudku, kterou odvolací soud potvrdil rozsudek insolvenčního soudu i co do druhé věty bodu I. výroku) učinil vadným i své rozhodnutí a v tomto rozsahu je dovolání bez dalšího důvodné.

37. K námitce žalovaného (ve vyjádření k dovolání), že napadené rozhodnutí závisí především na závěru, že dovolatel neprokázal (ve vazbě na § 242 insolvenčního zákona), že žalovaný věděl nebo musel vědět o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele, budiž uvedeno toto:

38. Ze spisu je patrné, že žalobce (dovolatel) své tvrzení, že žalovanému bylo zcela jistě známo, že ujednáními ve smlouvách o dílo zkrátí uspokojení ostatních věřitelů (článek III. žaloby, č. 1. 2 p. v.), opíral jen o text příslušných ujednání ve smlouvách o dílo. Srov. ve stejném duchu i přednes žalobce při jednání před insolvenčním soudem dne 12. 12. 2013 (č. 1. 89), text odvolání žalobce (č. 1. 102) a přednes žalobce při jednání před odvolacím soudem (č. 1. 122).

39. Závěr, že žalobce takto „neprokázal“, že žalovaný „věděl“ nebo „musel vědět“ o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele, je závěrem o neúspěchu žalobce v důsledku neunesení důkazního břemene k příslušnému tvrzení.

40. V rozsudku velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011, uveřejněném pod č. 115/2012 Sb. rozh. obč., k tomu Nejvyšší soud vysvětlil, že poučení o důkazní povinnosti podle § 118a odst. 3 o. s. ř. (jež určuje, že zjistí-li předseda senátu v průběhu jednání, že účastník dosud nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, vyzve jej, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a poučí jej o následcích nesplnění této výzvy) soud poskytne nejen účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz, nebo který sice

o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý prokázat sporné tvrzení, ale i tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání, a jestliže proto (z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný.

41. Z obsahu spisu se přitom podává, že poučení podle § 118a odst. 3 o. s. ř. (o tom, že smlouvami o dílo „neprokázal“, že žalovaný „věděl“ nebo „musel vědět“ o úmyslu dlužníka zkrátit věřitele) insolvenční soud žalobci neposkytl (ač mu v rozhodnutí přičetl důsledky neunesení důkazního břemene), a odvolací soud, ač jej k tomu vybízela úprava obsažená v § 213b o. s. ř., nápravu též nezjednal (toto poučení žalobci též neposkytl a neunesení důkazního břemene mu přičetl k tíži). Tím odvolací soud (jenž sám pro absenci onoho poučení ani nemohl zrušit rozhodnutí insolvenčního soudu; srov. § 213b odst. 2 o. s. ř.) zatížil odvolací řízení rovněž vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci (a která vede ke konečnému závěru, že napadené rozhodnutí musí být zrušeno jako celek). K aplikaci poučovací povinnosti dle § 118a o. s. ř. v odvolacím řízení srov. dále v literatuře dílo: DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2009, str. 1725.

42. Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.), včetně závislého výroku o nákladech řízení [§ 242 odst. 2 písm. a) o. s. ř.], a věc vrátil odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243e odst. 1 o. s. ř.).

Č. 140**č. 140**

Pracovněprávní vztahy, Náhrada škody zaměstnancem, Zajištění závazku, Směnky, Postoupení pohledávky, Přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů

§ 1a zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2012, § 4 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2012, § 4b odst. 1 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2012, § 19 písm. d) zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2012, § 257 odst. 2 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2012, § 338 zákona č. 262/2006 Sb. ve znění do 30. 6. 2012, § 2 odst. 3 obč. zák., § 51 obč. zák., § 17 zákona č. 191/1950 Sb. ve znění do 31. 12. 2013, § 20 zákona č. 191/1950 Sb. ve znění do 31. 12. 2013

Pohledávku zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu nelze zajistit směnkou.

(Rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 1. 6. 2017, sp. zn. 21 Cdo 4659/2016, ECLI:CZ:NS:2017:21.CDO.4659.2016.1)

Nejvyšší soud k dovolání žalovaného zrušil rozsudek Vrchního soudu v Praze ze dne 2. 6. 2016, sp. zn. 2 Cmo 197/2015, a věc vrátil Vrchnímu soudu v Praze k dalšímu řízení.

I.**Dosavadní průběh řízení**

1. Žalobce se žalobou podanou u Krajského soudu v Českých Budějovicích dne 30. 12. 2013 domáhal, aby Krajský soud v Českých Budějovicích vydal směnečný platební rozkaz, v němž žalovanému uloží, aby do 15 dnů od doručení tohoto směnečného platebního rozkazu zaplatil žalobci 200 000 Kč s úrokem ve výši 6 % p. a. z částky 200 000 Kč od 1. 1. 2013 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 666 Kč a náhradu nákladů řízení. Žalobu zdůvodnil zejména tím, že žalovaný vystavil dne 25. 6. 2012 směnku vlastní znějící na částku 200 000 Kč (jejíž originál žalobce soudu předložil), že žalobce byl na této směnce uveden jako osoba, které má být placeno, že žalobce tuto směnku v den vystavení přijal, že směnka s doložkou „bez protestu“ byla splatná dne 31. 12. 2012 u Raiffeisenbank, a. s., se stanoveným platebním místem České Budějovice, že žalobce směnku v den platební předložil k placení, avšak že žalovaný se v platební den do platebního místa k osobě, u níž byla směnka splatná, vůbec nedostavil a že na

směnku „ničeho nezaplatil“, přestože byl právním zástupcem žalobce o zaplacení upomínán.

2. Krajský soud v Českých Budějovicích směnečným platebním rozkazem ze dne 20. 3. 2014, č. j. 13 Cm 1835/2013-13, uložil žalovanému, aby do 15 dnů od doručení směnečného platebního rozkazu zaplatil žalobci směnečný peníz ve výši 200 000 Kč, 6% úrok p. a. z částky 200 000 Kč od 1. 1. 2013 do zaplacení, směnečnou odměnu ve výši 666 Kč a náhradu nákladů řízení ve výši 44 122 Kč k rukám advokáta Mgr. J. J., nebo aby v téže lhůtě podal námitky, v nichž musí uvést vše, co proti směnečnému platebnímu rozkazu namítá.

č. 140

3. Proti tomuto směnečnému platebnímu rozkazu podal žalovaný námitky. Uvedl, že směnka vznikla z důvodu zajištění pohledávky vzniklé v pracovněprávním vztahu, což zákoník práce nepřipouští, že k vystavení směnky došlo v důsledku ztráty (krádeže) návěsu, který byl žalobcem svěřen žalovanému v rámci výkonu pracovních úkolů, a to jako zajištění náhrady této škody, která žalobci jako zaměstnavateli vznikla, že předseda představenstva žalobce žalovaného pod silným psychickým tlakem, kdy mu kladl za vinu ztrátu návěsu, donutil okamžitě podepsat předmětnou směnku a dohodu o ukončení pracovního poměru a že ke vzniku škody ani nedošlo, neboť policii se podařilo návěs vypátrat a tento byl nepoškozený vrácen žalobci. Žalovaný má za to, že nárok žalobce z titulu směnky je nejen nezákonný, vzhledem ke kogentním ustanovením zákoníku práce, ale též nedůvodný a v rozporu s dobrými mravy.

4. Krajský soud v Českých Budějovicích rozsudkem ze dne 14. 1. 2015, č. j. 13 Cm 1835/2013-58, zrušil směnečný platební rozkaz vydaný Krajským soudem v Českých Budějovicích dne 20. 3. 2014 pod č. j. 13 Cm 1835/2013-13 a rozhodl, že „žalovaný nemá nárok na náhradu nákladů řízení“. Vycházel ze zjištění, že žalovaný pracoval u žalobce od 4. 4. 2011 jako řidič nákladního automobilu, že dne 25. 6. 2012 „došlo“ k dohodě o rozvázání pracovního poměru ke dni 30. 6. 2012 a zároveň k vystavení směnky vlastní, která obsahuje všechny podstatné náležitosti uvedené v § 75 zákona směnečného a šekového, že směnka sloužila k zajištění „nároku žalobce proti žalovanému v důsledku ztráty návěsu, se kterým žalovaný jako pracovník u žalobce – svého zaměstnavatele, jezdil“, že kauzálním důvodem vystavení směnky je zajištění nároku žalobce na náhradu škody v důsledku ztráty návěsu, na které se měl žalovaný podílet svou nedbalostí, a to v době, kdy byl „v pracovním vztahu u žalobce“, a že při jednání dne 25. 6. 2012 nebyl ze strany žalobce na žalovaného činěn žádný nátlak, ať již fyzický, či psychický, a nebylo mu vyhrožováno ani nijak zamezováno v odchodu z kanceláře zástupců žalovaného. Soud prvního stupně dovodil, že směnka je pouze formou peněžité záruky, že „vyjde téměř nastejno, pokud jsou u zaměstnavatele uloženy peníze zaměstnance či jeho peněžitý závazek“, že jak peníze, tak směnky jsou cennými papíry, že směnečný peníz uvedený ve směnce „vyjadřuje pouze vymahatelnou peněžitou hodnotu a nic jiného“, a že pokud směnka zajišťovala nárok

žalobce jako zaměstnavatele na náhradu škody proti žalovanému jako zaměstnanci, jedná se vlastně o „peněžitou záruku“, kterou podle § 346b odst. 3 zákoníku práce zaměstnavatel nesmí od zaměstnance v souvislosti s výkonem závislé práce požadovat. Uvedl, že § 346b odst. 3 zák. práce nahradilo Ústavním soudem zrušené ustanovení § 13 odst. 2 písm. g) zák. práce, které zaměstnavateli zakazovalo požadovat či sjednat zajištění závazku v pracovněprávním vztahu, s výjimkou konkurenční doložky a sražek z příjmu z pracovněprávního vztahu, že Ústavní soud ani zákonodárce novelou zákoníku práce platnou od 1. 1. 2012 „neměli v úmyslu rozšiřovat zajištění zaměstnavatele směnkou o tento institut na úkor zaměstnance“, že § 3 odst. 2 písm. c) a § 3030 zákona č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, a § 1 odst. 1 písm. a) a § 4 zák. práce aplikaci směnky jako zajišťujícího institutu v neprospěch zaměstnance vylučují, že zaměstnávání jsou i lidé nižší inteligence, kterým může být poměrně sofistikovaný právní institut směnky v zajišťovacích vztazích méně pochopitelný a mohl by být proti nim zneužit, a že za této situace převáží základní soukromoprávní zásada „co není zakázáno, je povoleno“ v pracovněprávních vztazích zásada zvláštní zákonné ochrany zaměstnance jako slabší strany.

5. K odvolání žalobce a žalovaného Vrchní soud v Praze rozsudkem ze dne 2. 6. 2016, č. j. 2 Cmo 197/2015-111, změnil rozsudek soudu prvního stupně tak, že směnečný platební rozkaz Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 20. 3. 2014, č. j. 13 Cm 1835/2013-13, se ponechává v platnosti, a rozhodl, že žalovaný je povinen zaplatit žalobci na náhradě nákladů řízení „před soudy obou stupňů“ 70 570,59 Kč k rukám advokáta Mgr. J. J. a České republiky – Krajskému soudu v Českých Budějovicích část soudního poplatku za odvolání žalobce ve výši 6 020 Kč. Shodně se soudem prvního stupně dovodil, že námitka žalovaného, že směnku podepsal pod silným psychickým tlakem a že jeho vůle při jejím vystavení nebyla z tohoto důvodu svobodná, nemá podklad ve zjištěném skutkovém stavu, a proto není opodstatněná, avšak na rozdíl od soudu prvního stupně odvolací soud považuje za neopodstatněnou též námitku žalovaného, že nárok žalobce na náhradu škody, kterou mu žalovaný způsobil, nebylo možno zajistit vystavením směnky, neboť ze žádného ustanovení zákoníku práce účinného k datu 25. 6. 2012, kdy směnka byla vystavena, nelze zákaz použití směnky jako „instrumentu“ zajišťujícího případné nároky zaměstnavatele vůči zaměstnanci dovodit. Úprava obsažená v § 346b odst. 3 zák. práce se podle názoru odvolacího soudu na daný případ neuplatní, neboť právní institut směnky nelze ztotožňovat s peněžitou zárukou ani ho k ní připodobňovat; smyslem § 346b odst. 3 zák. práce je, aby zaměstnavatelé nesměli od zaměstnanců požadovat v souvislosti s výkonem závislé práce složení určitého finančního obnosu jako jistoty (kauce) pro případnou náhradu škody zaměstnancem v budoucnu způsobené, avšak v případě vystavení zajišťovací směnky zaměstnancem a jejího předání zaměstnavateli je podle názoru odvo-

laciho soudu situace zcela odlišná, neboť se nejedná o faktické složení peněžních prostředků zaměstnancem, nýbrž o poskytnutí prostředku zajištění práv či povinností z pracovněprávního vztahu vzniklých. K námitce žalovaného, že žalobce po něm mohl požadovat náhradu škody pouze v rozsahu čtyřapůlnásobku průměrného platu, nebylo možné podle odvolacího soudu přihlížet, neboť byla uplatněna až při jednání soudu prvního stupně konaném dne 18. 8. 2014, tedy po lhůtě „předpokládané“ § 175 odst. 1 občanského soudního řádu. Odvolací soud uzavřel, že žádná z námitek žalovaného ho nemohla zprostit jeho povinnosti zaplatit žalobci, na základě směnky k důkazu jím předložené, směnečný peníz ve výši 200 000 Kč s 6% úrokem ročně z této částky od 1. 1. 2013 do zaplacení a s odměnou ve výši 666 Kč.

II.

Dovolání a vyjádření k němu

6. Proti tomuto rozsudku odvolacího soudu podal žalovaný dovolání. Namítá, že pojem peněžitá záruka obsažený v § 346b odst. 3 zák. práce je nezbytně vykládat tak, že se jedná o poskytnutí plnění, které jedna strana skládá druhé v určité sjednané výši na případné budoucí plnění, které v době vzniku záruky ještě není známo a ze kterého se může druhá strana uspokojit, že uvedené ustanovení zákoníku práce zakazuje zaměstnavateli požadovat po zaměstnanci, aby se zavazoval k jakémukoliv peněžitému plnění předtím, než je po něm požadována škoda, která je přesně vyčíslena, že v projednávaném případě směnka jednoznačně plnila funkci peněžité záruky na případnou budoucí škodu na majetku žalobce a že tato skutečnost by měla vést k neplatnosti takového jednání, neboť odporuje smyslu § 346b odst. 3 zák. práce. Poukázal na skutečnost, že nelze dovodit subsidiaritu zákona směnečného a šekového vůči zákoníku práce, že běžný zaměstnanec stěží může mít znalosti z oblasti právní úpravy vztahující se k cenným papírům, které jsou navíc obsaženy ve speciální právní úpravě, že tedy nelze dovodit, že by zde byl založen vztah mezi zákoníkem práce a zákonem směnečným a šekovým, a že „není možnost využití směnečného a šekového práva v pracovním právu, tak jak to činí žalobce, zvláště s ohledem na odlišné principy a mechanismy, kterými se oba zákoníky řídí“, neboť v opačném případě by *de facto* byla popřena zásada obsažená v § 1a odst. 1 písm. a) zák. práce. Dovolatel dále namítá, že § 4 zák. práce odkazuje právě na občanský zákoník, a nikoliv na jiné normy soukromého práva, že jestliže je zákoník práce v konečném důsledku kogentní normou, nemohou se účastníci od znění zákona odchýlit v neprospěch zaměstnance, že zákoník práce by musel přímo odkazovat na směnku jakožto zajišťovací institut nebo na zákon směnečný a šekový, aby mohl zaměstnavatel zajistit pracovněprávní nárok směnkou, a že vzhledem k tomu, že zákoník práce žádný takový explicitní odkaz neobsahuje, má žalovaný za to, že využití směnky v pracovním právu je v rozporu

se zákonem, popřípadě se jedná o obcházení zákona. Závěry odvolacího soudu podle názoru dovolatele rovněž porušují zásadu zákazu přenosu rizika z výkonu závislé práce na zaměstnance, čímž dochází k porušení jednoho ze základních znaků závislé práce, která musí být vykonávána na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, a dochází ke střetu abstraktnosti a přísnosti směnečných závazků s principem ochrany zaměstnance uplatňujícím se v pracovním právu. Žalovaný navrhl, aby dovolací soud rozsudek odvolacího soudu zrušil a věc vrátil odvolacímu soudu k novému projednání a rozhodnutí.

7. Žalobce navrhl, aby dovolání bylo zamítnuto, neboť zákoník práce v době vystavení směnky výslovně nezakazoval zajišťovat závazky zaměstnance z pracovníprávního vztahu směnkou, a nelze dospět k závěru, že vystavení zajišťovací směnky zaměstnancem je porušením zásady zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance.

III.

Přípustnost dovolání

8. Nejvyšší soud jako soud dovolací (§ 10a občanského soudního řádu) věc projednal podle zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „o. s. ř.“), neboť řízení ve věci bylo zahájeno přede dnem 1. 1. 2014 (srov. čl. II bod 2 zákona č. 293/2013 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony). Po zjištění, že dovolání proti pravomocnému rozsudku odvolacího soudu bylo podáno oprávněnou osobou (účastníkem řízení) ve lhůtě uvedené v § 240 odst. 1 o. s. ř., se nejprve zabýval otázkou přípustnosti dovolání.

9. Dovoláním lze napadnout pravomocná rozhodnutí odvolacího soudu, pokud to zákon připouští (§ 236 odst. 1 o. s. ř.).

10. Není-li stanoveno jinak, je dovolání přípustné proti každému rozhodnutí odvolacího soudu, kterým se odvolací řízení končí, jestliže napadené rozhodnutí závisí na vyřešení otázky hmotného nebo procesního práva, při jejímž řešení se odvolací soud odchýlil od ustálené rozhodovací praxe dovolacího soudu nebo která v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena nebo je dovolacím soudem rozhodována rozdílně anebo má-li být dovolacím soudem vyřešena právní otázka posouzena jinak (§ 237 o. s. ř.).

11. Z hlediska skutkového stavu bylo v projednávané věci zjištěno (správnost skutkových zjištění soudů přezkumu dovolacího soudu – jak vyplývá z § 241a odst. 1 a § 242 odst. 3 věty první o. s. ř. – nepodléhá), že žalovaný pracoval u žalobce od 4. 4. 2011 jako řidič nákladního automobilu, že dne 25. 6. 2012 uzavřel žalobce se žalovaným dohodu o rozvázání pracovního poměru ke dni 30. 6. 2012, že žalovaný dne 25. 6. 2012 vystavil směnku vlastní na řad žalobce znějící na částku 200 000 Kč a splatnou dne 31. 12. 2012, že důvodem jejího vystavení bylo

zajištění nároku žalobce na náhradu škody vzniklé mu v důsledku ztráty návěsu, na které se měl žalovaný podílet svou nedbalostí v době trvání pracovního poměru mezi účastníky, a že při jednání dne 25. 6. 2012 nebyl ze strany žalobce na žalovaného činěn žádný nátlak, ať již fyzický, či psychický, a nebylo mu vyhrožováno ani nijak zamezováno v odchodu z kanceláře zástupců žalovaného.

12. Za tohoto skutkového stavu věci závisí napadený rozsudek odvolacího soudu mimo jiné na vyřešení otázky hmotného práva, zda lze zajistit pohledávku zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu (pohledávku zaměstnavatele vůči zaměstnanci z důvodu náhrady škody) směnkou. Protože tato právní otázka v rozhodování dovolacího soudu dosud nebyla vyřešena, je dovolání proti rozsudku odvolacího soudu podle § 237 o. s. ř. přípustné.

č. 140

IV.

Důvodnost dovolání

13. Po přezkoumání rozsudku odvolacího soudu ve smyslu § 242 o. s. ř., které provedl bez jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), Nejvyšší soud dospěl k závěru, že dovolání žalovaného je opodstatněné.

14. Projednávanou věc je i v současné době třeba posuzovat – vzhledem k tomu, že předmětná směnka byla žalovaným vystavena dne 25. 6. 2012 – podle zákona č. 191/1950 Sb., zákona směnečného a šekového, ve znění zákonů č. 29/2000 Sb. a č. 296/2007 Sb., tedy podle zákona směnečného a šekového ve znění účinném do 31. 12. 2013 (dále jen „směnečný zákon“), podle zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění zákonů č. 585/2006 Sb., č. 181/2007 Sb., č. 261/2007 Sb., č. 296/2007 Sb. a č. 362/2007 Sb., nálezů Ústavního soudu č. 116/2008 Sb. a zákonů č. 121/2008 Sb., č. 126/2008 Sb., č. 294/2008 Sb., č. 305/2008 Sb., č. 306/2008 Sb., č. 382/2008 Sb., č. 286/2009 Sb., č. 320/2009 Sb., č. 326/2009 Sb., č. 347/2010 Sb., č. 427/2010 Sb., č. 73/2011 Sb., č. 180/2011 Sb., č. 185/2011 Sb., č. 341/2011 Sb., č. 364/2011 Sb., č. 365/2011 Sb., č. 367/2011 Sb., č. 375/2011 Sb. a č. 466/2011 Sb., tedy podle zákoníku práce ve znění účinném do 30. 6. 2012 (dále jen „zák. práce“), a subsidiárně též podle zákona č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, účinném do 30. 6. 2012 (dále jen „obč. zák.“).

15. Směnka je v právní teorii obvykle definována jako dlužnický dokonalý cenový papír, jímž za předpokladu splnění přísných formálních náležitostí vzniká přímý, bezpodmínečný, nesporný a abstraktní závazek určité osoby zaplatit majiteli směnky v určitém místě a čase stanovenou peněžitou částku; i když se vystavení směnky zpravidla opírá o určitý důvod (kauzu), vzniká ze směnky specifický (směnečný) právní vztah, jehož abstraktní charakter tkví v tom, že právní důvod (kauza) není pro jeho existenci významný a ze směnky nevyplývá; směnečný závazek je přitom zcela samostatný a oddělený od případného závazku, který

byl důvodem jeho vzniku. Vzhledem k tomu, že zákon nerozlišuje jednotlivé druhy směnek (právní teorie vymezuje rozdíly mezi směnkami *pro soluto*, *pro solvendo* a směnkami zajišťovacími), je třeba i v případě tzv. směnek zajišťovacích dovodit, že nejsou akcesorickým závazkem ve vztahu k závazku jinému. Okolnost, že podle dohody účastníků je účelem směnky zajistit splnění určitého závazku, se pak projeví v okruhu tzv. kauzálních námitek (čl. I § 17 směnečného zákona), jimiž se dlužník ze zajišťovací směnky může bránit povinnosti ze směnky plnit (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, který byl uveřejněn pod č. 59 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2004, nebo odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008 sp. zn. 29 Odo 1446/2006, uveřejněného pod č. 42 v časopise Soudní judikatura, ročník 2009). Soudní praxe dovodila, že tzv. zajišťovací směnka jakožto prostředek zajištění (nikoliv zajišťovací závazek) je samostatným nárokem, nezávislým dokonce na existenci zajištěné pohledávky (srov. například usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 12. 5. 1998, sp. zn. 5 Cmo 14/97, publikované v časopise Soudní rozhledy č. 2/1999, s. 54, nebo odůvodnění již zmíněného rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 22. 8. 2002, sp. zn. 25 Cdo 1839/2000, který byl uveřejněn pod č. 59 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, ročník 2004). Plněním na zajišťovací směnku (na rozdíl od plnění z důvodu ručení či zástavního práva) tak zajištěná pohledávka nezaniká a stejně tak plněním na zajištěnou pohledávku nezaniká pohledávka ze zajišťovací směnky (srov. například odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 28. 8. 2008, sp. zn. 29 Odo 1141/2006, který byl uveřejněn pod č. 77 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2009). Okolnost, že šlo o směnku zajišťovací, a že tedy věřiteli může náležet z ekonomického hlediska plnění jen jednou, se ovšem projevuje tím, že v rozsahu proplacení zajišťovací směnky se dlužník ubrání případnému nucenému vymození exekucním titulem přiznané zajištěné pohledávky námitkou plnění na zajišťovací směnku (srov. odůvodnění rozsudku Nejvyššího soudu ze dne 25. 10. 2012, sp. zn. 21 Cdo 2564/2011).

16. Vydáním zajišťovací směnky věřitel nesměnečné zajištěné pohledávky získá výhodnější postavení věřitele směnečného, které spočívá především v urychlení a usnadnění procesu vymáhání pohledávky. Směnečný vztah lze považovat za typický příklad závazkového vztahu, v němž se projevuje nerovnost jeho účastníků. Směnečný dlužník je oproti směnečnému věřiteli ve značně nevýhodě, a to nejen před uplatněním směnky, ale i při výkonu směnečného práva. Tato nerovnováha je ještě umocněna v případech, kdy se směnečný věřitel rozhodne překročit hranice „řádného využití“ zajišťovací směnky a získat pro sebe vedle uvedených procesněprávních výhod také hmotněprávní zvýhodnění (např. tím, že v rozporu se zajišťovací povahou této směnky – tedy v rozporu s pravidly danými účelem emise směnky – uplatní zajišťovací směnku, aniž by se pohledávka, k jejímuž zajištění byla uplatněná směnka vystavena, stala splatnou, nebo tuto směnku uplatní

v situaci, kdy pohledávka, k jejímuž zajištění byla směnka vystavena, neexistuje nebo neexistuje v rozsahu, v němž je uplatňována směnka, nebo při uplatnění směnky nerespektuje mimosměnečné ujednání, anebo tím, že zajišťovací směnku „osamostatní“ – tedy převede směnkou zajištěnou pohledávku samostatně bez zajišťovací směnky, anebo samostatně převede zajišťovací směnku bez současného převodu směnkou zajištěné pohledávky) a nepodaří-li se dlužníkovi řádně a včas podat námitky nerespektování zajišťovací povahy směnky při jejím uplatnění.

17. Pracovní právo historicky vzniklo z důvodu potřeby chránit slabší stranu pracovního vztahu, tj. zaměstnance; i v současné době je možné považovat ochrannou funkci za nejdůležitější a převažující funkci pracovního práva (nezanedbatelnou roli hraje i organizační funkce pracovního práva, vytváření rámce a podmínek, za nichž se uskutečňuje pracovní proces, vymezování míry práce, odměny za práci, stanovení pravidel pro fungování trhu práce, poskytování nástrojů pro řízení podniku apod.). Tato funkce pracovního práva nalézá svůj výraz (mimo jiné) zejména v § 1a písm. a) zák. práce, jež za jednu ze základních zásad pracovněprávních vztahů označuje zvláštní zákonnou ochranu postavení zaměstnance, a je zřetelná i z převažující legislativy Evropské unie. Tato zásada se nepochybně uplatňuje i ve vztahu k právní úpravě odpovědnosti zaměstnance za škodu obsažená zejména v § 250 a násl. zák. práce.

18. Z uvedeného vyplývá, že směnečná právní úprava a právní úprava pracovněprávních vztahů (právní úprava odpovědnosti zaměstnance za škodu) jsou založeny na zcela odlišných zásadách a principech. Zatímco úprava směnečných vztahů je konstruována jednoznačně ve prospěch věřitele ze směnky, čemuž je podřízena i právní úprava vymáhání směnečných nároků před soudem [abstraktnost závazku ze směnky, formálně přísné zkrácené směnečné řízení, námitky lze podat do patnácti (podle právní úpravy účinné do 30. 4. 2013 do osmi, a podle právní úpravy účinné do 31. 12. 2012 dokonce jen do tří) dnů ode dne doručení směnečného platebního rozkazu, zásada koncentrace řízení, omezený okruh námitek, důkazní břemeno nese žalovaný apod.], úprava odpovědnosti zaměstnance za škodu způsobenou zaměstnavateli obsažená v zákoníku práce (v níž se rovněž promítá výše uvedená zásada zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance) stojí na zcela opačných principech (zaměstnavatel musí škodu uplatnit, její výši a předpoklady vzniku odpovědnosti prokazovat, u obecné odpovědnosti za škodu prokazovat i zavinění zaměstnance, limitace výše náhrady škody způsobené z nedbalosti, možnost snížení výše náhrady škody soudem apod.).

19. V případě zajištění závazků vzniklých z pracovněprávních vztahů směnkou se zásady právní úpravy obsažené v zákoně směnečném a šekovém mohou dostat do rozporu se základními zásadami pracovněprávních vztahů, a to zejména v situaci, kdy směnečným věřitelem, v jehož prospěch je právní úprava směnečných vztahů konstruována, je zaměstnavatel a směnečným dlužníkem je jeho zaměstnanec, jemuž pracovní právo přiznává zvláštní zákonnou ochranu.

20. K výrazné kolizi směnečné a pracovněprávní úpravy pak může dojít v případě, že směnečný věřitel, který je zaměstnavatelem směnečného dlužníka, v rozporu se zajišťovací povahou vystavené směnky (v rozporu s pravidly danými účelem emise směnky), tedy postupem sice nikoli „řádným“, avšak nikoli rozporným se zákonem, převede směnku na jinou osobu indosací. Podle ustanovení čl. I § 17 směnečného zákona kdo je žalován ze směnky, nemůže činit majiteli námitky, které se zakládají na jeho vlastních vztazích k výstavci nebo k dřívějším majitelům, ledaže majitel při nabývání směnky jednal vědomě na škodu dlužníka. Toto zákonné ustanovení brání účinnému uplatnění tzv. relativních námitek (tedy i tzv. kauzálních námitek) vůči dalším majitelům směnky a směnečný dlužník může tuto překážku překonat a své relativní námitky s úspěchem uplatnit pouze tehdy, když novému majiteli prokáže, že při nabývání směnky vědomě jednal nepoctivě – tj. ke škodě dlužníka. Případná indosace zajišťovací směnky zaměstnavatelem na třetí subjekt (s výjimkou případů podle čl. I § 20 odst. 1 směnečného zákona) by postavení zaměstnance jako směnečného dlužníka výrazně zhoršila, neboť by učinila úspěšné uplatnění relativních námitek velmi obtížným až nemožným a zaměstnanci by v takovém případě hrozilo riziko, že bude povinen plnit novému majiteli směnky navzdory tomu, že v případě, že by k převodu (k osamostatnění) směnky nedošlo, by mu svědčila důvodná obrana.

21. Zmíněná překážka uplatnění relativních námitek vůči dalšímu majiteli směnky sice nevzniká v případech převodu směnky cesí či indosamentem s účinky cese – v případě cese či indosamentu s účinky cese totiž nový majitel vstupuje do práv a povinností předchozího majitele směnky (stává se jeho právním nástupcem), a dlužníkům tak vůči němu zůstávají zachovány i všechny námitky, které měli proti majiteli předchozímu – avšak možnost převodu směnky (a to jakoukoli cestou, tedy nejen indosamentem, ale i cesí či indosamentem s účinky cese) a skutečnost, že směnečný závazek na rozdíl od jiných zajišťovacích institutů (např. zástavního práva nebo ručení) není akcesorickým závazkem ve vztahu k závazku jinému, s sebou v případě zajišťovací směnky vydané k zajištění pohledávky z pracovněprávního vztahu přináší i další problematický aspekt, a sice skutečnost, že zákon směnečnému věřiteli nikterak nebrání v tom, aby směnku „platně“ převedl na jiného samostatně bez současného postoupení pohledávky, k jejímuž zajištění byla směnka vystavena, a aby tak došlo k „osamostatnění“ zajišťovací směnky. Takový postup směnečného věřitele sice není „řádným“ využitím směnky (je v rozporu s účelem vystavení zajišťovací směnky), avšak zákon takového jednání směnečnému věřiteli nezakazuje. Zaměstnavateli v pozici směnečného věřitele se tak otevírá možnost, aby do právního vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem zapojil třetí osobu, která se namísto zaměstnavatele stane majitelem zajišťovací směnky, a která tak namísto zaměstnavatele může směnku uplatnit, a aby tak dosáhl situace, kdy se tento samostatný směnečný závazek, který měl sloužit k zajištění pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pra-

covněprávního vztahu, dostane zcela mimo sféru pracovněprávního vztahu mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem.

22. Pracovněprávní vztahy se řídí zákoníkem práce; nelze-li použít zákoník práce, řídí se občanským zákoníkem, a to vždy v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů (srov. § 4 zák. práce). Práva nebo povinnosti v pracovněprávních vztazích mohou být upravena odchylně od zákoníku práce, jestliže to zákoník práce výslovně nezakazuje nebo z povahy jeho ustanovení nevyplývá, že se od něj není možné odchýlit (srov. § 4b odst. 1 větu první zák. práce); totéž platí, jde-li o odchýlení od ustanovení občanského zákoníku, kterými se řídí pracovněprávní vztahy v rozsahu a způsobem vyplývajícím z § 4 zák. práce (srov. § 2 odst. 3 obč. zák.).

č. 140

23. Pracovněprávní vztahy se – jak vyplývá z výše uvedeného – řídí občanským zákoníkem na základě principu subsidiarity, tedy jen tehdy, nelze-li použít zákoník práce, a pouze takovým způsobem, aby to bylo v souladu se základními zásadami pracovněprávních vztahů. V pracovněprávních vztazích lze uzavřít nejen smlouvu (dohodu) zákonem pojmenovanou; ze subsidiárního užití § 51 obč. zák. je nepochybné, že smluvní strany základních pracovněprávních vztahů mohou uzavřít i takovou smlouvu (dohodu), která není zvláště upravena; smlouva (dohoda) však nesmí odporovat obsahu nebo účelu zákona.

24. Tzv. směnečná smlouva (směnečná dohoda), v níž si strany sjednají, že pohledávka věřitele bude zajištěna směnkou, není zákonem zvláště upravena a je třeba ji považovat za smlouvu nepojmenovanou (inominátní) ve smyslu § 51 obč. zák. (nejde-li o obchodní závazkové vztahy a některé jiné vztahy související s podnikáním, které jsou předmětem úpravy obsažené v obchodním zákoníku) a za platný právní úkon, ledaže by odporovala obsahu nebo účelu zákona.

25. Podle § 338 zák. práce k přechodu práv a povinností z pracovněprávních vztahů může dojít jen v případech stanovených zákoníkem práce nebo zvláštním právním předpisem. Z uvedeného mimo jiné vyplývá, že je vyloučeno, aby přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů nastal jen na základě smlouvy (dohody) zaměstnavatele s jiným zaměstnavatelem (jinou právnickou nebo fyzickou osobou), aniž by šlo o smlouvu (dohodu), s níž zákoník práce nebo zvláštní právní předpisy spojují přechod práv a povinností z pracovněprávních vztahů (srov. například usnesení Nejvyššího soudu ze dne 17. 3. 2004, sp. zn. 21 Cdo 2659/2003, které bylo uveřejněno pod č. 88 v časopise Soudní judikatura, roč. 2004, nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 6. 9. 2012, sp. zn. 21 Cdo 786/2011). Novelou zákoníku práce provedenou zákonem č. 365/2011 Sb. navíc byl (mimo jiné) s účinností od 1. 1. 2012 do zákoníku práce vložen § 4a, podle jehož prvního odstavce se pro pracovněprávní vztahy nepoužijí ustanovení občanského zákoníku o smlouvě ve prospěch třetí osoby, o zadržovacím právu, o vyminěném odstoupení od smlouvy, o společných závazcích a právech, o smlouvě s přesnou dobou plnění a o postoupení pohledávky. Podle důvodové zprávy

k zákonu č. 365/2011 Sb. by použitím institutu postoupení pohledávky nebyla v dostatečné míře realizována ochranná funkce pracovního práva, potažmo by nedocházelo k naplnění zásady zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance zakotvené v § 1a písm. a) zák. práce, která patří mezi základní zásady pracovněprávních vztahů, jež mají mít normativní, nikoli jen deklaratorní význam, jež mají být základními interpretačními pravidly pro aplikaci právních norem zákoníku práce, pro realizaci smluvní vůle účastníků v mezích zásady „co zákon nezakazuje, to dovoluje“, neboli „co není zakázáno, je dovoleno“, i pro použití právních norem občanského zákoníku v pracovněprávních vztazích a jež by měly být rovněž rámcem pro právní úkony účastníků pracovněprávních vztahů; postoupení pohledávky (stejně jako smlouva ve prospěch třetí osoby) by oslabilo postavení zaměstnance v základním pracovněprávním vztahu, v němž zaměstnanec požívá ochrany, stejně jako garanci sociálního standardu, a nebylo by správné, aby do postavení některé ze smluvních stran základního pracovněprávního vztahu vstupoval nebo přistupoval „cizí“ subjekt.

26. Při aplikaci výše uvedených zásad na použití zajišťovací směnky, jejímž pojmovým znakem je mimo jiné též její (téměř neomezená a neomezitelná) převoditelnost, k zajištění pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávních vztahů nelze než dospět k závěru, že směnečná smlouva, v níž se zaměstnavatel se zaměstnancem dohodnou, že pohledávka zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu (z důvodu náhrady škody způsobené zaměstnancem zaměstnavateli) bude zajištěna směnkou, je v rozporu se základními zásadami pracovněprávních vztahů (zejména se zásadou zvláštní zákonné ochrany postavení zaměstnance), neboť zajištění pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu (z důvodu náhrady škody způsobené zaměstnancem zaměstnavateli) směnkou jednak zásadním způsobem zhoršuje postavení zaměstnance, jenž se tak dostává do pozice směnečného dlužníka, v jehož silný neprospěch je směnečná právní úprava koncipována, jednak – jak výše uvedeno – umožňuje, aby se majitelem směnky, která slouží k zajištění pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu, stala třetí osoba a aby se tak možnost uplatnit plnění, jehož důvod (kauza) vyplývá z pracovněprávních vztahů mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem, dostala mimo sféru pracovněprávního vztahu a do postavení zaměstnavatele tak (byť nepřímo prostřednictvím samostatného abstraktního závazku, jehož kauza však přímo souvisí s pracovněprávním vztahem mezi zaměstnancem a zaměstnavatelem) vstoupil, respektive k postavení zaměstnavatele jako věřitele pohledávky z pracovněprávního vztahu, který – jak výše uvedeno – tuto svou pohledávku nesmí platně postoupit jiné osobě, přistoupil třetí (cizí) subjekt (nový majitel směnky), jenž může namísto zaměstnavatele (popřípadě „paralelně“ s ním) požadovat po zaměstnanci peněžité plnění, přičemž v případě převodu směnky indosamentem může navíc dojít k výraznému zhoršení postavení zaměstnance v pozici směnečného dlužníka, a jednak

v rozporu s § 4b zák. práce umožňuje prolomení tzv. minimálního sociálního standardu [v případě pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z důvodu náhrady škody vyjádřeného zejména v podobě omezení výše požadované náhrady škody, která u škody způsobené z nedbalosti (nikoli však v opilosti nebo po zneužití jiných návykových látek) nesmí přesáhnout u jednotlivého zaměstnance částku rovnající se čtyřapůlnásobku jeho průměrného měsíčního výdělku před porušením povinnosti, kterým způsobil škodu (srov. § 257 odst. 2 zák. práce), neboť (s ohledem na to, že směnečná suma, na kterou je vystavena zajišťovací směnka, může tuto částku převyšovat) směnečnému věřiteli, který by směnku uplatnil v rozporu s její zajišťovací povahou (tedy nikoli řádně), by se mohlo dostat více, než kolik činí maximální výše náhrady škody stanovená zákoníkem práce, nepodaří-li se zaměstnanci v postavení směnečného dlužníka řádně a včas uplatnit námitku nerespektování zajišťovací povahy směnky při jejím uplatnění, nebo byla-li zajišťovací směnka indosována na třetí osobu a nejednala-li tato osoba při nabývání směnky vědomě na škodu dlužníka]. Přestože zajištění pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu smenkou není zákonem výslovně zakázáno (tak jak je tomu v případě zákazu požadovat po zaměstnanci v souvislosti s výkonem závislé práce peněžitou záruku stanoveného v § 346b odst. 3 zák. práce, který však – a v tom je nutno s odvolacím soudem souhlasit – nelze vztáhnout na zajištění pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu smenkou), je třeba tento zákaz dovodit ze základních zásad pracovněprávních vztahů, které jsou příkladmo vyjmenovány v § 1a zák. práce.

27. Z uvedených důvodů Nejvyšší soud dospěl k závěru, že pohledávku zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu (pohledávku zaměstnavatele vůči zaměstnanci z důvodu náhrady škody) nelze zajistit smenkou. Nemožnost zajistit tuto pohledávku z pracovněprávního vztahu smenkou nečiní směnku neplatnou, zakládá však námitku nepřipustného důvodu směnky z důvodu neplatnosti směnečné smlouvy, ve které je dohodnuto zajištění pohledávky zaměstnavatele vůči zaměstnanci z pracovněprávního vztahu smenkou [§ 19 písm. d) zák. práce].

28. V projednávané věci žalovaný vystavil směnku vlastní na řad žalobce znějící na částku 200 000 Kč a splatnou dne 31. 12. 2012, která měla zajišťovat pohledávku žalobce jako zaměstnavatele vůči žalovanému, jenž u žalobce v pracovním poměru vykonával práci řidiče, na náhradu škody vzniklé žalobci v důsledku ztráty návěsu, na níž se měl žalovaný podílet svou nedbalostí. Protože pohledávku zaměstnavatele vůči zaměstnanci z důvodu náhrady škody nelze – jak vyplývá z výše uvedeného – zajistit smenkou, je směnečná dohoda mezi žalobcem a žalovaným, ve které bylo takové zajištění pohledávky žalobce vůči žalovanému z důvodu náhrady škody dohodnuto, neplatná a námitka žalovaného, že vystavení předmětné směnky k zajištění práva žalobce na náhradu škody vůči žalovanému nebylo podle zákoníku práce přípustné, je proto opodstatněná.

č. 140

29. Z uvedeného vyplývá, že rozsudek odvolacího soudu, který spočívá na závěru, že ze žádného ustanovení zákoníku práce účinného v době vystavení předmětné směnky nelze dovodit zákaz použití směnky jako „instrumentu“ zajišťujícího případné nároky zaměstnavatele vůči zaměstnanci, a že námitka nepřipustnosti vystavení předmětné směnky k zajištění práva žalobce na náhradu škody uplatněná žalovaným proto nemůže být důvodná, není správný. Protože nejsou podmínky pro zastavení dovolacího řízení, pro odmítnutí dovolání, pro zamítnutí dovolání a ani pro změnu rozsudku odvolacího soudu, Nejvyšší soud tento rozsudek zrušil (§ 243e odst. 1 o. s. ř.) a věc vrátil odvolacímu soudu (Vrchnímu soudu v Praze) k dalšímu řízení (§ 243e odst. 2 věta první o. s. ř.).

INHALT

Entscheidungen in Strafsachen

- Nr. 42** I. Die Bestimmung des § 90, Abs. 1 des Jugendgerichtsgesetzes (nachflg. JGG) bindet die Pflicht des Staatsanwaltes, den Antrag zustellen, einem jüngeren, als 15-jähriges Kind Maßnahmen aufzuerlegen, an die Tatsache, dass es eine ansonsten strafbare Tat begangen hat. Es geht also um eine Bedingung, die der Staatsanwalt prüfen muss, bevor er solch einen Antrag stellt; den entsprechenden Antrag darf er nur dann stellen, wenn erwiesen ist, dass das jüngere, als 15-jähriges Kind eine ansonsten strafbare Tat begangen hat. Wenn es aufgrund der Verfahrensergebnisse, die ihm zur Verfügung standen, nicht möglich ist, zu diesem Schluss zu gelangen (wenn grundlegende Zweifel darüber bestehen, dass solch eine ansonsten strafbare Tat begangen wurde oder dass sie von einem jüngeren, als 15-jährigen Kind begangen wurde), darf kein Antrag gemäß § 90 Abs. 1 des JGG gestellt werden.
- II. Gemäß § 4 des JGG ist die Gerichtsbarkeit in Jugendstrafsachen und in Sachen der Beurteilung ansonsten strafbarer Taten, die von Kindern unter fünfzehn Jahren begangen werden, Sache der Jugendgerichte. Wenn beim Jugendgericht der Antrag auf Auferlegung von Maßnahmen gemäß § 90 Abs. 1 des JGG gestellt wurde, darf nicht als unbehebbarer Mangel der Prozessvoraussetzungen bezeichnet werden, die Sache falle nicht in die Zuständigkeit der Gerichte und das Verfahren infolgedessen einzustellen. Als Fehlen dieser Prozessvoraussetzung darf nicht angesehen werden, dass das jüngere, als 15-jähriges Kind nach Meinung des Gerichts keine ansonsten strafbare Tat begangen hat, deshalb sollte die Staatsanwaltschaft keinen Antrag auf Auferlegung von Maßnahmen stellen.
- Nr. 43** Je nach den konkreten Umständen des Falles muss nicht in Kollision mit dem Grundsatz der Akzessorität der Beteiligung sein, wenn der an der Straftat (bzw. versuchten Straftat) Beteiligte der Erfüllung des qualifizierten Tatbestands einer Straftat schuldig befunden wurde, ohne dass der Hauptbeteiligte der Straftat durch seine Tat die Merkmale solch eines qualifizierten Tatbestands erfüllt hätte. Beim Beteiligten können Umstände von völlig persönlicher Bedeutung vorhanden sein, welche die Merkmale eines besonders erschwerenden Umstandes aufweisen, die gleichzeitig beim Haupttäter nicht vorhanden sind. Solch ein Umstand können auch die Rezidive bzw. wiederholte Tatbegehung sein. Wenn die zwingende Voraussetzung der erforderlichen Form der Verschuldung erfüllt ist, sind zur rechtliche Qualifikation der Beteiligung aus Sicht der Umstände, die Voraussetzung zur Anwendung eines höheren Strafmaßes sind, in solch einem Fall nicht die Merkmale entscheidend, die diesen Umstand beim Haupttäter, sondern auch beim Beteiligten begründen und dies ohne Rücksicht darauf, ob sie beim Haupttäter vorhanden sind oder nicht.
- Nr. 44** Der Ort der Verübung einer Straftat, deren gesetzliches Merkmal darin besteht, dass der Täter einen gewissen Stoff „importiert“, ist nicht allein derjenige Ort, an welchem die den eingeführten Stoff enthaltende Sendung auf das Territorium der Tschechischen Republik gelangt ist und wo die Straftat vollendet wurde, sondern auch jeder Ort, an dem es auch nur zu einer teilweisen Handlung des Straftäters gekommen ist, mittels derer bewirkt wurde, dass der verbotene Stoff aus dem Ausland

auf das Territorium der Tschechischen Republik gelangte, namentlich der Ort, von dem der Auftrag erteilt wurde sowie jeder weitere Ort, den die Sendung auf dem Gebiet der Tschechischen Republik durchlaufen hat, bevor sie dem konkreten Empfänger zugestellt und die Straftat beendet (vollendet) wurde. Örtlich zuständig sind laut § 18, Abs. 1 der StPO sämtliche Gerichte, in deren Gerichtsbezirk sich einer der angeführten Orte befindet. Das Verfahren findet dann gemäß § 22 der StPO vor dem Gericht statt, das Anklage erhoben hat.

Nr. 45 Wenn Komplizen (§ 23 des StGB) im Voraus die gemeinsame Körperverletzung von mindestens zwei Personen beschlossen haben, wobei sie hinsichtlich der Durchführung des Angriffs und der Intensität der angewendeten Gewalt zumindest in Kauf genommen haben, dass eine der angegriffenen Personen ernsthafte Gesundheitsschäden erleidet, ist für die Erfüllung des Merkmals des qualifizierten Tatbestands der Straftat der schweren Körperverletzung gemäß § 145, Abs. 1, Abs. 2, Buchst. a) des StGB bei einem jeden von ihnen nicht von Belang, dass manche der Mittäter selbst nicht mindestens zwei Personen angegriffen haben und durch ihre Teilhandlung niemandem eine schwere Körperverletzung zugefügt haben (siehe das relevante Urteil unter Nr. 42/2010-II. der Sammlung von Strafentscheidungen).

Nr. 46 Gesetzt den Fall, die Polizei der Tschechischen Republik installiert zu Zwecken der Verhinderung oder Beseitigung einer Gefährdung der öffentlichen Ordnung (§ 76 des Gesetzes Nr. 273/2008 Slg. über die Polizei der Tschechischen Republik, im Wortlaut späterer Vorschriften) an einer öffentlich zugänglichen Stelle eine Überwachungskamera, dann steht der Verwendung der von dieser Kamera beschafften Videoaufzeichnung als Beweismittel (§ 89 Abs. 2 der StPO) gegen einen Straftäter, dessen Tat auf diese Weise aufgezeichnet wurde, nichts im Wege.

Als Beweis wäre solch eine Videoaufzeichnung nur dann nicht verwendbar, wenn mit der Installation der Kamera die Umgehung der Bestimmungen der Strafprozessordnung über operative Fahndungsmittel und die Voraussetzungen zu deren Verwendung (§ 158b bis § 158f StPO), namentlich die Bestimmungen über die Beobachtung von Personen und Sachwerten (§ 158d der StPO) verfolgt wurde.

Entscheidungen in Sachen des bürgerlichen, Handels - und Verwaltungsrechts

- Nr. 127** In Angelegenheiten, in denen der Gerichtsstand (im Sinne des § 85, Abs. 3 ZPO) vom ordentlichen Gericht abgeleitet wird, in dessen Bezirk die im Handelsregister registrierte juristische Person ihren Sitz hat [wie dies (in Einklang mit § 7b, Abs. 1 des Insolvenzgesetzes), auch in einem per Insolvenzantrag des Gläubigers des Schuldners gegen den Schuldner als juristische Person eröffneten Insolvenzverfahren der Fall ist], geht das Gericht (zu Zwecken der Bestimmung des Gerichtsstands) von den Angaben aus, die im entscheidenden Augenblick im Handelsregister über den Sitz dieser juristischen Person eingetragen sind.
- Nr. 128** Sofern der Gläubiger seine Forderung gegenüber dem Schuldner per Klage am Amtsgericht in Widerspruch zu § 109 Abs. 1 Buchst. a) des Insolvenzgesetzes geltend macht, wird das Gerichtsverfahren bezüglich einer solchen Forderung im Augenblick der Veröffentlichung der gerichtlichen Insolvenz-Entscheidung im Insolvenzregister (§ 140a, Abs. 1, erster Satz des Insolvenzgesetzes) ausgesetzt. Unter der Voraussetzung, dass die Wirkungen der Entscheidung über die Insolvenz weiterhin andauern, ist das Amtsgericht nach der Rechtskraftenerlangung dieser Insolvenzentcheidung verpflichtet, das Klageverfahren unverzüglich gemäß § 141a des Insolvenzgesetzes einzustellen, und dies ohne Rücksicht darauf, ob der Bankrott anschließend per Insolvenz (Konkurs), Reorganisation oder durch Entschuldung abgewickelt wird.
- Sofern der Gläubiger gegenüber dem Schuldner vor dem Amtsgericht per Klage eine Forderung, die im Insolvenzverfahren als Forderungsanmeldung angewendet werden soll (ohne dass es dabei um einen Inzidenzstreit geht) oder eine Forderung, die im Insolvenzverfahren als angemeldet angesehen wird (ohne dass es dabei um einen Inzidenzstreit geht), oder eine Forderung, die im Insolvenzverfahren nicht befriedigt wird (§ 170 des Insolvenzgesetzes), erst dann geltend macht, wenn bereits die Wirkungen der Entscheidung über die Insolvenz eingetreten sind (d.h. nach dem Augenblick der Veröffentlichung der Entscheidung über die Insolvenz im Insolvenzregister), geht es um einen Verstoß gegen das in § 140c des Insolvenzgesetzes formulierte Verbot. Unter der Voraussetzung, dass die Wirkungen der Insolvenz-Entscheidung weiterhin andauern, ist das Amtsgericht nach der Rechtskraftenerlangung der Entscheidung über die Insolvenz verpflichtet, das Klageverfahren unverzüglich gemäß § 141a des Insolvenzgesetzes einzustellen, und dies ohne Rücksicht darauf, ob der Bankrott anschließend per Insolvenz (Konkurs), Reorganisation oder durch Entschuldung abgewickelt wird. Dabei ist nicht ausgeschlossen, dass das Amtsgericht (infolge des Verstoßes gegen das in § 140c des Insolvenzgesetzes hervorgehende Verbot) die Bestimmung des § 141a des Insolvenzgesetzes anwendet (oder anwenden muss), in einer Situation, wenn die Forderungsklage unzulässig erst nach der Rechtskraftenerlangung der Entscheidung über die Insolvenz (oder zu irgendeinem späteren Zeitpunkt, solange die Wirkungen der Entscheidung über die Insolvenz andauern) eingereicht wird.
- Nr. 129** Der Geschäftsanteil kann im Rahmen der Auseinandersetzung des Gemeinschaftsvermögens der Verfahrensteilnehmer lediglich demjenigen der Ehegatten zugesprochen werden, der – als Miteigentümer dieses Geschäftsanteils – Gesellschafter einer Gesellschaft mit beschränkter Haftung ist.
- Nr. 130** Wenn das Gericht in einem Strafverfahren (Adhäsionsverfahren) aus irgendeinem Grund nicht den gesamten geltend gemachten Schadensanspruch zuerkennt, beispielsweise mit Verweis auf die Mitverschuldung des Geschädigten, und den Ge-

schädigten (die Hinterbliebenen, die einen Entschädigungsanspruch für die Tötung einer nahestehenden Person geltend machen) bezüglich des Restes des Anspruchs auf ein Verfahren in zivilrechtlichen Sachen verweist, geht es in diesem Umfang um keine rechtskräftig entschiedene Sache, sie kann daher im zivilrechtlichen Verfahren erneut erörtert werden, ohne dass das Gericht im zivilrechtlichen Verfahren an die Schlussfolgerung des Strafgerichts über die Mitverschuldung des Geschädigten gebunden wäre.

- Nr. 131** In Verfahren über den Ersatz von Schäden, zu denen es in Zusammenhang mit in Strafverfahren getätigten Handlungen der Polizei der Tschechischen Republik gekommen ist, handelt das Justizministerium im Namen der Tschechischen Republik, ansonsten das Ministerium für Inneres.
- Nr. 132** Die Kosten für ein von einem Verfahrensbeteiligten vorgelegten Sachverständigen-gutachten dürfen im Sinne des § 31 Abs. 1 von Gesetz Nr. 82/1998 Slg. lediglich in dem Umfang als zweckentsprechen aufgewendet angesehen werden, der sich nicht wesentlich von der Sachverständigengebühr unterscheidet, die der Staat in der Rolle des Auftraggebers des Sachverständigen-gutachtens aufgrund der Prozessvorschrift vergüten würde.
- Nr. 133** Wenn ein Geschädigter im Zeitraum ab dem 1. 1. 2014 verstorben ist, der noch vor diesem Datum einen Gesundheitsschaden erlitten hat, dann werden der Anspruch auf Schmerzensgeld und auf Entschädigung wegen sozialer Beeinträchtigung, die der Geschädigte noch im Laufe seines Lebens vor Gericht geltend gemacht hat, zum Teil des Nachlasses (§ 1475 Abs. 2 und § 3069 BGB).
- Nr. 134** Der Gründer einer Stiftung konnte im Verfahren gemäß § 3049, Abs. 2 des BGB das Stiftungskapital nicht im Widerspruch zur Bestimmung des § 344 ff. des BGB herabsetzen.
- Nr. 135** Eine Offene Handelsgesellschaft war auch vor dem 1. August 2013 nur mittels seines angemeldeten Gesellschafters berechtigt, das Amt des Insolvenzverwalters eines konkreten Schuldners auszuüben.
Wenn das Recht eines angemeldeten Gesellschafters einer Offenen Handelsgesellschaft als physische Person erneuert wurde, ist der Umstand, dass die Offene Handelsgesellschaft, deren einziger angemeldeter Gesellschafter solch eine physische Person war, das Recht eingebüßt hat, das Amt des Insolvenzverwalters auszuüben, Grund zur Entlassung der Offenen Handelsgesellschaft aus dem Amt des Insolvenzverwalters eines konkreten Schuldners im Sinne des § 31 des Insolvenzgesetzes.
Die „Anhörung“ des Insolvenzverwalters vor der Entscheidung des Insolvenzgerichts über dessen „Entlassung“ aus dem Amt wird im Sinne der Bestimmung des § 31 des Insolvenzgesetzes dann „zur Regel“, wo in irgendeiner Form unter den Prozesssubjekten des Insolvenzverfahrens ein „Streit“ um einen „wichtigen Grund“ auftaucht, der zur Berufung führen soll. Das gilt namentlich dann, wenn der Insolvenzverwalters darüber entscheidet, ob der Insolvenzverwalter auf Antrag des Gläubigerorgans oder aus eigener Initiative aus dem Amt „entlassen“ (abberufen) werden soll (angesichts der Tatsachen, die ansonsten auf Initiative anderer Personen oder allgemein auf andere Weise im Insolvenzverfahren offenbar geworden sind). Gleichzeitig gilt, dass das Recht des Insolvenzverwalters auf „Anhörung“ in den Fällen realisiert werden sollte, in denen der bisherige Inhalt der Akte keine hinreichende Grundlage für die „Existenz“ oder „Wichtigkeit“ des Grundes für die Entlassung bildet oder in Fällen, in denen der Insolvenzverwalter bisher keine hinreichende Erklärung oder Stellungnahme zu dem Grund abgegeben hat, dessentwegen er aus dem Amtes entlassen werden soll.

Auf der vorherigen „Anhörung“ des Insolvenzverwalters zu bestehen, ist bei der „Entlassung aus dem Amt“ typenmäßig nicht in denjenigen Fällen angebracht, in denen das Insolvenzgericht den Insolvenzverwalter auf dessen eigenen „Wunsch“ hin (zu seinem eigenen Antrag) aus seinem Amt entlässt [dem Antrag entspricht, den niemand weder auf dem Niveau der „(Nicht)Existenz“, noch auf dem Niveau der „(Un)Wichtigkeit des Entlassungsgrundes anfigt]. Der Grund, zur Anhörung des Insolvenzverwalters zu schreiten, ist auch dann nicht gegeben (als Ausnahme aus dem Recht, „gehört“ zu werden), wenn der Streit um die „Existenz“ oder „Wichtigkeit“ des Grundes für die Entlassung aus dem Amt durch die unterbreiteten Stellungnahmen der beteiligten Parteien (namentlich durch die Stellungnahme des Insolvenzverwalters selbst) und die in der Akte hinterlegten Schriftstücke hinreichend erhellt werden, sodass die eigentliche „Anhörung“ des Insolvenzverwalters keine neuen Anhaltspunkte für die Entscheidung gemäß § 31 des Insolvenzgesetzes bringen würde. Ein vom Insolvenzgericht entlassener (seiner Funktion enthobener) Insolvenzverwalter ist keine Person, die subjektiv zur Einlegung von Rechtsmitteln gegen den (Ausspruch) des Beschlusses befugte wäre, in dem sie gleichzeitig in die Funktion des neuen Insolvenzverwalters berufen wird.

Der neu bestellte Insolvenzverwalter ist keine Person, die subjektiv zur Einlegung von Rechtsmitteln gegen den Beschluss befugte wäre, in welchem das Insolvenzgericht den bisherigen Insolvenzverwalter aus seinem Amt entlassen hat (oder ihn seiner Funktion enthoben hat), einschließlich desjenigen Teils des Ausspruchs, kraft dessen das Insolvenzgericht die zeitlichen Wirkungen solch einer Entlassung (bzw. Funktionsenthebung) an das Datum der Bestellung eines neuen Insolvenzverwalters gebunden hat.

Nr. 136 Die Beziehung des Insolvenzverwalters in der Rolle einer Offenen Handelsgesellschaft zum Vertreter des Gläubigers des Schuldners – dem Gesellschafter dieser Offenen Handelsgesellschaft – ist in einer Situation, in der solch ein Gläubiger (zusammen mit einem weiteren Gläubiger, in diesem Fall einem Konzern) maßgeblichen Einfluss auf den Gang des Insolvenzverfahrens ausübt, Grund für den Ausschluss des Insolvenzverwalters aus dem Insolvenzverfahren (§ 24 Abs. 1 des Insolvenzgesetzes) und daher auch zur Entlassung aus dem Amt auf die in § 31 des Insolvenzgesetzes beschriebene Weise.

Nr. 137 Wenn der Gläubiger im Insolvenzverfahren zur Anmeldung einer uneinbringlichen Forderung aus einem Wechsel nicht das Original dieses Wechsels vorlegt und diesen Wechsel nicht bis zum Stattfinden der Prüfungsverhandlung vorlegt (mit Ausnahme beispielsweise einer Prozesssituation, in welcher der Wechsel aufgrund eines laufenden Gerichtsverfahrens über die Zahlung des Wechsels bereits in gerichtlicher Verwahrung ist), dann bleibt dem Insolvenzgericht nichts anderes übrig, als die Echtheit solch einer Wechselforderung zu bestreiten, da nicht nachgewiesen ist, dass der Gläubiger tatsächlich Eigentümer des betauerten Wechsels ist oder ob solch ein Wechsel überhaupt existiert. Sofern der Gläubiger den Wechsel nicht einmal im Inzidenzstreit über die Echtheit der Wechselforderung vorlegt, kann der Gläubiger in diesem Inzidenzstreit nicht erfolgreich sein. In diesem Fall ist kein Platz für eine Aufforderung laut § 114b ZPO, ebenso wenig kann zugunsten des Klägers durch ein laut § 114b Abs. 5 ZPO gefälltes Anerkenntnisurteil entschieden werden.

Nr. 138 Die Tatsache, dass der Insolvenzverwalter nicht die vom Gläubiger angemeldete Reihenfolge der angemeldeten Forderung bestritten hat, hindert ihn nicht daran, anschließend, binnen der in der Bestimmung des § 239 Abs. 3 des Insolvenzgesetzes eingeräumten Frist, rechtens eine Anfechtungsklage zu erheben.

- Nr. 139** Zur Beurteilung, ob der Schuldner eine begünstigende Rechthandlung binnen der in der Bestimmung des § 241, Abs. 4 des Insolvenzgesetzes definierten Frist „getätigt“ hat, ist der Augenblick entscheidend, in welchem die Rechthandlung rechtskräftig geworden ist (deren Rechtswirkungen eingetreten sind), also der Augenblick, in welchem der Wille des Schuldners die rechtlichen Folgen ausgelöst hat, die zur Begünstigung eines seiner Gläubiger geführt haben (indem diesem auf Kosten der sonstigen Gläubiger eine höhere Befriedigung zuteil wird, als ihm ansonsten im Konkurs obliegen würde) [vergl. § 241 Abs. 1 des Insolvenzgesetzes].
- Nr. 140** Aus arbeitsrechtlichen Beziehungen hervorgehende Forderungen von Arbeitgebern gegenüber Arbeitnehmern dürfen nicht per Wechsel gesichert werden.

CONTENTS

Resolution in Criminal Law Cases

- No. 42** I. The provision of Section 90(1) of the Juvenile Justice Act links the obligation of the public prosecutor's office to lodge a motion for the imposition of a measure upon a child under 15 years of age to the fact that the child committed an act otherwise constituting a crime. It is a condition that the public prosecutor's office should examine prior to filing such motion and the public prosecutor's office may lodge the motion only if it deems proven that the child under 15 years of age committed an act otherwise constituting a crime. Where such conclusion cannot be drawn from the available results of the proceedings (if substantial doubts exist as to whether such act otherwise constituting a crime was committed at all or whether it was committed by a person under 15 years of age), the motion under to Section 90(1) of the Juvenile Justice Act cannot be lodged.
- II. In matters involving juveniles and in matters involving the judgement of acts otherwise constituting a crime and committed by a child under 15 years of age, justice is executed by juvenile courts pursuant to Section 4 of the Juvenile Justice Act. When a motion for the imposition of a measure was lodged with a juvenile court in accordance with Section 90(1) of the Juvenile Justice Act, the fact that the matter does not fall within the competence of the courts cannot be designated as an irremovable defect of the procedural condition and to discontinue the proceedings in consequence thereof. The absence of such procedural condition cannot be seen in the mere fact that, in the opinion of the court, the child under 15 years of age did not commit an act otherwise constituting a crime and therefore, the public prosecutor's office should not have lodged a motion for the imposition of a measure.
- No. 43** Based on concrete circumstances of the case, when a participant in a crime (or attempted crime) was found guilty of fulfilling the qualified body of the crime without the main offender fulfilling the characteristics of such qualified body of the crime with their acts need not collide with the principle of accessory participation. There may be circumstances of personal importance on the part of the participant, which bear the characteristics of a particularly aggravating circumstance and which are not concurrently given with respect to the main offender. Such circumstances may include reversion or repeatedness. Provided that the necessary precondition of the required form of culpability is fulfilled, from the point of view of the circumstances qualifying the application of a higher sentence of punishment in relation to the legal assessment of participation, not only the characteristics giving rise to such circumstances on the part of the main offender are decisive in this case but also on the part of the participant, regardless of their actual existence on the part of the main offender.
- No. 44** The place of commission of a crime, the legal characteristic of which consists in the offender "importing" a substance, is not only the location where the consignment containing the imported substance entered the territory of the Czech Republic and where the criminal offence was completed, but it may be any location where the offender carried out any action, even if partial, being the cause of the transporta-

tion of the prohibited substance to the territory of the Czech Republic from abroad, namely the location from which an order was made, as well as any other location on the territory of the Czech Republic through which the consignment had travelled before it was delivered to the intended recipient and before the crime was concluded (completed). In accordance with Section 18(1) of the Code of Criminal Procedure, all courts, in the district of which any of the locations lie, shall exercise venue jurisdiction. Pursuant to Section 22 of the Code of Criminal Procedure, the proceedings shall be held before the court, with which the public prosecutor lodged an action.

No. 45 Where accessories (Section 23 of the Penal Code) agreed beforehand on their joint physical assault on at least two persons whereas, considering the method in which they carried out the attack and the intensity of violence used by them, they were at least aware of the fact that one of the assaulted persons could suffer a serious health disorder as a result thereof, for the fulfilment of the characteristic of the qualified body of the crime of severe injury to health pursuant to Section 145(1), (2)(a) of the Penal Code by each of the accessories, it is irrelevant that some of the accessories did not assault at least two persons and that their partial actions did not inflict severe injury to health to anyone (cf. Resolution awarded under No. 42/2010-II. Collection of Court Resolutions and Opinions).

No. 46 When, for the purpose of preventing or eliminating a threat to public order (Section 76 of Act No. 273/2008 Coll., on the Police of the Czech Republic, as amended), the Police of the Czech Republic install a closed circuit camera at a location accessible to the public, there is nothing that would prevent the use of a video recording obtained by such camera (Section 89(2) of the Code of Criminal Procedure) as evidence against an offender whose crime has been recorded in this manner. Such video recording would be unusable as evidence only in the case when the camera would be installed to avoid the provision of the Code of Criminal Procedure on operative investigational means and conditions of their use (Sections 158b to 158f of the Code of Criminal Procedure), in particular the provision on the surveillance of persons and things (Section 158d of the Code of Criminal Procedure).

Resolutions in Civil Law, Business Law and Administration Law Cases

- No. 127** In matters when the venue jurisdiction of the court is derived (within the meaning of Section 85(3) of the Civil Procedure Code) from the general court of the district, in which a legal entity incorporated in the Commercial Register has its registered office [as in the case (in consonance with Section 7b(1) of the Insolvency Act) of insolvency proceedings initiated based on the insolvency petition of the debtor's creditor who is a legal entity], the court (for the purpose of determining venue jurisdiction) relies on the information on the registered office of such legal entity entered in the Commercial Register at the decisive moment.
- No. 128** When a claim owed by the debtor is filed by a creditor with a general court by means of an action in conflict with the provision of Section 109(1)(a) of the Insolvency Act, the court proceedings concerning the claim shall be discontinued upon the publication of the decision on the debtor's bankruptcy in the Insolvency Register (first clause of Section 140a(1) of the Insolvency Act). Provided that the effects of the decision on bankruptcy persist, the general court, following the legal force of the decision on bankruptcy, shall immediately terminate the proceedings concerning such action pursuant to Section 141a of the Insolvency Act regardless of whether the debtor's bankruptcy is subsequently resolved by way of bankruptcy proceedings, reorganisation or discharge.
- When a creditor files claim owed by the debtor with a general court, whereas such claim is to be submitted through an application within insolvency proceedings (without the same being an incidental dispute), or such claim is considered as submitted in insolvency proceedings (without the same being an incidental dispute), or such claim is not satisfied in insolvency proceedings (Section 170 of the Insolvency Act), and the creditor does so only in the period when the effects of the decision on bankruptcy are already in force (after the publication of the decision on the debtor's bankruptcy in the Insolvency Register), the same constitutes a violation of the prohibition stipulated in Section 140c of the Insolvency Act. Provided that the effects of the decision on bankruptcy persist, the general court, following the legal force of the decision on bankruptcy, shall immediately terminate the proceedings concerning such action pursuant to Section 141a of the Insolvency Act regardless of whether the debtor's bankruptcy is subsequently resolved by way of bankruptcy proceedings, reorganisation or discharge. However, it cannot be excluded that the general court shall apply (must apply) the provision of 141a of the Insolvency Act (as a consequence of the violation of the prohibition arising from Section 140c of the Insolvency Act) in a situation when the action concerning the claim is unacceptably submitted only after the legal force of the decision on bankruptcy (at any later time while the effects of the decision on bankruptcy persist).
- No. 129** Within proceedings concerning the settlement of the joint property of spouses, a business share may be assigned only to the spouse who is a partner of a limited liability company – as a co-owner of the business share.
- No. 130** If, in criminal proceedings (adhesion procedure), the court fails to recognise a filed claim for damage compensation in full due to whatever reason, e.g. by pointing out the contributory fault of the aggrieved party, and advises the aggrieved party (survivors claiming damage compensation for the death of a close person) to seek the satisfaction of the remaining part of the claim through proceedings in civil matters, the case should not be deemed as finally resolved in terms of its scope and it may be re-examined in civil proceedings, in which case, the civil court shall

not be bound by the conclusion of the criminal court on the contributory fault of the aggrieved party.

- No. 131** In proceedings concerning the compensation of injury inflicted in connection with actions of the Police of the Czech Republic carried out within criminal proceedings, the Czech Republic shall be represented by the Ministry of Justice and otherwise by the Ministry of the Interior.
- No. 132** The costs expended on an expert opinion presented by the party to proceedings may be considered as purposefully expended within the meaning of Section 31(1) of Act No. 82/1998 Coll. only in the scope, in which the amount does not differ significantly from an expert's fee that the state would otherwise pay for an expert opinion as its submitter based on a procedural regulation.
- No. 133** If the aggrieved party died in the period after 1 January 2014 yet suffered injury to health prior to this date, the claims for the compensation of pain and aggravated social assertion filed by the aggrieved party with a court while being still alive shall become a part of the inheritance (Sections 1475(2) and 3069 of the Civil Code).
- No. 134** By proceeding pursuant to Section 3049(2) of the Civil Code, the founder of a foundation could not have decreased the capital of the foundation in conflict with the provisions of Section 344 et seq. of the Civil Code.
- No. 135** A public limited company was authorised to discharge the office of an insolvency trustee of a specific debtor only by means of its registered partner also before 1 August 2013.
- If the right of the registered partner of a public limited company to discharge the office of an insolvency trustee as a natural person has been renewed, the fact that right of the public limited company, the sole registered partner of which was such natural person, to discharge the office of an insolvency trustee has become extinct lays grounds for recalling the public limited company from the office of the insolvency trustee of a specific debtor within the meaning of Section 31 of the Insolvency Act. The "hearing" of an insolvency trustee prior to the decision of the insolvency court on the "recall" of the insolvency trustee from office shall become a "rule" within the meaning of the provision of Section 31 of the Insolvency Act in situations where a "dispute" concerning "a relevant reason" arises in any form between the procedural parties to the insolvency proceedings that should result in an appeal. This particularly applies in cases when the insolvency court is deciding on whether to "recall" the insolvency trustee from office based upon a motion of the body of creditors or on its own initiative (with regard to the facts that may come to light within the insolvency proceedings at the instigation of other persons or otherwise in general). Accordingly, the insolvency trustee's right to "be heard" should be exercised in those cases when the existing content of the case file does not provide a sufficient basis for assessing the "existence" or the "relevance" of the reason for recall, or in cases when the insolvency trustee has not provided any explanation of or statement to the reason based on which the insolvency trustee is to be recalled from office.
- To insist on the previous "hearing" of the insolvency trustee being recalled is not typically appropriate in those cases when the insolvency court is recalling the insolvency trustee from office upon the insolvency trustee's own "request" (upon the insolvency trustee's own motion) [the court accords the motion non-contested by anyone either at the level of "(non-)existence" or at the level of "(non-)relevance" of the reason for recall]. The reason for hearing the insolvency trustee shall not be given (as an exception to the right to be heard) also in the situation when the dispute

on the “existence” or “relevance” of the reason for recall is sufficiently clarified by the statements provided by the parties (namely by the statement of the insolvency trustee) and by the documents included in the case file and therefore, the own “hearing” of the insolvency trustee would not bring any new instigations for deciding in accordance with Section 31 of the Insolvency Act.

The insolvency trustee recalled (or discharged) by the insolvency court is not a person subjectively authorised to lodge a legal remedy against the (verdict) resolution whereby a new insolvency trustee is simultaneously appointed.

The newly appointed insolvency trustee is not a person subjectively authorised to lodge an legal remedy against the resolution whereby the insolvency court recalled (or discharged) the existing insolvency trustee from office, including the part of the verdict, in which the insolvency court linked the time-related effects of the recall (or discharge) to the day of appointment of a new insolvency trustee.

No. 136 The relation of an insolvency trustee who is a public limited company to the representative of the debtor’s creditor who is a partner of the same public limited company, in a situation when such creditor has (along with another creditor with whom the former creditor forms a concern) significant influence over the progress of the insolvency proceedings, constitutes a reason for excluding the insolvency trustee from the insolvency proceedings (Section 24(1) of the Insolvency Act) and thus, for the recall of the insolvency trustee from office by proceeding in accordance with Section 31 of the Insolvency Act.

No. 137 In insolvency proceedings, when a creditor fails to append to an application of an unenforceable claim arising from a bill of exchange the original of such bill of exchange and if the creditor does not produce the original thereof before the date of the review hearing (except for e.g. procedural situations when the bill of exchange is already in the custody of the court due to pending court proceedings concerning the payment of the said bill of exchange), the insolvency trustee has no other choice than to contradict the authenticity of such bill claim since it is impossible to verify whether the creditor is the holder of the alleged bill of exchange or its existence. Provided that creditor does not produce the bill of exchange within an incidental dispute on determining the authenticity of the claim arising from the bill of exchange, the creditor cannot succeed in the dispute. In such a case there is no room for a notice pursuant to Section 114b of the Civil Procedure Code and a decision cannot be made in favour of the claimant by way of a judgement on recognition awarded in accordance with Section 114b(5) of the Civil Procedure Code.

No. 138 The fact that the insolvency trustee did not contravene the order of the claim submitted by the creditor does not prevent the insolvency trustee from subsequently lodging an action to challenge *de jure* within the time period stipulated by the provision of Section 239(3) of the Insolvency Act.

No. 139 When adjudging whether a debtor “carried out” a legal act of providing an advantage to a creditor within the time period set forth in the provision of Section 241(4) of the Insolvency Act, the moment when the legal act became legally effective (when the legal effects thereof came into force) is decisive, i.e. the moment when the expression of the debtor’s will actually resulted in legal consequences leading to providing an advantage to one of the debtor’s creditors (by providing to the creditor at the cost of the remaining creditors higher satisfaction than would be otherwise achieved in bankruptcy proceedings) [cf. Section 241(1) of the Insolvency Act].

No. 140 The employer’s claim against an employee arising from a labour relation cannot be secured by a bill of exchange.

Tisk a distribuci zajišťuje Wolters Kluwer ČR, a. s.,
U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3.
Ročně vycházejí sešity 1–10 a sešit rejstříků.
Cena základního předplatného je 2 065 Kč bez DPH.

Odpovědná redaktorka:	Mgr. PhDr. Marie Novotná, tel. 246 040 417, 603 826 881, e-mail: marie.novotna@wolterskluwer.com
Administrace předplatného:	Wolters Kluwer ČR, a. s., U Nákladového nádraží 10, 130 00 Praha 3
Zákaznická linka:	tel. 246 040 400, 246 040 401 e-mail: zakaznicke@wolterskluwer.com
Distribuce:	CASUS direct mail, a. s., Žilinská 5/2773, 141 00 Praha 4

Archiv časopisu je v systému ASPI.

Pokud nejste uživatelem systému ASPI, kontaktujte nás na adrese: <http://archiv.wolterskluwer.cz>
Archiv Vám zpřístupníme.